

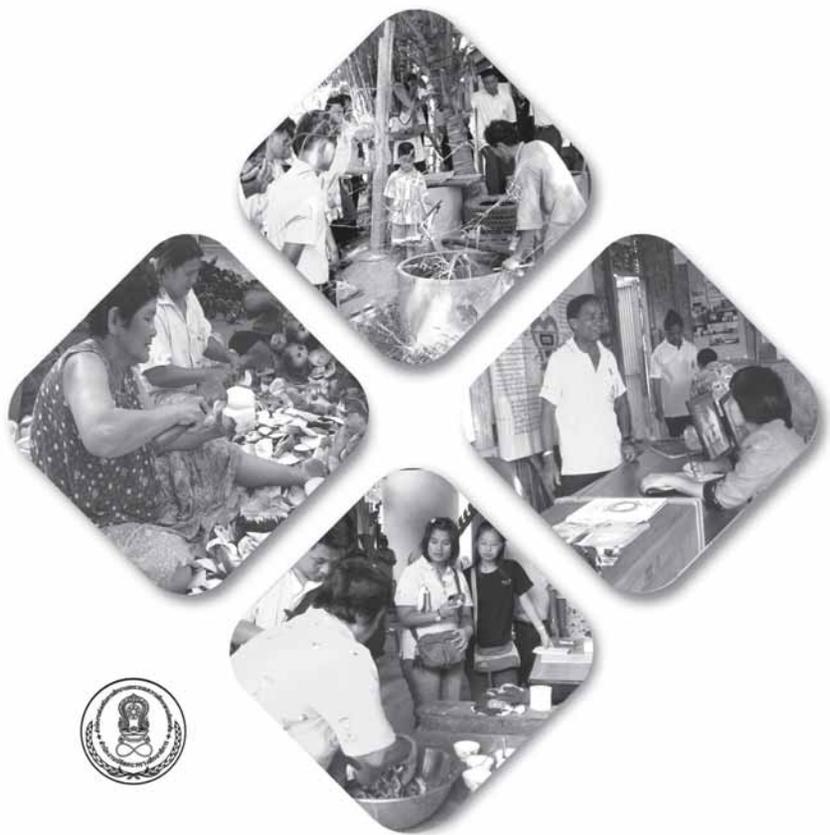
สรุปประมวลประสบการณ์ การจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนต้นแบบ

การพัฒนารูปแบบ การจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สรุปประมวลประสบการณ์ การจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนต้นแบบ

สถาบันส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้
สำนักงาน กศน.

การพัฒนารูปแบบ การจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน สรุปประมวลประสบการณ์ การจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนต้นแบบ

สถาบันส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้
สำนักงาน กศน.

- ISBN : 978-974-232-412-6
- ชื่อหนังสือ : การพัฒนารูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
สรุปประมวลประสบการณ์การจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนต้นแบบ
- พิมพ์ครั้งที่ 1 : 1,000 เล่ม
- จัดพิมพ์และเผยแพร่ : สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้
สำนักงาน กศน.
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
โทรศัพท์ 02 282 9098, 02 282 9836
โทรสาร 02 282 9098, 02 282 9836
- เดือน/ปีที่พิมพ์ : สิงหาคม 2551
- เว็บไซต์ : <http://www.nfe.go.th>
- พิมพ์ที่ : ร้านรังษีการพิมพ์
44 ถนนบูรณศาสตร์ หลังศาลเจ้าพ่อเสือ
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200
โทรศัพท์ 0 2224 1648-9
โทรสาร 0 2622 1395

คำนำ

สำนักงาน กศน. เป็นองค์กรหลักในการส่งเสริมและพัฒนาประชาชนกลุ่มเป้าหมายให้เป็นบุคคลใฝ่รู้ใฝ่เรียน และแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองตามความต้องการอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการจัดการศึกษาให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่อยู่นอกโรงเรียนตามความต้องการและความจำเป็น พัฒนาการเรียนรู้เพื่อให้มีคุณธรรมนำความรู้ และมีทักษะการดำรงชีวิตบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตจากสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาศึกษาและแหล่งการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยกลยุทธ์ในการดำเนินงาน คือ การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและภูมิปัญญาให้เป็นฐานความรู้ของชุมชน จึงเป็นที่มาในการดำเนินโครงการพัฒนารูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ได้กำหนดนิยามของแหล่งการเรียนรู้ตามโครงการนี้ คือ แหล่งวิทยาการซึ่งอาจจะเป็นสถาบันชุมชนภูมิปัญญาของชุมชน ด้านเศรษฐกิจพอเพียง การเกษตร และศิลปวัฒนธรรมที่มีอยู่ในวิถีชีวิตและการทำมาหากินในชุมชน โดยก่อให้เกิดกิจกรรมที่กระตุ้นเตือนให้เกิดความสำนึกถึงความจำเป็นที่จะต้องศึกษาหาความรู้เกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ดำเนินการนำร่อง จำนวน 10 จังหวัด 25 แหล่งการเรียนรู้ เพื่อเป็นต้นแบบให้กับสำนักงาน กศน. จังหวัด และ กศน. อำเภอ เลือกใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีการพัฒนารูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรที่อยู่นอกระบบโรงเรียน คือ เกษตรกร และประชากรวัยแรงงานต่าง ๆ ที่ต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต

สำนักงาน กศน. จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์
ต่อหน่วยงาน ครู และบุคลากรทางการศึกษาจะนำไปใช้ประโยชน์ต่อการ
จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

(นายอภิชาติ จีระวุฒิ)

เลขาธิการ กศน.

กรกฎาคม 2551

สารบัญ

หน้า

คำนำ

สารบัญ

บทที่ 1 บทนำ	1
♦ วัตถุประสงค์	2
♦ เป้าหมาย	2
บทที่ 2 วิธีการดำเนินโครงการ	5
♦ กิจกรรมที่ 1	5
♦ กิจกรรมที่ 2	9
♦ กิจกรรมที่ 3	12
♦ กิจกรรมที่ 4	13
♦ กิจกรรมที่ 5	14
♦ กิจกรรมที่ 6	20
บทที่ 3 องค์กรความรู้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน	21
จังหวัดกำแพงเพชร	
1. แหล่งการเรียนรู้บ้านหนองกระทุ่ม อำเภอคลองขลุง	24
2. แหล่งการเรียนรู้บ้านดอนขวาง อำเภอขาณุวรลักษบุรี	31
จังหวัดเชียงราย	
3. แหล่งการเรียนรู้บ้านสันกอง อำเภอแม่จัน	38
4. แหล่งการเรียนรู้บ้านร่องปลายนา อำเภอแม่ลาว	41
5. แหล่งการเรียนรู้บ้านจอยเจริญ อำเภอเวียงชัย	48

จังหวัดเพชรบุรี

6. แหล่งการเรียนรู้บ้านไร่สะท้อน อำเภอบ้านลาด	56
7. แหล่งการเรียนรู้บ้านดอนใน อำเภอบ้านแหลม	62

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

8. แหล่งการเรียนรู้บ้านวังข่อย อำเภอหัวหิน	69
9. แหล่งการเรียนรู้บ้านหนองไผ่ อำเภอหัวหิน	77
10. แหล่งการเรียนรู้บ้านโคนมพัฒนา อำเภอหัวหิน	85

จังหวัดขอนแก่น

11. แหล่งการเรียนรู้บ้านหนองหัววัว อำเภอเมือง	95
12. แหล่งการเรียนรู้บ้านหนองแสง อำเภอหนองเรือ	102
13. แหล่งการเรียนรู้บ้านคำปลาหลาย อำเภออุบลรัตน์	108

จังหวัดร้อยเอ็ด

14. แหล่งการเรียนรู้วัดป่าเมตตาธรรมบ้านหนองอึ่ง อำเภอโพธิ์ชัย	116
15. แหล่งการเรียนรู้บ้านหนองหงษ์ อำเภอโพธิ์ชัย	121

จังหวัดนครนายก

16. แหล่งการเรียนรู้บ้านดงข่า อำเภอปากพลี	127
17. แหล่งการเรียนรู้บ้านทุ่งกระโปรง อำเภอบ้านนา	135

จังหวัดสระแก้ว

18. แหล่งการเรียนรู้บ้านบ่อลูกรัง อำเภอวังน้ำเย็น	148
19. แหล่งการเรียนรู้บ้านหันทราย อำเภออรัญประเทศ	155

จังหวัดสงขลา

20. แหล่งการเรียนรู้บ้านดีหลวง อำเภอสทิงพระ	161
21. แหล่งการเรียนรู้บ้านบางเหรียง อำเภอควนเนียง	166
22. แหล่งการเรียนรู้บ้านนาสิก อำเภอรัตภูมิ	171

จังหวัดสุราษฎร์ธานี

23. แหล่งการเรียนรู้บ้านคลองเรือ อำเภอเมือง	178
24. แหล่งการเรียนรู้บ้านนา อำเภอบ้านนาเดิม	187
25. แหล่งการเรียนรู้บ้านปากด่าน อำเภอบ้านนาเดิม	192

บทที่ 4 บทสรุป 199

ภาคผนวก

ภาพกิจกรรมแหล่งการเรียนรู้	213
คำสั่งสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	229
แนวทางในการดำเนินงานโครงการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้	232
ตลอดชีวิต : การพัฒนารูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน	
คำสั่งสำนักบริหารงานการศึกษาเอกชนโรงเรียน	238
คณะผู้จัดทำ	241

บทที่ 1

บทนำ

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงานบริหารการศึกษานอกโรงเรียน) เป็นองค์กรหลักในการส่งเสริมและพัฒนาประชาชนกลุ่มเป้าหมายให้เป็นบุคคลใฝ่รู้ใฝ่เรียน และแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองตามความต้องการอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียน ปีงบประมาณ 2550 โครงการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อตอบสนองกลยุทธ์ที่ 3 ซึ่งกำหนดว่า พัฒนาแหล่งการเรียนรู้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และภูมิปัญญาให้เป็นฐานความรู้ของชุมชน สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ (ศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย) จึงจัดให้มีโครงการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีกิจกรรมที่สำคัญ คือ “การพัฒนารูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน” ซึ่งแหล่งการเรียนรู้ตามมาตรา 25 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีแหล่งการเรียนรู้อยู่หลายประเภท แหล่งการเรียนรู้ที่จะเน้นการพัฒนาในโครงการนี้จะเป็น “แหล่งการเรียนรู้อื่น” โดยเฉพาะ “แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญา” ที่มีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้ตามโครงการได้กำหนดนิยามแหล่งการเรียนรู้ คือ “แหล่งวิทยาการซึ่งอาจจะเป็นสถาบันชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน ด้านเศรษฐกิจพอเพียง การเกษตร และศิลปวัฒนธรรม ที่มีอยู่แล้วในวิถีชีวิต และการทำมาหากินในชุมชน โดยก่อให้เกิดกิจกรรมที่กระตุ้นเตือนให้เกิด

ความสำนึกถึงความจำเป็นที่จะต้องศึกษาหาความรู้เกิดประสบการณ์ ในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง”

ในการพัฒนารูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ดำเนินการ โดยมีแนวทางดังนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาศักยภาพของแหล่งการเรียนรู้ให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้
3. เพื่อเผยแพร่รูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ให้หน่วยงานและสถานศึกษานำไปปรับใช้เป็นประโยชน์ต่อไป

เป้าหมาย

พื้นที่ดำเนินงาน ดำเนินงานใน 5 ภาค ๆ ละ 2 จังหวัด จังหวัดละ 2 ชุมชน คือ ภาคเหนือ จังหวัดเชียงราย จังหวัดกำแพงเพชร ภาคกลาง จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ภาคใต้ จังหวัดสงขลา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ภาคตะวันออก จังหวัดนครนายก จังหวัดสระแก้ว และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดขอนแก่น

บทบาทหน้าที่ จะศึกษาและดำเนินการต่อไปนี้

1. สถานศึกษาที่เป็นพื้นที่เป้าหมาย คือ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน) จังหวัดเชียงราย กำแพงเพชร เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สงขลา สุราษฎร์ธานี นครนายก สระแก้ว ร้อยเอ็ด และขอนแก่น สรรหาชุมชนที่มีความพร้อมและเอื้อต่อการจัดการศึกษาในด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเกษตร และด้านศิลปวัฒนธรรมระดับหนึ่งและพร้อมที่จะพัฒนาต่อไป

2. บทบาทหน้าที่ของแหล่งการเรียนรู้ ดังนี้

2.1 รูปแบบการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้มีความหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

2.2 เป็นองค์กรเปิด สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับสภาพสังคม วิถีชีวิต และสภาพเศรษฐกิจของแต่ละท้องถิ่น

2.3 แสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานบุคคลและกลุ่มเป้าหมาย ในการพัฒนาหลักสูตรที่ยืดหยุ่นกลุ่มเป้าหมายสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจ

2.4 เป็นแหล่งศึกษา ค้นคว้า วิจัย และสามารถจัดกระบวนการที่เชื่อมโยงกับองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำสาระการเรียนรู้ เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน

2.5 เป็นแหล่งข้อมูลที่กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกันได้อย่างดี

2.6 เป็นแหล่งเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ผลงาน เพื่อให้ผู้สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างแท้จริง

3. ประเภทของแหล่งการเรียนรู้ ซึ่งจากการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ ได้แบ่งประเภทของแหล่งการเรียนรู้ในเบื้องต้นไว้เป็น 2 ประเภท คือ

3.1 แหล่งการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์สถาน หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ

3.2 แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ได้แก่ โบราณสถาน ศาสนสถาน อนุสรณ์สถาน ศูนย์วัฒนธรรม สภาวัฒนธรรมจังหวัด คนตีศรีลังกม ศิลปินดีเด่น ศิลปินแห่งชาติ

4. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยจังหวัด และศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยอำเภอ พื้นที่เป้าหมายศึกษารูปแบบ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน
ที่มีอยู่เดิม โดยการรวบรวมภูมิปัญญา(แหล่งการเรียนรู้) องค์ความรู้ของ
ชุมชนที่คัดเลือกได้โดยมีประเด็นในการศึกษาและพิจารณา ดังนี้

4.1 หากจุดเด่น จุดด้อยของชุมชน โดยการสอบถามผู้รู้จาก
ชุมชนหรือ ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

4.2 เนื้อหาหรือองค์ความรู้ของชุมชน ในด้านเศรษฐกิจพอเพียง
ด้านการเกษตร และด้านศิลปวัฒนธรรมที่สามารถเอื้อต่อการจัดการศึกษา
การให้ความรู้

4.3 กิจกรรมที่ชุมชนจัดให้บริการความรู้ให้กับประชาชน

4.4 การให้ความรู้ของชุมชน ใครเป็นผู้ให้ความรู้ หรือถ่ายทอด
กระบวนการเรียนรู้ให้กับประชาชน

4.5 กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเป็นอย่างไร และมีรูปแบบ
การให้ความรู้อย่างไร

4.6 ข้อมูลของชุมชนมีใครรวบรวมและนำเสนอในรูปแบบใดบ้าง

4.7 ค่าใช้จ่ายการให้บริการความรู้ การเข้ารับบริการของชุมชน
มีหรือไม่ ถ้ามีคิดอย่างไร

4.8 วัน เวลา ที่ให้บริการในด้านความรู้ของชุมชน มีการกำหนด
ชัดเจน

4.9 ใครเป็นผู้รับผิดชอบดูแลชุมชนการเรียนรู้

4.10 อื่น ๆ

5. เมื่อได้ชุมชน ได้รูปแบบ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนแล้ว ให้
สถานศึกษาวิเคราะห์ แยกประเด็นที่จะส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้เข้ม
แข็งขึ้น

6. ให้สถานศึกษานำประเด็นที่ได้นำไปพัฒนาในแต่ละเรื่องแต่ละจุด
ซึ่งจะทำให้เกิดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนและเครือข่ายในชุมชนที่หลากหลาย

บทที่ 2

วิธีการดำเนินโครงการ

ในการกำหนดกรอบการทำงาน การสร้างความเข้าใจระหว่างส่วนกลางและบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงาน ได้มีการดำเนินการตามขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

กิจกรรมที่ 1

จัดประชุมวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2550 ณ ห้องประชุมสำนักงานส่งเสริม

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย(สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน) ชั้น 6 ห้อง 1 มีผู้ร่วมเข้าประชุมทั้งสิ้น 37 คน ประกอบด้วย ผู้แทนจากหน่วยศึกษานิเทศก์ ผู้แทนจากสถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาค(ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาค) 5 แห่ง ผู้แทนจากสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด(ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด)

ต่าง ๆ 10 แห่ง ได้แก่ กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ ประจวบคีรีขันธ์ สงขลา ร้อยเอ็ด ขอนแก่น นครนายก สระแก้ว เชียงราย สุราษฎร์ธานี ผู้แทนจากศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ (ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ) 3 แห่งในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ คือ อำเภอ

ปราชญ์บุรี กุญบุรี กิ่งอำเภอสามร้อยยอด และสถาบันส่งเสริมและพัฒนา
นวัตกรรมการเรียนรู้ (ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย)

วัตถุประสงค์ของการประชุม เพื่อเป็นการพัฒนาแนวคิดในการ
ดำเนินงานตามโครงการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และแลกเปลี่ยน
ประสบการณ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ซึ่งได้ข้อสรุปจากการประชุมดังนี้

1. แนวคิดในการดำเนินงาน

1.1 เป้าหมายของโครงการควรเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่นอก
เหนือจากแหล่งการเรียนรู้ที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
มาตราที่ 25

1.2 ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ควรให้สังคมมีส่วนร่วมอย่าง
แท้จริงเปิดโอกาสให้ประชาชน/ชุมชน จัดกระบวนการเรียนรู้เองได้ศึกษา
และพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน

1.3 วัตถุประสงค์ของการดำเนินงานที่สำคัญ คือ การพัฒนารูปแบบ
การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีประสิทธิภาพในชุมชน โดยมุ่งเป้าหมาย
“การเรียนรู้ของชุมชน คือ ผลผลิตของชุมชน”

1.4 กำหนดความชัดเจนในส่วนของพื้นที่การดำเนินงาน 5 ภาค
ภาคละ 2 จังหวัด จังหวัดละอย่างน้อย 2 ชุมชน

2. กรอบการดำเนินงาน

2.1 สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยจังหวัด โดยยึดชุมชน ดังนี้

(1) สรรหาชุมชนที่มีความสามารถจัดการเรียนรู้ที่มีความ
พร้อมที่จะพัฒนาต่อไปได้

(2) ศึกษารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน

(3) วิเคราะห์แยกประเด็นที่จะพัฒนาส่งเสริมกระบวนการ
เรียนรู้ให้เข้มแข็ง

(4) ระบุประเด็นและวิธีการพัฒนาในแต่ละเรื่อง โดยให้
เกิดจากแหล่งการเรียนรู้และเครือข่ายในชุมชนที่หลากหลาย

(5) สำนักงาน กศน. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความ
ร่วมมือในการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้และการพัฒนา
เครือข่าย

2.2 ระยะเวลาในการดำเนินงานประมาณ 3 เดือน แล้วจะ
ประชุมเพื่อติดตามผลการดำเนินงาน

2.3 กำหนดบทบาทหน้าที่ของหน่วยงาน

3. การกำหนดบทบาทหน้าที่ของหน่วยงาน

3.1 สถาบันส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ (ศูนย์
ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย) ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนโครงการพัฒนา
แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยจัดให้มีการประชุมและประสานแผนการ
ดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.2 สถาบันส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยภาค (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค) ทำหน้าที่

(1) เป็นพี่เลี้ยงให้กับสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอก
ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด ในการศึกษาสังเคราะห์องค์ความรู้
ศักยภาพ และความต้องการของแหล่งการเรียนรู้/เป้าหมาย

(2) ออกแบบรายงานการวิจัยและทำผลการวิจัย

(3) ร่วมทีมการดำเนินงานร่วมกับพื้นที่

3.3 สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยจังหวัด (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด) / ศูนย์ส่งเสริมการ
ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ (ศูนย์บริการการศึกษา
นอกโรงเรียนอำเภอ) ทำหน้าที่

- (1) เตรียมความพร้อมของผู้รวบรวมข้อมูลให้มีความรู้ในการรวบรวมข้อมูล
 - (2) นำภูมิปัญญามาพูดคุยเสวนาแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้
 - (3) ส่งเสริมจัดกระบวนการเรียนด้วยตนเอง โดยการคลุกคลีกับแหล่งการเรียนรู้
 - (4) ถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้จากแหล่งการเรียนรู้
 - (5) สร้างเครือข่ายของแหล่งการเรียนรู้
- 3.4 ทุกหน่วยงานทำหน้าที่ในการติดตามผลและพัฒนาการดำเนินงาน

4. กำหนดแผนดำเนินงานออกเป็น 7 ขั้นตอน

- 4.1 ประชุมชี้แจง เพื่อระดมแนวทางในการศึกษา
- 4.2 สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน
- 4.3 ประชุมติดตามผลการทำงาน
- 4.4 ร่วมออกแบบกระบวนการวิจัย / สำรวจ
- 4.5 วิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อการศึกษารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน
- 4.6 วิเคราะห์และสังเคราะห์ประเด็นส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้
- 4.7 ประชุมสรุปผลโครงการ

5. การบริหารโครงการ

ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อบริหารโครงการในแต่ละระดับตามความเหมาะสม

กิจกรรมที่ 2

จัดประชุมในวันที่ 21-23 พฤษภาคม 2550 ณ โรงแรมเจมส์ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 54 คน ประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยศึกษานิเทศก์ ผู้แทนจากกลุ่มส่งเสริมปฏิบัติการ ผู้แทนจากสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาค (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค 5 แห่ง) ผู้แทนจากสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด) ต่าง ๆ 10 แห่ง ได้แก่ กำแพงเพชร เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สงขลา ร้อยเอ็ด ขอนแก่น นครนายก สระแก้ว เชียงราย สุราษฎร์ธานี และสถาบันส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ (ศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย)

วัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ปรากฏว่าบุคลากรที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ ได้ข้อสรุปจากการประชุม ดังนี้

1. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเพชรบุรี (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเพชรบุรี) นำเสนอข้อมูลการดำเนินงานใน 3 พื้นที่ คือ บริเวณชายทะเล ตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม บริเวณที่เป็นไร่นา ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด
2. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดขอนแก่น (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่น) นำเสนอข้อมูลการดำเนินงานใน 3 พื้นที่ คือ บ้านคำปลาหลาย อำเภออุบลรัตน์ บ้านหนองหัววัว อำเภอเมือง บ้านหนองแสง อำเภอหนองเรือ

3. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกำแพงเพชร (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดกำแพงเพชร) นำเสนอข้อมูลการดำเนินงาน 2 พื้นที่ คือ บ้านหนองกระทุ่ม อำเภอขาณุวรลักษบุรี และบ้านดอนขวาง อำเภอลองขลุง

4. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงราย (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเชียงราย) นำเสนอข้อมูลการดำเนินงานใน 3 พื้นที่ คือ บ้านร่องปลายนา อำเภอแม่ลาว บ้านจ่อเจริญ อำเภอเวียงชัย และบ้านสันกอง อำเภอแม่จัน

5. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด(ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดร้อยเอ็ด) นำเสนอข้อมูลการดำเนินงานในพื้นที่ 12 อำเภอ แต่ที่เข้าร่วมโครงการนี้ คือ บ้านหนองอึ่ง และบ้านหนองหงษ์ อำเภอโพธิ์ชัย

6. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสงขลา (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสงขลา) นำเสนอข้อมูลการดำเนินงานใน 3 พื้นที่ คือ บ้านดีหลวง อำเภอสทิงพระ บ้านบางเหลียง อำเภอกวนเนียง และบ้านนาสิก อำเภอรัตภูมิ

7. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสุราษฎร์ธานี(ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสุราษฎร์ธานี) นำเสนอข้อมูลการดำเนินงานใน 3 พื้นที่ คือบ้านคลองเรือ อำเภอเมือง บ้านนา และบ้านปากด่านอำเภอบ้านนาเดิม

8. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม

อัธยาศัยจังหวัดสระแก้ว (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสระแก้ว) นำเสนอข้อมูลการดำเนินงานใน 2 พื้นที่ คือ บ้านหันทราย อำเภออรัญประเทศ และบ้านบ่อลูกรัง อำเภอวังน้ำเย็น

9. สำนักงานส่งเสริมการศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
จังหวัดนครนายก(ศูนย์การศึกษานอก
โรงเรียนจังหวัดนครนายก) นำเสนอข้อมูล
การดำเนินงานใน 2 พื้นที่ คือ บ้านดงข่า
อำเภอปากพลี และบ้านทุ่งกระโปรง อำเภอบ้านนา

10. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์) นำเสนอข้อมูลการดำเนินงานใน 3 พื้นที่ คือ บ้านวังข่อย
บ้านโคกมพัฒนา และบ้านหนองไผ่ อำเภอหัวหิน

ข้อสังเกตที่พบในการดำเนินงาน

1. การมีบุคลากรร่วมคลุกคลีอยู่กับชุมชนมีส่วนช่วยให้คณะทำงาน
ประสบความสำเร็จได้ดี

2. ภูมิปัญญาในพื้นที่ไม่มีประสบการณ์ในเรื่องการถ่ายทอดความรู้
กศน.ควรส่งเสริมในเรื่องนี้ให้มาก

3. ในการดำเนินงานของ กศน.ควรเข้าไปเสริมในส่วนที่ขาด เพราะ
ปัจจุบันมีหลายหน่วยงานในพื้นที่ที่ให้การสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
อยู่บ้างแล้ว

4. ในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ควรมีการศึกษาข้อมูลความ
สำเร็จที่เกิดขึ้นว่าเกิดจากอะไรและต้องการได้รับการส่งเสริมในด้านใด

5. แหล่งการเรียนรู้ที่จัดการอย่างมี
ระบบและกระบวนการมีน้อย สังคมหรือ
กศน.ควรมีหน้าที่ในการส่งเสริมการ
จัดการเรียนรู้ให้กับเจ้าหน้าที่เข้าไปเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

1. ควรมีวิธีการคัดเลือก โดยเน้นหน่วยงานที่มีความแตกต่างกันในระดับชุมชน หมู่บ้าน ตำบล
2. ควรเน้นแหล่งการเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็นตัวขับเคลื่อนในชุมชน
3. ควรเน้นแหล่งการเรียนรู้ที่ให้ความรู้กับชาวบ้านทั้งภายในและภายนอกชุมชน
4. ใช้รูปแบบการศึกษาชุมชน
5. ใช้รูปแบบการพัฒนาคน ภูมิปัญญา โดยเจ้าหน้าที่ กศน.ซึ่งมีการเรียนรู้ร่วมกัน
6. มีการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย
7. ใช้ยุทธศาสตร์การบูรณาการการเรียนรู้กับชุมชน

กิจกรรมที่ 3

ติดตามผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตระหว่างวันที่ 9 – 10 สิงหาคม 2550 ณ จังหวัดนครนายก และจังหวัดสระแก้ว

1. จังหวัดนครนายก ติดตามผลการดำเนินงานใน 2 พื้นที่ คือ
 - 1.1 บ้านทุ่งกระโปรง ตำบลป่าชะ อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก
รูปแบบเน้นชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.2 บ้านดงข่า ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภopakพลี จังหวัดนครนายก
ดำเนินการด้านเศรษฐกิจพอเพียงและมีความหลากหลายด้านอาชีพ

2. จังหวัดสระแก้ว ติดตามผลการดำเนินงานใน 2 พื้นที่ คือ

2.1 บ้านบ่อลูกรัง ตำบลคลองหินปูน อำเภอวังน้ำเย็น เป็นชุมชนที่ใช้ข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาชุมชนและแก้ปัญหาของชุมชน พัฒนาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

2.2 บ้านหันทราย ตำบลหันทราย อำเภออรัญประเทศ เป็นชุมชนเก่ามีวัฒนธรรมด้านหัตถกรรมการทำผ้าไหมและผ้าฝ้าย

กิจกรรมที่ 4

ประชุมสรุปผลการดำเนินงานโครงการในวันที่ 19 – 22 กันยายน 2550 อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ณ โรงแรมร้อยเกาะ จังหวัดกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมประชุมรายงานผลการดำเนินโครงการ นำผลงานมาจัดนิทรรศการ และศึกษาดูงานแหล่งการเรียนรู้ของอำเภอเมือง และอำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

กิจกรรมที่ 5

ศึกษาเฉพาะรายกรณี : แหล่งการเรียนรู้บ้านทุ่งกระโปรง
อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ระหว่างวันที่ 20 – 21 กุมภาพันธ์ 2551

บ้านทุ่งกระโปรง ตำบลป่าชะ อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก เป็น

หมู่บ้านที่มีกิจกรรมพึ่งพาตนเองของ
ชุมชน เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ชุมชนต้นแบบตามปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียง มีการเรียนรู้พัฒนาคนจากการ
ลงมือทำ ทดลองปฏิบัติทั้งลองผิด ลองถูก
มีการบันทึก จดจำ วิเคราะห์และต่อยอด

จากนั้นจึงลงมือปฏิบัติ โดยมีทีมงาน กคน.เข้าไปส่งเสริมสนับสนุน และจัด
กระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดเวทีประชาคม (เวที
ชาวบ้าน) กระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์ปัญหาของตนเอง จัดทำแผน
พัฒนาชุมชนและโครงการต่าง ๆ จัดกระบวนการเรียนรู้หลักสูตรระยะสั้น
สาขาวิชาต่าง ๆ เช่น การทำปุ๋ยชีวภาพ การบำรุงดิน การแปรรูปผลไม้
การปลูกผักปลอดสารพิษ การทำแชมพู น้ำยาล้างจาน ฯลฯ มีแกนนำซึ่ง
เป็นภูมิปัญญาทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์แก่บุคคล
ต่าง ๆ ที่มีความสนใจเข้ามาเรียนรู้นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาสื่อต่าง ๆ เพื่อ
ให้ความรู้และประชาสัมพันธ์การดำเนินงาน

รูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

การจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนบ้านทุ่งกระโปรง มีรูปแบบการ
ดำเนินงานที่เป็นระบบและมีกระบวนการที่เกี่ยวข้องเนื่องกัน ดังนี้

1. การสร้างและพัฒนาแหล่ง
การเรียนรู้ให้มีความพร้อม โดยเริ่มจาก
การศึกษาและพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่
เนื้อหาสาระที่จะเผยแพร่ความรู้ และสื่อ

2. พัฒนาระบบการให้ความ
รู้และเผยแพร่ โดยพัฒนาเป็นฐานความรู้ 6 ฐาน

2.1 ฐานเรียนรู้ผักปลอดสารพิษ และปุยหมักอินทรีย์ชีวภาพ
(ผู้ใหญ่ทวิ มณฑา)

2.2 ฐานเรียนรู้ผักพื้นบ้านปลอดสารพิษ (ลุงจุ่น ช้อนทอง)

2.3 ฐานเรียนรู้ผักสมุนไพรพื้นบ้าน (ลุงบัว เกตุแก้ว)

2.4 ฐานเรียนรู้ไม้ผลปลอดสารพิษ (ลุงประสิทธิ์ ฝ่องแผ้ว)

2.5 ฐานเรียนรู้การแปรรูปกระท้อนสามรส (ป่าทองใบ -
คุณจิราพร เอกฉัตร)

2.6 ฐานเรียนรู้บัญชีครัวเรือน (กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
ชุมชนทุ่งกระโปรง)

3. การบริหารจัดการเพื่อถ่ายทอดความรู้ มีวิธีดำเนินการ คือ

3.1 จัดให้มีศูนย์กลางการเยี่ยมชม

3.2 กำหนดผู้รับผิดชอบในการถ่ายทอดความรู้ในแต่ละฐาน

3.3 กำหนดผู้รับผิดชอบในการดูแลสถานที่ศูนย์กลางของการ
เยี่ยมชม

3.4 สื่อสารให้สมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ นำผลิตภัณฑ์มา
แสดง และจำหน่าย

3.5 กำหนดค่าธรรมเนียมในการเรียนรู้และเยี่ยมชม

3.6 ให้บริการอาหารว่างและอาหารกลางวันจากผลผลิตในชุมชน

จุดเด่นของการดำเนินงาน

จากการศึกษาเฉพาะรายกรณี แหล่งการเรียนรู้บ้านทุ่งกระโปรง อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ทำให้เกิดความชัดเจนในการดำเนินงาน นำไปสู่การพัฒนากรอบการนำเสนอข้อมูลการดำเนินงานการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในพื้นที่อื่น ๆ ตั้งแต่บริบทชุมชน/ความเป็นมาการเกิดแหล่งการเรียนรู้ องค์ความรู้ของชุมชน รูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน กลุ่มเป้าหมายผู้เรียนรู้ การบริหารจัดการ ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จ ผลงานที่เกิดขึ้น และแนวทางพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

ผลงานที่เป็นจุดเด่น

ครอบครัวและชุมชน บุคคล ครอบครัว และภาพรวมของชุมชน ทุ่งกระโปรงเกิดความกระตือรือร้น มีความต้องการในการร่วมกันพัฒนาชุมชน เกิดความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จากการลงทุนการประกอบอาชีพ มีรายได้ที่พอเพียง เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ การถ่ายทอดความรู้ระหว่างภูมิปัญญา หรือผู้นำชุมชนกับผู้เข้ามาศึกษาดูงาน ชาวบ้านและผู้นำชุมชนได้พัฒนาทักษะในการสื่อสาร การคิดและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ใช้ในชุมชนเป็นการพึ่งตนเอง เช่น การทำสบู่ ยาสระผม น้ำยาเอนกประสงค์ การทำเตาเผาถ่าน ทำให้เกิดบรรยากาศของการเรียนรู้ และการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับลูกหลาน เยาวชนรุ่นหลังต่อไป

การเรียนรู้ตามอริยาศัย

ชาวบ้านผู้นำชุมชน และชุมชนเกิดการพัฒนาตนเองอย่างค่อยเป็นค่อยไป เกิดกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม การถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นในชุมชนจากคนรุ่นหลังสู่อีกรุ่นหนึ่ง เกิดการพัฒนาความรู้ในเรื่องการแปรรูปอาหาร การทำปุ๋ยชีวภาพ การรื้อฟื้นการทำขนมไทย เด็กเยาวชนในชุมชนเข้ามาเรียนรู้และมีส่วนร่วมในกิจกรรมมีคุณเทคนิคน้อยเพื่อช่วยอธิบาย

แนะนำ แก่ผู้เข้ามาศึกษาดูงาน เกิดการยอมรับของผู้ใหญ่ที่มองเห็นความสามารถและคุณสมบัติที่ดีย่างชัดเจน

เครือข่ายการเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้บ้านทุ่งกระโปรงเกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับองค์กรต่าง ๆ บุคคลทั้งในระดับและมิติต่าง ๆ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเป็นภาคเครือข่ายร่วมกัน ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอบ้านนา (ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอบ้านนา) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด) รวมทั้งสถานศึกษาในระดับภาค สถาบันส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้(ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาดตามอัธยาศัย) ได้มีบทบาทในการเชื่อมโยงความรู้และการเผยแพร่ความรู้สู่สังคมภายนอก การจัดให้นักศึกษา กคน.เข้ามาศึกษาดูงาน การจัดค่ายทักษะชีวิต

ผลกระทบที่นำไปสู่ปัญหาและจำเป็นต้องการพัฒนาเพิ่มเติม

1. ผลกระทบความเสี่ยงเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เมื่อมีคณะดูงานจำนวนมากขึ้น และความถี่มากขึ้น เริ่มมีวัสดุที่ใช้แล้วเพิ่มมากขึ้น เช่น ขวดน้ำพลาสติก ขยะ แต่ชุมชนได้มีแนวทางในการกำจัดขยะ การดูแลความสะอาดของชุมชน

2. การบริการกับคณะดูงาน คณะดูงานที่เข้ามาดูงานในลักษณะการเข้าค่ายที่ค้างคืน 1 – 2 คืน ไม่มีที่พักจำเป็นจะต้องจัดที่พักที่โรงเรียนไกลออกไปจากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนมีความคิดที่จะจัดทำโฮมสเตย์ให้กับผู้มาศึกษาดูงาน

3. ความเหมาะสมของช่วงเวลาการประกอบอาชีพกับการจัดให้ศึกษาดูงานความต้องการ และโอกาสของผู้เข้ามาศึกษาดูงาน และช่วงเวลาการประกอบอาชีพของชาวบ้าน บางลักษณะบางคณะเกิดผลกระทบบ้าง

เช่น คณะที่เข้ามาจำนวนมากคนเหยียบพีชผักหรือทำลายพีชผักของชาวบ้าน โดยไม่ได้เจตนา วัฒนธรรมในการให้ของชาวบ้านและการขอผลไม้ติดไม้ติดมือ ไปบ้างของคณะดูงาน บางเรื่องเป็นด้วยความไม่เหมาะสม ทำให้เป็น ประเด็นของการพัฒนาแนวทางใหม่ เช่น ปักป้ายบอกว่ามีจำหน่ายที่นั่น ที่นี้ หรือช่วงเวลาของชาวบ้านต้องใช้เวลาในการดูแลพีชผัก แต่ต้องมารับแขก ของผู้มาศึกษาดูงานแทน

4. การถอดองค์ความรู้ของผู้นำชุมชนและชาวบ้านจำเป็นต้องมี องค์การทางการศึกษาเข้ามาช่วยพูดคุย การเขียน การสรุปองค์ความรู้ และนำสู่การถ่ายทอดผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ

5. ความต่อเนื่องของนโยบายและการปฏิบัติ นโยบายของรัฐควร ทำอย่างต่อเนื่อง ในการเปิดโอกาสให้ชุมชนพัฒนาตนเอง แต่ละหน่วยงาน มีนโยบาย แต่ละมิติ แต่ละโครงการที่รวมเข้ากับชุมชน ซึ่งจำเป็นจะต้อง ให้เกิดการบูรณาการที่จะเข้าสู่ชุมชน ผู้บริการและเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติ จะต้องชัดเจนและเข้าถึงชุมชนให้เหมาะสม

แนวทางพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้บ้านทุ่งกระโปรง ได้รับการพัฒนาในระดับหนึ่ง โดย มีความเข้มแข็งที่พร้อมจะพาชาวบ้านให้มีความกินดี อยู่ดี มีความสุขได้ตาม คักยภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ผู้นำชุมชน ประชาชนและผู้ปฏิบัติงานส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ได้เสนอแนวทางการพัฒนา คือ

1. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ควรเป็นลักษณะการซึมซับ โดย ให้บุคคลภายนอกเข้ามาช่วยอยู่กับชาวบ้าน มีการจดบันทึกการเข้าใจในการ เจริญเติบโตของพีชผักและวิถีการทำงานตลอดวันของชุมชน เป็นการ พัฒนาการเรียนรู้ตามอัธยาศัยในมิติของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปพร้อมกัน

2. ชุมชนบ้านทุ่งกระโปรง คณะศึกษาดูงาน และภาคีเครือข่ายที่เป็น พันธมิตร จำเป็นที่ต้องเรียนรู้เกี่ยวกับความเหมาะสม การเชื่อมโยง ความสะดวก ระยะเวลาทำงาน การเก็บเกี่ยวผลผลิตไม่กระทบกระเทือน

ซึ่งกันหรือกระทบกระเทือนกันน้อยที่สุดและเกิดผลของการเรียนรู้มากที่สุด โดยพัฒนาเป็นกติกากำหนดทางการศึกษาดูงานที่เหมาะสม

3. ศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอบ้านนา(ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอบ้านนา) และ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด นครนายก (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนครนายก) สามารถเสริมแรง และสนับสนุนการเรียนรู้ตามอัธยาศัยให้เกิดการต่อเนื่องในลักษณะของภาคี เครือข่ายและการเสริมในการสรุปลองค้ความรู้การเพิ่มทักษะในการใช้สื่อ เทคโนโลยีให้กับชุมชนได้มากยิ่งขึ้น

4. ผู้ที่จะเข้ามาเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้ควรใช้ชีวิตร่วมอยู่ใน ชุมชนเพื่อศึกษาวิถีชีวิตประสบการณ์ และองค์ความรู้ต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง เพราะการเรียนรู้อย่างผิวเผินเพียงไม่กี่ชั่วโมง จะไม่ลึกซึ้งและเข้าใจความรู้อื่นต่าง ๆ อย่างถ่องแท้ ควรมีโปรแกรมการศึกษาที่ต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนาน ยิ่งขึ้นในรูปแบบต่างๆ

5. การเรียนรู้และศึกษาดูงานต้องไม่ขัดแย้งกับวิถีชีวิตของคนใน ชุมชนมีหลายประเด็นที่ต้องให้การศึกษาแก่ผู้ที่จะมาเรียนรู้ เช่น การศึกษา ดูงานไปพร้อม ๆ กับที่ชาวบ้านเขาประกอบอาชีพดำเนินชีวิตตามปกติ ไม่ไปรบกวนเวลาของชาวบ้านไม่เก็บผลผลิตของชาวบ้านโดยพลการ ไม่เหยียบย่ำ ทำลายพืชผักผลผลิตของชาวบ้านให้เสียหาย สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ควรให้การเรียนรู้แก่ประชาชนผู้มาเรียนรู้ด้วย

กิจกรรมที่ 6

ประชุมสรุปประมวลผลประกอบการณ์การจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน วันที่ 26 – 29 กุมภาพันธ์ 2551 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ณ โรงแรมอยุธยาธานี จำนวน 25 แห่ง เพื่อเป็นต้นแบบในการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนและเผยแพร่รูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ให้หน่วยงานและสถานศึกษานำไปปรับใช้เป็นประโยชน์ต่อไป

บทที่ 3

องค์ความรู้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

การดำเนินการพัฒนารูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ดำเนินการใน 10 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงราย จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดนครนายก จังหวัดสระแก้ว จังหวัดสงขลา และจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน 25 แห่ง ดังนี้

1. แหล่งการเรียนรู้บ้านหนองกระทุ่ม อำเภอลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร
2. แหล่งการเรียนรู้บ้านดอนขวาง อำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร
3. แหล่งการเรียนรู้บ้านสันกอง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
4. แหล่งการเรียนรู้บ้านร่องปลายนา อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย
5. แหล่งการเรียนรู้บ้านจ่อเจริญ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย
6. แหล่งการเรียนรู้บ้านไร่สะท้อน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี
7. แหล่งการเรียนรู้บ้านดอนใน อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

8. แหล่งการเรียนรู้บ้านวังข่อย อำเภอหัวหิน
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
9. แหล่งการเรียนรู้บ้านหนองไผ่ อำเภอหัวหิน
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
10. แหล่งการเรียนรู้บ้านโคกมพัฒนา อำเภอหัวหิน
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
11. แหล่งการเรียนรู้บ้านหนองหัววัว อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
12. แหล่งการเรียนรู้บ้านหนองแสง อำเภอหนองเรือ
จังหวัดขอนแก่น
13. แหล่งการเรียนรู้บ้านคำปลาหลาย อำเภออุบลรัตน์
จังหวัดขอนแก่น
14. แหล่งการเรียนรู้วัดป่าเมตตาธรรมบ้านหนองอึ่ง อำเภอโพธิ์ชัย
จังหวัดร้อยเอ็ด
15. แหล่งการเรียนรู้บ้านหนองหงษ์ อำเภอโพธิ์ชัย
จังหวัดร้อยเอ็ด
16. แหล่งการเรียนรู้บ้านดงข่า อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก
17. แหล่งการเรียนรู้บ้านทุ่งกระโปรง อำเภอบ้านนา
จังหวัดนครนายก
18. แหล่งการเรียนรู้บ้านบ่อลูกรัง อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว
19. แหล่งการเรียนรู้บ้านหันทราย อำเภออรัญประเทศ
จังหวัดสระแก้ว
20. แหล่งการเรียนรู้บ้านดีหลวง อำเภอสทิงพระ
จังหวัดสงขลา
21. แหล่งการเรียนรู้บ้านบางเหริยง อำเภอควนเนียง
จังหวัดสงขลา

22. แหล่งการเรียนรู้บ้านนาลิก อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา
23. แหล่งการเรียนรู้บ้านคลองเรือ อำเภอเมือง
จังหวัดสุราษฎร์ธานี
24. แหล่งการเรียนรู้บ้านนา อำเภอบ้านนาเดิม
จังหวัดสุราษฎร์ธานี
25. แหล่งการเรียนรู้บ้านปากต่าน อำเภอบ้านนาเดิม
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนแต่ละแห่งมีความหลากหลายทั้งใน
ด้านภูมิปัญญาด้านอาชีพ ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านชุมชน และด้านสถานที่
มีรูปแบบ วิธีการจัด การบริหารจัดการ การให้ความรู้ แตกต่างกันไปตาม
บริบทของแต่ละท้องถิ่น ดังนี้

1. แหล่งการเรียนรู้บ้านหนองกระทุ่ม

ตำบลหัวถนน อำเภอคลองขลุง

จังหวัดกำแพงเพชร

บริบทชุมชน

บ้านหนองกระทุ่ม เดิมมีหนองน้ำที่มีต้นกระทุ่มขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ประกอบกับมีปลาชุกชุม ทำให้ผู้คนที่มาหาปลาเรียกกันติดปากว่า หนองกระทุ่ม ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2510 นายเจิง คำเรือง เป็นบุคคลแรกที่อพยพเข้ามาอาศัยและทำกินในหมู่บ้าน และได้ชักชวนให้ผู้อื่นมาอาศัยอยู่ด้วย ซึ่งส่วนใหญ่ย้ายถิ่นฐานมาจากภาคอีสาน เช่น จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดขอนแก่น เป็นต้น และเรียกชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านหนองกระทุ่ม” แต่ในปัจจุบันหนองน้ำดังกล่าวได้ถูกถมเป็นพื้นที่ทำการเกษตรหมดแล้ว

บ้านหนองกระทุ่ม ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ตำบลหัวถนน อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร มีระยะห่างจากอำเภอคลองขลุง 22 กิโลเมตร ภูมิประเทศมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม มีพื้นที่รวม 2,154 ไร่ มีประชากรอาศัยอยู่จริง 89 ครัวเรือน จำนวนประชากร 387 คน

รูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

1. การเกิดแหล่งการเรียนรู้

บ้านหนองกระทุ่ม ตำบลหัวถนน อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร ได้มีการเรียนรู้ที่จะพัฒนาและพึ่งพาตนเอง จากผู้นำหมู่บ้าน และคนในชุมชนได้ร่วมมือกันสำรวจ รวบรวมสภาพปัญหาของชุมชน และนำมาร่วมกันวิเคราะห์ศึกษาปัญหาและหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน การนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็น

แนวทางในการดำเนินงาน การส่งเสริมการเรียนรู้ด้านกิจกรรมพัฒนาอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้ของกลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มแปรรูปเสื่อกก กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า และ การพัฒนาอาชีพ การเพาะเลี้ยงจิ้งหรีด ประมงคว่ำเรือ

2. องค์กรความรู้

องค์ความรู้ ภายในแหล่งการเรียนรู้บ้านหนองกระทุ่ม จะมี กิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ ดังนี้ กลุ่มเพาะเห็ด และทำก้อนเชื้อเห็ด กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า กลุ่มทอเสื่อกก และการแปรรูปเสื่อกก กลุ่มเพาะเลี้ยงจิ้งหรีดเพื่อการบริโภค กลุ่มประมงคว่ำเรือ กลุ่มผักปลอดสารพิษ กลุ่มผักสวนครัวรั้วกินได้ และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านหนองกระทุ่ม ได้สำรวจข้อมูลชุมชนและจัดทำแผนชุมชนแผนชีวิต จากการวิเคราะห์ พบสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนได้เกิดกลุ่ม เกิดการรวมกลุ่ม ของบุคคลเพื่อดำเนินกิจกรรมส่งเสริมอาชีพของคนในชุมชนในการแก้ไขปัญหาหนี้สิน และมุ่งเน้นความสำคัญของการแก้ไขปัญหาทางด้าน เศรษฐกิจ ด้วยการพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่ง ตนเอง สามารถเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญของคนในชุมชนและนอกชุมชน ในการศึกษาและถ่ายทอดความรู้ ด้านเศรษฐกิจพอเพียงพึ่งพาตนเอง ที่ สามารถนำไปปรับใช้ตามสภาพวิถีชีวิตได้

3. การจัดกระบวนการเรียนรู้

ภายในแหล่งการเรียนรู้ การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ

ภายในแหล่งการเรียนรู้ บ้านหนองกระทุ่ม จะดำเนินการเป็นปัจจุบัน ผู้ที่จะเข้ามาเรียนรู้สามารถเข้าศึกษาวิถีชีวิตได้ตลอดเวลา สามารถศึกษาได้โดยตรงตามกลุ่มอาชีพต่าง ๆ หากมีผู้สนใจจะเข้าศึกษาเรียนรู้เป็นคณะที่

มีจำนวนมากและมีเวลาจำกัดผู้นำชุมชน และคณะกรรมการ ร่วมกันดำเนินการเพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยมีศาลาเอนกประสงค์เป็นที่รองรับและบรรยายสรุปการดำเนินกิจกรรมของแหล่งการเรียนรู้ และนำกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ตามความสนใจตามลำดับ

4. กลุ่มเป้าหมาย

จากการที่บ้านหนองกระทุ่ม หมู่ 7 ตำบลหัวถนน อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชรได้เป็นที่ยอมรับในระดับหนึ่งเป็น หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงพึ่งพาตนเองสามารถเป็นแบบอย่างได้ จึงมีผู้ให้ความสนใจเข้ามาศึกษาดูงานภายในชุมชน การดำเนินกิจกรรมของชุมชน ทั้งด้านการส่งเสริมพัฒนาอาชีพ การบริหารจัดการภายในชุมชน จนทำให้แหล่งการเรียนรู้มีคุณค่าที่ให้กับบุคคลได้เรียนรู้เป็นอย่างมาก คนในชุมชนบ้านหนองกระทุ่มเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญแต่เดิมนั้นหลังจากฤดูเก็บเกี่ยวแล้ว ประชาชนส่วนหนึ่งจะว่างงาน บางรายต้องเดินทางไปทำงานในเมืองหลวง ทำให้การพัฒนาชุมชนไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ แต่ปัจจุบันการเข้าร่วมกิจกรรมของคนในชุมชนมีมากขึ้น เกิดการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะการพัฒนาส่งเสริมกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ภายในชุมชน

คนภายนอกชุมชน มีผู้สนใจเข้ามาศึกษาเรียนรู้ภายในแหล่งการเรียนรู้ บ้านหนองกระทุ่ม ทั้งหมู่บ้านใกล้เคียง ภายในอำเภอคลองขลุง และอำเภอต่าง ๆ ภายในจังหวัดกำแพงเพชรเอง และต่างจังหวัด เช่น พิจิตร อุทัยธานี นครสวรรค์ ฯลฯ ให้ความสนใจที่จะศึกษา ตลอดจนนักเรียน นักศึกษา จากหลายสถาบัน ได้มาศึกษาวิถีชีวิต ความเป็นอยู่อย่างพอเพียง ของประชาชนบ้านหนองกระทุ่ม

5. การบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงพึ่งพาตนเอง บ้านหนองกระทุ่ม แบ่งเป็นกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มเลี้ยงกบ กลุ่มเพาะเลี้ยงจิ้งหรีด กลุ่มประมงควัวเรือน กลุ่มผักปลอดสารพิษ และกลุ่มผักสวนครัวรั้วกินได้ ซึ่งในแต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกภายในกลุ่มเองเป็นผู้รับผิดชอบในการให้ความรู้แก่ผู้สนใจ โดยมีผู้นำชุมชนแบ่งหน้าที่กันพามกลุ่มต่าง ๆ

6. ผลที่เกิดขึ้น

จากความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ของคนในชุมชนบ้านหนองกระทุ่ม ปัจจุบันชุมชนได้เกิดความกระตือรือร้น มีความต้องการที่จะพัฒนาชุมชนมากขึ้น ชุมชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น บุคคลภายในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การดำรงชีวิตอย่างพอเพียง ของคนในหมู่บ้านหนองกระทุ่มปัจจุบัน มีการพัฒนาด้านอาชีพ ชาวบ้านได้พัฒนาทักษะในการสื่อสาร การคิดที่พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ในชุมชนเป็นการพึ่งพาตนเอง เช่น การแปรรูปเห็ด การแปรรูปเลี้ยงกบ การทำปุ๋ยชีวภาพ กิจกรรมเหล่านี้จะทำให้เกิดบรรยากาศในการเรียนรู้ของประชาชน การถ่ายทอดความรู้แก่ลูกหลาน และเยาวชนเพื่อสืบทอดต่อไป

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ประชาชนในหมู่บ้านหนองกระทุ่ม ส่วนมากจะเป็นคนที่ย้ายมาจากภาคอีสาน จึงมีการดำเนินชีวิตที่ยังคงเป็นเอกลักษณ์ของคนอีสาน มีความรัก ความสามัคคี พึ่งพาอาศัยกัน มีความ

เอื้ออาหารกันเสมือนเครือญาติพึ่งพาอาศัยเอื้ออาหารซึ่งกันและกัน มีการใช้ภาษาถิ่น และที่สำคัญมีการแบ่งการปกครองออกเป็น “คุ้ม” โดยมีการปกครองออกเป็น 7 คุ้ม มี “หัวหน้าคุ้ม” ซึ่ง

หัวหน้าคุ่มนั้นได้มาจากการเลือกของสมาชิกคุ่ม มีหน้าที่ดูแลและปกครองสมาชิกในคุ่ม ทำให้จ่ายต่อดูแล และการปกครองอย่างทั่วถึง มีผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าของหมู่บ้าน หัวหน้าคุ่มจึงร่วมเป็นคณะทำงานของผู้ใหญ่บ้านด้วย ซึ่งทำให้การจัดเก็บข้อมูลปัญหาและความต้องการของคนในชุมชนเพื่อนำมาจัดทำแผนชุมชนในการแก้ไขปัญหาของคนในชุมชนครบถ้วนและ

ครอบคลุมตรงตามความต้องการของคนในชุมชนเป็นอย่างมาก ชุมชนจึงได้ กำหนดตัวชี้วัดในเรื่องของการจัดเก็บข้อมูลและจำนวนคนในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน เพราะในการที่จะแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ คนในชุมชน จะต้องมีส่วนร่วมและช่วยเหลือกัน ชุมชนจึงได้ ยึดหลักการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ชุมชนมีส่วนร่วมโดยมีกฎระเบียบข้อบังคับเพื่อให้ชุมชนเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีการตั้งกฎข้อบังคับเพื่อให้ชุมชนเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งแต่ก่อนในชุมชนมีปัญหาเรื่องการทะเลาะวิวาทของวัยรุ่นในงานประเพณีต่าง ๆ จึงได้ตั้งเป็นกฎข้อบังคับขึ้นมาว่า หากใครทะเลาะวิวาททำให้เกิดความไม่สงบและความเสียหายขึ้นในงานผู้กระทำผิดต้องรับใช้ค่าเสียหายให้กับเจ้าภาพ “บ้านมีกฎบ้าน เมืองมีกฎหมาย” ศาลตุลาการหมู่บ้าน หมู่บ้านหนองกระทุ่มได้จัดทำแผนชุมชน-แผนชีวิต

บทบาทของ กศน.ต่อการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้

ศูนย์ กศน.อำเภอคลองขลุง ได้ร่วมจัดทำแผนชุมชน จัดทำเวทีชาวบ้าน มุ่งถ่ายถอดด้านเศรษฐกิจพอเพียงวิถีชีวิตของชุมชน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ จุดเริ่มต้นการพัฒนาชุมชนบ้านหนองกระทุ่ม ได้เริ่มจากชุมชนเอง โดยผู้นำหมู่บ้าน คือ นายอุดม จิวมาผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นคนไทยที่ได้รับการยอมรับในท่ามกลางคนอิสานในหมู่บ้านเป็นคนพุดน้อยแต่ทำงานหนัก พร้อมด้วย นางบังอร สีมารักษ์ ผู้หญิงแกร่ง

ดำรงตำแหน่งประธานสภาตำบลหัวถนน ที่ทำงานเคียงบ่าเคียงไหล่กับผู้ชายร่วมกับแกนนำหมู่บ้านประมาณ 10 คน ร่วมกันเป็นคณะทำงานวิเคราะห์ข้อมูลหมู่บ้านเพื่อพึ่งพาตนเอง ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ หลังจากที่เกิดปัญหาในการดำรงชีวิตที่เป็นอยู่อย่างลำบาก เนื่องจากการใช้จ่ายในการบริโภคและอุปโภคสูงมาก การแบ่งอำนาจการบริหารงานของผู้ใหญ่บ้านให้ช่วยกันเก็บข้อมูลโดยหัวหน้าคุ้มเป็นคณะทำงาน ศูนย์ กคน.อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร จึงเข้าไปร่วมส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนอย่างมั่งคั่งด้วยการเริ่มต้นการจัดเวทีประชาคมกิจกรรมอาชีพที่หลากหลายเข้าไปพัฒนา แล้วมีทีมในการบริหารกิจกรรมกลุ่มแต่ละกลุ่มอย่างชัดเจนแต่เชื่อมโยงในการบูรณาการกิจกรรมในแต่ละกลุ่มที่พึ่งพากัน

แนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในอนาคต

แหล่งการเรียนรู้บ้านหนองกระทุ่มได้รับการพัฒนาในระดับหนึ่งโดยมีความเข้มแข็งของชุมชน ตามศักยภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ยังดำเนินการต่อไปอย่างต่อเนื่อง จากการสะท้อนภาพ การดำเนินงานของผู้นำ ประชาชนและผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ บ้านหนองกระทุ่ม มีแนวทางพัฒนาในอนาคต คือ

1. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะให้บุคคลภายนอกเข้าร่วมอยู่กับชาวบ้านในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในลักษณะวิถีชีวิตของคนในชุมชน สามารถพัฒนาการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดความเหมาะสมและเกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้สูงสุด
2. ศูนย์ กคน.อำเภอคลองขลุง จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในเรื่องอาชีพต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนบ้านหนองกระทุ่ม

3. ศูนย์ กคน.อำเภอคลองขลุง พัฒนางองค์ความรู้ต่าง ๆ ของชุมชน แหล่งการเรียนรู้ของบ้านหนองกระท่อม โดยการพัฒนาการมีส่วนร่วมของ ชุมชนและภาคีเครือข่าย

2. แหล่งการเรียนรู้บ้านดอนขวาง

ตำบลเกาะตาล อำเภอลำปางหลวงจังหวัดสุราษฎร์ธานี

จังหวัดกำแพงเพชร

บริบทชุมชน

บ้านดอนขวาง หมู่ที่ 7 ตำบลเกาะตาล อำเภอลำปางหลวงจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในอดีตชาวบ้านเรียกกันว่า บ้านทางขวาง ซึ่งราษฎรดั้งเดิมส่วนใหญ่ย้ายถิ่นฐานมาจากอำเภอมือง จังหวัดอุทัยธานี อำเภอยะหริ่ง จังหวัดนครสวรรค์ และอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

รูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

เป็นแหล่งการเรียนรู้ และเป็นแหล่งศึกษาดูงานที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ นำสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาได้อย่างยั่งยืนและสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยนำภูมิปัญญามาถ่ายทอดองค์ความรู้ ศึกษาดูงานกับแหล่งการเรียนรู้ และสร้างทีมผู้นำเพื่อปรับแนวคิดสร้างความเข้าใจ และส่งเสริมกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม มีขบวนการขั้นตอนของการจัดแหล่งการเรียนรู้ คือ สร้างความรู้ ความเข้าใจ และกระแสนับสนุนเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการร่วมเวทีชาวบ้าน การทำแผนชุมชน การประชุมสัมมนา การร่วมพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ จัดทำหลักสูตรวิชาชีพพระยะลัน จัดทำหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาแหล่งการเรียนรู้ ทำเป็นรูปแบบโครงการ ดำเนินการจัดกิจกรรม การสร้างเครือข่าย การจัดทำสื่อ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และการสรุปรายงานผล

1. การเกิดแหล่งการเรียนรู้

ชุมชนบ้านดอนขวาง ตำบลเกาะตาล อำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร มีการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานจัดแหล่งการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน เพื่อให้ประชาชนมองเห็นแนวทางในการบริหารจัดการกับตนเองได้อย่างมีคุณภาพ เป็นกระบวนการเรียนรู้เชื่อมโยงกับชุมชนครอบครัว และแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

ศูนย์ กคน.อำเภอชาณุวรลักษบุรี ได้เข้าไปส่งเสริมสนับสนุนและจัดกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ แก่ชุมชนบ้านดอนขวาง เช่น การเปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำแผนชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหา สำรวจและจัดทำข้อมูลภูมิปัญญา แนะนำช่วยเหลือในการทำหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดทำ และสนับสนุนอุปกรณ์ที่จำเป็นในการฝึกปฏิบัติ ร่วมกับชุมชนจัดเตรียม จัดหาสถานที่จัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ของประชาชนในชุมชน ตลอดจนทั้งเป็นแหล่งกลางในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่สามารถผลิตได้จากภูมิปัญญาไทย และช่วยสนับสนุนในการจัดทำแผ่นพับ เผยแพร่กับประชาชนผู้สนใจ นอกจากนี้ยังจัดทำในรูปแบบของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น วีซีดี สไลด์ และเทปเสียงตลอดจนทั้งการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ต เสียงตามสายวิทยุชุมชน และรายการวิทยุโทรทัศน์ในท้องถิ่น ประสานของงบประมาณสนับสนุนจาก อบต. ตลอดจนทั้งการขอบริจาค หรือการระดมทุนจากศิษย์เก่าและผู้ปกครอง นักศึกษา กองทุนหมู่บ้าน การรวมทุนของชาวบ้าน ในรูปของกองทุน และธุรกิจชุมชน การจัดตั้งเครือข่ายชุมชน โดยสถานศึกษาเป็นศูนย์กลางในการประสานงานจัดทำและรวบรวมเครือข่ายภูมิปัญญา พร้อมทั้งทั้งเผยแพร่ให้ผู้สนใจโดยทั่วไปได้รับความรู้

2. องค์กรความรู้

- ด้านภูมิปัญญา (การจักสาน) ได้แก่ นางทา นาคพันธ์, และ นางผัน แก้วเชิงคล้า

- ด้านอาชีพ

- เกษตรอินทรีย์หมอดิน ได้แก่ นายบุญลือ ขุนพิลิก
- การเพาะเห็ด ได้แก่ นายประวิทย์ สุขสา
- การเลี้ยงไก่ ได้แก่ นายจวน นาคพันธ์ และนายสุพร ช่อรัก
- การเลี้ยงหมู ได้แก่ นายสุชิน ช่อรัก และนายสิงหา อินทนิ
- การเลี้ยงปลา ได้แก่ นายพยุง เกษกิจ
- การทำสวนกระท้อน ได้แก่ นายวิเชียร กลิ่นทิพย์
- การทำสวนส้ม ได้แก่

นายสุชิน ช่อรัก

- ด้านอื่น ๆ (เทคโนโลยีชาวบ้าน) เช่น กรงนกเหล็ก เต่าเผาถ่าน และ น้ำส้มควันไม้ ได้แก่ นายบุญลือ ขุนพิลิก

ช่างเชื่อมโลหะ ได้แก่ นายสมบุญรณ์ สุขสา

3. การจัดการกระบวนการเรียนรู้

- การเรียนรู้วิชาชีพ เกษตรยังชีพทุกครัวเรือน อย่างน้อย

1 รูปแบบ

รูปแบบที่ 1 การปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ ปลอดภัยไร้พิษทุก ครัวเรือน

รูปแบบที่ 2 การเลี้ยงปลา และสัตว์อื่น เช่น หมู ไก่

ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ในการพัฒนาการจัดการบริหาร กลุ่มการบริหารจัดการชุมชน การให้ความรู้แก่ประชาชน ผู้มาเยี่ยมเยือน การศึกษาดูงานนอกพื้นที่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการประชุมพบปะกันทุกเดือน เป็นต้น

5. การบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้บ้านดอนขวางได้ร่วมกันดำเนินการเพื่อจัดระบบการบริหารจัดการโดยจัดในรูปของคณะกรรมการหมู่บ้าน และแบ่งเป็นคุ้ม มีความโปร่งใส ซื่อสัตย์ สุจริต และมีคุณธรรม

6. ผลที่เกิดขึ้น

สามารถสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตพอเพียง เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชนและภายนอกชุมชน สามารถประกอบอาชีพเสริมรายได้ มีการลดการใช้ปุ๋ยเคมี หันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพมากขึ้นประชาชนมีแนวทาง เห็นช่องทาง และสามารถประยุกต์ความรู้ไปใช้ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ และรู้จักบริหารจัดการกับตนเองได้อย่างมีคุณภาพสามารถพึ่งพาตนเอง และปรับเปลี่ยนวิธีคิด และพฤติกรรม การดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

มีผู้นำและกรรมการหมู่บ้านที่เข้มแข็ง เสียสละ และมีวิสัยทัศน์เป็นตัวอย่งที่ดีในการดำเนินชีวิตและความพอเพียงให้กับคนในหมู่บ้าน ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา และการพัฒนาชุมชน ตลอดจนการให้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีการบริหารจัดการการรวมกลุ่มที่ดี สมาชิกในกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม

ตลอดเวลา โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

บทบาทของ กศน. ต่อการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้

ขณะนี้ กศน.ได้เข้าไปมีส่วนร่วมและส่งเสริมแหล่งการเรียนรู้ใน ชุมชน ดังนี้

1. จัดเวทีชาวบ้านเพื่อสร้างความเข้าใจให้เกิดกระบวนการคิด ตระหนัก และรับรู้สภาพปัญหา ความต้องการของชุมชน
2. จัดหาบุคคลเป็นแกนนำในหมู่บ้านเพื่อเป็นผู้เชื่อมโยงในการ บริหารจัดการโครงการในชุมชน
3. จัดเวทีวิเคราะห์ สังเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาประเด็น ร่วมและนำไปใช้เป็นกิจกรรม ทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน
4. การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกครัวเรือน เช่น การดูแล รักษาความสะอาดของบ้านและบริเวณบ้าน การจัดทำถังขยะ การจัดทำปุ๋ย ชีวภาพ การดูแลรักษาสมบัติของหมู่บ้านร่วมกัน และการทำป้ายคุ้มต่าง ๆ

แนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในอนาคต

แหล่งการเรียนรู้บ้านดอนขวาง วิธีชีวิตชุมชนสะท้อนให้เห็นถึงการ นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม ชุมชนมีความ เข้มแข็ง มีความกินดี อยู่ดี มีความสุข มีจุดยืนในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่ดี แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ก็ยังดำเนินการต่อไป อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้านประชาชน และ ผู้ปฏิบัติงานการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ได้เสนอแนวทางการพัฒนาแหล่ง การเรียนรู้ในอนาคต ดังต่อไปนี้

1. พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญา โดยให้ความรู้ร่วมกับภูมิปัญญาหรือแหล่งการเรียนรู้ แนะนำการเป็นวิทยากร แก่ครู ภูมิปัญญา สํารวจ และจัดทำข้อมูลครูภูมิปัญญา แนะนำ ช่วยเหลือในการทําลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ร่วมกับชุมชนจัดเตรียม จัดหาสถานที่จัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ของประชาชนในชุมชน ตลอดทั้งเป็นแหล่งกลางในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่สามารถผลิตได้จากภูมิปัญญาไทย

3. ประสานของบประมาณ หรือการเงินสนับสนุนจาก อบต. ตลอดจน ทั้งการขอบริจาค หรือการระดมจากศิษย์เก่า และผู้ประกอบการ นักศึกษา กองทุนหมู่บ้าน การหาแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ การรวมตัว รวมทุนของชาวบ้าน ในรูปของกองทุน และธุรกิจชุมชน

4. จัดตั้งเครือข่ายชุมชน โดยสถานศึกษาเป็นศูนย์กลางในการประสานงาน จัดทำและรวบรวมเครือข่ายภูมิปัญญา พร้อมทั้งเผยแพร่ให้ผู้สนใจโดยทั่วไปได้รับความรู้

3. แหล่งการเรียนรู้บ้านสันกอก

ตำบลแม่ไร่ อำเภอแม่จัน

จังหวัดเชียงราย

บริบทชุมชน

สถานที่ตั้ง กลุ่มผ้าปักด้วยมือบ้านสันกอก หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ไร่

อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
โทรศัพท์ 0 5366 7719 โทรศัพท์มือถือ 08 1568 9385 มีตัวอาคารสำหรับ
รับรองผู้มาเรียนรู้และศึกษาดูงาน
3 ส่วน คือ ศาลาปักผ้า อาคารโถง
สำหรับรับรองผู้มาศึกษาดูงาน และ

ห้องนิทรรศการและจำหน่ายสินค้า

รูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

1. การเกิดแหล่งการเรียนรู้

โดยนางนินิ สุธรรมรักษ์ ซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่มีความสนใจและได้เรียนรู้จากมารดาตั้งแต่เด็กจากการปักผ้าเพื่อใช้เองและขายบางส่วน แต่ยังไม่มีการพัฒนาให้เป็นที่ต้องการของตลาด ประกอบกับมีผู้สนใจปักผ้ามากขึ้นทำให้การจำหน่ายผ้าปักได้ในราคาถูก เนื่องจากต่างคนต่างขายและจะมีลวดลายสีล้นไม่หลากหลายต่อมามีการรวมกลุ่มผ้าปักด้วยมือการลงสีและการผสมผสาน ลายปักแก่สมาชิกให้ตรงความต้องการของตลาดมีการประยุกต์ลายปักผ้าด้วยมือ

2. อดความรู

ด้านเศรษฐกิจพอเพียง และด้านคหกรรมศิลปะงานฝีมือ การบริหารจัดการกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่มอย่างไรให้เข้มแข็ง และยั่งยืน

3. การจัดกระบวนการเรีนรู

จัดบริการให้ความรู้และบริการแก่ ผู้เรียนที่สนใจการอบรมให้ความรู้โดยมีวิทยากรบรรยายและการสอนแนะนำตัวต่อตัววันเวลาที่ให้ความรู้ทุกวัน และค่าใช้จ่ายในการให้ความรู้ไม่คิดค่าตอบแทน

เนื้อหาที่ให้ความรู้ คือ การจัดอบรมเพิ่มทักษะลายปัก ทำให้เกิดกระบวนการเรีนรูที่หลากหลาย การอบรมให้ความรู้การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผ้าปักด้วยมือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทุกระดับการขยายเครือข่าย การจัดอบรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย เช่น เสื้อ กางเกง กระเป๋า กรอบรูป พวงกุญแจ ฯ และการจัดกระบวนการเรีนรูที่ยั่งยืน โดยชุมชนให้คนในชุมชนได้เรีนรูในแหล่งการเรีนรูในชุมชนมีการเรีนรูที่ต่อเนื่องทำให้เกิดอาชีพและมีรายได้

4. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มชนเผ่าพื้นทีสูง และกลุ่มแม่บ้าน

5. การบริหารจัดการแหล่งการเรีนรู

การให้ความรู้ในแหล่งการเรีนรูมีอาคารศาลาปักผ้า อาคารสำหรับรับรองผู้มาศึกษาดูงาน ห้องนิทรรศการ และจำหน่ายสินค้า การอบรม

ให้ความรู้มหาวิทยาลัยบรรยายและสอนตัวต่อตัว เปิดสอนตัวต่อตัว เปิดสอนให้กับประชาชน นักเรียน นิสิต นักศึกษา ที่สนใจทุกวง โดยไม่มีค่าใช้จ่าย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

มีกระบวนการที่เข้มแข็ง มีความสามัคคีในกลุ่ม มีศักยภาพในการพัฒนาค่อนข้างสูงและมีแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผลงาน / ผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับของตลาดทั้งในและต่างประเทศ กลุ่มมีกิจกรรมและเครือข่ายที่หลากหลายและผู้รู้มีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้

บทบาทของ กศน.ต่อการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้

ศูนย์ กศน.อำเภอแม่จันได้เข้าไปมีส่วนร่วมและส่งเสริมแหล่งการเรียนรู้ในเรื่องการจัดทำแผนการพัฒนา กลุ่ม การจัดวิชาชีพ การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ กลุ่มอาชีพผ้าปักและการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ยั่งยืน (โดยชุมชนเพื่อชุมชน) มีกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและการพัฒนา มีการศึกษาดูงาน

แนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในภาค

เน้นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็งและมีเครือข่ายที่หลากหลาย

4. แหล่งการเรียนรู้บ้านร่องปลายนา

ตำบลบัวสลี อำเภอมะนัง

จังหวัดเชียงราย

บริบทชุมชน

บ้านร่องปลายนา เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก ก่อตั้งมานานเท่าใดไม่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัด จากคำบอกเล่าของผู้สูงอายุได้เล่าขานสืบต่อกันมาว่า ต้นตระกูลที่เริ่มตั้งรกรากถิ่นฐานอยู่ก่อน 3 ตระกูล คือ 1. เตชะ 2. สุภาพชนะ 3. ยานะ มีเพียง 15 ครอบครัว แต่เดิมเรียกชื่อ “บ้านฮ่องซันนา” ซึ่งเป็นชื่อของร่องน้ำ (ฮ่องน้ำ) ที่ชาวบ้านระบายน้ำทิ้ง ภาษาท้องถิ่นเรียกว่า “เสีย น้ำซันนา” จึงได้ตั้งชื่อเป็นบ้าน “ฮ่องซันนา” หรือ “ร่องซันนา” ต่อมาผู้อาวุโสที่ทรงคุณวุฒิเห็นว่าชื่อนี้ไม่เป็นมงคล เพราะมีคำว่า “ซัน” จึงเปลี่ยนชื่อมาเป็น “บ้านร่องปลายนา” トラบจนปัจจุบัน

แต่เดิมนบ้านร่องปลายนา เป็นกลุ่มบ้านที่อยู่ในเขตการปกครองของบ้านศรีวังมูล หมู่ที่ 7 ตำบลบัวสลี ครั้นต่อมาวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2532 บ้านร่องปลายนาจึงได้รับสถาปนาจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ยกฐานะเป็นหมู่ที่ 11 ตำบลบัวสลี อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย ปัจจุบันบ้านร่องปลายนา หมู่ที่ 11 ตำบลบัวสลี อยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวสลี อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย มี 58 หลังคาเรือน มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 105 ไร่ ลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำลำคลองสาธารณประโยชน์ที่แยกมาจากคลองชลประทานน้ำแม่ลาว และน้ำแม่กรณไหลผ่านตลอดทั้งปี ในฤดูฝนจะมีปริมาณฝนตกชุกเหมาะสมกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

1. การเกิดแหล่งการเรียนรู้

การรวมกลุ่มและความสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในชุมชน เมื่อมีกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคมในหมู่บ้าน จะมีการแบ่งกลุ่มกันเพื่อช่วยกันทำงาน พ่อบ้านรับหน้าที่จัดเตรียมความพร้อมของสถานที่ แม่บ้านทำหน้าที่จัดเตรียมอาหารและต้อนรับแขก ส่วนพิธีการทางศาสนาหรือพิธีกรรมต่าง ๆ นั้น มีพ่ออาจารย์หนานคำ จันทรวัน เป็นผู้รับผิดชอบ นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มที่สำคัญอีกหลายกลุ่มในหมู่บ้านจัดตั้งขึ้นมาอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ หรือจัดตั้งตามวัตถุประสงค์เฉพาะกลุ่ม

กลุ่มที่จัดตั้งอย่างเป็นทางการ ได้แก่ กลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มพัฒนาสตรี (กลุ่มแม่บ้าน) กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครและป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) กลุ่มลัจจะอ้อมทรัพย์ และกลุ่มยู้งฉางข้าวธนาคารข้าว

กลุ่มที่จัดตั้งอย่างไม่เป็นทางการหรือจัดตั้งตามวัตถุประสงค์เฉพาะกลุ่ม ได้แก่ การรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ กัน เช่น เครื่องปั้นดินเผาแบบโบราณ (แบบไม้เคลือบ) และเตาหุงต้มประสิทธิภาพสูง กลุ่มข้าวกล้อง กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าทอมือ กลุ่มผักปลอดสารพิษ กลุ่มปุ๋ยชีวภาพ กลุ่มแปรรูปอาหารทางการเกษตร กลุ่มสมุนไพร และกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโค-กระบือ

2. องค์กรความรู้

หมู่บ้านที่สำคัญ คือ บ้านวัฒนธรรมสู่ภัยเศรษฐกิจระดับจังหวัด มีจุดเด่นทางด้านเศรษฐกิจ เป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียง พออยู่พอกิน พึ่งตนเอง ประกอบอาชีพทางด้านเกษตร มีเงินทุนหมุนเวียนในชุมชน ด้านสังคม มีผู้นำที่เข้มแข็ง เป็นหมู่บ้านปลอดยาเสพติด สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน มีการช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้ออาทรต่อกัน สมาชิก

ชุมชนมีความสามัคคี อยู่ดีมีสุข สมาชิกในชุมชนมีความต้องการใฝ่เรียน ใฝ่รู้ ด้านศิลปวัฒนธรรม มีภูมิปัญญา/ปราชญ์ในด้านต่าง ๆ สืบทอดศิลปวัฒนธรรม และขนบประเพณีดั้งเดิม มีการถ่ายทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่นในชุมชน มีการอนุรักษ์สิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันที่เคยใช้มาในอดีต มีการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่บุคคลภายนอก ในปัจจุบันมีกลุ่มจำนวน 10 กลุ่ม เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สามารถเข้าไปเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี เช่น ยุ้งฉาง ธนาคารข้าว ลัจจะออมทรัพย์ เครื่องปั้นดินเผา ข้าวซ้อมมือ สมุนไพร ตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี ผักปลอดสารพิษศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา จักสาน เพาะเห็ด และมีกลุ่มที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ เป็นความรู้ด้านการใช้พลังงานชุมชน

3. การจัดกระบวนการเรียนรู้

รูปแบบกระบวนการถ่ายทอดความรู้ เป็นการบรรยาย ให้ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่ม และการบริหารจัดการของกลุ่ม การศึกษาดูงานและเยี่ยมชมผลิตภัณฑ์ การอธิบายและสาธิตการทำผลิตภัณฑ์ การฝึกและลงมือปฏิบัติ ในแต่ละกลุ่มหรือแต่ละด้าน โดยการศึกษาด้วยตนเองจากสื่อและหลักสูตร ฝึกปฏิบัติจริง การสัมภาษณ์ พูดคุย สามารถศึกษาได้ทุกกลุ่ม บริการนำชมฟรี ไม่คิดค่าใช้จ่าย

4. กลุ่มเป้าหมาย

ผู้รับบริการ ประกอบด้วย นักเรียน นักศึกษา เยาวชน และประชาชนทั่วไป กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ทั้งในและนอกชุมชน

5. การบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้บ้านร่องปลายนา เปิดบริการให้ผู้สนใจเรียนรู้ได้ทุกวัน ซึ่งการบริการให้ความรู้ในแต่ละกลุ่มหรือแต่ละด้าน โดยการศึกษาด้วยตนเองจากสื่อ และหลักสูตร ฝึกปฏิบัติจริง การสัมภาษณ์ พูดคุย มีผู้รับผิดชอบ ดังนี้

ด้านภูมิปัญญา ได้แก่

1. นางบุญโยน สุภานะ การทำเครื่องปั้นดินเผา - เตาประสิทธิ์ภาพสูง ได้แก่ หม้อทุกขนาด กระถางดอกไม้ แจกัน กระถางบัว หม้อน้ำ เตาประสิทธิ์ภาพสูง เป็นต้น

2. นางจันทรา สีสองสม การแปรรูปสมุนไพร ได้แก่ ฐูปสมุนไพรไผ่ขุ่นและแมลงวัน ยาสมุนไพรไล่หนูและแมลงสาป ยาประคบสมุนไพร หมอนสมุนไพรเพื่อสุขภาพ ตุ๊กตาสมุนไพรแก้หวัด รองเท้าสมุนไพรแก้ตะคริว ถ่านสมุนไพรดูดกลิ่นอับ และรูปแสงพระอาทิตย์ เป็นต้น

3. นายปวน เปาคำ การจักสานไม้ไผ่ ได้แก่ สุ่มไก่ หมวกตระกร้า เครื่องใช้ภายในครัว เครื่องมือจับสัตว์ ไม้กวาด เป็นต้น

4. นางวนิดา เตชะ วัฒนธรรมพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การฟ้อน ดนตรีพื้นเมือง ดนตรีละลื้อ ซอ ซึง หมอเป่า หมอไสยศาสตร์ และงานใบตองทุกชนิด

ด้านอาชีพ ได้แก่

1. นายสาคร สมสระ การทำข้าวซ้อมมือ(ข้าวกล้อง)
2. นางถนอม ศิริแก้ว การตัดเย็บเสื้อผ้าบุรุษและสตรี
3. นายพินิจ จอมจันทร์ยอง การเพาะเห็ดนางฟ้า และการทำปุ๋ยชีวภาพ

4. นางเกสร สีสองสม การปลูกผักปลอดสารพิษ

ด้านอื่น ๆ ได้แก่ นายบุญมา

เตชะ (ประธานกลุ่ม) การรวมกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียน และนายอินแก้ว ยานะ (ประธานกลุ่ม) กลุ่มผู้ฉาง (ธนาคารข้าว)

6. ผลที่เกิดขึ้น

1. เกิดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน จำนวน 10 กลุ่ม
2. เกิดการนำข้อมูลที่ได้อาศึกษาเรียนรู้นำไปเผยแพร่ โดยโรงเรียน มหาวิทยาลัย และ ประชาชนทั่วไป
3. เกิดการสนับสนุนและเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพของกลุ่มให้มีความยั่งยืนจากหน่วยงานของรัฐได้แก่ ศูนย์ กศน.อำเภอแม่ลาว ปกครองอำเภอแม่ลาว พัฒนาชุมชน อำเภอแม่ลาว สำนักงานพลังงานจังหวัดเชียงราย ฯลฯ
4. เกิดแหล่งผลิตสินค้าเพื่อนำออกสู่ตลาดและนำรายได้มาพัฒนากลุ่มต่อไป
5. เกิดตลาดเพื่อรองรับผลผลิตของกลุ่มในชุมชน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

1. ความเข้มแข็งของชุมชน
2. ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
3. การบริหารจัดการที่ดี มีคณะกรรมการ เพื่อกระจายความรับผิดชอบ ระบบการบริหารใช้หลักคุณธรรม โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้
4. การประสานงานที่ดีระหว่างชุมชนกับ กศน.
5. ความสามัคคีในกลุ่ม และความเอื้ออาทร
6. แผนการพัฒนาที่ร่วมกันจัดขึ้นระหว่างชุมชนกับ กศน.
7. ผู้นำของชุมชนมีลักษณะของการเป็นผู้นำที่ดี
8. ความเสียสละและตั้งใจทำงานทั้งคนในชุมชนและบุคลากรของ กศน.
9. ความรักถิ่นเกิดและความตั้งใจพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนแหล่งการเรียนรู้

บทบาทของ กศน.ต่อการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้

1. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพแหล่งการเรียนรู้โดยการศึกษาดูงานแหล่งการเรียนรู้อื่น เพื่อเติมเต็มศักยภาพ **ผลที่ได้รับ** ได้รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่ม ในการที่จะทำให้กลุ่มมีความยั่งยืน และมั่นคง เช่น กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านสันหลวงใต้ อำเภอแม่จัน มีคณะกรรมการกลุ่มที่มีความเข้มแข็งไม่ย่อท้ออุปสรรค และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็งของกลุ่ม จากการศึกษาดูงานทุกกลุ่ม ในด้านการพัฒนาผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ และกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ของสมาชิก และวิทยากรประจำกลุ่ม โดยใช้รูปแบบการให้ฝึกปฏิบัติจริง และกระบวนการถ่ายทอด : ใช้รูปแบบการบรรยาย และการแนะนำ พร้อมสื่อ แผ่นพับ

2. การจัดทำสื่อนำเสนอ และประชาสัมพันธ์ โดยการจัดทำป้ายข้อมูลสารสนเทศ สื่อแผ่นพับ จำนวน 10 กลุ่ม

3. การจัดการความรู้ของชุมชน โดยการถอดองค์ความรู้ของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน จำนวน 10 กลุ่ม โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม ตามประเด็นที่กำหนดทำให้ได้องค์ความรู้ 10 เรื่อง และนำข้อมูลที่ได้รับมารวบรวม **จัดทำหลักสูตรของท้องถิ่น** ได้แก่ หลักสูตรเครื่องปั้นดินเผา หลักสูตรการแปรรูปสมุนไพร หลักสูตรจักสานไม้ไผ่ หลักสูตรศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน หลักสูตรการทำข้าวซ้อมมือ (ข้าวกล้อง) หลักสูตรตัดเย็บเสื้อผ้าบุรุษและสตรี หลักสูตรการเพาะเห็ดนางฟ้าและการทำปุ๋ยชีวภาพ และหลักสูตรการปลูกผักปลอดสารพิษ

แนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในอนาคต

1. สร้างเว็บไซต์แหล่งการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อเป็นการเผยแพร่องค์ความรู้
2. พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ
3. สร้างเครือข่ายของแหล่งการเรียนรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมที่คล้ายคลึงกันได้

5. แหล่งการเรียนรู้บ้านจอเจริญ

ตำบลดอนศิลา อำเภอเวียงชัย

จังหวัดเชียงราย

บริบทชุมชน

บ้านจอเจริญเดิมชื่อบ้านจอปู่หลานมีเนื้อที่ทั้งหมด 6 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,750 ไร่ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำสวน ทำไร่ และรับจ้าง มีรายได้เฉลี่ย 100,000 บาทต่อปี ประชากรส่วนใหญ่อพยพมาจากอำเภอพาน อำเภอแม่จัน จังหวัดพะเยา จังหวัดลำพูน จังหวัดลำปาง มาอยู่เมื่อปี พ.ศ. 2473 ถึงแม้ชุมชนบ้านจอเจริญจะมีพื้นฐานมาจากต่างท้องถิ่นก็ตามแต่ก็มีความรักและสามัคคีต่อกัน จึงทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีความเชื่อมั่นในตัวของผู้ผู้นำในหมู่บ้าน

รูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

1. การเกิดแหล่งการเรียนรู้

โรงเรียนวัดจอเจริญสุขุมวาท พระครูสุนทร วรการ เป็นผู้รับใบอนุญาตและผู้จัดการเปิดสอนการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มุ่งพัฒนาให้นักเรียนและบุคลากรมีความรู้ความสามารถในด้านการเรียนการสอนมีความรู้คู่คุณธรรม เดิมโรงเรียนวัดจอเจริญสุขุมวาทเป็นแหล่งการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับเณรในชุมชนให้ผู้เรียนมี

ความสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและสามารถเป็นผู้นำในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาสู่สังคม และส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของชาติไทย

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นแหล่งการเรียนรู้ด้านแหล่งเงินทุนที่มีระบบการจัดการโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของสมาชิก ปัจจุบันเป็นแหล่งศึกษาดูงานของกลุ่มต่าง ๆ ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ปัจจุบันเป็นแหล่งการเรียนรู้ศึกษาดูงานของกองทุนหมู่บ้านทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันด้านการบริหารจัดการกลุ่ม รูปแบบการเรียนรู้ใช้รูปแบบการบริหารจัดการจะให้ความเคารพยกย่องต่อผู้นำกลุ่ม เห็นความสำคัญต่อผู้นำกลุ่มมาก เนื่องจากเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำ คือ อดีตผู้ใหญ่บ้านซึ่งทำให้สมาชิกให้การยอมรับ ศรัทธา และให้ความเคารพนับถือ กระบวนการเรียนรู้ชุมชนมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกับเครือข่ายต่าง ๆ ในหมู่บ้าน และนอกหมู่บ้านจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของกลุ่มต่าง ๆ ทั้งใน และนอกหมู่บ้าน

ศูนย์สาธิตการตลาด เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ศึกษาด้านการจัดการ การตลาด การจัดซื้อ และการจัดจำหน่ายรูปแบบการเรียนรู้ รูปแบบการถ่ายทอดประสบการณ์เดิมจากผู้รู้หรือผู้ขายเดิมในเรื่องการบริหารจัดการด้านการตลาด การส่งเสริมการขาย ว่าใช้วิธีใดที่จะซื้อของเข้าร้าน และวิธีใดที่ให้สมาชิกซื้อของในร้านเป็นจำนวนมาก กระบวนการเรียนรู้ในชุมชน โดยการถ่ายทอดประสบการณ์จากผู้รู้ถ่ายทอดให้กับคนรุ่นต่อ ๆ ไป

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แหล่งการเรียนรู้เดิมเป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย และผู้เข้ามาศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอบรมให้ความรู้แก่ผู้ดูแลเด็ก มีการศึกษาเรียนรู้เรื่องการศึกษาลำหรับเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้และมีทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็กมีกระบวนการเรียนรู้ โดยร่วมมือกันระหว่างผู้ปกครองเด็ก และกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน ในตำบลส่งเสริมและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านบุคลากรโดยจัดให้มีการศึกษาต่อ การอบรมพัฒนาคักยภาพของผู้ดูแลเด็ก ตลอดจนผู้ดูแลเด็กร่วมจัดกิจกรรมวันเด็ก วันแม่ งานแห่เทียน กีฬาวินวิสาขบูชา ฯลฯ

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลอนศิลา จัดการศึกษานอกโรงเรียนในเขตตำบลอนศิลา โดยใช้หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษา นอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เป็นการศึกษา สำหรับผู้เรียนที่พื้นที่เกณฑ์การศึกษาภาคบังคับหรือกลุ่มเป้าหมายที่พลาด และขาดโอกาสได้รับการศึกษาให้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามความ สามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียน

แหล่งการเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน

การทอผ้าพื้นเมือง : นางสุญแก้ว ปุยอดเครือ การเรียนรู้จากการสืบทอดการทอผ้าจากบรรพบุรุษของนางสุญแก้ว ปุยอดเครือ เกิดความสนใจ สังกะการทอผ้าจากบรรพบุรุษ ด้วยความที่เห็นการทอผ้าอยู่เป็นประจำจึงเกิดความสนใจคิดที่จะทอผ้าใช้เอง ปัจจุบันได้นำความรู้ที่ได้จากการสืบทอดจากบรรพบุรุษมาตั้งกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองที่บ้านจอยเจริญ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ให้ลูกหลานได้สืบทอด และเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับครอบครัว แหล่งการเรียนรู้เดิมเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ศึกษากันในครอบครัว สืบทอดต่อ ๆ กันมาจากผู้รู้และการฝึกปฏิบัติจริง รูปแบบการเรียนรู้เป็นการสืบทอดต่อ ๆ กันมาจากรุ่นสู่รุ่นในครอบครัว

ด้านสมุนไพรพื้นบ้าน : นายนวล สายเขียว มีความสนใจด้านสมุนไพรพื้นบ้าน โดยฝึกฝนศึกษาความรู้จากผู้รู้และศึกษาเพิ่มเติมจากตำราเมืองของบรรพบุรุษ ในรูปแบบการฝึกฝนและค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเอง การจำ และจดบันทึกจากหมอเมืองรุ่นก่อน ๆ และวิชาการจากผู้ชำนาญการ จากความเป็นสมาชิกกลุ่มหมอเมืองพื้นบ้านของโรงพยาบาลสมเด็จพระญาณสังวร ใช้ประสบการณ์เดิมมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้ใหม่ ลองผิดลองถูก ใช้ยาสมุนไพรด้วยตนเองและให้คนในครอบครัวทดลองนำไปใช้ กระบวนการเรียนรู้ชุมชนเน้นการอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาด้านสมุนไพรพื้นบ้านในการรักษาโรค ผลิตยาสมุนไพรแบ่งปันให้กับประชาชนในชุมชน

ด้านจักสานหมวก : นางยุพา นิลสวิต เดิม ได้เรียนรู้จากกลุ่มจักสานหมวก ตำบลสว่างอารมณ์ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา สนใจที่จะหาอาชีพเสริม เมื่อได้ศึกษาจากผู้รู้โดยการสังเกต การฝึกปฏิบัติจริง จนสามารถจักสานหมวกและส่งขายให้กับพ่อค้าได้ จึงได้ชักชวนกลุ่มแม่บ้านจอบเจริญ มารวมกลุ่มจักสานหมวกเพื่อสร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้กับครอบครัว รูปแบบการเรียนรู้ด้วยการสังเกต จดจำ บันทึกจากแหล่งการเรียนรู้ที่ได้ไปศึกษาดูงาน การฝึกฝน พัฒนาฝีมือด้วยตนเอง

ด้านดนตรีพื้นเมือง : นายอุดม กองคำ มีความชอบในด้านดนตรี จึงเริ่มจากความชอบดนตรี ได้ค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเองจากการจำและจดบันทึกจากผู้ชำนาญการด้านดนตรีพื้นเมือง และสามารถเป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้ใหม่ รูปแบบการเรียนรู้จากการฝึกจากผู้ชำนาญการด้านดนตรีพื้นเมือง การฝึกฝน และค้นคว้าด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง การจำและจดบันทึกจากผู้ชำนาญการด้านดนตรีพื้นเมือง

ด้านการฟ้อนรำ : นางราตรี ปยุอดเครือ มุ่งองค์ความรู้เกี่ยวกับการฟ้อนรำ ศิลปะการแสดงลีลาท่าทางเฉพาะของท้องถิ่น ทำฟ้อนรำได้แก่ ฟ้อนเทียน ฟ้อนเล็บ ฟ้อนเงี้ยว รำเซ็ง เป็นต้น การถ่ายทอดให้ความรู้เป็นการสนทนาปากเปล่า การสาธิต การลงมือปฏิบัติจริง คักยภาพสามารถให้ความรู้เรื่องการฟ้อนรำ

แหล่งการเรียนรู้ด้านผู้รู้

ด้านวัฒนธรรม พระครูสุนทร วรการ (ประเสริฐ สิริจันท)
พระครูสุนทร วรการ บวชเรียนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 ณ วัดบ้านดอนเลย ตำบลดอนศิลา สำเร็จนักธรรมชั้นเอก จากสำนักศาสนา วัดจอบเจริญ ตำบลดอนศิลา อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย แหล่งการเรียนรู้เดิม พระครูสุนทร วรการ มีประสบการณ์ เดิมจากการสำเร็จนักธรรมชั้นเอก และการศึกษาสายสามัญ จากศูนย์ กศน.อำเภอ ทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยม

ศึกษาตอนปลาย จบการอบรมหลักสูตร พระปริยัติธรรมชั้นกลาง และเป็น
ผู้จัดการโรงเรียนวัดจ้อเจริญสุขุมวาท

ด้านการบริหารจัดการองค์กรชุมชน : นายสวาท นิลสวิต
เป็นผู้นำทางศาสนา เคยบวชเรียนมาก่อนและได้เป็นเจ้าของวัดจ้อเจริญ
ต่อมาได้ลาสิกขา และมีครอบครัว การเรียนรู้เป็นการศึกษาด้วยตนเอง
และได้เข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และวุฒิทางธรรม
แหล่งการเรียนรู้เดิม นายสวาท นิลสวิต เป็นผู้นำทางศาสนา รูปแบบการ
เรียนรู้ การเรียนรู้ด้านการเป็นผู้นำ ด้านการบริหารกลุ่มอาชีพ การบริหารบุคคล
การบริหารจัดการกลุ่ม การบริหารจัดการด้านการเงินทุนกระบวนการเรียนรู้
ชุมชน

ด้านระบบธนาคารข้าว : นายคงฤทธิ์ อุดเอ้ย ผู้รู้ด้าน
ระบบธนาคารข้าว จากประสบการณ์ในการรวมกลุ่มข้าว และมีการ
แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่ม กระบวนการถ่ายทอดให้ความรู้โดยการ
แลกเปลี่ยน และแก้ไขปัญหาร่วมกันในกลุ่ม

ด้านเกษตรผสมผสาน : นายบุญส่ง พัฒนากิจรุ่งเรือง ผู้รู้
ด้านเกษตรผสมผสานเรียนรู้โดยตรงสืบจากบรรพบุรุษ และประสบปัญหา
หนี้สิน จึงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาของตนเองจากศึกษาทดลองทำด้วย
ตนเองทำงานด้วยความขยันประหยัดและอดทน

ด้านการค้าขาย : นายดวงคำ สิทธิปัญญา ผู้รู้ด้านการ
ค้าขายเรียนรู้จากประสบการณ์ เดิมจากการเป็นลูกจ้างในร้านขายของ
อุปกรณ์ก่อสร้าง ร้านขายของชำจากพ่อตา และเป็นคนงานซื้อขายและ
ส่งของในร้านขายวัสดุก่อสร้างและขับรถได้ทุกชนิด จึงทำให้มีความรู้จาก
ลูกจ้างร้านขายวัสดุอุปกรณ์การก่อสร้าง

ด้านผลิตภัณฑ์ทำมือ : นางวิไล คำเงิน ผู้รู้ด้านผลิตภัณฑ์
ทำมือ ได้รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ ศึกษาด้วยตนเองด้านเอกสาร

รูปภาพ สินค้าในตลาด ประกอบกับเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์งาน และมีเวลาว่างหลังจากเลี้ยงลูก และเป็นแม่บ้านทำอยู่ในบ้าน วัสดุอุปกรณ์ไม่ต้องลงทุนมากเป็นงานฝีมือทำงานไปคุยกันไปด้วยตามวิถีชีวิต

2. วัตถุประสงค์ความรู้

ในชุมชนมีสถาบันชุมชนกลุ่มต่าง ๆ ที่มีความเข้มแข็งหลายกลุ่ม การจัดกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่มด้านต่าง ๆ และเป็นแหล่งศึกษาดูงานให้กับหน่วยงานอื่น

ด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน ส่วนใหญ่ภูมิปัญญาท้องถิ่นใช้รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ให้กับคนในชุมชนและส่งเสริมให้มีการสืบทอดต่อให้กับรุ่นลูกรุ่นหลานกระบวนการถ่ายทอดจะสอนแบบตัวต่อตัว ยังขาดทักษะด้านการถ่ายทอดการจัดการเรียนการสอน และสื่อเอกสารประกอบการเรียนรูปแบบและกระบวนการเรียนรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้านเกิดจากความสนใจสังเกต และการสืบทอดจากบรรพบุรุษเห็น ส่วนใหญ่มุ่งเน้นการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต อาชีพของตนเอง ไม่มีหลักสูตรเนื้อหา และระยะเวลาเรียนที่แน่นอนรูปแบบการเรียนรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้านเกิดจากการปฏิบัติตามผู้รู้

ด้านผู้รู้ ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถชาวบ้านให้การยอมรับนับถือและผู้รู้มีระบบการจัดการ การบริหารกลุ่มที่ดี มีความเสียสละ จึงทำให้ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านเป็นอย่างดี

3. การจัดกระบวนการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้ จากเวทีชาวบ้าน การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลแล้วมาวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย และจัดกระบวนการถ่ายทอดให้เหมาะสมกับกลุ่ม ซึ่งมีการเรียนตัวต่อตัว จากเอกสารและการบรรยาย

4. กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชนทั่วไป

5. การบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้

การบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ในรูปแบบกิจกรรมการ
ภูมิปัญญาทุกคนมีส่วนร่วม ภูมิปัญญาเป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้แก่ผู้
มาศึกษาดูงาน

6. ผลที่เกิดขึ้น

การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้เกิดจากข้อมูลสารสนเทศของหมู่
บ้านของชุมชน เกิดการพัฒนาชุมชนและวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน
ทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนไปด้วย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

1. กระบวนการกลุ่มมีความเข้มแข็งโดยใช้รูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในกลุ่มในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมแก้ปัญหาด้วยกัน โดยกลุ่มจะจัดให้มีการประชุม ปรึกษาหารือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทุกเดือน การดำเนินงานของกลุ่มหากมีปัญหาหรือมีความต้องการจะเน้นให้มีการประชุมพูดคุยกันเพื่อหาข้อยุติร่วมกันให้ทุกคนในกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจร่วมกัน

2. รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองของกลุ่มผู้รู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีองค์ความรู้ศึกษาและเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการศึกษาหาข้อมูล ศึกษาดูงาน ฯลฯ

จากการเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถนำเอาความรู้นั้นมาปรับใช้ในกระบวนการกลุ่ม การบริหารจัดการ การใฝ่รู้ทำให้ตนเองและกลุ่มได้มีการพัฒนาที่ดี นำความรู้ที่ได้มาปรับใช้พัฒนาให้เกิด

ผลดีต่อตนเอง และกลุ่มผลการดำเนินงาน จึงเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน และคนในชุมชนจึงได้ไว้วางใจ ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เกิดผลดีต่อชุมชน

บทบาทของ กศน. ต่อการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้

การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนารูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ได้จัดกิจกรรมการพัฒนาส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง โดยพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน จัดระบบสารสนเทศของหมู่บ้าน การจัดทำเอกสารเผยแพร่แผ่นพับ แผ่นปลิว ให้กับแหล่งการเรียนรู้กลุ่มคนในชุมชน เพื่อให้ผู้ที่มาศึกษาดูงานในแหล่งการเรียนรู้ได้นำข้อมูลไปศึกษา และได้จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาอาชีพให้กับกลุ่มอาชีพ ภูมิปัญญา คนในชุมชน ตลอดจนการอบรมให้ความรู้กับผู้นำชุมชนในด้านการเขียนแผนงาน โครงการการอบรมพัฒนาศักยภาพผู้นำ การไปศึกษาดูงาน และการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้แหล่งการเรียนรู้ในบ้านจ้อเจริญได้มีการพัฒนาการจัดการองค์กร และการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศของหมู่บ้านที่สามารถเผยแพร่ให้กับผู้เข้ามาศึกษาดูงาน ได้นำรูปแบบการจัดกิจกรรมไปปรับใช้ในพื้นที่

แนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในอนาคต

จัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้ กลุ่มต่าง ๆ เช่น เอกสารเผยแพร่ แผ่นพับ แผ่นปลิว ส่งเสริมฝึกทักษะด้านการถ่ายทอด การจัดการกระบวนการเรียนการสอน และสื่อเอกสารประกอบการสอน

6. แหล่งการเรียนรู้ บ้านไร่สะท้อน

ตำบลถ้ำรงค์ อำเภอบ้านลาด

จังหวัดเพชรบุรี

บริบทของชุมชน

ในสมัยก่อนตำบลถ้ำรงค์ได้แบ่งออกมาจากตำบลตำหรุ ซึ่งตอนต้นนั้น ตำบลตำหรุมีทั้งหมด 12 หมู่บ้าน พอแบ่งออกมาเป็น 2 ตำบล จึงมีตำบลละ 6 หมู่บ้าน ซึ่งแบ่งโดยแยกเป็น 2 ฝั่งน้ำ คือ มีแม่น้ำเพชรบุรีเป็นตัวแบ่งฝั่ง ระหว่างตำบลตำหรุกับตำบลถ้ำรงค์ก็ออกจากกัน

อาชีพหลัก คือ การทำเกษตรกรรม รองลงมา คือ การรับจ้าง การประกอบอาชีพของประชากรตำบลถ้ำรงค์จำแนกงานอุตสาหกรรมในโรงงาน งานเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ งานช่างฝีมือ เช่น ช่างปูน ช่างไม้

รูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

1. การเกิดแหล่งการเรียนรู้

นับวันต้นตาลก็จะลดจำนวนลงไปเรื่อย ๆ จากการตัด การโค่น และประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดเพชรบุรีปลูกพืชผักผลไม้กันมาก ไม่มีใครคิด และสนใจที่จะปลูกต้นตาล ทั้งที่ต้นตาลเป็นของคู่กับเมืองเพชรมานาน ตอนนี้

ให้ผลผลิตสามารถเก็บเกี่ยวได้แล้วประมาณ 300 ตัน แรกเริ่มลุงเห็นไม้กวาดที่ทำมาจากแปลงตาลทำไว้กวาดหยากไย่ ก็เลยมีความคิดว่าน่าจะนำมาตัดแปลงทำเป็นอย่างอื่นได้อีก และเห็นหมวกใบหนึ่งที่สานด้วยเส้นใยคล้าย ๆ กับเส้นใยตาล ก็เลยนำเอากากบตาลมาทุบแล้วเอาเส้นใยตาลมาสานเป็นหมวก ซึ่งก็ได้ผลแม้ครั้งแรกจะได้หมวกที่ไม่สวยงามนัก ก็พยายามพัฒนาฝีมือมาเรื่อย ๆ จนถึงทุกวันนี้ เป็นการใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น และเป็นการแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของต้นตาลอย่างแท้จริง

เนื่องมาจากสภาพสิ่งแวดล้อมเอื้ออำนวยการปลูกกล้วยไม้ องค์ความรู้ในด้านเกษตร การเพาะกล้า การบำรุงรักษา การดูแล การให้ปุ๋ย ให้น้ำ การจำหน่าย และการขยายพันธุ์ และการจำหน่าย ซึ่งเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่กศน. เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในด้านนำคณะศึกษาดูงานเข้าไปเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้อีกแห่งหนึ่ง คือ สวนสมุนไพรมหานายเฟื่องแก้วถาวร สมุนไพรที่ปลูกมากที่สุดคือต้นทองพันชั่ง ต่อมาได้สังเกตเห็นความสำคัญของสมุนไพรมหานายเฟื่องแก้ว จึงได้พยายามหามาเพิ่มเติมอยู่เรื่อย ๆ และนำมาปลูกไว้ที่สวนภายในบริเวณบ้าน โดยมีจุดประสงค์เพื่อไว้ใช้รักษาโรคต่าง ๆ

ตำบลถ้ำรงค์ มีแหล่งการเรียนรู้อีกสถานที่หนึ่งที่เป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนคือ ถ้ำเขาน้อย ตั้งอยู่ในสำนักสงฆ์เขาน้อย มีอายุประมาณไม่ต่ำกว่า 50 ปี แต่ค้นพบเมื่อปี พ.ศ. 2500 หลวงพ่อสุขเป็นผู้บุกเบิก หลวงพ่อสุขเป็นพระธุดงค์เดินธุดงค์มาพบเกิดนิมิตว่าจุดนี้มีถ้ำก็เลยเปิดเป็นสำนักสงฆ์

แหล่งการเรียนรู้อีกแห่งหนึ่งก็คือ การแกะตาล คือการแกะตาลอ่อน ๆ นำมาเป็นผลไม้ หรือของหวานสามารถนำไปลอยแก้ว ซึ่งการแกะตาลเป็นเรื่องที่น่าเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งเจ้าของเรียนรู้ คือ นายล้วน มะลิวัลย์ ชุมชนนี้เป็นชุมชนเกษตรกรรม วิถีชีวิตเกี่ยวกับการเพาะปลูก ทำนา ทำตาล สืบทอดกันมาแต่รุ่นบรรพบุรุษ

2. องค์ความรู้

องค์ความรู้ด้านเกษตรกรรม เป็นสถานที่แห่งเดียวในจังหวัดเพชรบุรีที่มีต้นตาลมากที่สุด ที่มีการปลูกเป็นแถวในลักษณะสวนผลไม้ มีลำต้นที่อวบใหญ่ ให้ความร่มรื่น เป็นแหล่งศึกษาหาข้อมูลของคณรู้นใหม่ต่อ ๆ ไป และเป็นการอนุรักษ์ต้นตาลของเมืองเพชรบุรี มีสวนกล้วยไม้และสวนสมุนไพร ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่มี

คุณค่ามากสำหรับชุมชน

องค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ชุมชนมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของสามารถถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนรู้ได้ เช่น ถ้าเขาน้อยมวยใบตาล อาหารพื้นบ้าน (ทอดมันมะละกอ แกงหัวตาล) และการจักสานหมวกจากใยตาล

องค์ความรู้ด้านอาชีพ ได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน เช่น การทำอาชีพเกษตรกรรม การทำขนมตาล การฉะฉาดตาล เป็นต้น

3. การจัดการกระบวนการเรียนรู้

การจัดการกระบวนการเรียนรู้ คือ การใช้หลักของการมีส่วนร่วม ในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ และชุมชนคิดหาแนวทางในการจัดกิจกรรมเรียนรู้ โดยกำหนดออกเป็นกิจกรรมและรูปแบบแหล่งการเรียนรู้ โดยกำหนดให้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนถ้ำรงค์ เป็นศูนย์กลางในการศึกษาดูงานของตำบล จะมีกิจกรรมบรรยาย

ภาพรวมของพื้นที่ก่อนจะลงพื้นที่จริงแต่บางครั้งก็ใช้อาคารด้านข้างขององค์การบริหารส่วนตำบลำรงค์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้ามาเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้

4. กลุ่มเป้าหมาย

ภายนอกชุมชน เป็นกลุ่มของนักศึกษาวิทยาลัย กลุ่มอาชีพ และกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในการเข้ามาเรียนรู้ เมื่อนำความรู้จากองค์ความรู้ที่ได้รับแล้วนำไปปรับใช้กับอาชีพ และครอบครัวของตนเอง

ภายในชุมชน เป็นกลุ่มของครอบครัวของผู้ที่สนใจเหมือนกัน และอยากแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของบุคคลในชุมชน เมื่อนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนนำไปปรับใช้กับอาชีพของตนเอง

5. การบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินกิจกรรมให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องและขับเคลื่อนต่อไปจึงได้กำหนดจัดประชุมชี้แจงกับคณะทำงานของแหล่งการเรียนรู้ให้มีความเข้าใจ และวัตถุประสงค์ให้ตรงกัน ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน จัดให้มีการทำแผนคิดวิเคราะห์ ความเหมาะสม และความจำเป็นในการดำเนินการของแหล่งการเรียนรู้ แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม เมื่อมีผู้เข้ามาเรียนรู้ โดยแบ่งออกเป็นฐานการเรียนรู้ 3 ฐาน คือ **ด้านการเกษตร** การทำสวนตาล การทำสวนกล้วยไม้ การทำสวนสมุนไพร ด้านศิลปวัฒนธรรม ถ้ำเขาน้อย เช่น มวยใบตาล อาหารพื้นบ้าน (ทอดมันมะละกอ แกงหัวตาล) และการจักสานหมวกจากใยตาล และ**ด้านเศรษฐกิจอาชีพ** การทำอาชีพเกษตรกรรม การทำขนมตาล และการเฉาะตาล

6. ผลที่เกิดขึ้น

เกิดเครือข่ายในการทำกิจกรรมการเรียนรู้นอกโรงเรียน และร่วมสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน และเกิดเวทีแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายต่าง ๆ การมีส่วนร่วม เกิดหลักการทำงานของคนในชุมชน บ้านไร่สะท้อน ตำบลถ้ำรงค์ และกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในการมีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรม การศึกษาาร่วมกันและมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของวิถีชีวิตของคนในชุมชน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จของแหล่งการเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง และศิลปวัฒนธรรม เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่ในตัวของวิทยากร ภูมิปัญญา ประชาชนชาวบ้าน ให้ผู้มาเรียนรู้ได้รับความรู้ให้มากที่สุด มีการบริหารจัดการ ใช้หลักการมีส่วนร่วมในรูปของคณะกรรมการ โดยที่ ศูนย์ กศน. อำเภอบ้านลาด เป็นพี่เลี้ยง ผู้สนับสนุนส่งเสริมและประสานงาน ให้เกิดแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนบ้านไร่สะท้อน โดยมีการวางแผน ใช้หลัก

การมีส่วนร่วมในการวางแผนตั้งแต่การเข้าใจปัญหา รู้สาเหตุของปัญหา แนวทาง การแก้ไขปัญหา การวางแผนพัฒนา และประเมินผล โดยการใช้เวทีการพูดคุย เสนอแนะต่าง ๆ

บทบาทของ กศน. ต่อการส่งเสริมการสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้

บทบาทของ กศน. ต่อการส่งเสริมการสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้ กศน. บ้านลาด ได้เป็นผู้ประสานงานเรื่องการเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้จัดทำสื่อ และแผนประกอบการบรรยาย เพื่อสร้างความเข้าใจแก่ผู้มาเรียนรู้ให้เข้าใจง่ายขึ้น มีการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้แก่บุคคลกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ได้เรียนรู้ร่วมกันมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของแหล่งการเรียนรู้ และให้ความรู้การพัฒนาศักยภาพของวิทยากรให้มีความพร้อมอยู่เสมอ

แนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในอนาคต

1. ส่งเสริม และสนับสนุนให้วิทยากรแหล่งการเรียนรู้ได้พัฒนาตนเอง และเพิ่มศักยภาพของตนเองในการถ่ายทอดองค์ความรู้
2. พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน ในกระบวนการจัดกิจกรรมอยู่เสมอ
3. ประสานหน่วยงานต่าง ๆ ในการสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
4. ส่งเสริมสื่อในแหล่งการเรียนรู้ให้เพิ่มมากขึ้น
5. พัฒนาการประชาสัมพันธ์แหล่งการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น แผ่นพับ เอกสาร วิทยุ โทรทัศน์ เว็บไซต์ เป็นต้น

7. แหล่งการเรียนรู้บ้านดอนใน

ตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม

จังหวัดเพชรบุรี

บริบทของชุมชน

บ้านดอนใน หมู่ 2 ตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เป็นชื่อเรียกกันมานานหลายชั่วอายุคนแล้ว ตำบลแหลมผักเบี้ยนั้นมีอยู่สามดอน คือ ดอนนอก ดอนกลาง และดอนใน บ้านดอนในนี้เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ที่ตั้งอยู่บนที่ดอนสูงด้านในน้ำทะเลท่วมไม่ถึงบนดอน ชาวบ้านปลูกต้นมะพร้าวเป็นส่วนใหญ่ ชายหาดด้านในเต็มไปด้วยต้นผักเบี้ย

บ้านดอนในพื้นที่ส่วนใหญ่ติดชายฝั่งทะเล เหมาะสำหรับประกอบอาชีพประมง ประชากรในหมู่บ้านจึงประกอบอาชีพประมงน้ำตื้นเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้น มีอาชีพรับจ้าง ค่าขาย และทำนาเกลือ มีการนับถือบรรพบุรุษ หรือผู้อาวุโสสืบต่อกันมาค่านิยมค่อนข้างไปทางสมัยใหม่ หรือตามยุคตามสมัย นอกจากนี้ ประชากรในหมู่บ้านส่วนใหญ่มีความสามัคคี เมื่อว่างจากการทำประมงแล้ว จะมารวมตัวกันเพื่อจักสานผลิตภัณฑ์ของใช้จาก

ต้นธูปฤๅษี หรือต้นปรีอ จำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว และบุคคลที่สนใจ และยังมีการสอนให้เยาวชนหัดจักสานเพื่อสืบทอดต่อ ๆ กัน

1. การเกิดแหล่งเรียนรู้

นางขวัญเรือน มานิช เป็นผู้นำในเรื่องการจักสานผลิตภัณฑ์ต้นรูปฤๅษี เป็นพลังผลักดันที่สำคัญที่สร้างโอกาสให้กับกลุ่มสตรีของชุมชนบ้านดอนใน **ครูไชยา ศรีสมศักดิ์** เป็นผู้นำในการอนุรักษ์ดนตรีไทยให้กับชุมชน โดยเป็นแกนนำเยาวชนในชุมชนมาฝึกหัดเล่นดนตรีไทยสามารถนำไปแสดงให้กับคนในชุมชนบ้านดอนในได้ศึกษาและเรียนรู้กัน และนาย **จำเพย เสริมทรัพย์** ผู้อาวุโสของชุมชนบ้านดอนในมีความเชี่ยวชาญในเรื่องการถักเปลญวน

2. องค์กรความรู้

กลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากต้นรูปฤๅษี ผู้นำเปลี่ยนแปลง คือ นางขวัญเรือน มานิช ได้รวมกลุ่มของสตรีที่ว่างงานจากการประกอบอาชีพประมง และนำวัสดุที่เหลือใช้จากโครงการพระราชดำริฯ คือต้นรูปฤๅษี นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยมีการรวมกลุ่มสานผลิตภัณฑ์ธรรมชาติโดยอาศัยหลักภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสานเป็นผลิตภัณฑ์แบบต่าง ๆ เช่น กระเป๋า ตะกร้าใส่ของ แจกัน เป็นต้น โดยศูนย์ กคน.อำเภอบ้านแหลมได้ร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมผักเบี้ย จัดอบรมและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทุกเดือนสมาชิกในกลุ่มจักสานจะนำผลิตภัณฑ์ของตนเองที่ทำไว้ไปฝากขายและมีการแลกเปลี่ยนความรู้ในเรื่องคุณภาพ ปัญหาและอุปสรรคในการจักสานผลิตภัณฑ์ และการบริหารจัดการกลุ่มด้วย

ศาลเจ้าตัวเล่าเอี้ยะ เป็นสถานที่เก่าแก่เป็นศาลเล็ก ๆ สร้างขึ้นสมัยอยุธยา เป็นสถานที่ที่เคารพสักการะ และเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ในศาลเจ้ามีรูปหล่อของกวนอู กวนเป้ง จิวออง เป็นที่สักการะของประชาชนในตำบลแหลมผักเบี้ย คนในชุมชนจะมาบนบานเพื่อขอให้สมหวัง ส่วนใหญ่

จะมานวนเกี่ยวกับเรื่องของการทำมหากิน ซึ่งการแก่นจะใช้ขนมเยี๊ยะ และละครจำ

การถักเปลงวน นายจำเพย เสริมทรัพย์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้ที่สำคัญที่สุดในชุมชนที่สามารถ เรียนรู้การถักเปลงวน การเลือกวัสดุการ ทำเปลงวนโดยคำนึงถึงทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ นาย จำเพย มีความพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการถักเปลงวนให้กับ เยาวชน บุคคลที่สนใจเป็นอย่างมาก

กลุ่มอนุรักษ์ดนตรีไทย นายไชยา ศรีสมศักดิ์ (ครูไชยา) เป็น ทรัพยากรทางภูมิปัญญาที่เป็นแกนหลักของการเผยแพร่ความรู้ ความ สามารถทางดนตรีไทยแก่เยาวชน และผู้ที่สนใจด้านวิธีการเล่นดนตรี ตัว โนนต์ วิธีการเก็บรักษา การบำรุง และการสืบสานดนตรีไทยไม่ให้ สูญหายให้กับชุมชนบ้านดอนใน ซึ่งครูไชยาได้มีการรวมกลุ่มเยาวชนใน ชุมชนบ้านดอนในมาเล่นดนตรีไทยมีเยาวชนให้ความสนใจเป็นอย่างมาก

3. การจัดการกระบวนการเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้แหลมผักเบี้ยเป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยนำกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของกระบวนการกลุ่ม มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ชุมชนและชาวบ้านมีความสำคัญ และเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยเน้นการลงมือปฏิบัติจริงร่วมกัน โดยวิเคราะห์สภาพปัญหา และความต้องการของชุมชนต้องเข้าใจชุมชนตนเอง และค้นหาสภาพของ ชุมชนที่เกิดขึ้นในอดีต ในปัจจุบันและอนาคต ค้นหาผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ เพื่อ สร้างกระบวนการกลุ่มที่เข้มแข็ง และมีอำนาจในการต่อรองในสังคม รวมทั้ง ทำให้เกิดกระบวนการกลุ่มที่ยั่งยืน

4. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่สำคัญคือคนในชุมชน โดยเฉพาะการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอาชีพ ภูมิปัญญา และด้านสถานที่สำคัญ เช่น กลุ่มการจักสานต้นธูปฤๅษี กลุ่มอนุรักษ์ดนตรีไทย การถักเปลงวน และศาลเจ้าตัวเล่าเอี้ยะ คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการใช่วิถีปฏิบัติที่เกิดขึ้นในชุมชนให้เป็นโอกาส แก้ปัญหาของชุมชนได้สำเร็จ โดยนำกระบวนการมีส่วนร่วมมาเป็นเครื่องมือที่สำคัญ

5. การบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้

ชุมชนบ้านดอนโนได้รับความสนใจจากประชาชนทั้งภายในและภายนอกชุมชนอย่างมากและต่อเนื่อง ผู้นำหมู่บ้านและคณะกรรมการได้ร่วมกันดำเนินการเพื่อจัดระบบการบริหารจัดการ ดังนี้

1. มีศูนย์กลางของการเรียนรู้ คือ ศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิต ตำบลแหลมผักเบี้ยเป็นสถานที่จัดนิทรรศการ แสดงผลิตภัณฑ์ และบรรยายสรุป
2. อาสาสมัครเพื่อการท่องเที่ยว (Local Guide) เป็นผู้นำชมแหล่งการเรียนรู้แต่ละแห่ง
3. มีการมอบหมายแบ่งภาระหน้าที่ในการรับผิดชอบศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิตตำบลแหลมผักเบี้ย ในด้านอาคารสถานที่ สื่อโสต และพิธีการ/พิธีกร
4. มีการประชาสัมพันธ์ มีการนำผลิตภัณฑ์สินค้าในชุมชนมาแสดงและจำหน่ายให้กับกลุ่มผู้มาเรียนรู้
5. ประสานงานก่อนเรียนรู้ และศึกษาดูงานอย่างน้อย 1 อาทิตย์
6. การออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่เข้ามาเรียนรู้

6. ผลที่เกิดขึ้น

คนในชุมชนเกิดจิตสำนึก การพัฒนาชุมชนของตนเอง เกิดความตื่นตัว ความกระตือรือร้น ให้ความสำคัญให้ความสำคัญสนใจชุมชนของตนเอง โดยพยายามเข้าใจในชุมชนและเรียนรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง ก่อให้เกิดความรู้สึกรักภาคภูมิใจมองเห็นคุณค่าและเกิดความรักและห่วงแหนชุมชน และมีความรับผิดชอบ

ชุมชนพัฒนาเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ความสำเร็จของชุมชนทำให้เกิดแรงผลักดันในการที่จะก้าวต่อไปข้างหน้าอย่างมั่นใจ ในการที่จะพัฒนาชุมชนอย่างไม่หยุดนิ่ง มีโครงการเครือข่ายเชื่อมโยงที่เสริมหนุนกระบวนการกลุ่มให้ต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

แหล่งการเรียนรู้บ้านดอนใน ตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี มีปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการขับเคลื่อนทำให้ประสบความสำเร็จ

ปัจจัยภายในชุมชน เช่น ทรัพยากรทางสังคม ทรัพยากรทางธรรมชาติ (องค์ความรู้) แผนของชุมชนที่เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของบุคคลหลายฝ่ายในชุมชน โดยผ่านกระบวนการคิด การแสดงความคิดเห็น การให้น้ำหนักความสำคัญทุกขั้นตอนกระทำอย่างสร้างสรรค์เพื่อส่วนรวมและชุมชน

ปัจจัยภายนอก ภาครัฐเครือข่าย เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดกิจกรรมแหล่งการเรียนรู้

บทบาทของ กคน. ต่อการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้

ศูนย์ กคน.อำเภอบ้านแหลม เข้าไปมีบทบาทในการจัดแหล่งการเรียนรู้ ชุมชนบ้านดอนใน ในด้านการให้ความรู้ได้ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรม โครงการอบรมเพิ่มศักยภาพอาสาสมัครนำเที่ยว ให้กับกลุ่มประมงเรือเล็ก เพื่อไว้บริการนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในชุมชนบ้านดอนใน จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักสวนครัว ให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการจัดกระบวนการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง (ผักสวนครัว รั้วเศรษฐกิจ) ให้กับคนในชุมชนบ้านดอนใน ซึ่งคนในชุมชนมีความคิดว่าควรรนำวัสดุที่เหลือใช้มาเป็นภาชนะในการปลูกผักรับประทานเองในครัวเรือน จัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ และการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน ในโครงการอบรมการพัฒนาอาชีพ กลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์จากต้นธูปฤๅษี พาไปศึกษาดูงานกลุ่มอาชีพที่พัฒนาแล้ว เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานมาปรับและประยุกต์ในการประกอบอาชีพ บ้านดอนในมีพื้นที่ติดกับทะเลทำให้คนในชุมชนมีปัญหาเกี่ยวกับขยะเป็นอย่างมาก คนในชุมชนมีความต้องการที่จะทำยากันขยะไว้ใช้เอง ศูนย์ กคน. อำเภอ บ้านแหลมได้ประสานสนับสนุนวัดฤๅษีและวิทยากรโครงการทำเครื่องหอม สมุนไพรเพื่อสุขภาพ ซึ่งได้ทำผลิตภัณฑ์หลายอย่างด้วยกัน เช่น พิมเสนน้ำ ยาหม่องครีม เป็นต้น

แนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในอนาคต

1. รวบรวมองค์ความรู้ แหล่งการเรียนรู้ชุมชนบ้านดอนในให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เผยแพร่แหล่งการเรียนรู้ ประชาสัมพันธ์ ให้เป็นที่รู้จักเพิ่มมากขึ้น
3. ผลิตสื่อการนำเสนอแหล่งการเรียนรู้ เช่น วีซีดี แผ่นพับ นิทรรศการ ให้นำเสนอและบริการผู้เข้ามาเรียนรู้

4. ขยายผลแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนอื่น ๆ มีการขยายแหล่งการเรียนรู้ให้ มีเพิ่มมากขึ้น

5. มีหลักสูตรเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อคนที่เข้ามาเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้สามารถนำไปเทียบโอนประสบการณ์ได้

6. พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิตตำบลแหลมผักเบี้ย ให้มีชีวิตชีวา เพื่อไว้อำนวยความสะดวกกับผู้ที่เข้ามาเรียนรู้

7. มีการทำโฮมสเตย์ เพื่อรองรับการเรียนรู้ที่จะเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

8. แหล่งการเรียนรู้บ้านวังข่อย

ตำบลทับใต้ อำเภอหัวหิน

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

บริบทของชุมชน

บ้านวังข่อยเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ราบ มีลำห้วยไหลผ่านตรงกลางของ หมู่บ้านตลอดแนว จึงมีทรัพยากร พืชพรรณธรรมชาติ ที่อุดมสมบูรณ์ มีบ้านเรือนราษฎรตั้งอยู่กระจายตลอดริมสองฝั่ง มีถนนทางหลวงชนบทสายท่าเรือ - ทับใต้ ยาวขนานกับลำห้วย ประชาชนส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรม ปลูกว่านหางจระเข้ ไร่ส้มปะรด และไร่มะม่วง บางส่วนมีอาชีพรับจ้าง เนื่องจากหมู่บ้านมีพื้นที่ว่างเปล่าและพื้นที่ขอบไร่ปลายนา จึงเป็นพื้นที่ที่พืชสมุนไพรไทยชอบขึ้นเองตามธรรมชาติเป็นจำนวนมาก เช่น เขียวไข่กา ตำลึง บอระเพ็ด มะระขี้นก เป็นต้น เดิมชาวบ้านในหมู่บ้านนิยมนำมาใช้ทำเป็นยาสมุนไพรเพื่อรักษาโรคและบำรุงร่างกาย

รูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

1. การเกิดแหล่งการเรียนรู้

“หวานเป็นลม ขมเป็นยา” เป็นคำพูดที่เราได้ยินกันมานานแล้วในการรับประทานยาสมุนไพรว่าของขมเป็นยาที่ดี แต่หมู่บ้านวังข่อยได้แปรรูป”ของขม เป็นขนมได้อย่างไร” คำพูดนี้เกิดจากเกษตรกรเกิดปัญหาทางปีสภาพดินฟ้าอากาศไม่เอื้อต่อการทำการเกษตรกรรม ผลผลิตล้มตลาคมีราคาพืชผลผลิตไม่แน่นอน ทำให้มีปัญหาหนี้สิน มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการยังชีพปัญหาดังกล่าวได้จุดประกายให้เกษตรกรในชุมชนได้ตระหนักถึงการแก้ไขปัญหา ภายในชุมชนร่วมกันโดยกลุ่มสตรีในหมู่บ้าน

และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้จัดประชุมโดยมีครู กคน.ของศูนย์ กคน.อำเภอ หัวหินและเจ้าหน้าที่พัฒนากรของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอหัวหินเป็นที่ปรึกษาในการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน ได้ปรึกษา

หารือร่วมกันว่าจะทำอะไรเป็นอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว และเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาล เกี่ยวกับโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ประชุมได้พิจารณาเห็นว่าในหมู่บ้านมีวัตถุดิบ คือ พืชสมุนไพรที่มีอยู่ตามธรรมชาติจำนวนมากน่าจะนำมาทำให้เกิดประโยชน์ในการแปรรูปเป็นสินค้าเพื่อเพิ่มมูลค่าได้ **คุณวิซทชา ครีกครั้น** เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ ในการทำขนมประเภท เชื่อม - แซ่ฉั่มผลไม้ ได้คิดค้นสูตรเฉพาะการแปรรูปสมุนไพรเชื่อม - แซ่ฉั่ม ทำของขมให้เป็นของหวาน และยังรักษาคุณค่าทางโภชนาการสรรพคุณของสมุนไพรไว้ ปัจจุบันได้รับการยอมรับเป็นสินค้า หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ผลิตออกจำหน่ายทำรายได้ให้กับสมาชิกของกลุ่มเป็นอย่างดี

2. องค์ความรู้

องค์ความรู้ของแหล่งการเรียนรู้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรเชื่อม - แซ่ฉั่ม บ้านวังข่อยเกิดจากความรู้อันมีอยู่เดิมของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้สะสมมานานและได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่อย่างสม่ำเสมอของภูมิปัญญาท้องถิ่นเอง ตลอดจนการสนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้อื่น ๆ จากหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่ได้พัฒนาความรู้ใหม่ ๆ ให้แก่สมาชิกกลุ่ม ทำให้ผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์ของตนเองและยังคงคุณค่าทางด้านอาหารสมุนไพรครบถ้วน จนเป็นองค์ความรู้ที่สามารถเผยแพร่ให้ความรู้กับนักเรียน นักศึกษา และประชาชนในชุมชนและภายนอกชุมชนเพื่อนำไปสร้างอาชีพเสริมเพิ่มรายได้

3. การจัดกระบวนการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรเชื่อม - แช่อิม บ้านวังข่อย ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนและนอกชุมชนและถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้แก่คนภายในชุมชนและภายนอกชุมชนหลากหลายรูปแบบเพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

4. กลุ่มเป้าหมาย

ผู้เรียนและผู้รับบริการ กลุ่มเป้าหมายที่เข้ามารับบริการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรเชื่อม - แช่อิม บ้านวังข่อย มีทั้งกลุ่มเป้าหมายที่เป็น นักเรียน นักศึกษา ประชาชน และภาคีเครือข่ายทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน

5. การบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้

ผู้นำชุมชน คณะกรรมการและสมาชิกได้ร่วมมือร่วมใจในการดำเนินงานเพื่อจัดระบบการบริหารจัดการ ดังนี้

5.1 จัดสถานที่ทำการและเยี่ยมชมศึกษาดูงาน ที่สะอาดและเหมาะสม โดยใช้บ้านของประธานกลุ่ม คือ นายวิฑูรย์ ครีกครั้น หากมีผู้เรียน / ผู้รับบริการจำนวนมากจะใช้สถานที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลทับใต้

5.2 จัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการและแกนนำสมาชิกเพื่อให้การบริหารจัดการการดำเนินงานของกลุ่มเกิดประสิทธิภาพ

6. ผลที่เกิดขึ้น

6.1 สมาชิกของกลุ่มและคนในหมู่บ้านวังข่อยรู้สึกซาบซึ้งในพระกรุณาธิคุณที่สมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเยี่ยมร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ช่างศูนย์จำหน่ายสินค้า OTOP ช่างร้านโกลเด้นเพลส อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

6.2 สินค้าผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพรของกลุ่มมีตลาด และช่องทางจำหน่ายสินค้าเพิ่มขึ้น ได้แก่ จุดพักรถเขาโพธิ์ อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ร้านขนมหวานแม่เก็บ ศูนย์จำหน่ายสินค้า OTOP แต่ละจังหวัดในภาคกลาง หน้าวัดห้วยมงคล อำเภอหัวหิน เป็นต้น

6.3 สมาชิกของกลุ่มมีรายได้เพิ่ม จากที่มีตลาดจำหน่ายสินค้าเพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายสินค้าแก่คณะศึกษาดูงานและการจำหน่ายสินค้าตามแหล่งจำหน่ายต่าง ๆ

6.4 สินค้าผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพรของกลุ่มได้รับการยอมรับและได้รับรางวัล รองชนะเลิศอันดับหนึ่ง ในงานมหกรรมผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาไทย ก้าวไกลกับ กคน.และเป็นสินค้า OTOP ของอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

6.5 ได้รับยกย่องให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของตำบลที่สถานบันการศึกษาในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชนให้ความสนใจในการส่งต่อนักเรียน นักศึกษา ประชาชน และผู้สนใจเข้ามาเรียนรู้และศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

แหล่งการเรียนรู้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรเชื่อม - แห้วต้ม บ้านวังข่อย สามารถดำเนินการกลุ่มให้มีความเข้มแข็งและประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาของชุมชน ซึ่งเกิดจากความร่วมมือ ร่วมใจ ของคนในชุมชน และการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและองค์การบริหารส่วนตำบลทับใต้ในด้านต่าง ๆ เช่น การผลิตสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ การพัฒนาบุคลากร ทำให้มีนักเรียนนักศึกษา ประชาชน ผู้สนใจ และภาคีเครือข่ายต่าง ๆ

ปัจจัยภายในชุมชน

1. คณะกรรมการและผู้นำของกลุ่มมีความเข้มแข็ง และอดทนต่อปัญหา สามารถร่วมแรงร่วมใจผนึกกำลังความร่วมมือภายในกลุ่มและชุมชนในการบริหารจัดการ การดำเนินการของกลุ่มจนประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง
2. แหล่งการเรียนรู้แห่งนี้มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นวิทยากร คือ คุณวิชชา ครีกครั้น เป็นผู้ที่สั่งสมประสบการณ์ การแปรรูปสมุนไพรนานและเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่มีความ ใฝ่เรียนรู้ ศึกษาหาความรู้อย่างต่อเนื่อง
3. ชุมชนมีทุนทางสังคมเป็นทุนเดิมของกลุ่ม ได้แก่ พิษสมุนไพรที่ขึ้นเองตามธรรมชาติสามารถนำมาเป็นวัตถุดิบได้อย่างพอเพียง
4. ชุมชนมีทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ
5. เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน

6. ชุมชนนำปัญหามาสสร้างให้เป็นโอกาสที่ดี ในการสร้างอาชีพ เสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชน

7. คนในชุมชนมีความผูกพัน รักใคร่สามัคคี มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความร่วมมือ ร่วมใจกันในการบริหารจัดการกลุ่มและพัฒนาสินค้าจนเป็นที่ยอมรับของลูกค้าและตลาด

8. ความซื่อสัตย์และจริงใจของสมาชิกภายในกลุ่มที่มีต่อลูกค้าและผู้รับบริการ

9. องค์การบริหารส่วนตำบลได้เห็นผลงานความสำเร็จที่เป็นรูปธรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรเชื่อม - แห้วอิม บ้านวังข่อย จึงได้ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณปรับปรุงอาคาร

ปัจจัยภายนอก แหล่งการเรียนรู้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรเชื่อม - แห้วอิม บ้านวังข่อยได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในด้านการพัฒนาความรู้ แก่บุคลากรของกลุ่มในรูปแบบการอบรม ศึกษาดูงานและรูปแบบอื่น ๆ ส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขายและการขยายการตลาด

บทบาทของ กศน. ต่อการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้

ศูนย์ กศน. อำเภอหัวหินได้เห็นความสำคัญของการพัฒนาอาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสมุนไพรเชื่อม - แห้วอิม บ้านวังข่อย จึงให้การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาอาชีพของกลุ่ม ดังนี้

1. ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ โดยเข้าไปเป็นที่ปรึกษาร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอหัวหินในการจัดทำเวทีประชาคมหมู่บ้าน เพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหาของชุมชน

2. ทำหน้าที่ส่งต่อผู้เรียนและผู้รับบริการเข้าไปเรียนรู้หลักสูตรอาชีพระยะสั้น และเข้าไปศึกษาดูงานในแหล่งการเรียนรู้

3. ประสานงานกับหน่วยงาน
ภาคราชการอื่น ๆ ให้เข้าไปร่วมในการ
ส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาองค์ความ
รู้ด้านต่าง ๆ ให้แก่สมาชิกของกลุ่ม

4. จัดครู กคน. ประจำตำบล
ทับใต้ จำนวน ๒ คนเข้าไปเป็นพี่เลี้ยงและให้คำปรึกษาในการจัดเตรียม
ความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก ในการต้อนรับคณะศึกษาดูงานจาก
ภาคีเครือข่ายต่าง ๆ

5. สนับสนุนด้านสื่อการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ แผ่นพับ สื่อ
นิทรรศการ ป้ายประชาสัมพันธ์ ฯลฯ

6. ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรของกลุ่มในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การตลาด
การจัดร้านค้า เทคนิคการนำเสนอ และถ่ายทอดองค์ความรู้ของแหล่งการ
เรียนรู้ในชุมชน

7. การยกย่องเชิดชูเกียรติแหล่งการเรียนรู้ทำให้ชุมชนเกิดความ
ภาคภูมิใจในผลงานความสำเร็จของกลุ่มจนได้รับรางวัลรองชนะเลิศ อันดับ
หนึ่งในงานมหกรรมผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาไทย ก้าวไกลกับ กคน. ระดับประเทศ

แนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในอนาคต

1. การพัฒนาสถานที่ของแหล่งการเรียนรู้และจัดสิ่งอำนวยความสะดวก
ให้มีความเหมาะสมและพร้อมจะรองรับผู้เรียน / ผู้รับบริการจำนวน
มากขึ้น

2. การฝึกและพัฒนากลุ่มผู้นำรุ่นใหม่ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการ
ดำเนินงานด้านต่าง ๆ เช่น การจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกและการ
ต้อนรับ การสาธิตและการบรรยาย เป็นต้น

3. การพัฒนาจำนวนสื่อการเรียนรู้และประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับ สื่อนิทรรศการเคลื่อนที่ เป็นต้น
4. การพัฒนาหลักสูตรอาชีพระยะสั้นให้สามารถนำไปสู่การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ ในหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน ชั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
5. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีอายุการเก็บเพื่อการบริโภคได้นานขึ้น โดยไม่ใส่สารกันบูด
6. การเพิ่มจำนวนการผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการของตลาด

9. แหล่งการเรียนรู้บ้านหนองไผ่

ตำบลทับใต้ อำเภอหัวหิน

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

บริบทของชุมชน

บ้านหนองไผ่ เดิมขึ้นอยู่กับหมู่บ้านทับใต้ หมู่ที่ 4 ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปี พ.ศ. 2521 มีการแยกหมู่บ้านหนองไผ่ ออกจากบ้านทับใต้ตั้งเป็นหมู่บ้านหนองไผ่หมู่ที่ 11 ตำบลหินเหล็กไฟ (ตำบลทับใต้เดิมขึ้นอยู่กับตำบลหินเหล็กไฟ) โดยตั้งชื่อตามสภาพภูมิศาสตร์ ที่มีหนองน้ำและกอไผ่เป็นจำนวนมาก และใน ปี พ.ศ. 2525 ได้แยกออกจากตำบลหินเหล็กไฟเป็นตำบลทับใต้บ้านหนองไผ่ จึงเปลี่ยนมาจากหมู่ที่ 11 เป็นหมู่ที่ 5 บ้านหนองไผ่ ตำบลทับใต้ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

หมู่บ้านหนองไผ่มีสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มที่มีความอุดมสมบูรณ์ ประชากรส่วนใหญ่ทำอาชีพการเกษตรกรรม ได้แก่ ทำไร่ลับประรด ไร่อ้อย ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์บ้างเล็กน้อย

รูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้

1. การเกิดแหล่งการเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ด้านการบริหารจัดการระบบการเงินและการออมทรัพย์ของบ้านหนองไผ่ ตั้งอยู่ที่หมู่ 5 ตำบลทับใต้ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้เริ่มต้นมาจากกลุ่มออมทรัพย์

เพื่อการผลิตบ้านหนองไผ่ ที่จัดตั้งเมื่อวันที่ 8 มกราคม 2530 เดิมมีสมาชิกเพียง 50 คนเท่านั้น โดยรับฝากเงินสัจจะทุกวันที่ 8 ของทุกเดือน มีการดำเนินการตามเงื่อนไข ข้อตกลงตามระเบียบที่กำหนดไว้ ต่อมาในปี พ.ศ. 2542 ได้ขยายผลจัดตั้งกองทุนยาปราบวัชพืช ต่อมาเมื่อกลุ่มกองทุนยาปราบวัชพืชมีการขยายสมาชิกเพิ่มขึ้น จึงได้จัดตั้งศูนย์สาธิตการตลาดขึ้นในวันที่ 8 พฤษภาคม 2544 ต่อมาได้รับเงินสนับสนุนจากโครงการกองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านละหนึ่งล้านบาท ในปี พ.ศ. 2544 ทำให้ระบบการเงินของหมู่บ้าน มีความเจริญเติบโตขึ้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2550 หมู่บ้านหนองไผ่ได้รับการคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 80 หมู่บ้าน ในโครงการ 80 หมู่บ้านพ่อหลวงของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่ประชาชนในหมู่บ้านได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตทั้งในระดับครัวเรือนและระดับหมู่บ้าน

2. องค์ความรู้

องค์ความรู้ของแหล่งการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ด้านการบริหารจัดการระบบการเงินและการออมทรัพย์ของบ้านหนองไผ่ เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องระบบการบริหารจัดการระบบการเงินของสถาบันการเงินชุมชนธนาคารหมู่บ้านหนองไผ่กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ศูนย์สาธิตการตลาด และกองทุนยาปราบวัชพืช โดยยึดหลักคุณธรรม 5 ประการ คือ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบร่วมกัน เสียสละ สามัคคี มีความเอื้ออาทรซึ่งกันและกันมีการนำเสนอองค์ความรู้ของกลุ่มต่าง ๆ ในเรื่องดังนี้

- 2.1 การจัดตั้งกฎระเบียบข้อตกลงของกลุ่ม
- 2.2 การจัดตั้งคณะกรรมการของแต่ละกลุ่ม
- 2.3 การทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย
- 2.4 การทำบัญชีตามระบบธนาคารในการฝาก – ถอนโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์
- 2.5 การบริการการเงินแก่สมาชิก
- 2.6 การจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก

3. การจัดกระบวนการเรียนรู้

การจัดกระบวนการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ด้านการบริหารจัดการระบบการเงินและการออมทรัพย์ของบ้านหนองไผ่ ได้มีการจัดกระบวนการเรียนรู้และรูปแบบการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลายและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายคือ

- 3.1 การสนทนาและการพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างวิทยากร กับ เครือข่ายที่มาศึกษาดูงาน
- 3.2 มีวิทยากรบรรยายสรุปและให้ความรู้กับคณะศึกษาดูงาน
- 3.3 การอบรมการทำบัญชีโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์
- 3.4 การศึกษาด้วยตนเองจาก สื่อ สิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับ เอกสารต่าง ๆ เป็นต้น

4. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายภายในชุมชน

- 4.1 ผู้นำชุมชนและ สมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนที่ต้องการเรียนรู้ระบบการจัดการบริหารของกลุ่มต่าง ๆ
- 4.2 สถานศึกษาในชุมชนได้ส่งครูและนักเรียนเข้ามารับการเรียนรู้เรื่องการทำบัญชี การฝากเงิน การถอนเงิน และการออมทรัพย์

4.3 หน่วยงานภาครัฐและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น
ภายในชุมชน

กลุ่มเป้าหมายภายนอกชุมชน

4.4 กลุ่มภาคีเครือข่าย ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มกองทุน
หมู่บ้าน หรือสถาบันการเงินชุมชนต่าง ๆ

4.5 หน่วยงานทั้งภาครัฐและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น
ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรอำเภอหัวหิน

5. การบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้

คณะกรรมการของหมู่บ้าน คณะกรรมการกลุ่มต่าง ๆ และ
ประชาชนในหมู่บ้าน จึงได้จัดระบบการจัดการแหล่งการเรียนรู้ ดังนี้

5.1 ใช้ศาลาอเนกประสงค์ของหมู่บ้านเป็นสถานที่ต้อนรับและ
จัดบรรยายให้ความรู้แก่คณะศึกษาดูงาน และเยี่ยมชม ศึกษาการปฏิบัติ
งานที่อาคารสถาบันการเงินชุมชน ธนาคารหมู่บ้านหนองไผ่ ซึ่งตั้งอยู่บริเวณ
ที่ดินสาธารณะของหมู่บ้านและอยู่ติดกับศาลาอเนกประสงค์ของหมู่บ้าน
และกลุ่มออมทรัพย์การผลิตอยู่ภายในอาคารเดียวกัน ส่วนศูนย์สาธิตการ
ตลาดและกองทุนยาปราบวัชพืชจะอยู่อาคารเดียวกันอีกอาคารหนึ่ง
ปัจจุบันมีการปรับทัศนียภาพด้านหน้าของสถานที่มีความสะอาด เป็นสัดส่วน

5.2 จัดตั้งคณะกรรมการโดยผ่านการคัดเลือกจากเวทีประชาคม
ของหมู่บ้าน เป็นคนที่ชุมชนยอมรับและเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของ
คณะกรรมการ ซึ่งการคัดเลือกคณะกรรมการ
การต้องมีคุณสมบัติตามที่ชุมชนตกลงไว้

(3) มีระเบียบข้อตกลงที่ชัดเจน
และสมาชิกเห็นชอบถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

5.4 กำหนดผู้รับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่แต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน เช่น ฝ่ายสินเชื่อ ฝ่ายหนี้สิน ฝ่ายตรวจสอบ ฝ่ายส่งเสริม ฝ่ายบัญชี ฝ่ายติดต่อประสานงานกับเครือข่ายและคณะศึกษาดูงาน ฝ่ายจัด สถานที่ต้อนรับ จัดเตรียมเครื่องเสียง ฝ่ายจัดอาหารและเครื่องดื่มสำหรับคณะศึกษาดูงานและเยี่ยมชม กำหนดผู้ที่ทำหน้าที่เป็นวิทยากรบรรยายและถ่ายทอดองค์ความรู้ และการใช้โปรแกรมการทำบัญชีจากคอมพิวเตอร์

6. ผลที่เกิดขึ้น

6.1 ประชาชนในหมู่บ้านเกิดการเรียนรู้และรู้ถึงประโยชน์ของผลดีของการออมทรัพย์ การประหยัดและระดมทุนร่วมกันภายในชุมชน จนเกิดพฤติกรรมการออมเงินจนเป็นนิสัย มีการส่งเสริมออมทรัพย์ให้แก่กลุ่มต่าง ๆ เป็นประจำและสม่ำเสมอ

6.2 มีการรวมทุนทำให้คนในชุมชนเกิดความช่วยเหลือบรรเทาความเดือนร้อน

6.3 ชุมชนใช้หลักคุณธรรม 5 ประการในการบริหารจัดการระบบการเงินของกลุ่มต่าง ๆ คือ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบร่วมกัน เสียสละ สามัคคี ความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ทำให้แหล่งการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงด้านการบริหารจัดการระบบการเงินและการออมทรัพย์ของบ้านหนองไผ่ประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับของประชาชนเป็นแหล่งการเรียนรู้และศึกษาดูงาน ของหน่วยงานภาครัฐราชการ องค์กรการบริหารส่วนท้องถิ่นและเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน

6.4 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองไผ่ได้ประชาสัมพันธ์ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ในฐานข้อมูลเศรษฐกิจพอเพียงในเว็บไซต์ <http://www.sedb.org/show>

6.5 คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจที่ได้รับการคัดเลือกและยกย่องให้เป็น 1 ใน 80 หมู่บ้าน ของโครงการ 80 หมู่บ้านพ่อหลวงของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่เป็นแบบอย่างในการน้อมนำหลักแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตทั้งในระดับครัวเรือนและระดับหมู่บ้าน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

ปัจจัยภายในชุมชน

1. มีผู้นำชุมชนที่มีวิสัยทัศน์ใน การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาชุมชน
2. คณะกรรมการของกลุ่มต่าง ๆ มีการพัฒนาตนเอง มีการศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ เช่น ในกรณีไม่เข้าใจระบบบัญชีก็จะปรึกษาเจ้าหน้าที่ธนาคารออมสิน หากต้องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถาบันการเงินที่ประสบความสำเร็จจะประสานงานขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น ประสานงานกับศูนย์ กศน.อำเภอหัวหินพาคณะกรรมการของกลุ่มไปศึกษาดูงาน เป็นต้น
3. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ในการร่วมคิด วางแผนร่วมดำเนินการร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ เช่น คณะกรรมการมีการหมุนเวียนการปฏิบัติงานทุกปี การใช้เวทีประชาคมในการประชุมหรือหาข้อตกลงร่วมกับคนในชุมชน

4. คนในชุมชนมีความผูกพันมีความไว้วางใจกันเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีและร่วมแรงร่วมใจกัน

ปัจจัยภายนอกชุมชน

1. ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอหัวหินให้การสนับสนุน

เรื่องการจัดตั้งสถาบันการเงินชุมชนธนาคารหมู่บ้าน ธนาคารออมสินสนับสนุนด้านการจัดทำระบบบัญชีโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ศูนย์ กคน.อำเภอหัวหินสนับสนุนและส่งเสริมด้านการพัฒนาบุคลากรของกลุ่มและสื่อ การประชาสัมพันธ์

2. สื่อมวลชนให้การ สนับสนุนด้านประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

บทบาทของ กคน. ต่อการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้

ศูนย์ กคน. อำเภอหัวหิน ได้เข้าไปส่งเสริมสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงด้านการบริหารจัดการระบบการเงิน และการออมทรัพย์ บ้านหนองไผ่ ดังนี้

1. จัดครู กคน. จำนวน 2 คนเข้าไปร่วมในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้บ้านหนองไผ่

2. สนับสนุนการจัดทำสื่อ เพื่อการเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์

3. จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อชุมชน

4. พัฒนาบุคลากรของแหล่งการเรียนรู้โดยจัดในรูปแบบการศึกษาดูงาน สถาบันการเงินชุมชนธนาคารหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จ การอบรมเทคนิคการนำเสนอ และเผยแพร่องค์ความรู้ของแหล่งเรียนรู้ ในชุมชน เป็นต้น

5. แต่งตั้งครู กคน. ประจำตำบลทับใต้ร่วมเป็นคณะทำงาน สนับสนุนในโครงการ 80 หมู่บ้านพอหลวง ให้เป็นรูปธรรมเศรษฐกิจพอเพียงบ้านหนองไผ่ ตำบลทับใต้ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยทำหน้าที่จัดกิจกรรมการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อปลูกฝังให้ประชาชนยึดมั่นวิถีเศรษฐกิจพอเพียง ให้สามารถแก้ไขปัญหาความยากจน และความเดือดร้อนของตนเองได้ ตามยุทธศาสตร์ 80 หมู่บ้านพอหลวงของ

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรม และโครงการตามมาตรฐาน 80 ตัวชี้วัดหมู่บ้านพอหลวงให้เป็นรูปธรรม

แนวทางพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในอนาคต

แนวทางพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในอนาคตของแหล่งการเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงด้านการบริหารจัดการระบบการเงินและการออมทรัพย์ บ้านหนองไผ่มี ดังนี้

1. พัฒนาสื่อการเรียนรู้ เช่น แผ่นพับ สื่อนิทรรศการ ป้ายแสดง ข้อมูลด้านต่าง ๆ ของกลุ่ม
2. พัฒนาระบบการทำบัญชีโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ
3. พัฒนาบุคลากรของแหล่งการเรียนรู้ให้มีความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชน ธนาคารหมู่บ้านหนองไผ่ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
4. พัฒนาการประชาสัมพันธ์ โดยผ่านสื่อที่หลากหลาย
5. จัดทำแผนพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ไว้ในแผนชุมชนโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม

10. แหล่งการเรียนรู้บ้านโคนมพัฒนา

ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

บริบทของชุมชน

บ้านโคนมพัฒนา ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 6 ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ภูมิประเทศมีลักษณะเป็นที่ราบเชิงเขา ทิศเหนืออยู่ติดกับตำบลป่าเต็ง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ทิศใต้ติดกับบ้านป่าประทาน ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ ทิศตะวันออกติดกับ หมู่ที่ 8 ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ และทิศตะวันตกติดกับเทือกเขาตะนาวศรี มีพื้นที่ป่าที่อุดมสมบูรณ์ มีแหล่งน้ำสำคัญไหลผ่าน คือ แม่น้ำปราณบุรี ปัจจุบันมีเส้นทางคมนาคมที่สามารถเดินทางได้อย่างสะดวกและปลอดภัย มีระยะทางห่างจากอำเภอหัวหิน ประมาณ 57 กิโลเมตร บ้านโคนมพัฒนามีระยะทางห่างจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ประมาณ 3 กิโลเมตร

บ้านป่าละอู มีประชากรจำนวน 107 ครัวเรือน ประกอบด้วยคนไทยที่ส่วนใหญ่ย้ายถิ่นฐานมาจากจังหวัดเพชรบุรี ส่วนชาวกระเหรี่ยงอพยพมาจากเขตติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมสหภาพพม่า และส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ บ้านโคนมพัฒนาอยู่ในเขตพื้นที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ราษฎรที่เป็นคนไทยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเลี้ยงโคนม ซึ่งเป็นอาชีพพระราชทาน และประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่สับปะรด ไร่มะนาว กล้าย มะม่วง ชมพู่ และปลูกพริก เนื่องจากหมู่บ้านนี้มีการเลี้ยงโคนมมากที่สุดในตำบลห้วยสัตว์ใหญ่จึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านโคนมพัฒนา

รูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้

1. การเกิดแหล่งการเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้บ้านโคนมพัฒนา หมู่ที่ 6 ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เดิมเป็นที่อยู่อาศัยของชาวกระเหรี่ยงดั้งเดิม วางรากฐานอยู่บริเวณนี้มานานกว่า 150 ปี หรือประมาณสามชั่วอายุคน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบพอเพียง พึ่งตนเองและพึ่งสภาพดินฟ้าอากาศ และอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ประมาณปี พ.ศ. 2520 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานที่ดินทำกินให้แก่ชาวไทยที่ย้ายถิ่นฐานมาจากจังหวัดอื่น ๆ และชาวกระเหรี่ยงดั้งเดิม พระองค์ไม่ประสงค์ให้มีการถือกรรมสิทธิ์ในที่ดิน เนื่องจากต้องการให้ทางราชการเข้าไปพัฒนาที่ดินและช่วยเหลือประชาชนได้อย่างเต็มที่ และทรงจัดตั้งสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่ – ป่าเต็ง – ป่าละอู เป็นจุดเริ่มต้นโครงการหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่ – ป่าละอู มีการจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่คนไทยและชาวกระเหรี่ยงดั้งเดิมในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริครบครวละ 20 ไร่ ที่อยู่อาศัย 1 ไร่ จำนวน 5 รุ่น ประกอบด้วย รุ่นที่ 1 หมู่ที่ 2 บ้านฟ้าประทาน รุ่นที่ 2 หมู่ที่ 1 บ้านเฉลิมพระเกียรติ รุ่นที่ 3 - 4 เขตตำบลป่าเต็ง จังหวัดเพชรบุรี รุ่นที่ 5 แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่อยู่ในเขตตำบลป่าเต็ง จังหวัดเพชรบุรี และส่วนที่อยู่ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ร่วมกับหมู่ที่ 2 บ้านฟ้าประทาน ต่อมาได้

แยกออกจากหมู่ที่ 2 เป็นหมู่ที่ 6 บ้านโคนมพัฒนา เพื่อถ่ายทอดการพัฒนา และปกครอง ประชาชนคนไทยส่วนใหญ่มีอาชีพเลี้ยงโคนมเนื่องจากเป็น อาชีพที่ได้รับพระราชทานจากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ผู้ นำชุมชนและประชาชนในหมู่บ้านโคนมพัฒนาได้น้อมนำแนวคิดตามหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิต มุ่งทำการเกษตรกรรมแบบผสมผสานปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์

2. วัตถุประสงค์

ด้านการเลี้ยงโคนม ผู้ใหญ่บ้าน นายรักษาดี ตีเลิศ เป็นวิทยากร โดยใช้บ้านของผู้ใหญ่บ้านเป็นสถานที่ศึกษาดูงานการปฏิบัติจริง นำเสนอ องค์ความรู้ประกอบด้วย เรื่องการสร้างโรงเรือน การคัดเลือกสายพันธุ์ การเลือกและการผสมอาหารสัตว์ การผสมพันธุ์ โรคระบาดและการป้องกัน การรักษาสุขภาพลักษณะของคอกสำหรับรีดน้ำนมวัว และคอกสำหรับเลี้ยงโคนม การฉีดวัคซีน การถ่ายพยาธิ วิธีการรีดนมวัว วิธีการทำความสะอาดเต้านม ก่อน - หลัง รีดนมวัว การทำคลอด การอนุบาลลูกวัวนม การบริหารจัดการ ค่าใช้จ่ายในการลงทุน การทำบัญชี รายรับ - รายจ่าย เป็นต้น

ด้านการเพาะเห็ดนางฟ้า ประกอบด้วยเรื่องอุปกรณ์ที่ใช้ใน การเพาะเห็ดนางฟ้า หลักการเพาะเห็ดนางฟ้า การเลือกเชื้อเห็ด การเก็บ เห็ดนางฟ้า การเก็บรักษา และการป้องกันโรคและแมลง

ด้านการแปรรูปกระดาศและผลิตภัณฑ์จากใยสับปะรด มี นางสุวรรณี เกิดสนอง เป็นประธานกลุ่มและเป็นวิทยากร ใช้บ้านของ วิทยากรซึ่งเป็นที่ทำการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรรมใจ พัฒนาเป็นสถานที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการเตรียมวัตถุดิบใยสับปะรด การต้มเยื่อ ใยสับปะรด การล้างเยื่อใยสับปะรด การตีเยื่อ การฟอกเยื่อ

การย้อมสี การทำแผ่นกระดาษ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกระดาษใย
ลึบประรดในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ผ้าฝ้าย กลองใส่ไหมมัดหมี่ สวมดบันทึก ฯลฯ

**ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของ
ชาวไทยเชื้อสายกระเหรี่ยง** โดย นายศักดิ์ดา ปัญญาหาญ และนายนิกร
เสียงใส เป็นวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ในเรื่องการแต่งกาย วิถีชีวิตความ
เป็นอยู่ การทำข้าวไร่ การดำข้าวซ้อมมือ ประเพณีไหว้พระจันทร์ งานขอ
(งานศพ) การทอผ้ากี่เอว การแสดงกระเหรี่ยงกระทบไม้ การเล่นสะบ้าและ
การร้องเพลงของชาวไทยเชื้อสายกระเหรี่ยง

3. การจัดกระบวนการเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้บ้านโคนมพัฒนา ได้จัดกระบวนการเรียนรู้
ให้กับประชาชนทั้งภายในและภายนอกชุมชน โดยการบรรยายสรุป
โดยวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ นายศักดิ์ดา ปัญญาหาญ และนายนิกร
เสียงใส การเรียนรู้จากการสาธิตของกลุ่มเยาวชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น
ชาวไทยเชื้อสายกระเหรี่ยง ได้แก่ การสาธิตการทอผ้ากี่เอว การทำข้าว
ซ้อมมือ การแสดงของชาวไทยเชื้อสายกระเหรี่ยง

4. กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ที่เข้ามาเรียนรู้ และผู้รับบริการจากแหล่งการเรียนรู้บ้าน
โคนมพัฒนามีทั้งประชาชนภายใน และภายนอกชุมชน ภายในชุมชน ได้แก่
นักเรียนจากโรงเรียนต่าง ๆ นักศึกษาการศึกษาค
กคน. ผู้นำชุมชน และประชาชนที่อยู่ในตำบล
ห้วยลัทธิใหญ่ ภายนอกชุมชน ได้แก่ นักเรียน
และนักศึกษาจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ
หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรบริหาร

ส่วนท้องถิ่นและเครือข่ายต่าง ๆ ตลอดจนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ

5. การบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้

เนื่องจากการเดินทางจากอำเภอหัวหินถึงบ้านโคนมพัฒนา ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่มีระยะทางประมาณ 57 กิโลเมตร ต้องใช้เวลาในการเดินทางค่อนข้างมาก และอาจไม่มีความปลอดภัยหากพบช้างป่าระหว่างการเดินทาง ประกอบกับผู้เรียนและผู้รับบริการที่สนใจเข้ามาเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้บ้านโคนมพัฒนาส่วนใหญ่มีเวลาที่จำกัด คณะแกนนำของหมู่บ้าน จึงกำหนดใช้สถานที่ในการต้อนรับคณะผู้เรียน / ผู้รับบริการตามความเหมาะสมของผู้รับบริการแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

1. หากกลุ่มเป้าหมายมีเวลาน้อย และจำกัดมากจะใช้สถานที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ สามารถนำเสนอองค์ความรู้ในบางเรื่อง ได้แก่ การแต่งกาย การแสดงและการละเล่นของชาวไทย เชื้อสายกระเหรี่ยง มีวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้บรรยายสรุปและศึกษาด้วยตนเองจากสื่อแผ่นพับ นิทรรศการเคลื่อนที่ สื่อVCD สื่อของจริง การสาธิต

2. ใช้ศาลาอเนกประสงค์ของหมู่บ้านเป็นสถานที่รับรองคณะผู้เรียน / ผู้รับบริการโดยวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้นำชุมชนบรรยายสรุป มีวิทยากรนำเยี่ยมชม และเข้าไปศึกษาจากสถานที่ประกอบอาชีพจริงที่ทำการของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ และตามบ้านของวิทยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. ใช้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขาแม่ฟ้าหลวงบ้านโคนมพัฒนา (ศคช.บ้านโคนมพัฒนา) เป็นสถานที่รับรองคณะผู้เรียน/ผู้รับบริการ โดยมีวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นบรรยายสรุป และมีเจ้าหน้าที่นำชมการสาธิตของกลุ่มเยาวชน ชาวไทยเชื้อสายกระเหรี่ยงตามฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ ภายใน ศคช.บ้านโคนมพัฒนา ได้แก่ การแสดงกระเหรี่ยงกระทบไม้ การแสดงชุดเส้นสายแห่งความภาคภูมิใจ การสาธิตการทำข้าวซ้อมมือ การทอผ้า

ก็เอว แปลงสถิติการทำเกษตรกรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การแต่งกาย และลักษณะบ้านเรือนของชาวไทยเชื้อสายกระเหรี่ยง เป็นต้น

6. ผลที่เกิดขึ้น

ประชาชนในหมู่บ้านโคนมพัฒนาเกิดความภาคภูมิใจที่คณะทำงานโครงการ 80 หมู่บ้านพอหลวง เพื่อรณรงค์เศรษฐกิจพอเพียงระดับอำเภอได้คัดเลือกให้บ้านโคนมพัฒนาเป็น 1 ใน 80 หมู่บ้านพอหลวงของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนในหมู่บ้านนี้ได้รื้อนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตประจำวันมาอย่างยาวนานจนกลายเป็นวิถีชีวิต นอกจากนี้คนไทยและชาวไทยเชื้อสายกระเหรี่ยงในหมู่บ้านนี้ยังมีความรักใคร่สามัคคี และมีความร่วมมือกันเป็นอย่างดีในการสืบทอดอนุรักษ์วิถีชีวิตความเป็นอยู่ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีทั้งของคนไทยและของชาวไทยเชื้อสายกระเหรี่ยงไว้จนได้รับการยอมรับจากชุมชนและเครือข่ายในการส่งต่อผู้เรียน / ผู้รับบริการ ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้ามาเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้นี้ ส่งผลให้มีอัตราการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้มีจำนวนเพิ่มขึ้น ตลอดจนได้รับบริการเผยแพร่องค์ความรู้สู่สาธารณชนภายนอกทางสื่อมวลชน ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเผยแพร่ทางหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และส่วนกลาง รายการโทรทัศน์ เคเบิลทีวี เป็นต้น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

ปัจจัยภายในชุมชน

1. คนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายกระเหรี่ยงที่มีทุนทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของชาวไทยเชื้อสายกระเหรี่ยงอยู่แล้ว จึงมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เห็นความสำคัญและพร้อมที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้สู่คนรุ่นหลัง

2. คนในหมู่บ้านโคนมพัฒนาได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานที่ดินทำกิน และอาชีพพระราชทาน “การเลี้ยงโคนม” และได้รับการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาความรู้ตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จากหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และได้รื้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพทำให้มีคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่และมีอาชีพที่มั่นคง

3. ผู้นำชุมชนมีภาวะผู้นำ คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือสามารถประสานความร่วมมือของคนไทยและชาวไทยเชื้อสายกระเหรี่ยงได้เป็นอย่างดี

4. การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น อบต. ห้วยสัตว์ใหญ่และคนในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมวางแผนร่วมพัฒนา ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ โดยจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ

5. ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชนการตั้งรกรากของชาวบ้านที่เป็น

คนไทยจะอพยพมาจากจังหวัดเพชรบุรี เพื่อเข้ามาทำไร่สับปะรดและสวนมะนาว มีลักษณะสังคมเป็นแบบเครือญาติ ส่วนชาวไทยเชื้อสายกระเหรี่ยงมาจากแนวตะเข็บชายแดนเทือกเขาตะนาวศรีเพื่อเข้ามาทำไร่

และรับจ้าง มีลักษณะการอยู่แบบเครือญาติ อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม และเป็นครอบครัวขยายคนในชุมชนทั้งสองเชื้อชาติมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทั้งในการประกอบอาชีพและด้านอื่น ๆ

6. คนในชุมชนอยู่อาศัยร่วมกันด้วยความสมัครสมาน สามัคคี และช่วยเหลือเกื้อกูลร่วมกัน มีการจัดประชุมหมู่บ้านร่วมกันทุกเดือนเพื่อประชุมชี้แจงข่าวสารของทางราชการและเป็นเวทีประชาคมเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาชุมชน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม และใช้มิติที่ประชุมเป็นมติเอกฉันท์ในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาชุมชนต่อไป

ปัจจัยภายนอกของชุมชน

1. ครูอาสาสมัครของ กศน. คือนายนิกร เสียงใส เป็นผู้ปฏิบัติงาน การศึกษาออกโรงเรียนในพื้นที่ ได้ทำงานคลุกคลีกับผู้นำชุมชน เครือข่าย และคนในชุมชนอย่างใกล้ชิด จนได้รับการยอมรับจากชุมชน สามารถประสานงานความร่วมมือกับเครือข่ายได้เป็นอย่างดี และชุมชนให้การยอมรับการทำงานของครู กศน.

2. มีภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาหมู่บ้าน ได้แก่ ศูนย์ กศน. อำเภอหัวหิน สำนักงาน กศน. จังหวัด, ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนชุมพร สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานสาธารณสุข ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารออมสิน สำนักงานเกษตรจังหวัด ฯลฯ

บทบาทของ กศน. ต่อการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้

1. การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามภารกิจของสำนักงาน กศน. เพื่อยกระดับการศึกษา และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ได้แก่ การส่งเสริมการรู้หนังสือ การศึกษาพื้นฐานตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ทั้ง 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพ การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน การจัดการศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการศึกษาตามอัธยาศัย
2. การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ในแหล่งการเรียนรู้ เช่น วัสดุของจริง สื่อนิทรรศการ แผ่นพับ วีซีดี เป็นต้น
3. พัฒนาลิขิตแวดล้อมและการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดึงดูดความสนใจผู้เรียน ผู้รับบริการ และประชาชนที่เข้ามาศึกษาดูงาน และเยี่ยมชม
4. การพัฒนาวิทยากรภูมิปัญญาและแกนนำเครือข่ายของแหล่งการเรียนรู้ ให้มีศักยภาพและสามารถนำเสนอและถ่ายทอดองค์ความรู้ในแหล่งการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. พัฒนาระบบส่งต่อผู้เรียน ผู้รับบริการประชาชน เครือข่ายต่าง ๆ ตลอดจนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ให้เข้ามาศึกษาในแหล่งการเรียนรู้
6. พัฒนาการประชาสัมพันธ์ และการเผยแพร่องค์ความรู้ไปสู่ผู้เรียน ผู้รับบริการในชุมชนและสังคมภายนอก

แนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในอนาคต

1. ขยายผลการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ในหมู่บ้านใกล้เคียง
2. จัดทำแผนที่เส้นทางแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
3. พัฒนาสื่อนิทรรศการเคลื่อนที่ แผ่นพับ ฯลฯ
4. พัฒนาการบริหารจัดการในแหล่งการเรียนรู้ เช่น การคิดอัตราค่าบริการในการศึกษาดูงาน / เข้าเยี่ยมชม ฯลฯ
5. จัดโครงการอบรมอาสาสมัครเพื่อการท่องเที่ยว
6. การพัฒนาระบบส่งต่อและการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้
7. การพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมที่จัดในแหล่งการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ ในหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
8. จัดทำแผนพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ไว้ในแผนชุมชนโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม

11. แหล่งการเรียนรู้บ้านหนองหัววัว

ตำบลโคกสี อำเภอเมือง

จังหวัดขอนแก่น

บริบทชุมชน

บ้านหนองหัววัว ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2549 โดยการนำของผู้ใหญ่มหาชัย (ไม่มีนามสกุล) เหตุที่ตั้งชื่อว่า “หนองหัววัว” ตามคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ บอกว่า เมื่อก่อนที่หมู่บ้านเกิดโรคระบาดวัวตายเป็นจำนวนมาก จึงตัดหัววัว ไปทิ้งในหนองน้ำในหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก จึงได้ชื่อว่า บ้านหนองหัววัว ปัจจุบันหนองน้ำแห่งนี้ได้ถมทิ้งเป็นที่ทำการเกษตรไปแล้ว

ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนาเป็นหลัก ส่วนอาชีพรอง ได้แก่ การเลี้ยงวัว เลี้ยงเป็ด ค้าขาย ปลูกผัก ซึ่งบ้านหนองหัววัวจะทำนา 2 ครั้งต่อปี คือ นาปีและนาปรัง เพราะมีน้ำและดินที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้ได้ผลผลิตดี ชาวบ้านจะมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 20,000 บาท ต่อคนต่อปี

รูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

1. การเกิดแหล่งการเรียนรู้

บ้านหนองหัววัว หมู่ 6 ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เป็นแหล่งการเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง มีการเรียนรู้จากการทำแผนชุมชน เวทีชาวบ้านและนำแผนชุมชนมาวิเคราะห์ร่วมกับส่วนราชการแล้ว นำสู่การปฏิบัติ เป็นการทำงานแบบบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วนซึ่งแหล่งการเรียนรู้ดังกล่าวมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้คนในชุมชนเข้าใจหลักปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียงเน้นให้ประชาชนผู้สนใจทั่วไปศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การปฏิบัติจริง ประสบการณ์จริง

2. องค์กรความรู้

แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน 2 ประเภท คือ แหล่งเรียนการรู้ ด้านเศรษฐกิจพอเพียง และแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาด้านอื่น ๆ ของชุมชน จัดเป็นฐาน ดังนี้

แหล่งการเรียนรู้ไร่นาสวนผสม

นายประวัติ เดิมประกอบอาชีพค้าขายเป็นหลักและทำนาเป็น อาชีพเสริม ในช่วงปี พ.ศ. 2537 การค้าเริ่มขาดทุน ต่อมานายประวัติ จึงได้เริ่มทำการเกษตรแบบไร่นาสวนผสมพร้อม ๆ กับการค้าขายไปด้วย นายประวัติมีพื้นที่ทั้งหมด 10 ไร่ ก่อนหน้านั้นจะใช้ประโยชน์ในการปลูกข้าว เป็นหลัก เมื่อได้มาทำเกษตรผสมผสาน ก็ได้ลดพื้นที่การทำนาลง จาก 10 ไร่ ให้เหลือ 6 ไร่ ใช้ปลูกข้าวส่งศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 17 มีการขุดสระเลี้ยง ปลา 2 บ่อ และปลูกไม้ผลควบคู่กันไป จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2542 ทำให้ สภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวเริ่มดีขึ้น ทุกวันนี้นายประวัติได้หันมา ทำการเกษตรแบบไร่นาสวนผสมอย่างเต็มตัว กิจกรรมในพื้นที่จะมีการเลี้ยง ปลา ปลูกไม้ผล เลี้ยงหมู ทำนา และเลี้ยงวัว ทำให้ครอบครัวเริ่มมีรายได้ เพิ่มขึ้น

แหล่งการเรียนรู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

ปี พ.ศ. 2526 ศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 17 ได้มาจัดประชุมชาวบ้าน เพื่อหาสมาชิกเข้ากลุ่มผลิตข้าวบริสุทธิ์ โดยให้ความรู้เกี่ยวกับการทำนา วิธี การรักษาพันธุ์ข้าว และรับซื้อพันธุ์ข้าวจากชาวบ้าน ซึ่งให้ราคาดีกว่าตลาด ภายนอกที่เคยรับซื้อ หลังจากรวมกลุ่มแล้ว ทางศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 17 ได้ประชุมชี้แจงและฝึกอบรม สอนการผลิตพันธุ์ให้ได้คุณภาพดี และให้เมล็ด

พันธุ์แก่ชาวบ้านมาขยายผลต่อ และให้ชาวบ้านขายเมล็ดพันธุ์คืนให้ศูนย์ ซึ่งได้ราคาดีกว่าตลาดภายนอกและมีคุณภาพในอดีตชาวบ้านจะใช้ปุ๋ยเคมีในการผลิตและหว่านกล้า ทำให้เมล็ดพันธุ์ไม่ได้คุณภาพ หลังจากที่ได้เข้าอบรมก็เปลี่ยนวิธีการทำนาใหม่ โดยใช้วิธีการดำ และใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ ซึ่งได้ผลผลิตดี ดินก็มีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น และไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

แหล่งการเรียนรู้การทำไข่เค็มเสริมไอโอดีน

ปี พ.ศ. 2537 เจ้าพนักงานเคหกิจเกษตรได้มาแนะนำให้ทำไข่เค็มพอกด้วยดินเหนียวและได้พาไปดูงานตามที่ต่าง ๆ แล้วนำมาประยุกต์ใช้จนได้สูตรที่ดีรสชาติดี เป็นที่ต้องการของตลาด ซึ่งปัจจุบันนี้กลุ่มมีสมาชิกผู้ผลิตไข่เค็ม 20 คน มีสมาชิกเลี้ยงเบ็ด 10 คน มีเบ็ดทั้งหมดประมาณ 1,000 ตัว จากที่เมื่อก่อนเลี้ยงเบ็ด ขายไข่เบ็ด แต่ได้ราคาไม่ดีนัก ปัจจุบันนำมาแปรรูปเป็นไข่เค็ม เพิ่มมูลค่าให้ผลผลิตมีราคาสูงขึ้น ซึ่งทางศูนย์ฯ กศน.อำเภอเมืองขอนแก่น ได้จัดทำหลักสูตรการทำไข่เค็มไอโอดีนขึ้นและเข้าไปให้ความรู้เพิ่มเติม และขยายผลอย่างต่อเนื่องจนประสบผลสำเร็จ นำไข่เค็มไอโอดีนไปจำหน่ายในท้องตลาด นอกจากนี้ทางศูนย์ฯ กศน.อำเภอเมืองขอนแก่น ยังได้แนะนำวิธีการพัฒนาการบรรจุภัณฑ์ เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าและเก็บไว้ได้นานจนมีชื่อเสียงได้มีกลุ่มเกษตรกรจากกลุ่มจังหวัดต่าง ๆ และอำเภอใกล้เคียงเข้ามาฝึกดูงานอยู่เสมอ

แหล่งการเรียนรู้การทอเสื่อกกกลายชนิด

เนื่องจากบ้านหนองหัววัว ตำบลโคกสี เป็นตำบลหนึ่งที่มีประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก เมื่อถึงฤดูกาลทำนาก็จะทำนา เมื่อหมดฤดูทำนาก็จะพากันทอเสื่อกกเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน และจำหน่ายเพื่อเป็นการสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว เริ่มแรกทอเสื่อธรรมดา ต่อมาก็ได้คิด

ออกแบบลายต่าง ๆ จัดตั้งกลุ่มเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2548 เริ่มแรกมีสมาชิก 5 คน ปัจจุบันมีสมาชิก 20 คน โดยมีวิทยากรจาก ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมเขต 5 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้ความรู้แนะนำลายเสื้อ

แหล่งการเรียนรู้สหกรณ์ร้านค้า

ร้านค้าสหกรณ์เป็นศูนย์รวมสินค้าของชาวบ้านทั้งสินค้าอุปโภคบริโภค รวมทั้งเป็นศูนย์สาธิตสินค้าที่ชาวบ้านหนองหัววัวผลิตขึ้นมาเอองนำมาจำหน่ายให้กับชาวบ้านและผู้ที่ผ่านมาที่สนใจ นอกจากนั้นชาวบ้านยังรวมตัวกันแบ่งบทบาทหน้าที่ เมื่อมีงานแสดงสินค้า OTOP ต่าง ๆ โดยนำสินค้าที่ชาวบ้านผลิตไปร่วมแสดงในงานแสดงสินค้าต่าง ๆ ด้วย ชาวบ้านและผู้นำหมู่บ้านได้หาแนวทางการแก้ปัญหาในการที่จะต้องซื้อสินค้าจากพ่อค้าคนกลาง โดยรวมหุ้นกันเป็นสมาชิกเริ่มต้นหุ้นละ 200 บาท รายได้และผลกำไรจะแบ่งปันในหมู่สมาชิก ปัจจุบันมีเงินทุนหมุนเวียนกว่า 200,000 บาท

แหล่งการเรียนรู้สหกรณ์ออมทรัพย์

ช่วงปี พ.ศ. 2537 เริ่มแรกมีสมาชิก 20 คน ต่อมา ปี พ.ศ. 2546 ธนาคาร เพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ได้มาสนับสนุนการออมและให้ความรู้เกี่ยวกับการทำบัญชี และสหภาพยุโรป ซึ่งจะให้การช่วยเหลือกลุ่มการเงินขนาดเล็ก โดยได้คัดเลือกกลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองหัววัวเป็นกลุ่มนำร่องได้ไปศึกษาดูงานที่จังหวัดจันทบุรี ร้อยเอ็ด และสุรินทร์ เพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ในกลุ่มออมทรัพย์บ้านหนองหัววัว หลังจากนั้นได้รวมกลุ่มออมทรัพย์เป็นกลุ่มเดียวกับธนาคารหมู่บ้าน โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนให้สร้างอาคารทำการจากสหภาพยุโรป เป็นเงิน 150,000 บาท ปี พ.ศ. 2548

ได้แบ่งการออมออกเป็น 2 แบบ คือ การออมพิเศษ และการฝากแบบ
ธรรมดา

3. การจัดกระบวนการเรียนรู้

รูปแบบในการจัดแหล่งการเรียนรู้
ของบ้านหนองหัววัว เป็นรูปแบบบูรณาการ
ทุกภาคส่วน โดยมอบหมายให้ส่วนราชการ
เป็นเจ้าของหลักร่วมกับชุมชน เน้นชุมชนเป็น
ฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.1 เรียนรู้โดยผ่านการสังเกตตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จ และ
นำมาปรับประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนเอง

3.2 เรียนรู้โดยผ่านการรวมกลุ่มในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน
เช่น กลุ่มแม่บ้านหนองหัววัว

3.3 เรียนรู้โดยผ่านการศึกษาดูงานในฐานเรียนรู้ต่าง ๆ โดยศูนย์
กศน.อำเภอเมืองขอนแก่น ได้จัดให้นักศึกษา กศน. สายสามัญ ซึ่งเป็นพื้นที่
ได้ศึกษาดูงานในแหล่งการเรียนรู้

4. กลุ่มเป้าหมาย

ประชาชนในหมู่บ้านเป็นกลุ่มเป้าหมายที่จะร่วมกันพัฒนากิจกรรม
และเศรษฐกิจของชุมชน ให้ประชาชนทั่วไปที่สนใจเข้ามาศึกษาเรียนรู้

5. การบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้

บริหารจัดการในรูปของคณะกรรมการทุกคนมีส่วนร่วม สมาชิก
มีส่วนร่วมในการคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมประเมินผล และร่วมรับ
ประโยชน์ ทุกคนมีหน้าที่รับผิดชอบ โดยเป็นวิทยากรให้ความรู้ สานิตและ
นำชมตามจุดต่าง ๆ เมื่อมีรายได้ก็แบ่งปันกัน

6. ผลที่เกิดขึ้น

คนในชุมชนบ้านหนองหัววัวเกิดความกระตือรือร้นมากขึ้น มีความรักสามัคคี เป็นบุคคลใฝ่รู้ใฝ่เรียนรวมทั้งได้ถ่ายทอดความรู้ แลกเปลี่ยน เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา

ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จ

1. ผู้นำชุมชนเข้มแข็ง มีภาวะผู้นำ กระตือรือร้น
2. คนในชุมชนมีความรักสามัคคีกัน เอื้ออาทรและขยัน พุดเป็นภาษาเดียวกัน
3. ให้ความสำคัญกับหน่วยงานต่างๆเป็นอย่างดี กระตือรือร้นอยากมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม สืบหาข้อมูล ให้คำแนะนำ ศึกษาชุมชน วิเคราะห์ชุมชนเป็นรายครัวเรือนเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชนด้านต่าง ๆ
4. เปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเป็นประจำ เช่น กิจกรรมโครงการหมู่บ้านมหัศจรรย์พัฒนาเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

บทบาท กศน. ต่อการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งเรียนรู้

1. วิเคราะห์ชุมชนนำแผนชุมชนมาประยุกต์เข้ากับกิจกรรม กศน. ภายใต้อำเภอเศรษฐกิจพอเพียง
2. ประสาน จัดครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน คลุกคลีกับชุมชนโดยแบ่งครูรับผิดชอบเป็นคุ้ม สืบหาข้อมูล ให้คำแนะนำ ศึกษาชุมชน วิเคราะห์ชุมชนเป็นรายครัวเรือนเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชนด้านต่าง ๆ

แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในภาค

แหล่งเรียนรู้บ้านหนองหัววัวได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยชุมชนได้รับการพัฒนาจากทุกภาคส่วนและในอนาคตชุมชนแห่งนี้จะต้องดำเนินการคือ

1. กิจกรรมการเรียนรู้ องค์ความรู้ในชุมชนควรกำหนดเนื้อหา เพื่อบริการความรู้แก่ผู้มาศึกษาดูงาน
2. มีการประชาสัมพันธ์และผลิตสื่อแต่ละองค์ความรู้ไว้เผยแพร่ ข้อมูลด้านต่าง ๆ
3. ปรับปรุงพัฒนาภูมิทัศน์ภายในหมู่บ้านให้ร่มรื่นสวยงามอยู่ตลอดเวลา

12. แหล่งการเรียนรู้บ้านหนองแสง

ตำบลบ้านฝื่อ อำเภอหนองเรือ

จังหวัดขอนแก่น

บริบทชุมชน

ปี พ.ศ. 2450 ได้มีชาวบ้านกลุ่มหนึ่งได้เดินทางโดยเกวียน เข้ามาทำมาหากินในแถบบริเวณป่าแห่งหนึ่ง ป่าแห่งนี้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วย

พืชพันธุ์ธัญญาหาร และสัตว์ป่าน้อยใหญ่ เป็นจำนวนมาก เช่น ลิง ไก่ป่า กระต่ายป่า กวาง วัวป่า ช้าง เป็นต้น เพราะสภาพพื้นที่มีความชุ่มชื้น เนื่องจากมีลำห้วยไหลผ่านอยู่ทางทิศใต้พื้นที่แถบนี้มีต้นแสงขึ้นมากมาย รวมทั้งต้นแสงใหญ่อายุนับร้อยปี ขึ้นอยู่ริมห้วย

ด้านทิศตะวันตก ส่วนด้านทิศตะวันออกก็ติดกับเนินเขาที่ทอดยาวไปสุดลูกหูลูกตา คณะชาวบ้านเดินที่ทางมาในครั้งนั้นมีครอบครัวของ พ่อใหญ่พรานหา พ่อใหญ่หมื่นศรี พ่อใหญ่หน่อใหญ่ลี และพ่อใหญ่ต้อ ซึ่งมีพื้นเพเดิมเป็นคนร้อยเอ็ด ทั้ง 5 คน ได้ลงมติร่วมกันตั้งหมู่บ้าน ณ บริเวณนี้ และให้ชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านหนองแสง” ตามชื่อต้นแสงต้นใหญ่ที่ขึ้นอยู่ริมห้วย ผู้นำหมู่บ้านคนแรก คือ พ่อใหญ่หมื่นศรี มีเศษบ้านหนองแสงในขณะนั้นอยู่ในเขตการปกครองของตำบลบ้านกง และเมื่อ ปี พ.ศ. 2522 ได้แยกออกจากตำบลบ้านกงมาเป็นตำบลบ้านฝื่อ และได้แยกหมู่บ้านเป็น 2 หมู่ คือ หมู่ที่ 2 (ซึ่งแยกออกมาจากหมู่ 3 ปี พ.ศ. 2518) และหมู่ที่ 3

บ้านหนองแสง หมู่ที่ 3 มีพื้นที่หมู่บ้าน 2,238 ไร่ ประกอบอาชีพ 2,174 ไร่ จำนวนครัวเรือน 184 ครัวเรือน จำนวนประชากร 983 คน

1. การเกิดแหล่งการเรียนรู้

ชุมชนตำบลบ้านฝ้อประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ซึ่งประสบปัญหาที่ดินเสื่อมโทรม มีค่าใช้จ่ายสูงเนื่องจากใช้ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลง กคน. หนองเรือ ได้สังเกตเห็นปัญหาจึงร่วมกับชุมชนในการแก้ปัญหาโดยส่งเสริมให้มีการทำปุ๋ยชีวภาพทุกหมู่บ้านในตำบลบ้านฝ้อ และได้ดำเนินโครงการทำหลังฝนนําร่องหมู่บ้านละ 5 ครัวเรือน รวม 50 ครัวเรือน โดยใช้พื้นที่ ครัวเรือนละ 5 ไร่ ทำนาและปลูกผักเกษตรอินทรีย์เพื่อเป็นต้นแบบ และขยายผลต่อไปในอนาคต

ศูนย์ กคน. อำเภอหนองเรือ ได้พื้นที่จาก นายสำเรียน ลิโป้ จำนวน 10 ไร่ มี นายวิเชียร พรหมดี เป็นประธานกลุ่ม ศูนย์ กคน.อำเภอหนองเรือ ได้ร่วมกับชุมชน นักศึกษาสายสามัญ นักศึกษา ปวช.เกษตรกรรม จัดกิจกรรม แหล่งการเรียนรู้ เกษตรอินทรีย์ เพื่อการพึ่งพาตนเองที่บ้านหนองแสง หมู่ 3 ตำบลบ้านฝ้อ เพื่อเป็นต้นแบบศูนย์กลางในการดำเนินงานของสมาชิกเครือข่าย และผู้ที่สนใจนำไปประยุกต์ปรับเปลี่ยนในพื้นที่ของตนในอนาคต

2. องค์ความรู้

2.1 แหล่งการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์เพื่อการพึ่งพาตนเอง การทำปุ๋ยอินทรีย์ นํ้าหมักชีวภาพ ปลูกผักปลอดสารพิษ ทำนาอินทรีย์ เลี้ยงปลาตกในบ่อพลาสติก เลี้ยงกบในกระชังเพาะพันธุ์กบ เห็ดฟางอบไอนํ้า เลี้ยงเบ็ด หมูหลุม นํ้ากลั่นสมุนไพรไล่แมลง นํ้าส้มควนไม้ บ้านดิน กิจกรรมทั้งหมดเริ่มทำทีละอย่าง ซึ่งทางแหล่งการเรียนรู้ คิดค้นหานวัตกรรมการดำเนินงานให้และมีครูชาวบ้านร่วมคิด การไปศึกษาดูงานทำให้เกิดแนวความคิด ในการเลี้ยงปลา เลี้ยงกบ เลี้ยงเบ็ด นํ้ากลั่นสมุนไพรไล่แมลง และได้เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในเรื่องการเพาะเห็ดฟางอบไอนํ้า นํ้าส้ม

คว้นไม้ หนุหลุม บ้านดิน จากกิจกรรมดังกล่าวจึงทำให้มีครูชาวบ้านที่มีความรู้และความชำนาญในเรื่องต่าง ๆ

2.2 การขยายผลสู่คุ่ม โครงการ “ฟ้าหลังฝน” เกษตรอินทรีย์เพื่อการพึ่งพาตนเอง มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชนตามนโยบายของคุณย์ กศน. อำเภอหนองเรือ ที่มุ่งยกระดับการศึกษาของประชาชนให้อยู่ดีมีสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและการพึ่งพาตนเองในการดำเนินโครงการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหลัก

3. การจัดการกระบวนการเรียนรู้

ในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ได้จัดการเรียนรู้เป็นฐานการเรียนรู้ทั้งที่แหล่งเรียนและในคุ่มทั้ง 11 คุ่ม ซึ่งแต่ละฐานจะมีหลักสูตรท้องถิ่น และใบความรู้ให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษาหรือสอบถามจากครูชาวบ้านที่มีความรู้ และความชำนาญในเรื่องต่าง ๆ

4. กลุ่มเป้าหมาย

ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและนักศึกษาคุณย์ กศน.อำเภอหนองเรือ นักเรียนนักศึกษาในระบบโรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล คุณย์ กศน.อำเภอ ต่างๆ กลุ่ม JICA หน่วยงานภาคีเครือข่าย ประชาชนทั่วไป

5. การบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้

มีการบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการแหล่งการเรียนรู้ สมาชิกมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ สมาชิกโครงการ ฟ้าหลังฝน ทุกคนมีหน้าที่เป็นวิทยากร ให้ความรู้ ผลิตสื่อและใบความรู้ จัดเตรียมสถานที่ แล้วนำชมกิจกรรมที่แหล่งเรียนรู้และคุ้ม ทั้ง 11 คุ้ม พร้อมทั้งให้ความรู้แก่ผู้ที่สนใจตามฐานความรู้ ครูมีหน้าที่ประสานงานและให้คำปรึกษา

6. ผลที่เกิดขึ้น

สมาชิกในชุมชนได้รับความรู้ที่แปลกใหม่จากการไปศึกษาดูงาน และจากวิทยากรที่มาให้ความรู้ นับว่าเป็นยกระดับการศึกษาภาคประชาชน ให้อยู่ดีมีสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยการพึ่งพาตนเองและเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหลัก รวมถึงภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ในชุมชนมาร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงก่อให้เกิดผลดีต่อชุมชน ทั้งในด้านผลผลิตทางการเกษตรที่ดีขึ้น สภาพแวดล้อมอุดมสมบูรณ์ เกิดแนวคิดด้านการพัฒนา สามารถใช้ชีวิตอย่างถูกต้อง เหมาะสม พอเพียง ไม่มีหนี้สิน มีเงินเหลือเก็บและมีความรักความสามัคคีในชุมชน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

1. ครูศูนย์ กคน.อำเภอนองเรือ ได้เข้ามาเป็นเพื่อนเรียนรู้ในการแนะนำ ส่งเสริม และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับชุมชน โดยยึดกลยุทธ์ทั้ง 5 ของ กคน.

2. จัดทำเอกสารความรู้สู่ชุมชน โดยจัดทำโครงการ “บั้งความรู้สู่ชุมชน” นำเอกสารความรู้ส่งให้ทุกครัวเรือน เดือนละ 2 ฉบับ เพื่อให้มีความรู้เต็มเติมอยู่ตลอดเวลา

3. ภาวะผู้นำของประธานคุ้ม และกรรมการคุ้ม

4. ความรักความสามัคคี ความปรองดองช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

5. สมาชิกทุกคนมีความเป็นประชาธิปไตย

6. ความขยันและความอดทนของสมาชิกทุกคน

7. การมีแนวคิดที่จะปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งพาตนเองร่วมกัน

8. มีภูมิปัญญาท้องถิ่นคอยให้คำแนะนำและส่งเสริม

9. สมาชิกทุกคนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาและพัฒนางาน มีความมุ่งมั่นและตั้งใจที่จะเดินตามรอยเท้าพ่อ

บทบาทของ กศน. ต่อการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้

ศูนย์ กศน.อำเภอหนองเรือได้ลงพื้นที่มาสำรวจบริบทของชุมชนอย่างละเอียด ตามกลยุทธ์ทั้ง 5 ของ กศน. โดยประสานงานกับภาคีเครือข่ายศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน จัดเวทีชาวบ้านหาจุดแข็ง – จุดด้อย เพื่อแก้ปัญหาอย่างตรงจุด โดยให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ ในลักษณะร่วมอยู่ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาและร่วมพัฒนา โดยมีบุคลากร ของ กศน. ร่วมสร้างองค์ความรู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น วัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดคุณภาพ และจัดเทียบโอนทางการศึกษา เพื่อยกระดับการศึกษาให้กับสมาชิกในชุมชนทุกคน สามารถนำผลการเรียนไปศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพอื่นได้

แนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้แห่งนี้ในอนาคต

1. พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้เกิดองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ ทำให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ครบวงจรตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง สามารถพึ่งพาตนเองได้
2. ขยายผลจากแหล่งการเรียนรู้ลงสู่คุ้ม และลงสู่ทุกครัวเรือน อย่างเต็มรูปแบบ

13. แหล่งการเรียนรู้บ้านคำปลาหลาย

ตำบลบ้านดง อำเภอบุขลรัตน์

จังหวัดขอนแก่น

บริบทชุมชน

หมู่บ้านตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอบุขลรัตน์ บ้านคำปลาหลาย มีพื้นที่ทั้งหมดจำนวน 3,500 ไร่ มี 64 ครัวเรือน ประชากร 256 คน แต่เดิมหมู่บ้าน ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกพืชเชิงเดี่ยว พืชที่ปลูก ได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง เป็นส่วนใหญ่ มีการใช้สารเคมีในการทำการเกษตร ทำให้เกิดปัญหาทางด้านสุขภาพ และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยตรวจพบสารเคมีตกค้างในร่างกายเป็นจำนวนมาก

รูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

1. การเกิดแหล่งการเรียนรู้

ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกพืชที่ปลูก ได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง เป็นส่วนใหญ่ มีการใช้สารเคมีในการทำการเกษตร ทำให้เกิดปัญหาทางด้านสุขภาพ และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยตรวจพบสารเคมีตกค้างในร่างกายเป็นจำนวนมาก นอกจากปัญหาดังกล่าวแล้ว ปัญหาความอดอยากและความยากจนในชุมชน ยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพของเด็กและเยาวชนในชุมชน โดยร้อยละ 25 พบว่า เด็กในชุมชน ขาดสารอาหาร ร่างกายไม่สมบูรณ์ เมื่อเทียบกับเด็กที่อยู่ในช่วงวัยเดียวกัน นอกจากนี้ปัญหาที่สำคัญที่สุด ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับหนี้สินของชาวบ้านในชุมชน

โดยเฉลี่ยเป็นหนี้ประมาณ 25,000 บาท / ปี / ครอบครัว หลังจากທີ່ประสบปัญหาอย่างหนัก โดยเฉพาะด้านปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็น ชาวบ้านจึงเกิดแนวความคิดที่จะร่วมมือกันแก้ไขปัญหา เริ่มจากการรวมตัวกันของชาวบ้านจำนวน 10 หลังคาเรือน ทำการจัดตั้งกลุ่มทำการเกษตร และเลี้ยงสัตว์ คือ ปลูกผัก และเลี้ยงไก่ มีการทดลองใช้ ปุ๋ยอินทรีย์ในนาข้าวพบว่าได้ผลดี และยังส่งผลดีต่อสภาพดิน

2. องค์ความรู้

2.1 การทำปุ๋ยชีวภาพ เพื่อให้เกิดกระบวนการคิดเป็น ทำเป็น ชาวบ้านได้ใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประหยัดค่าใช้จ่าย ลดต้นทุนการผลิต เช่น จาก หอยเชอรี่ นำมาสับละเอียด แล้วนำไปใส่ถังหมัก เทกากน้ำตาล ประมาณ 2 ลิตร ต่อน้ำ 1 ถัง เเทร่าละเอียด ประมาณ 1 กิโลกรัม ละลายน้ำสะอาด คนให้เข้ากัน ทิ้งไว้ประมาณ 15 วัน ถึง 1 เดือน ขณะที่ทิ้งไว้ให้เปิดฝาทิ้งหมักออกคนทุกวัน เพื่อให้แก๊สในสารระบายออก จนครบประมาณ 45 วัน หรือ 60 วันแล้วกรองน้ำไปใช้ ฉีดพ่น พืช หรือต้นไม้

2.2 การเพาะกล้าหว่าย เพื่อใช้ทำเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น ตะกร้า โต๊ะ ใช้เป็นอาหาร เช่น แกงหว่าย อ่อมหว่าย ปนหว่ายผสมดินกับแกลบดำในอัตราส่วน 1 : 3 ผสมให้เข้ากัน นำเมล็ดหว่าย 1 - 2 เมล็ด หยอดลงในถุงดำ รดน้ำให้ชุ่ม ปล่อยให้ประมาณ 1- 2 วัน

2.3 องค์ความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรดินในพื้นที่หมู่บ้าน คำปลาทหลาย คณะผู้สำรวจได้มองเห็นถึงความมหัสจรรย์ทางชีวภาพของพืชที่มีอยู่อย่างหลากหลาย ซึ่งเกิดจากการจัดการด้านทรัพยากรดินอย่างลงตัวของชาวบ้านคำปลาทหลาย โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลง เน้นการอยู่แบบพึ่งพาของแมลงและพืช วัชพืชที่มีไม่เผาแต่นำไปทำปุ๋ยพืชสดหรือ

ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชคลุมดิน เพื่อกักเก็บความชุ่มชื้น ปุ๋ยทุกอย่างที่กินและใช้ประโยชน์ได้ในพื้นที่

2.4 องค์ความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งน้ำ การจัดการเรื่องแหล่งน้ำเป็นเรื่องสำคัญ เพื่อการใช้ประโยชน์จากน้ำธรรมชาติอย่างคุ้มค่า มีวิธีการกักเก็บน้ำไว้ใช้ตลอดทั้งปี รวมทั้งปรับปรุงคุณภาพของน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค รวมทั้งมีสัตว์น้ำที่กินพืชในพื้นที่ไว้เพื่อบริโภค เช่น ปลาตะเพียน ปลานิล ในหมู่บ้านนี้มีการจัดการที่ชัดเจน ทำให้แหล่งน้ำที่ได้รับการปรับปรุงและมีความอุดมสมบูรณ์

2.5 นายมาร์ติน วิลเลอร์ (Mr.Martin Wheeler) กัปองค์ความรู้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต นายมาร์ติน วิลเลอร์เป็นชาวอังกฤษ จบการศึกษาระดับปริญญาตรีเกียรตินิยมภาษาลาติน มารับจ้างทำงานที่เมืองไทย แต่งงานกับนางจรรยา วิลเลอร์ สาวขอนแก่น และมีความสนใจในเมืองไทยมาก โดยเฉพาะมีหลักการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงด้วย เขาเห็นว่าคนไทยโชคดีมาก ๆ ที่ได้ในหลวงเป็นผู้นำ พระองค์ท่านเป็นคนที่ทำงานหนักมากเพื่อช่วยให้คนคิดได้ ช่วยให้คนอยู่ได้ จะหากษัตริย์ในประเทศอื่นไม่ค่อยมีแบบนี้ ปัญหาคือคนไทยส่วนมากนับถือในหลวงแต่ไม่ยอมปฏิบัติตามคำสอนของในหลวง พระองค์ท่านบอกมา 27 ปี ถึงเศรษฐกิจพอเพียง ถ้าทุกคนเริ่มคิดจริง ๆ ถึงสิ่งทีในหลวงพูด เราน่าจะช่วยให้ประเทศไทยอยู่ได้ เพราะความคิดของในหลวงเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงต้องอาศัยพลังแผ่นดิน ทำได้เฉพาะประเทศไทยเศรษฐกิจพอเพียงที่อื่นทำไม่ได้หรอก เพราะเขาไม่มีที่ดินไม่มีทรัพยากรธรรมชาติเยอะเหมือนประเทศไทย

2.6 นางพันตรี สรรสมบัติ อายุ 53 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จากศูนย์ กคน. อำเภออุบลรัตน์ กำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีอาชีพทำนา ความสามารถพิเศษเกษตรผสมผสาน ทอผ้า นวดแผนโบราณ การทำน้ำดื่มสมุนไพร การทำแจวบอง

2.7 นายแสวง สิงห์น้อย อายุ 60 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา จากศูนย์ กคน. อำเภออุบลรัตน์ กำลังเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อาชีพทำนา เป็นคนชาวบ้านคำปลาหลาย มีวิถีชีวิตยึดความพอเพียงในชีวิตประจำวัน โดยการปลูกพืชผักสวนครัวไว้บริโภคในครัวเรือนไม่ได้ซื้อ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา และมีการทำเกษตรทฤษฎีผสมผสาน สามารถที่จะมีวิถีชีวิตได้อย่างมีความสุข

3. การจัดการกระบวนการเรียนรู้

3.1 การสร้างทีมงาน ซึ่งประกอบด้วย ชาวบ้าน ผู้นำ ผู้รู้ (ปราชญ์ชาวบ้าน) โดยกิจกรรมที่เกิดขึ้นในแหล่งการเรียนรู้ดำเนินการโดยกลุ่มชาวบ้านที่หมุนเวียนกันดูแลรับผิดชอบกิจกรรมต่าง ๆ ภายในแหล่งการเรียนรู้ เช่น ศูนย์เรียนรู้บ้านคำปลาหลาย มีทีมงานของผู้ใหญ่บ้านร่วมกันกำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ รวมทั้งเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้สนใจที่เข้ามาเรียนรู้

3.2 การประเมินศักยภาพของชุมชน ศักยภาพของชุมชนได้จากการประชุมชาวบ้าน ซึ่งบ้านคำปลาหลายจะมีการประชุมกันทุกเดือน โดยใช้ศาลากลางบ้านหรือศูนย์เรียนรู้เป็นสถานที่ในการประชุม การประเมินศักยภาพของชุมชนในกระบวนการของเวทีชาวบ้าน กิจกรรมนี้ทำเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ข้อดี และสิ่งที่ต้องปรับปรุงของหมู่บ้าน เช่น ศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ซึ่งข้อมูลที่ได้จะนำมาวิเคราะห์ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมของสภาพชุมชน

3.3 ศึกษาดูงาน เพื่อให้ชุมชนได้เรียนรู้จากต้นแบบ และมีแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อนำมาปรับใช้ในการกำหนดแนวทางพัฒนา โดยงบประมาณที่ใช้มีแหล่งมาจากเงินทุนของศูนย์เรียนรู้พัฒนาชุมชน ศูนย์ อำเภอ กคน. เกษตรอำเภอ ประมงอำเภอ และปศุสัตว์อำเภอ

3.4 การปฏิบัติจริงในพื้นที่ เป็นรูปแบบของการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด เนื่องจากการปฏิบัติจริงจะสามารถเห็นผลงานอย่างเป็นรูปธรรม เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย

4. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่มาเรียนรู้ ได้แก่ คนภายในชุมชน คนภายนอกชุมชน ได้แก่ นักเรียน นักศึกษา อสม. เกษตรกร บุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน องค์กรต่าง ๆ รวมถึงชาวต่างชาติ

5. การบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้

5.1 ผู้มาเรียนรู้ต้องติดต่อผ่านทางหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ สำนักงานเกษตร พัฒนาชุมชน ศูนย์ กคน. อำเภออุบลรัตน์ อบต.บ้านดง หรือติดต่อผ่านวิทยากรโดยตรงอย่างน้อย 7 วัน

5.2 วิทยากรประจำแหล่งการเรียนรู้ มีหน้าที่ในการบรรยาย รวมไปถึง นำชมมรดกชาติและฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ และตอบข้อสงสัยต่าง ๆ

5.3 จัดเก็บค่าอาหารและอาหารว่าง โดยคิดราคาดังนี้ เฉพาะอาหารว่าง หัวละ 10 บาท ถ้ารวมอาหารกลางวัน โดยมีรายการอาหาร 3 อย่าง คิดหัวละ 70 บาท

6. ผลที่เกิดขึ้น

6.1 เกิดการรวมกลุ่มอาชีพ และการพัฒนาการเรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันมากขึ้น เกิดระบบช่วยเหลือเกื้อกูล ร่วมกันแก้ปัญหาในการพัฒนาอาชีพของตนเอง ก่อให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง

6.2 ชาวบ้านคำปลาหลาย มีการใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย พออยู่พอกิน มีการใช้ชีวิตแบบพอเพียง ไม่เป็นหนี้ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่ฟุ้งเฟ้อ

6.3 เกิดการเรียนรู้ใหม่ของชุมชน จากความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านเอง เช่น ศูนย์เรียนรู้ชุมชน บ้านพ่อถาวร สรรพสมบัติ ผู้ใหญ่บ้าน ไร่นาสวนผสมของ นายมาร์ติน วิลเลอร์ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดหมู่บ้าน ร้านค้าชุมชน เป็นต้น

6.4 การเผยแพร่การเรียนรู้สู่ชุมชนอื่นๆ จากการปฏิบัติจริงและผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรม ทำให้มีผู้มาศึกษาดูงานที่บ้านคำปลาหลายเป็นจำนวนมากในแต่ละวัน โดยมีพ่อถาวร สรรพสมบัติ นายมาร์ติน วิลเลอร์ และนายแสวง ลิงห์น้อย เป็นวิทยากรในการให้ความรู้

ปัจจัยที่เกิดต่อความสำเร็จ

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกด้าน เช่นการพัฒนาคุณภาพชีวิต การจัดการศึกษาและอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี คุณธรรม จริยธรรม เพื่อสร้างสังคมมีความเข้มแข็ง ชุมชนยั่งยืน
2. การแสดงความคิดเห็น ความต้องการด้านอาชีพ เพื่อต้องการพัฒนาอาชีพ ความต้องการพัฒนาผลผลิตที่กลุ่มร่วมมือกัน มีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง บทบาท กศน.ต่อการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์ กศน.อำเภออุบลรัตน์ จัดกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียน โดยให้หมู่บ้านคำปลาหลาย เป็นหมู่บ้านนำร่อง ศูนย์ กศน. อำเภออุบลรัตน์

บทบาทของ กศน. ต่อการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้

1. การจัดทำเวทีชุมชน ได้มีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดทำแผนชุมชน จัดเวทีปรึกษาหารือร่วมกับภาคีเครือข่ายพันธมิตรผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ เพื่อหาแนวทางการจัดกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียน และการจัดกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานพัฒนาชุมชน เกษตร สาธารณสุข องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดง ปกครองอำเภออุบลรัตน์

2. การระดมความคิดทำแผนชุมชน เพื่อระดมความคิดในการจัด
ทำแผนชุมชนบ้านคำปลาหลาย ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน การ
ค้นหาทุนทางธรรมชาติของชุมชน

3. การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต จัดกิจกรรมค่ายพัฒนา
คุณภาพชีวิต ด้วยการส่งเสริมการจัดกิจกรรมค่ายของนักศึกษาและเยาวชน
ทั่วไป ในช่วงเวลาปิดเทอม หรือเทศกาลประเพณีหมู่บ้าน ได้มีส่วนร่วมใน
กิจกรรมประเพณี

4. การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ศูนย์ กศน. อำเภออุบลรัตน์
ได้ส่งเสริมสนับสนุนการปลูกเห็ดขอนขาว โดยการส่งเสริมวัสดุอุปกรณ์การ
ดำเนินการให้ชุมชนส่งเสริมการเรียนรู้เทคนิคต่าง ๆ การดูแลเห็ดให้มีดอกโต
น่ารับประทาน เหมาะแก่การแกงเห็ด หมกเห็ด ยำเห็ด ซุปเห็ด เป็นอาหาร
พื้นบ้านเป็นอย่างดี

5. การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน ด้วยการพัฒนา
หมู่บ้านคำปลาหลาย วัดพิทักษ์สามัคคี (วัดประจำหมู่บ้าน) สถานีอนามัย
บ้านคำปลาหลาย การอบรมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานเครือข่ายพันธมิตร
พร้อมทั้งสถานีความรู้ต่าง ๆ

แนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในภาค

1. จัดให้เป็นแหล่งศึกษาดูงาน เป็นศูนย์ข้อมูลพื้นฐานชุมชนบ้าน
คำปลาหลาย

2. จัดเป็นที่อบรมให้ความรู้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีพร้อม
วิทยากรเชี่ยวชาญทรงคุณวุฒิ

3. จัดเป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้ ศูนย์ข้อมูลจากหน่วยงานเครือข่าย
และพันธมิตร มีเอกสารทั้งแผ่นพับที่สามารถศึกษานาระยะสั้น และใช้เวลา
การศึกษานานที่ศึกษาด้วยตนเองได้ และส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาตั้งแต่

ระดับชาวบ้านจนถึงบุคคลที่มีความรู้เชี่ยวชาญระดับประเทศ มีหลักสูตร เล่มเล็กพกพาสะดวกศึกษาง่าย มีบทเรียนสำเร็จรูปที่เป็นหลักสูตรท้องถิ่น ที่เกิดจากชาวบ้านร่วมกันจัดทำ เพื่อเผยแพร่โดยมีเอกสารที่ทำเสร็จแล้ว สามารถศึกษาได้

4. พัฒนาเป็นหมู่บ้านแห่งการเรียนรู้ หมู่บ้านมหัศจรรย์ เป็นหมู่บ้าน ต้นแบบ และชุมชนตัวอย่างที่สามารถผ่านพ้นจากสภาวะความยากจน โดย ไม่เป็นผลเสียต่อวิถีธรรมชาติ พร้อมทั้งยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

14. แหล่งการเรียนรู้วัดป่าเมตตาธรรมบ้านหนองอึ่ง

ตำบลเชียงใหม่ อำเภอก้อร์ชัย

จังหวัดร้อยเอ็ด

บริบทชุมชน

วัดป่าเมตตาธรรม เป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่งในเขตอำเภอก้อร์ชัยตาม

ประวัติเล่าสืบกันมา วัดนี้ตั้งมาประมาณ ปี พ.ศ. 2400 มีพระมหาเถระระดับอุปัชฌาย์ ครองวัดติดต่อกัน 3 รูป สมัยขึ้นเมือง กมลาไสย มณฑลร้อยเอ็ด เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2440 ได้ถูกไฟไหม้เผาบ้าน และ วัดป่าเมตตาธรรม จนไหม้หมดทั้งหมู่บ้าน

และวัด ชาวบ้านจึงได้อพยพบ้านเรือนไปอยู่ทางทิศใต้ ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านหนองอึ่ง ตามชื่อของหนองน้ำที่อยู่ใกล้กับหมู่บ้าน และจัดตั้งวัดใหม่ชื่อว่า วัดโพธิ์ศรีเป็นวัดในหมู่บ้านตรงที่ไฟไหม้นั้นกลายเป็นสภาพป่าเบญจพรรณ เป็นสถานที่ให้ชาวบ้านเคารพบูชาเหมือนเดิม และตั้งศาลเจ้าปู่หนองอึ่งขึ้นมา ในแต่ละปีชาวบ้านจะสังเวยแก่นันตามความเชื่อของเธอ สถานที่แห่งนี้เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ต้นไม้แต่ละต้นใครจะทำลายไม่ได้ สัตว์ป่าทุกตัวก็ไม่มีใครกล้าทำร้ายหรือดักจับ

นับจากปี พ.ศ. 2528 เป็นต้นมาทางวัดก็ได้จัดโครงการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่น จัดอบรม บรรพชา - อุปสมบท ภาคฤดูร้อนอุปสมบท อุทิศส่วนกุศลแด่สมเด็จพระบรมศรีนครินทร์ การอบรมเยาวชนของวัดทำเป็นประจำทุกเดือน จัดงานปฏิบัติธรรมฝึกหัดพระกัมมัฏฐานแก่ทายกทายิกา ทุกปีรูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

1. การเกิดแหล่งการเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้วัดป่าเมตตาธรรมเป็นแหล่งการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม โดยสำนักงาน กศน.จังหวัดร้อยเอ็ด ได้มอบหมายให้ศูนย์ กศน.อำเภอ ทุกอำเภอดำเนินการเรื่องแหล่งการเรียนรู้โดยมอบหมายให้ ครู กศน.ทุกคนต้องมีแหล่งการเรียนรู้ (1 ครู : 1 แหล่งเรียนรู้) ศูนย์ กศน.อำเภอโพธิ์ชัย จึงมอบหมายให้ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน รับผิดชอบตำบล เชียงใหม่ดำเนินการจัดการองค์ความรู้ในวัดป่าเมตตาธรรมร่วมกับนักศึกษา กศน. ญาติโยมหมู่บ้านต่าง ๆ และเจ้าอาวาสวัดคือ พระครู วิมลสังวรคุณ และพระลูกวัดทุกรูปในวัดป่าเมตตาธรรมร่วมดำเนินการ ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจนกลายเป็นแหล่งการเรียนรู้จนถึงปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์

วัดป่าเมตตาธรรมเป็นแหล่งการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมเป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง เป็นอุทยานการศึกษาส่งเสริมให้เยาวชนและประชาชนทั่วไป ได้ศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ค้นหาความรู้ด้านต่าง ๆ ภายในวัดป่าเมตตาธรรม ประกอบด้วยองค์ความรู้ ดังนี้

2.1 ศูนย์อบรมคุณธรรม - ปฏิบัติธรรมของบุคคลทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยมีเจ้าอาวาสวัด คือ พระครูวิมลสังวรคุณ เป็น พระวิทยากร ดำเนินการอบรมปฏิบัติธรรมของ คนทั่วไป เช่น นักเรียนในระบบ เยาวชน ผู้สูงอายุ อบรมเกี่ยวกับหลักธรรมในการดำเนินชีวิตเป็นที่ พึ่งและที่พักผ่อนทางด้านจิตใจของประชาชนทั่วไป

2.2 อุทยานการศึกษาเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีป่าเบญจพรรณ มีต้นไม้ขนาดชนิด สวนป่า สมุนไพร สามารถเดินป่าศึกษาธรรมชาติเป็นจุด ที่มีต้นไม้พุดได้พร้อมบอกสรรพคุณประโยชน์โทษของต้นไม้สมุนไพรต่าง ๆ

2.3 กิจกรรมการเลิกล้ำเป็นองค์ความรู้ที่เด่นที่มีชื่อเสียงมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 ระดับประเทศ โดยมีผู้ประสงค์จะเลิกล้ำจะเข้ามา อยู่ในวัด และปฏิบัติตัวตามขั้นตอนพระอาจารย์ทุกประการ คือ ตั้งสัจจะ อธิฐาน ตีมน้ำยาสมุนไพร 1 แก้ว ตีมน้ำตาม 1 แก้ว ประพรมน้ำมนต์ และกลับบ้าน และสอดแทรกเรื่องธรรมะอบรมบ่มนิสัยไปพร้อมกับการเลิกล้ำปัจจุบัน มีผู้สามารถเลิกล้ำได้กว่า 100,000 คน

2.4 ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ รับผิดชอบดูแลแบ่งเบาภาระผู้ปกครองในหมู่บ้านใกล้เคียงโดยไม่เรียกเก็บค่าใช้จ่าย

3. การจัดกระบวนการเรียนรู้

3.1 มีมรรคทายกประจำวัดเป็นผู้จัดระบบประสานงานภายใน วัดในรูปแบบกรรมการ

3.2 เจ้าอาวาสได้แต่งตั้งคณะกรรมการทุกฝ่ายประจำวัด / แหล่ง การเรียนรู้ในการดูแลรับผิดชอบเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน

3.3 ศูนย์ กศน.อำเภอโพธิ์ชัย ส่วนราชการเข้าไปจัดการองค์ ความรู้ ภายในวัดตลอดจนจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ให้คนมาศึกษาในแหล่ง การเรียนรู้แห่งนี้

4. กลุ่มเป้าหมาย

ผู้รับบริการ คือ คนในชุมชน เช่น นักเรียน นักศึกษา เยาวชน กลุ่มแม่บ้าน ผู้สูงอายุ เป็นต้น นักศึกษา กศน. กลุ่มผู้อยากเลิกล้ำ / อบรมฯ

ประเทศไทย ลาว กัมพูชา อินเดีย เป็นต้น

จากภายนอกชุมชนจากต่างจังหวัดต่าง ๆ
กว่าหนึ่งแสนคน เช่น จังหวัดกาฬสินธุ์
มหาสารคาม ขอนแก่น อุดรธานี มุกดาหาร
อุบลราชธานี กรุงเทพมหานคร สุราษฎร์ธานี
ปทุมธานี สระแก้ว และต่างประเทศ เช่น

5. การบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้

พระครูวิมลสังวรคุณเป็นเจ้าอาวาสวัดป่าเมตตาธรรม ซึ่งวัดนี้
ศูนย์ กคน.อำเภอโพธิ์ชัยคัดเลือกให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ให้ประชาชน เพื่อ
ไปศึกษาหาความรู้ทางด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของพระสัมมา
สัมพุทธเจ้า และพิธีกรรมทางศาสนาต่าง ๆ โดยการฝึกปฏิบัติ อบรม และ
ฟังการบรรยายจากผู้รู้ จัดนิทรรศการในบริเวณวัด มีรูปปั้น รูปภาพ และ
พุทธสุภาษิต ตำราคัมภีร์ วัตถุโบราณ วัตถุมงคล และหนังสือให้อ่าน ให้ผู้
รับบริการหรือผู้เข้าชมได้ทุกวัน

6. ผลที่เกิดขึ้น

ชุมชนมีสถานที่ฝึกปฏิบัติธรรมอบรมคุณธรรม จริยธรรมเป็นที่
พักผ่อนพัฒนาจิตใจของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี ชุมชนเกิดความกระตือ
รือร้น มีความรักความสามัคคีกัน เนื่องจากได้เข้ามาทำงาน / ปฏิบัติธรรมใน
วัดเป็นประจำ กลุ่มเป้าหมายที่เลิกเหล้ามาจากหลายที่ทำให้ชุมชนหวาดระแวง
ในเรื่องความปลอดภัยในชุมชน / วัดคนในชุมชน / วัดจะช่วยกันดูแลเป็นกรณี
พิเศษ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

มีกิจกรรมองค์ความรู้ที่มีชื่อเสียงคือ การเลิกสารเสพติด และ
อบายมุขทุกชนิด โดยเจ้าอาวาสวัดเป็นผู้ดำเนินการร่วมกับชุมชน และกลุ่ม

เป้าหมายที่สามารถเลิกเหล้าสารเสพติดได้ช่วยกันบอกต่อปากต่อปากทำให้
วัดมีชื่อเสียงวันหนึ่งบริการได้ประมาณ 100 คน เจ้าอาวาสวัดเป็นพระนัก
พัฒนาที่มีชื่อเสียงสามารถพัฒนาเป็นวัดตัวอย่างในปี พ.ศ. 2541 และ พ.ศ.
2543 มีแรงบันดาลใจ / ความมุ่งมั่นของคนในชุมชน ชุมชนมีความกระตือ
รือร้อนที่พัฒนาเป็นแหล่งการเรียนรู้ มีทุนทางสังคม เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ป่าไม้เบญจพรรณ และการสนับสนุนจากทายาททายิกาที่มาจากทั่วสารทิศ
ช่วยกันบริจาคเงินพัฒนาวัดด้านต่าง ๆ

บทบาทของ กศน.ต่อการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้

จัดกลุ่มอาชีพภายในวัดที่หลากหลายตามความต้องการของชุมชน
และวัดนำนักศึกษา กศน.เข้ารับการอบรมค่ายคุณธรรม - จริยธรรมปฏิบัติธรรม
ตามโอกาส ยกย่องเป็นแหล่งการเรียนรู้ดีเด่นด้านศิลปวัฒนธรรมของสำนักงาน
กศน.จังหวัดร้อยเอ็ด พัฒนาศูนย์กลางในชุมชนในเรื่องการให้บริการจัดทำ
หลักสูตร / กรอบเนื้อหาองค์ความรู้ และการจัดรูปแบบการเข้าถึงเข้าศึกษา
ในแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และจัดทำสื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโอกาส

เพิ่มองค์ความรู้เรื่องอาชีพต่าง ๆ ในวัดและบริเวณชุมชนใกล้เคียง
ให้มีสินค้าจำหน่ายผลิตภัณฑ์แก่ผู้เข้ามาใช้บริการภายในวัด จัดทำสื่อ
ประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้ตัวอย่างหลากหลาย ถอดบทเรียน / องค์ความรู้
จัดมู่อ่านหนังสือให้แก่ผู้มาใช้บริการ เป็นเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ
ภายใน จังหวัด / ต่างจังหวัด พัฒนาแหล่ง
การเรียนรู้ให้เข้าสู่กระบวนการเทียบโอน
และจัดทำแผน พัฒนาแหล่งเรียนรู้สู่
แผนชุมชนให้ชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น

15. แหล่งการเรียนรู้บ้านหนองหงษ์

ตำบลลхамเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย

จังหวัดร้อยเอ็ด

บริบทชุมชน

เดิมบ้านหนองหงษ์ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 11 ตำบลลхамเปี้ย อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ในปี พ.ศ. 2421 มีชาวบ้านหนองหงษ์ จำนวน 5 ครัวเรือนได้ย้ายมาตั้งบ้านเรือนตามหัวไร่ปลายนาบริเวณนั้นมีหนองน้ำขนาดใหญ่เป็นแหล่งอาหารธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และยังมีนกหงษ์มาเล่นน้ำเป็นจำนวนมากอยู่เป็นประจำ จึงเป็นที่มาของการตั้งชื่อหมู่บ้านนี้ว่า บ้านหนองหงษ์ มีพื้นที่ทั้งหมด 2,073 ไร่ เป็นพื้นที่การเกษตร 1,510 ไร่ ที่อยู่อาศัย 86 ไร่ พื้นที่ป่าธรรมชาติเชิงอนุรักษ์จำนวน 332 ไร่ และหนองน้ำสาธารณะจำนวน 142 ไร่ ตั้งอยู่บนที่ราบสูงแบบคลื่นลอนลาดถึงที่ราบ และมีโคกสูง ที่ราบลุ่มเป็นแหล่งทำมาหากินสภาพดินเป็นดินร่วนปนทราย และดินเค็มบางแห่งทำให้เป็นปัญหาในการทำการเกษตรของชาวบ้าน อาชีพหลักของประชาชนคือ ทำนา ทำไร่ ปลูกมันสำปะหลัง ปลูกอ้อยเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้กับประชาชน วิถีชีวิตของคนในชุมชนบ้านหนองหงษ์อยู่แบบพี่น้อง มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความสามัคคีแบ่งปันสิ่งของ อนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมตามประเพณีอีสาน เป็นต้นแบบของชุมชนอื่นได้ เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีบุญข้าวลีของดีเมืองโพธิ์ชัย ชาวบ้านเริ่มเปลี่ยนแปลงจากการทำนาปลูกข้าว และจะปลูกผักสวนครัวตามหัวไร่ปลายนา ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของคนอีสานอยู่แล้ว

1. การเกิดแหล่งการเรียนรู้

บ้านหนองหงษ์ หมู่ 11 ตำบลเขาเปี้ย อำเภอบึงสามพัน จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นแหล่งการเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง มีการเรียนรู้จากการทำแผนชุมชน เวทีชาวบ้านและนำแผนชุมชนมาวิเคราะห์ร่วมกับส่วนราชการ แล้วนำสู่การปฏิบัติโดยเป็นการทำงานแบบบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วน ซึ่งแหล่งการเรียนรู้ดังกล่าวมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้คนในชุมชนเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเน้นให้ประชาชนผู้สนใจทั่วไปเข้าศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้จากการปฏิบัติจริง ประสบการณ์จริง

สำนักงาน กศน.จังหวัดร้อยเอ็ดได้มอบนโยบายให้ศูนย์ กศน. อำเภอบึงสามพันในจังหวัดร้อยเอ็ด คือ 1 อำเภอ 1 แหล่งการเรียนรู้ต้นแบบ ศูนย์ กศน. อำเภอบึงสามพันร่วมกับภาคีเครือข่ายในอำเภอบึงสามพันได้เข้าไปส่งเสริมสนับสนุน จัดกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ทบทวนแผนชุมชน วิเคราะห์ชุมชน จัดเวทีชาวบ้าน เวทีประชาคม เพื่อนำ มาสู่กิจกรรม กศน. ในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง และเน้นไปที่การพัฒนาชุมชนด้วย จิงสรูป และหาเจ้าภาพรับผิดชอบร่วมกับผู้นำชุมชน

2. องค์กรความรู้

2.1 กลุ่มอาชีพการทอผ้า เช่น การทอผ้าไหมไหมพรม การทอผ้าขาวม้า โดย อบต. เข้ามาสนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างที่ทำการกลุ่ม กศน. เข้าไปส่งเสริมในการจัดการกลุ่มมีสมาชิกกลุ่ม 32 คน การแปรรูป

ผลิตภัณฑ์ สมาชิกแต่ละคนสามารถถ่ายทอดความรู้การทอผ้า ตั้งแต่เริ่มต้น
ขั้นตอนต่าง ๆ ได้ชัดเจนทุกคนเน้นการสาธิตปฏิบัติจริง

2.2 กลุ่มอาชีพการเพาะเห็ดฟางจากกากแป้งมันสำปะหลัง โดย
ชาวบ้านแต่ละคนสามารถอธิบายขั้นตอนการเพาะเห็ดฟาง ตลอดจนการดูแล
รักษา และการตลาดได้

2.3 กลุ่มการเลี้ยงปลาตกในบ่อพลาสติก ชาวบ้านสามารถอธิบาย
ขั้นตอนการเลี้ยงปลาตกได้

2.4 การปลูกผักในยางรถยนต์ ชาวบ้านสามารถปาดยางรถยนต์
เพื่อเป็นกระถางในการปลูกผักพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้สนใจได้
คนในชุมชนสามารถเลือกเก็บกินได้ทุกกระถาง

2.5 กลุ่มธนาคารข้าว โดยชาวบ้านรวมกลุ่มกันนำข้าวแต่ละครัว
เรือนมาไว้ในยุ้งฉางเดียวกัน เพื่อให้คนในหมู่บ้านกู้ยืมในกรณีข้าวไม่เพียงพอ
ที่จะรับประทานในปีนั้น ๆ โดยไม่คิดดอกเบี้ย

2.6 ป่าชุมชน โดยชาวบ้านได้ตั้งกฎกติกาในเรื่องการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติ และป่าชุมชนแห่งนี้เป็นแหล่งอาหารของคนในชุมชน
เช่น เห็ดต่าง ๆ ไข่มดแดง สัตว์ป่าต่าง ๆ เป็นต้น

3. การจัดการกระบวนการเรียนรู้

การจัดการกระบวนการเรียนรู้ของบ้านหนองหงษ์ เป็นรูปแบบบูรณาการ
ทุกภาคส่วนโดยมอบหมายให้ส่วนราชการเป็นเจ้าภาพหลักร่วมกับชุมชน
เน้นชุมชนเป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังที่กล่าวมาแล้วตลอดจน
เข้าไปคลุกคลีกับชุมชนตามวิถีชีวิตของคนในชุมชน

4. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายผู้เรียนที่บ้านหนองหงษ์ ประกอบด้วย คนในชุมชน บ้านหนองหงษ์ คนในหมู่บ้านใกล้เคียง นักศึกษา ศูนย์ กศน. อำเภอโพธิ์ชัย และอำเภอใกล้เคียงหน่วยงานราชการเข้ามาศึกษาดูงาน เช่น ศูนย์ กศน.อำเภอบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ ศูนย์ กศน. อำเภอสุวรรณภูมิ อำเภอโพหนอง อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด องค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอโพธิ์ชัย มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

5. การบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้ที่บ้านหนองหงษ์มีการบริหารจัดการทุกองค์ความรู้ ในรูปคณะกรรมการ มีกฎ กติกา ระเบียบแต่ละกลุ่มอย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม แต่ละคนจะรับผิดชอบหน้าที่ และรู้จักบทบาทของตนเองเป็นอย่างดี สำหรับบุคคลภายนอกที่เข้ามาศึกษาดูงานจะใช้ศาลาวัดบ้านหนองหงษ์ เป็นสถานที่ต้อนรับ และจะมีผู้บรรยายสรุปองค์ความรู้ในภาพรวม จากนั้นก็จะนำพาไปศึกษาเรียนรู้ตามจุดต่าง ๆ ในชุมชน ซึ่งแต่ละจุดการเรียนรู้จะมีผู้บรรยายสรุปและสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ระหว่างคนในชุมชนกับผู้มาศึกษาดูงานโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายในการมาศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้

6. ผลที่เกิดขึ้น

6.1 มีรายได้ในครัวเรือนเพิ่มขึ้น เช่น การขายเห็ดฟาง ขายปลา ขายผ้า เป็นต้น

6.2 ลดรายจ่ายในครัวเรือน เนื่องจากมีปลา เห็ด และผักกินตลอดปี

6.3 มีเงินออมในครัวเรือน เกิดกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มลัจจะในชุมชน รับผิดชอบบัญชีครัวเรือน

6.4 มีความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้กับตนเอง ครอบครัวยุคชน

6.5 มีความเอื้ออาทรต่อกันมากขึ้นเห็นได้จากการแบ่งปันกัน เช่น มีกลุ่มธนาคารข้าว กองทุนกู้ยืมต่าง ๆ ธนาคารโค-กระบือ

6.6 รู้รักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน โดยมีกฎ กติกา ระเบียบเรื่องตัดไม้ทำลายป่า

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

แหล่งการเรียนรู้บ้านหนองหงษ์นี้สามารถดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จนั้นมีองค์ประกอบ คือ ผู้นำชุมชนเข้มแข็ง มีภาวะผู้นำ กระจือหรือวัน (นายบุญมา ผดุงเชื้อ) ผู้ใหญ่บ้าน คนในชุมชนมีความรักสามัคคีกัน เอื้ออาทรและขยัน พุดเป็นภาษาเดียวกันให้ความสำคัญกับหน่วยงานต่าง ๆ เป็นอย่างดี กระจือหรือวันอยากมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม และเปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเป็นประจำ เช่น กิจกรรมเหลียวหลังแลหน้าพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมค่ายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

บทบาท กศน. ต่อการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้

ศูนย์ กศน. อำเภอโพธิ์ชัยเข้าไปทบทวนแผนชุมชนวิเคราะห์ชุมชน นำแผนชุมชนมาประยุกต์เข้ากับกิจกรรม กศน. ภายใต้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบนโยบายสำนักงาน กศน.จังหวัดร้อยเอ็ด คือ 1 อำเภอ 1 หมู่บ้านต้นแบบ ครู กศน. 1 คนรับผิดชอบ 10 ครัวเรือน เข้าไปคลุกคลีกับชุมชนขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชน คอยให้คำแนะนำ อำนวยความสะดวก ให้คำปรึกษาหารือต่าง ๆ

จัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้
ของชุมชนและผู้มาศึกษาดูงาน ประสานงาน กับชุมชนและภาคีเครือข่ายที่เข้าไป
จัดกิจกรรมในชุมชน เป็นที่ปรึกษาให้กับชุมชนทุกรูปแบบ เช่น การขอรับ
การสนับสนุนงบประมาณจากภาคราชการ และส่งเสริมสนับสนุนอาชีพต่าง ๆ
ในชุมชน เช่นการเพาะเห็ดฟาง การเลี้ยงปลา การทอผ้า เป็นต้น

แนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในอนาคต

แหล่งการเรียนรู้บ้านหนองหงษ์ได้รับการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง โดย
ชุมชนได้รับการพัฒนาจากทุกภาคส่วนและในอนาคตชุมชนแห่งนี้จะต้อง
ดำเนินการ คือ

1. กิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ องค์ความรู้ต่าง ๆ ในชุมชนแห่งนี้จะต้อง
มีหลักสูตรสำหรับผู้มาศึกษาดูงานในแหล่งการเรียนรู้แห่งนี้
2. มีการประชาสัมพันธ์ และผลิตสื่อแต่ละองค์ความรู้ไว้เผยแพร่
ข้อมูลด้านต่าง ๆ
3. จัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
4. ประสานภาคีเครือข่ายเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง
5. กำหนดค่าใช้จ่ายในการเข้าศึกษาดูงานในอัตรา 40 บาทต่อคน
ต่อมื้อ
6. ปรับปรุงพัฒนาภูมิทัศน์ภายในหมู่บ้านให้ร่มรื่นสวยงามอยู่ตลอดเวลา

16. แหล่งการเรียนรู้บ้านดงข่า

ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี

จังหวัดนครนายก

บริบทของชุมชน

บ้านดงข่า ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก เป็นหมู่บ้านเก่าแก่สืบที่มาไม่แน่ชัด ตามประวัติกล่าวว่ามียุประมาณ 200 ปี สภาพเดิมเป็นพื้นที่ป่า ต่อมีมาชาวเขาเผ่าหนึ่งเรียกว่า “ข่า” ได้มาจับจองที่ดินทำกิน และได้อพยพย้ายออกไปในระยะต่อมา และได้มีชาวบ้านในละแวกใกล้เคียง ได้เข้ามาจับจองที่ดินทำกิน สืบเชื้อสายขยายครอบครัวจนเกิดเป็นชุมชนขนาดเล็ก และมีพัฒนาการมาจนถึงปัจจุบัน มีผู้ปกครองคนแรกชื่อ “ขุนประเทศ” ตั้งชื่อ หมู่บ้านว่า “บ้านดงข่า” มีประชากร 121 ครัวเรือน 458 คน มีพื้นที่การเกษตร 5,388 ไร่ อาชีพหลักของชาวบ้าน คือ การทำนา รองลงมา คือ การรับจ้างและค้าขาย นอกจากนี้การทำนาเป็นหลัก ชาวบ้านได้แสวงหาอาชีพการเกษตรต่าง ๆ เป็นทางเลือกของตนเอง เช่น การเลี้ยงปลา การเลี้ยงกบ การเลี้ยงตะพาบ การเพาะเห็ดฟาง การปลูกผัก ผลไม้ ในพื้นที่ของตนเอง เพื่อเสริมสร้างรายได้ของครอบครัวให้มากขึ้น ทำให้แต่ละครอบครัวประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายในพื้นที่ของตนเอง โดยมีจุดหมายเพื่อการพึ่งตนเองของครอบครัว

รูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

1. การเกิดแหล่งการเรียนรู้

เดิมทีเด็ยบุคคลากรของศูนย์ กศน.อำเภอปากพลี ได้เข้าไปมีบทบาทในชุมชนอยู่แล้ว โดยการจัดการเรียนการสอนการศึกษาสายสามัญ

การพาชาวบ้านไปศึกษาดูงานอาชีพต่าง ๆ การเข้าร่วมจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและแนวทางการแก้ปัญหาของชุมชน การจัดแผนชุมชนทีมงานสำนักงาน กศน. จังหวัดนครนายกร่วมกับผู้นำชุมชน และชาวบ้าน ได้จัดเวทีแสดงความคิดเห็นและร่วมกันกำหนดฐานเรียนรู้ในชุมชน ในปี พ.ศ. 2550 ได้กำหนดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน 2 ประเภท คือ แหล่งการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาด้านอื่น ๆ ของชุมชน

แหล่งการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 6 ฐานเรียนรู้

1. ฐานเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ไร่นาสวนผสม นางจำลอง อยู่คุ้ม
2. ฐานเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ไร่นาสวนผสม นางสาววย เพิ่มเพียร
3. ฐานเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เกษตรปลอดสารพิษ นายสุวรรณ เทียนงาม
4. ฐานเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เกษตรปลอดสารพิษ นายเวทย์ นางประนอม ติระเบียบ
5. ฐานเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงไร่นาสวนผสม นางถนอม ปลั่งสอน
6. ฐานเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงไร่นาสวนผสม และบัญชีครัวเรือน นายวิรัตน์- นางลำดวน จินลักษณะ

แหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาและอาชีพด้านอื่น ๆ ของชุมชน ประกอบด้วย 5 ฐานเรียนรู้

1. ฐานเรียนรู้ภูมิปัญญาการทำศิลปะปูนปั้น กลุ่มปูนปั้นดงข่า
2. ฐานเรียนรู้อาชีพ การแปรรูปอาหารจากปลา (ปลาร้า-ปลาตุ๋น) และการผลิตกล้วยหอมกระเทียม กลุ่มสตรีแม่บ้านดงข่า

3. ฐานเรียนรู้อาชีพ การเพาะเห็ดฟางในโรงเรียน นายหล้า นางจำลอง อยู่คุ้ม
4. ฐานเรียนรู้อาชีพ การเพาะเลี้ยงตะพานน้ำ นางตี๋ สุขสวัสดิ์
5. ฐานเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชน กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด กลุ่มผลิตปุ๋ยบ้านดงข่า

2. องค์ความรู้

องค์ความรู้ที่ได้รับจากแหล่งการเรียนรู้บ้านดงข่า

2.1 ด้านความหลากหลายทางอาชีพบนพื้นฐานอาชีพทำนาของชุมชน เช่น ครอบครัวของนางสำรวย เพิ่มเพียร อายุ 56 ปี ทำนา 124 ไร่ บริเวณที่อยู่อาศัยก็เลี้ยงปลา 2 บ่อ เลี้ยงตะพานน้ำ กบ เพาะเห็ดโรงเรือน และปลูกไม้ผล ครอบครัวของนางจำลอง อยู่คุ้ม มีพื้นที่ทำกิน 11 ไร่ แบ่งเป็น บ่อปลา 2 ไร่ ปลูกผักกระเฉดน้ำ 2 ไร่ ทำนา 7 ไร่ บริเวณบ้านก็เพาะเห็ด โรงเรือน เป็นต้น ครอบครัวของนางตี๋ สุขสวัสดิ์ ทำนา 7 ไร่ เลี้ยงตะพานน้ำไว้จำนวนมาก สามิเลี้ยงไก่ชนไว้ขาย

2.2 ด้านการทำเกษตรผสมผสาน เกษตรปลอดสารพิษโดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้นำด้านการเกษตรผสมผสาน คือ นายวิรัตน์ นางลำตวน จินลักษณะ ทำการเกษตรผสมผสานในพื้นที่ 29 ไร่ อาชีพหลัก คือ เลี้ยง

ปลา เลี้ยงกบ ปลูกสวนผลไม้หลากหลาย ปลูกผัก ทำการเกษตรในลักษณะเกื้อกูล พึ่งพาซึ่งกันและกัน แปรรูปอาหารจากปลา ผลไม้ จำหน่ายและเป็นตัวอย่างของการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อควบคุมการใช้จ่ายและวางแผนการผลิต ครอบครัวของนายวิรัตน์ จินลักษณะ อยู่ในเขตหมู่ 5 ตำบลเกาะโพธิ์ อำเภอบางพลี จังหวัดนครนายก ศูนย์ กศน.อำเภอบางพลี ได้นำมาผนวกเป็นส่วนหนึ่งของแหล่งการเรียนรู้ เนื่องจากมีพื้นที่ติดต่อกันและมีความโดดเด่น

ด้านภูมิปัญญาในการทำเกษตร ได้รับรางวัลต่าง ๆ จากองค์กรภาครัฐมากมาย นายสุวรรณ เทียนงาม ปลุกสวนผสมปลอดสารพิษในพื้นที่ 6 ไร่ เลี้ยงปลา และปลูกผักในพื้นที่เดียวกัน แหล่งการเรียนรู้ด้านนี้สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญา ในการทำการเกษตร โดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 ด้านการอนุรักษ์ พื้นฟูธรรมชาติ ได้แก่ นายดีระเบียบ อาชีพหลัก คือ ทำนา เลี้ยงปลา และเลี้ยงวัว-ควาย ลักษณะเด่น คือ ความพยายามในการอนุรักษ์และฟื้นฟูธรรมชาติ โดยใช้ธรรมชาติบำบัด ไม่ใช่ใช้สารเคมี โดยการไม่เผาตอซังข้าว ใช้ขี้ควายเป็นปุ๋ย ให้ธรรมชาติค่อย ๆ ฟื้นคืนกลับมา

2.4 ด้านการแปรรูปอาหาร ได้แก่ กลุ่มสตรีแม่บ้านดงข่าได้รวม กลุ่มกันผลิตปลาร้า - ปลาตุ๋น สามารถได้รางวัล OTOP 4 ดาว และผลิตภัณฑ์หอมกระเทียม (กล้วยฉาบ) รวมถึงการแปรรูปอาหารของ นายวิรัตน์-นางลำดวน จินลักษณ์ ซึ่งได้กล่าวแล้ว

2.5 ด้านศิลปะปูนปั้น โดย นายสง เทียนงาม ผู้ใหญ่บ้านดงข่า ได้รวมกลุ่มดำเนินการตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2543 ใช้งานปูนปั้นทั้งภายใน และภายนอกชุมชน ศูนย์ กคน.อำเภอกปากพลี ได้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้ ผู้สนใจสามารถเข้ารับการศึกษได้

2.6 องค์ความรู้ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ได้แก่ กลุ่มผลิตปุ๋ย อินทรีย์อัดเม็ด กลุ่มสตรีแม่บ้านดงข่า กลุ่มปูนปั้นบ้านดงข่า เป็นต้น สะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งของชุมชนในการรวมตัวกันเพื่อผลักดันกิจกรรม ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

2.7 องค์ความรู้ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนชาวบ้านได้มี การจัดทำแผนแม่บทของชุมชน โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมชุมชนศูนย์ กคน. อำเภอกปากพลี ได้ร่วมกับชาวบ้านในการถอดองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ของชุมชน เช่น ประวัติชุมชน ภูมิปัญญา และหลักสูตรท้องถิ่น

3. การจัดกระบวนการเรียนรู้

3.1 ศักยภาพและความรู้ทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน โดยการสังเกต สัมภาษณ์ ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ วิเคราะห์ สรุปว่าควรกำหนดฐานเรียนรู้ใดบ้าง นำผลการวิเคราะห์มาปรึกษาหารือ กับผู้นำชุมชนและชาวบ้าน เพื่อเป็นข้อมูลป้อนกลับให้ผลการวิเคราะห์ชัดเจนขึ้น

3.2 กระบวนการให้ความรู้และเผยแพร่เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้

1) จัดให้มีการศึกษาดูงานของชาวบ้านผ่านนักศึกษา กคน.สายสามัญ ซึ่งเป็นบุคคลในพื้นที่ ให้บุคลากรของสำนักงาน กคน.จังหวัด นครนายกเข้าศึกษาดูงาน เพื่อศึกษารูปแบบและนำไปขยายผลในพื้นที่ของตนเอง รับผิดชอบ โดยศึกษาดูงานในฐานเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ได้จัดไว้

2) การเรียนรู้จากวิถีชีวิตจริงจากภูมิปัญญาต่าง ๆ ในชุมชน โดยผู้ต้องการเรียนรู้ต้องเข้าไปเรียนรู้ในสวนหรือไร่นาของชาวบ้าน เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงของภูมิปัญญาชาวบ้าน การเรียนรู้ดังกล่าวอาจใช้ระยะเวลา 1-3 วัน ขึ้นอยู่กับหลักสูตรและความพร้อมของชาวบ้าน

3) การเรียนรู้ผ่านสื่อที่ได้จัดทำไว้ ทั้งสื่อบุคคล สื่อเอกสาร สิ่งพิมพ์ วีซีดี แผ่นป้ายต่าง ๆ ที่ติดไว้ในชุมชน ผู้ต้องการเรียนรู้สามารถเรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ เหล่านี้ได้ด้วยตนเอง

4. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายผู้เรียนรู้ของแหล่งเรียนรู้บ้านดงข่า ประกอบด้วยทั้งคนภายใน และภายนอกชุมชน คนภายในชุมชน เรียนรู้โดยผ่านการสังเกตตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จ และนำมาปรับประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนเอง คนภายนอกชุมชน ส่วนใหญ่เข้าศึกษาเรียนรู้ในฐานเรียนรู้ ของ นายวิรัตน์ - นางลำดวน จินลักษณะ ซึ่งมีชื่อเสียงในด้านการทำ

การเกษตรแบบผสมผสานอย่างเต็มรูปแบบมาเป็นเวลานาน มีผู้สนใจศึกษา และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ บุคลากร ผู้ปฏิบัติงานจัดการศึกษาของสำนักงาน กศน. ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ เกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมให้ศึกษาดูงาน จากสำนักงานเกษตรจังหวัดนครนายก

5. การบริหารจัดการแปลงการเรียนรู้

5.1 กำหนดศูนย์กลางของการเยี่ยมชม คือ บริเวณโรงเรียน ของ กลุ่มศิลปะปูนปั้น กลุ่มสตรีแม่บ้านดงขำ ซึ่งเป็นบริเวณบ้านของนายสง เทียมงาม ผู้ใหญ่บ้านดงขำ

5.2 กำหนดผู้รับผิดชอบการเยี่ยมชมฐานเรียนรู้แต่ละแห่ง

5.3 แจ้งข่าวหรือสื่อสารให้สมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนต่าง ๆ ในหมู่บ้านนำผลิตภัณฑ์มาแสดงและจำหน่ายแก่ผู้มาเรียนรู้และเยี่ยมชม รวมถึง สาธิตการผลิต เช่น การทำปูนปั้น การทำปลาร้า ปลาตูด

5.4 จัดอาหารว่างและอาหารกลางวันโดยกลุ่มสตรีแม่บ้าน ดงขำ กำหนดค่าอาหารว่างและอาหารกลางวัน ประมาณคนละ 50 บาท

6. ผลที่เกิดขึ้น

ทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวที่จะพัฒนาตนเอง ประกอบอาชีพ ด้วยความขยัน ประหยัด และแสวงหาความรู้อยู่เสมอ มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

ปัจจัยภายในชุมชน

1. ผู้นำชุมชนมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาชุมชน มีวิสัยทัศน์ ในการพัฒนาชุมชนสู่ทิศทางการพึ่งตนเองของชุมชน เปิดโอกาสให้ชาวบ้าน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

2. ชาวบ้านมีความพร้อมในการพัฒนาตนเอง มีลักษณะเป็นคนขยันหมั่นเพียร

3. ความหลากหลายทางอาชีพของคนในชุมชน แม้จะเป็นเกษตรกรรม แต่ก็มีลักษณะหลากหลายในพื้นที่ของตนเอง อาชีพเด่นนอกเหนือจากการทำนา

4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา ดังจะเห็นได้จากการเกิดกลุ่มต่าง ๆ ขึ้นในชุมชน เพื่อช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกันของคนในชุมชน

5. ต้นทุนของภูมิปัญญาของตนในชุมชน ได้แก่ การทำศิลปะปูนปั้น การทำปลาร้า - ปลาตู การทำกล้วยหอมกระเทียม

ปัจจัยภายนอกชุมชน

ปัจจัยภายนอกชุมชนที่ส่งผลต่อการประสบความสำเร็จ ได้แก่ ภาครัฐ เครือข่ายภาครัฐต่าง ๆ เช่น เกษตรจังหวัด พัฒนาชุมชน สำนักงาน กศน. จังหวัดนครนายก และที่สำคัญ คือ ศูนย์ กศน.อำเภอปากพลี สำนักงาน กศน.จังหวัดนครนายก ซึ่งได้มีผู้ปฏิบัติงาน “ครูอาสาสมัคร กศน.” และ “ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ครู ครช.)” ปฏิบัติงานในลักษณะ “เกาะติดพื้นที่” มาเป็นเวลานาน มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนทุกรูปแบบ ทำให้การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ สามารถกระทำได้โดยได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านเป็นอย่างดี

บทบาทของ กศน. ต่อการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้

1. ส่งเสริมและจัดให้ไปศึกษาดูงานต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ เพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้กับกลุ่มของตน

2. ฝึกทักษะการเป็นวิทยากรให้แก่ผู้นำกลุ่ม/ฐาน ทักษะในการพูด นำเสนอ

3. จัดทำเอกสาร สื่อ หลักสูตรการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่ม/ฐาน เผยแพร่

แนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

1. จัดทำแผนพัฒนาแหล่งการเรียนรู้โดยจำแนกเป็นแผนพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ แผนพัฒนาบุคลากร โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน ผลักดันแผนพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนชุมชน
2. พัฒนาสื่อต่าง ๆ ในแหล่งการเรียนรู้ให้มีความรู้ครบถ้วนพอเพียงต่อการศึกษาด້วยตนเองในเบื้องต้น
3. ขยายขอบเขตของการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้เป็นเครือข่ายกับแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
- 4 กำหนดวิธีการศึกษาในแหล่งการเรียนรู้ให้มีหลายรูปแบบครอบคลุมความสนใจของผู้ที่ต้องการเรียนรู้ เช่น จัดในลักษณะการศึกษาดูงานภายใน 1 วัน ค่ายพัฒนาทักษะชีวิต พัฒนาอาชีพ 2-3 วัน หรือการศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน 3-5-7 วัน
5. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อหลากหลาย เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เพื่อให้ผู้สนใจเข้ามาศึกษาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

17. แหล่งการเรียนรู้บ้านทุ่งกระโปรง

ตำบลป่าชะ อำเภอบ้านนา

จังหวัดนครนายก

บริบทชุมชน

ชุมชนทุ่งกระโปรงเมื่อประมาณ 100 ปีที่แล้ว เป็นชุมชนลาวและชาวมอญอพยพมาจากที่อื่น และสืบเชื้อสายต่อ ๆ กันมาเป็นเครือญาติ

ประกอบอาชีพทำนารายได้ไม่ค่อยพอเลี้ยงชีพมีหนี้สิน ต่อมาเมื่อ 40 ปีที่แล้ว ชาวบ้านหาวิธีเปลี่ยนแปลงอาชีพเพื่อความอยู่รอดด้วยการหันมาปลูกพืชผักผลไม้ต่าง ๆ ปลูกกันทั้งหมู่บ้านทั้งชุมชน ซึ่งทำให้มีรายได้

เลี้ยงครอบครัวดีขึ้นกว่าการทำนา

ชาวบ้านที่เริ่มต้นเปลี่ยนแปลงจากการทำนาเข้ามาปลูกพืชผักสวนครัวในช่วงแรกจะถูกมองว่าคิดผิด บางรายมองว่าเสียสติ หรือเป็นบ้าไปแล้วเพราะคิดว่าการปลูกพืชผักสวนครัว พริก ข่า ตะไคร้ ใบมะกรูด โหระพา กระเพรา และผักต่าง ๆ จะสามารถทำรายได้เลี้ยงครอบครัวได้อย่างไร แต่ผลปรากฏตรงกันข้าม กล่าวคือสามารถทำรายได้ ได้ดีกว่าการทำนาข้าว เมื่อเห็นความสำเร็จตรงนี้ ชาวบ้านจึงหันมาทำตามกันมากขึ้น ปัญหาในขณะนั้นคือ ปลูกพืชผักชนิดเดียวกัน ปลูกตาม ๆ กันเป็นจำนวนมากทั้งตำบลและใช้ปุ๋ยเคมี ใช้สารเคมีฆ่าแมลง ซึ่งไม่ปลอดภัยต่อตัวเกษตรกรเอง ซึ่งจากการตรวจสอบสารเคมีในร่างกายพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีสารพิษตกค้างในเลือด และเจ็บป่วยเป็นจำนวนมาก

การเปลี่ยนแปลงครั้งต่อมาคือการทำเกษตรแบบผสมผสาน และการเกษตรแบบปลอดภัยจากประสบการณ์เดิมชาวบ้านเรียนรู้ว่าการปลูกพืชผักเหมือน ๆ กันปลูกตาม ๆ กันทั้งตำบล ทำให้ผลผลิตมีมากเกินกว่าความต้องการของผู้บริโภค และทำให้ราคาตกต่ำ จึงหันมาปลูกแบบผสมผสานและปลูกผลไม้ยืนต้นด้วย เช่น กระท้อน มะปราง มะยงชิด มะม่วง มะไฟ ฯลฯ ทำให้มีผลผลิตจำหน่าย มีรายได้ ตลอดปี ชาวบ้านม่ังมีสามารถปลดหนี้สินได้

รูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

1. การเกิดแหล่งการเรียนรู้

ชุมชนบ้านทุ่งกระโปรง อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก มีการเรียนรู้พัฒนาตนเองจากการลงมือทำทดลองปฏิบัติทั้งลองผิดลองถูก มีการบันทึก จดจำ นำมาวิเคราะห์ต่อยอดแล้วลงมือปฏิบัติ เป็นวงจรการพัฒนาตนเองของชาวบ้านที่สั่งสม สืบทอดต่อกันมาเป็นเวลา 100 ปี นับตั้งแต่อพยพเข้ามาอยู่ จากคำบอกเล่าของผู้ใหญ่ทิว มณฑา และชาวบ้านผู้สูงวัยในชุมชนกล่าวถึงอุปนิสัยของชาวบ้านทุ่งกระโปรงว่าเป็นคนขยันหมั่นเพียร มีความวิริยะอุตสาหะ และรักถิ่นฐานบ้านเกิด จากความโดดเด่นดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับการมีชาวบ้านแกนนำที่ตัวอย่างลุงบัวคนแรกที่ทำให้การเปลี่ยนแปลง ลุงจุ่น ลุงประสิทธิ์ ผู้ใหญ่ทิว ทำให้ชุมชนแห่งนี้มีต้นทุนทางปัญญา ต้นทุนทางธรรมชาติ และต้นทุนทางสังคม พร้อมทั้งจะพัฒนาไปสู่การเป็นแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

2. องค์ความรู้

การปลูกสวนผลไม้และพืชผักปลอดภัย โดยผู้ใหญ่ทิว มณฑา และชาวบ้านร่วมกันคิดวิเคราะห์และสรุปได้ว่า เดิมชาวบ้านใช้ปุ๋ยเคมี

ในการทำการเกษตร ซึ่งนอกจากจะมีต้นทุนในการผลิตที่มีราคาสูงและบางปีราคาผลผลิตตกต่ำ ชาวบ้านจึงขาดทุนและมีหนี้สิน แต่คนขายกลับรวยยิ่งขึ้น นอกจากนั้น ปุ๋ย และสารเคมี ยังเป็นอันตรายต่อสภาพของพื้นดิน และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งชีวิตของชาวบ้านเอง จึงหันมาพึ่งตนเองโดยผลิตปุ๋ยชีวภาพโดยใช้วัสดุที่มีอยู่ในชุมชน สำหรับยาปราบศัตรูพืชก็อาศัยภูมิปัญญาชาวบ้านโดยใช้สมุนไพร เช่น ต้นหางไหล ตรีโคไรหอม ยาสูบ สะเดา นำมาหมักรวมแล้วเติมเชื้อจุลินทรีย์เพื่อเร่งการย่อยสลายหมักตามกรรมวิธีของชาวบ้าน จะได้น้ำยาสำหรับการฉีดพ่นเพื่อไล่แมลงที่เป็นศัตรูพืช นอกจากนั้นชาวบ้านยังใช้การห่อผลไม้จากกระดาษ เพื่อเป็นการป้องกันแมลงไม่ให้ทำลายผลไม้เกิดการเน่าเสียได้

การปลูกสวนผลไม้ ภูมิปัญญา ของหมู่บ้านทุ่งกระโปรงจะมีนับตั้งแต่เทคนิคในการปลูกการป้องกันศัตรูพืช เทคนิคในการใช้ปุ๋ย เทคนิคในการให้ผลไม้ออกดอกและติดผล และเทคนิคในการเก็บผลไม้ ซึ่งบูรณาการอยู่ในมวลประสบการณ์ ที่สะสมมา ดังนี้คือ

2.1 การปลูกผลไม้หลากหลายชนิดหรือที่เรียกว่าสวนผสม ซึ่งการปลูกผลไม้หลายชนิดร่วมกันนี้เกิดประโยชน์หลายประการ เช่น การพึ่งพากันในระบบนิเวศวิทยา นอกจากนั้นผลไม้แต่ละชนิดจะออกผลไม้ตรงกัน ซึ่งนับว่าเป็นผลดีในการใช้แรงงาน ซึ่งสามารถดูแลสลับกันได้ตลอดทั้งปี

2.2 การปลูกที่อาศัยความเกื้อกูลกันในระบบธรรมชาติ โดยธรรมชาติจะเกื้อกูลกันเอง ชาวบ้านจะปลูกผลไม้และพืช 3 ระดับชั้น ชั้นบนเป็นไม้ผล รองลงไปเป็นพืชระดับกลาง พวกมะนาว มะกรูด พืชชั้นล่างเป็นสมุนไพร อย่างนี้ธรรมชาติ จะเกื้อกูลกันโดยไม่ต้องใช้สารเคมี

2.3 การปลูกต้นไม้ที่จะนำมาใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น การปลูกต้นไม้ไว้รอบ ๆ สวน ต้นไม้สามารถนำมาจักตอกเพื่อห่อผลไม้ ทำบ้านโดพาดเก็บเกี่ยวผลไม้ ทำไม้ค้ำผลไม้ไม่ให้กิ่งหักโค่น

2.4 การปล่อยให้ใบไม้ร่วงหล่นทับถมกันเป็นปุ๋ย โดยใช้มูลสัตว์มาโรยไว้โคนต้นผสมผสานและคละเคล้ากันไป ซึ่งทำให้สวนผลไม้ได้รับปุ๋ยธรรมชาติและสามารถออกดอกผลิตผลได้จำนวนมาก

3. การจัดการกระบวนการเรียนรู้

3.1 การสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีความพร้อม ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้แหล่งการเรียนรู้มีศักยภาพที่จะให้ความรู้กับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวผู้นำชุมชน ประชาชน และหน่วยงานที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดแหล่งเรียนรู้ คือ “กคน.” จะมีความสำคัญในการร่วมกันสร้าง และพัฒนา ดังนี้

1) การศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ในกระบวนการดังกล่าว จะทำให้เกิดการค้นหา สรุป และถอดองค์ความรู้ของภูมิปัญญาให้มีความชัดเจน

2) การพัฒนาเนื้อหาสาระที่จะเผยแพร่ความรู้ (หลักสูตร) ซึ่งเป็นการนำเอาองค์ความรู้มาจัดทำเนื้อหาสาระ รายละเอียดเกี่ยวกับ ส่วนประกอบของความรู้วิธีการปลูกพืช ทำอาหาร ทำปุ๋ย เป็นต้น ตลอดจนขั้นตอนการทำ

3) การพัฒนาและการจัดทำสื่อ จากเนื้อหาสรุปที่ได้กล่าวมาแล้วในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เอกสาร สิ่งพิมพ์ การพัฒนาสื่อบุคคลที่เป็นภูมิปัญญาให้มีความพร้อมต่อการถ่ายทอดความรู้ การจัดทำแผ่นป้ายต่าง ๆ

3.2 กระบวนการให้ความรู้และเผยแพร่ ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่ใช้ในการให้ความรู้ หรือการจัดการศึกษาให้กับประชาชนทั้งภายในและภายนอกชุมชนที่แหล่งการเรียนรู้ หมู่บ้านทุ่งกระโปรงจัดการดำเนินการให้ความรู้ผ่านฐานการเรียนรู้ 6 ฐานการเรียนรู้

ฐานที่ 1 ผักปลอดสารพิษและปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ (ผู้ใหญ่ทวิ มณฑา) ภูมิปัญญาท่านนี้ นายทวิ มณฑา อายุ 59 ปี เป็นผู้ริเริ่มโครงการ **ปลูกผัก ล้อมรั้วครอบครัวมีรายได้** จากการ ประกอบอาชีพปลูกผักปลอดสารพิษ ทำเกษตรแบบหวังผลทำให้เกิดแนวคิดในการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาทำปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ เพื่อลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน

ฐานที่ 2 ผักสมุนไพรพื้นบ้านปลอดสารพิษ (ลุงจุ่น ช้อนทอง) ปลูกผักพื้นบ้าน ต้องปลอดสารพิษ เช่น ใบเตย เสมีด ชะมวง มะกอก มันปู ตำลึง กระเพรา โหระพา ข่า และตะไคร้

ฐานที่ 3 ผักสมุนไพรพื้นบ้าน (ลุงบัว เกตุแก้ว) บอกว่า “กินปลาเป็นหลักกินผักเป็นยา” เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ภูมิปัญญาที่ชื่อคุณลุงบัว เกตุแก้ว อายุ 82 ปี ได้เริ่มต้นทำเป็นแบบอย่างให้กับลูกหลานได้ดำเนินวิถีชีวิตมาเกือบ 30 ปี คือ ปลูกผักต่าง ๆ โดยเฉพาะ มะระ ข่า ตะไคร้ แดงกวา ถั่วฝักยาว บวบ และกล้วย

ฐานที่ 4 ไม้ผลปลอดสารพิษ (ลุงประสิทธิ์ ผ่องแผ้ว) ความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณไม้ผลอันประกอบไปด้วยกระท้อน ส้มโอ มะไฟ มะกรูด มะนาว หรือแม้กระทั่งไม้ด่าง ฯลฯ

ฐานที่ 5 การแปรรูปกระท้อนสามรส (ป้าทองใบ- คุณจิราพร เอกฉัตร) ป้าทองใบ เอกฉัตร อายุ 70 ปี และคุณจิราพร เอกฉัตร อายุ 44 ปี

เป็นผู้คิดค้นสูตร การแปรรูปผลไม้ที่สามารถเก็บไว้ได้นานเป็นปี และคงคุณค่า ของรสชาติได้อย่างสมบูรณ์ โดยวิธีทางธรรมชาติไม่เน้นการแปรรูปด้วยเทคโนโลยี

ฐานที่ 6 กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตชุมชนทุ่งกระโปรง
เนื่องจากในชุมชนสมัยก่อนมีผลผลิตจากการทำไร่มัน ไร่ข้าวโพด ไร่อ้อย แต่ก็ไม่คุ้มทุน เพราะราคาผลผลิตตกมาก เช่น มันลัมปะหลัง 1 สลึง/1 กิโลกรัม จึงเลิกปลูก ต่อมาจึงปลูกไม้ผลสวนผลไม้ เช่น มะม่วง กระท้อน ส้มโอ และปลูกผักเพิ่มขึ้น เช่น ถั่วฝักยาว แตงกวา ข่า ตะไคร้ มะระ พืชกินใบ เช่น มะกอก แต้ว ชมวง กระเพรา โหระพา ยี่หระ เป็นต้นส่งขายที่ตลาดบ้านนา และส่งขายในกรุงเทพฯ ทำให้มีรายได้จึงทำให้มีเงินเก็บออมขึ้น จึงดำเนินการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ทำให้เกิดความซื่อสัตย์ ประหยัด และอดทน และมีความสามัคคีประชาชนภายในกลุ่มมีความรับผิดชอบแบ่งหน้าที่กันทำภายในกลุ่ม

4. กลุ่มเป้าหมาย

4.1 คนในชุมชนหมู่บ้านทุ่งกระโปรง ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญ โดยเฉพาะการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาอาชีพของตนเองผ่านกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มผักปลอดสารพิษ และปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ กลุ่มผักสมุนไพรพื้นบ้านปลอดสารพิษ กลุ่มผักสมุนไพรพื้นบ้าน กลุ่มไม้ผล ปลอดสารพิษ กลุ่มสวนไม้ผล กลุ่มการแปรรูปกระท้อนสามรส และกลุ่มลัจจะออมทรัพย์ เพื่อการผลิตชุมชนบ้านทุ่งกระโปรง (เจื่อนไซ : ต้องทำบัญชีครัวเรือน)

4.2 คนภายนอกชุมชน จะมีผู้สนใจมาศึกษาและเรียนรู้มากมาย (ตั้งแต่ 20 มกราคม 2549 - 15 กันยายน 2550) รวมจำนวนทั้งสิ้น 1,569 คน

1) บุคลากรผู้ปฏิบัติงานจัดการศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงาน กศน.) เช่น ศูนย์ กศน. อำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี สำนักงาน กศน. จังหวัด

นครปฐม ศูนย์ กคน. อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ศูนย์ กคน. อำเภอบ้านแพ้ว
จังหวัดสมุทรสาคร ศูนย์ กคน. อำเภอบางเสาธง ศูนย์ กคน. อำเภอพระประแดง
จังหวัดสมุทรปราการ ศูนย์ กคน. อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดปทุมธานี ศูนย์ กคน.
อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี

2) บุคลากรผู้ปฏิบัติงานจากหน่วยงานอื่น ๆ เช่น คณะผู้นำ
หมู่บ้าน สมาชิกสภาจังหวัดราชบุรี พัฒนาการอำเภอธัญบุรี พัฒนาการ
ตำบลหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร อำเภอบ้านนา
จังหวัดนครนายก

5. การบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้

5.1 ให้มีศูนย์กลางของการเยี่ยมชม คือ อาคารศูนย์การเรียนรู้
ชุมชนบ้านทุ่งกระโปรง เป็นที่รับรองและบรรยายสรุปในเบื้องต้น

5.2 กำหนดผู้รับผิดชอบการเยี่ยมชมฐานการเรียนรู้แต่ละแห่ง
แต่ละฐาน

5.3 กำหนดผู้รับผิดชอบในการดูแลสถานที่ศูนย์กลางของการ
เยี่ยมชม ทั้งในด้านการจัดสถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องเสียง ตลอดจน การดูแล
ความสะอาดเรียบร้อย

5.4 แจ่งข่าวหรือสื่อสารให้สมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนต่าง ๆ
ในหมู่บ้านทำผลิตภัณฑ์มาแสดงและจำหน่ายกับผู้มาเรียนรู้และเยี่ยมชม

5.5 กำหนดค่าธรรมเนียมการเรียนรู้หรือเยี่ยมชมเป็นรายหัว ๆ
ละ 10 บาท

5.6 จัดค่าอาหารว่างและค่าอาหารกลางวัน บริการผู้มาเรียนรู้และ
เยี่ยมชม โดยจะตกลงกันในราคาอาหารกลางวัน ประมาณ 50 บาท อาหารว่าง
10 บาท โดยอาหารที่จัดจะใช้ผลิตภัณฑ์ในชุมชนจัดทำ เช่น น้ำสมุนไพร
ขนมไทย อาหารไทย ที่จัดทำขึ้นโดยคนในหมู่บ้านเป็นหลัก

6. ผลที่เกิดขึ้น

ผลงานที่เป็นจุดเด่นครอบครัวและชุมชน บุคคล ครอบครัว และภาพรวมของชุมชนทุ่งกระโปรงเกิดความกระตือรือร้น มีความต้องการในการร่วมกันพัฒนาชุมชน เกิดความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จากการลงทุนการประกอบอาชีพ มีรายได้ที่พอเพียง เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ การถ่ายทอด ความรู้ระหว่างภูมิปัญญาหรือผู้นำชุมชนกับผู้เข้ามาศึกษาดูงาน ชาวบ้านและผู้นำชุมชน ได้พัฒนาทักษะในการสื่อสาร การคิดและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ใช้ในชุมชนเป็นการพึ่งตนเอง เช่น การทำสบู่ ยาสระผม น้ำยาเอนกประสงค์ การทำเตาเผาถ่าน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

ปัจจัยภายในชุมชน

1. ผู้นำชุมชน ชุมชนทุ่งกระโปรงมีวิวัฒนาการการประกอบอาชีพการทำงานในช่วง 30 ปี มาแล้ว ในช่วงนั้นชาวบ้านเริ่มเรียนรู้ถึงปัญหาการทำนา จึงเริ่มปรับเปลี่ยนความคิดของขบวนการคิดมาสู่การปลูกผัก ปลูกผลไม้ ในลักษณะปลูกทุกอย่างที่กินได้ นำสู่การเปลี่ยนแปลงการผลิตจนถึงทุกวันนี้ (ปี 2551) ผู้นำชุมชน กลุ่มผู้นำความคิดในการเปลี่ยนแปลงการผลิต อาทิ ลุงประสิทธิ์ ผ่องแผ้ว ลุงบัว ลุงจุ่น ป้าทองใบ และบุคคลอื่น ๆ เป็นบุคคลที่กล้าคิด กล้าทดลอง ปลูกผัก ปลูกผลไม้จนได้ผล และทำกินใช้ภายในครอบครัว และการจำหน่าย เป็นตัวอย่างที่ชาวบ้านได้ทำเป็นวิถีชีวิต หรือที่ชาวบ้านคนอื่น ๆ ได้มาเรียนรู้จากตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จได้ ทดลองทำตามบุคคลเหล่านี้ ในรุ่นแรก ๆ ได้กลายมาเป็นผู้นำชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ จนถึงปัจจุบัน

2. องค์กรความรู้ การประกอบอาชีพด้านการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับการปลูกผักปลอดสารพิษการปลูกผลไม้ เป็นองค์ความรู้ที่ชาวบ้านและผู้นำชุมชน

ได้พัฒนาวิธีการ การลองผิดลองถูกให้เหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศ ลักษณะนิสัยของคนในชุมชน เป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สามารถเป็นตัวอย่งที่ประสบผลสำเร็จได้

3. การมีส่วนร่วมของชุมชน นายทวิ มณฑา ได้ใช้ทักษะและความสามารถในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน การเสนอความคิดเห็นเพื่อให้เกิดประชาพิจารณ์ทำให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็น เสนอข้อมูล และเสนอแนวทางในการร่วมแก้ไขปัญหาและพัฒนาแนวทางในการประกอบอาชีพ

4. ลักษณะวิถีชีวิตของชุมชน การตั้งรกรากของชาวบ้านเป็นลักษณะเครือญาติเป็นครอบครัวขยาย มีวัฒนธรรมของมอญผสมผสานกับวัฒนธรรมไทย ในการพึ่งพาอาศัยกัน

5. ทำให้เกิดความผูกพัน ความเชื่อถือกัน ความเอื้ออาทร ทำให้เกิดความร่วมมือกัน แบ่งปันกันให้เกิดการทำงานในลักษณะกลุ่มใหญ่ ความเป็นชุมชนได้อย่างเข้มแข็งเป็นปัจจัยที่สำคัญทำให้เกิดลักษณะของการเรียนรู้ทั้งบุคคลและกลุ่ม ที่จะขยายและถ่ายทอดองค์ความรู้ทั้งในชุมชนและภายนอกชุมชนได้

6. ลักษณะพื้นที่ของชุมชน ลักษณะของชุมชนที่เป็นที่ลุ่ม ดินดี และอุดมสมบูรณ์มีแหล่งน้ำเป็นสระ บ่อ และคลองขนานพื้นที่ทั้งสองด้านของหมู่บ้าน

ปัจจัยภายนอกของชุมชน

ภาคีเครือข่าย

แหล่งการเรียนรู้บ้านทุ่งกระโปรงมีทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน ภายนอก และภาคี เครือข่ายอื่น ๆ มีบทบาททั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาองค์ความรู้และการศึกษาดูงาน และเยี่ยมเยียนแหล่งการเรียนรู้ อาทิ กรมการพัฒนาชุมชน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงเรียนนายร้อย พระจุลจอมเกล้า สำนักงาน กคน.จังหวัดต่าง ๆ เป็นต้น

ในส่วนของศูนย์ กศน. อำเภอบ้านนา สำนักงาน กศน. จังหวัดนครนายก และหน่วยงานส่วนกลาง สถาบันส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ได้คัดเลือกสถานศึกษาในระดับพื้นที่ คือ ศูนย์ กศน. อำเภอบ้านนา ที่มี **ครูอำไพ ศรีใส** ที่ปฏิบัติงานในชุมชนบ้านทุ่งกระโปรงมาเป็นระยะเวลา นานกว่า 10 ปี ได้มีส่วนพูดคุย สนทนา และส่งเสริมการเรียนรู้ และจัด กระบวนการเรียนรู้ช่วยแนะนำในเรื่องเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูล การ พัฒนาความสามารถของชุมชน

บทบาทของ กศน. ต่อการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้

1. ผลกระทบความเสี่ยงเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เมื่อมีคณะดูงาน จำนวนมากขึ้น และความถี่มากขึ้น เริ่มมีวัสดุที่ใช้แล้วเพิ่มมากขึ้น เช่น ขวดน้ำ พลาสติก ขยะ แต่ชุมชนได้มีแนวทางในการกำจัดขยะ การดูแลความสะอาด ของชุมชน

2. การบริการกับคณะดูงาน คณะดูงานที่เข้ามาดูงานในลักษณะ การเข้าค่ายที่ค้างคืน 1-2 คืน ไม่มีที่พัก จำเป็นจะต้องจัดที่พักที่โรงเรียน ไกลออกไปจากแหล่งการเรียนรู้ ชุมชนมีความคิดที่จะจัดทำโฮมสเตย์ให้กับ ผู้มาศึกษาดูงาน

3. ความเหมาะสมของช่วงเวลาการประกอบอาชีพกับการจัดให้ ศึกษาดูงานความต้องการและโอกาสของผู้เข้ามาศึกษาดูงานและช่วงเวลา การประกอบอาชีพของชาวบ้าน บางลักษณะบางคณะเกิดผลกระทบบ้าง เช่น คณะที่เข้ามาจำนวนหลายคนเหยียบพืชผักหรือทำลายพืชผักของ ชาวบ้านโดยไม่ได้เจตนา วัฒนธรรมในการให้ของชาวบ้านและการขอผลไม้ ดิบไม่ติดมือไปบ้างของคณะดูงาน บางเรื่องเป็นด้วยความไม่เหมาะสม ทำให้ เป็นประเด็นของการพัฒนาแนวทางใหม่ เช่น ปักป้ายบอกว่ามีจำหน่ายที่ นั้นที่นี่ หรือช่วงเวลาของชาวบ้านต้องใช้เวลาในการดูแลพืชผัก แต่ต้องมา รับแขกของผู้มาศึกษาดูงานแทน

4. การถอดองค์ความรู้ของผู้นำชุมชนและชาวบ้านจำเป็นต้องมีองค์การทางการศึกษาเข้ามาช่วยพูดคุย การเขียน การสรุปองค์ความรู้ และนำสู่การถ่ายทอดผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ

5. ความต่อเนื่องของนโยบายและการปฏิบัตินโยบาย ของรัฐควรทำอย่างต่อเนื่องในการเปิดโอกาสให้ชุมชนพัฒนาตนเอง แต่ละหน่วยงานมีนโยบายแต่ละมิติ แต่ละโครงการที่รวมเข้ากับชุมชน ซึ่งจำเป็นจะต้องให้เกิดการบูรณาการที่จะเข้าสู่ชุมชน ผู้บริการและเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติจะต้องชัดเจนและเข้าถึงชุมชนให้เหมาะสมกับบทบาทของ กศน. ศูนย์ กศน. อำเภอ บ้านนาได้เข้าไปช่วยทำสื่อ หลักสูตร ท้องถิ่น แผ่นปลิว แผ่นพับ แผ่นป้ายโฆษณา ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ในชุมชนทุกคนที่ก้าวเข้ามาเรียนรู้ชุมชนบ้านทุ่งกระโปรงจะพบฐานการเรียนรู้ทั้งหมด 6 ฐาน

1) ฐานเรียนรู้ ฝึกปลอดภัยสารพิษ และปฎิหมักอินทรีย์ชีวภาพ (ผู้ใหญ่ทวี มณฑา)

2) ฐานเรียนรู้ ฝึกพื้นบ้านปลอดภัยสารพิษ (ลุงจุ่น ช้อนทอง)

3) ฐานเรียนรู้ ฝึกผสมนไพรพื้นบ้าน (ลุงบัว เกตุแก้ว)

4) ฐานเรียนรู้ ไม้ผลปลอดภัยสารพิษ(ลุงประสิทธิ์ ผ่องแผ้ว)

5) ฐานเรียนรู้ การแปรรูปกระท้อนสามรส (ป้าทองใบ - คุณจิราพร เอกฉัตร)

6) ฐานเรียนรู้ บัญชีครัวเรือน (กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิตชุมชนทุ่งกระโปรง)

แนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในอนาคต

แหล่งการเรียนรู้บ้านทุ่งกระโปรง ได้รับการพัฒนาในระดับหนึ่ง โดยมีความเข้มแข็งที่พร้อมจะพาชาวบ้านให้มีความกินดี อยูดี มีความสุขได้ตามศักยภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ก็ยังคงดำเนินการต่อไปอย่างต่อเนื่องจากการสะท้อนภาพการดำเนินการของผู้นำ ประชาชนและผู้ปฏิบัติงานส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้บ้านทุ่งกระโปรงได้เสนอแนวทางการพัฒนาในอนาคตโดยมุ่งประเด็นหลักที่จะต้องดำเนินการ คือ

1. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะให้บุคคลภายนอกเข้ามา ร่วมร่วมอยู่กับชาวบ้านในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ใน ลักษณะซึมซับ การจดบันทึกการเข้าใจในการเจริญเติบโตของพืชผักและวิถี การทำงานตลอดวันของชุมชน ซึ่งจะช่วยให้แหล่งการเรียนรู้บ้านทุ่งกระโปรง สามารถพัฒนาการเรียนรู้ตามอัธยาศัยในมิติของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้เกิดความเหมาะสมและเกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้สูงสุด

2. ชุมชนบ้านทุ่งกระโปรง คณะศึกษาดูงาน และภาคีเครือข่าย ที่เป็นพันธมิตร จำเป็นที่ต้องเรียนรู้เกี่ยวกับความเหมาะสมการเชื่อมโยง ความสะดวก ระยะเวลาทำงาน การเก็บเกี่ยวผลผลิตไม่กระทบกระเทือน ซึ่งกันหรือกระทบกระเทือนกันน้อยที่สุดและเกิดผลของการเรียนรู้มากที่สุด โดยจะต้องศึกษาและเป็นกตিকা แนวทาง การศึกษาดูงานที่เหมาะสม

3. ศูนย์ กศน. อำเภอบ้านนา และสำนักงาน กศน. จังหวัด นครนายกสามารถเสริมแรงและสนับสนุนในลักษณะของการเรียนรู้ตาม อัธยาศัยให้เกิดการต่อเนื่องในลักษณะของภาคีเครือข่าย และการเสริมใน การสรุปลองค์ความรู้การเพิ่มทักษะในการใช้สื่อเทคโนโลยีให้กับชุมชนได้มาก ยิ่งขึ้น

4. ผู้ที่จะเข้ามาเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้ควรใช้ชีวิตร่วมอยู่ในชุมชนเพื่อศึกษาวิถีชีวิต ประสบการณ์ และองค์ความรู้ต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง เพราะการเรียนรู้อย่างผิวเผินเพียงไม่กี่ชั่วโมงจะไม่ลึกซึ้ง และเข้าใจความรู้ต่าง ๆ อย่างถ่องแท้

5. การเรียนรู้ดูงานต้องไม่ขัดแย้งกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน มีหลายประเด็นที่ต้องให้การศึกษาแก่ผู้ที่จะมาเรียนรู้ เช่น การศึกษาดูงานไปพร้อม ๆ กับที่ชาวบ้านเขาประกอบอาชีพ ดำเนินชีวิตตามปกติไม่ไปรบกวนเวลาของชาวบ้านไม่เก็บผลผลิตของชาวบ้าน โดยผลการไม่เหยียบย่ำทำลายพืชผัก ผลผลิตของชาวบ้าน ให้เสียหาย สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ควรให้การเรียนรู้แก่ประชาชนผู้มาเรียนรู้ด้วย

18. แหล่งการเรียนรู้บ้านบ่อลูกรัง

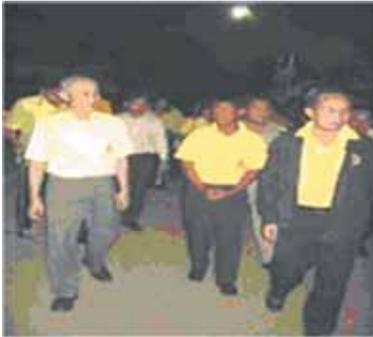
ตำบลคลองหินปูน อำเภอวังน้ำเย็น

จังหวัดสระแก้ว

บริบทชุมชน

บ้านบ่อลูกรัง หมู่ที่ 6 ตำบลคลองหินปูน อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 201 ครัวเรือน มีจำนวนประชากร รวม 662 คน ราษฎรส่วนใหญ่ในหมู่บ้านประสบปัญหาความยากจนและสาเหตุส่วนใหญ่ของปัญหา คือ การที่ชุมชนมีรายจ่ายมากกว่า รายได้ และมีรายจ่ายที่ไม่จำเป็น จึงได้ร่วมกันหาทางแก้ไขปัญหา ดังกล่าวขึ้น

บ้านบ่อลูกรังมีพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ 5,800 ไร่ โดยมีพื้นที่สวนป่า 3,500 ไร่ สปก. 1,300 ไร่ โฉนด 600 ไร่ ที่ดินว่างเปล่า 400 ไร่ โดยเป็นที่ดินของนายทุนอยู่จำนวน 400 ไร่ ที่เจ้าของที่ดินไม่ได้ใช้ทำกินมีแต่ให้คนอื่นมาเช่า อาชีพที่สำคัญ คือ การทำเกษตรกรรม พื้นที่ทำนาได้ประมาณ 350 ไร่ โดยอาศัยน้ำฝนเท่านั้น การทำไร่ข้าวโพด ประมาณ 800 ไร่ ไร่มันสำปะหลัง 800 ไร่ ไร่อ้อย 250 ไร่ ไร่ฝ้ายจะปลูกกันรุ่นที่ 2 หลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวโพดหรือปลูกพืชตระกูลถั่ว เช่น ถั่วเขียว ถั่วเหลือง งาก็มีบางส่วน และสวนผักต่าง ๆ เช่น แตงกวา มะเขือ ฟักทอง ถั่งพู ผักกาดขาวปลี บวบงู ถั่วฝักยาว ผักชีใบเลื่อย ผักชีฝรั่ง ต้นหอม ข้าวโพดหวาน ข้าวโพดขาว 8 แถว

1. การเกิดแหล่งการเรียนรู้

บ้านบ่อลูกรังได้มีแนวคิดในการจัดการความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นมีมาตั้งแต่อดีต ภายหลังจากการก่อตั้งหมู่บ้าน ชาวบ้านช่วยกันจัดการชุมชนของตนเองบนฐานความหลากหลายของพื้นเพดั้งเดิม ที่ตนจากมา โดยที่ชาวชุมชนที่มาจากจังหวัดเดียวกัน เป็นเครือญาติกัน ก็จะอยู่รวมในคุ้มเดียวกัน จนกระทั่งมีการรวมกันของหลายกลุ่ม จึงเกิดเป็นบ้านบ่อลูกรัง ส่วนการจัดการความรู้ในอดีต เป็นลักษณะของความรู้ที่ติดตัวมาจากวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่เป็นรากเหง้าเดิม ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านบ่อลูกรัง มีความหลากหลายของภูมิปัญญา และมีวิธีการจัดการการถ่ายทอดที่แตกต่างกัน จึงเกิดเป็นความมั่งคั่งทางปัญญาที่ได้กลายเป็นมิติทางความคิด ภายหลังการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มแต่ละกลุ่ม ในเวลาต่อมาสามารถแบ่งได้ 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การเรียนรู้เองโดยธรรมชาติ และประสบการณ์ในชีวิตจริง เกิดการใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้นั้น ลักษณะการถ่ายทอด เป็นการบอกเล่า สอนและปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง ขึ้นอยู่กับองค์ความรู้นั้น ๆ ว่าเป็นกิจกรรมลักษณะใด มีความเฉพาะด้านอย่างไร มีเทคนิค วิธีการแตกต่างกัน

ระยะที่ 2 การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและจัดการความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการจัดทำฐานข้อมูลชุมชนเพื่อสืบทอดความรู้ และเพิ่มมูลค่าความรู้โดยการนำไปสู่การพัฒนา ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงาน กศน.จังหวัดสระแก้ว ในการไปศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยแกนนำชุมชนได้เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ จากชุมชนที่ไปศึกษา ทำให้ค้นพบคำตอบที่นำพาชุมชนบ้านบ่อลูกรัง ไปสู่กระบวนการมีข้อมูลที่ดี รู้จักตนเอง และมีฐานข้อมูลในการกำหนดแผนของตนเอง

2. วัตถุประสงค์ความรู้

สิ่งที่ชาวบ้านในชุมชนบ้านบ่อลูกรังได้เกิดการเรียนรู้จากการจัดทำข้อมูลชุมชน เพื่อการพึ่งพาตนเองนั้น คือ ข้อมูลชุมชน

3. การจัดกระบวนการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 เตรียมคนจัดหาคณะทำงานและที่ปรึกษาในชุมชน เพื่อเป็นภาคีคณะทำงาน เช่น กคน. ศูนย์สื่อ วิทยาลัยการปกครอง พร้อมกำหนดบทบาทหน้าที่

ขั้นที่ 2 เตรียมความคิดร่วม วิเคราะห์ข้อมูลที่ชุมชนอยากรู้ ควรรู้และต้องรู้ เพื่อเป็นฐานการพัฒนาต่อไป

ขั้นที่ 3 เตรียมเครื่องมือ ทีมงานซึ่งเป็นคณะทำงานเก็บข้อมูล ได้เตรียมเครื่องมือ ซึ่งจำเป็นในการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานต่างๆ เช่น โปรแกรมคอมพิวเตอร์เบื้องต้น การซ่อมบำรุงเครื่องคอมพิวเตอร์ และขอรับการสนับสนุนอุปกรณ์คอมพิวเตอร์จากภาคีเครือข่าย

ขั้นที่ 4 จัดเวทีพัฒนานักจัดการความรู้ ค้นหากลุ่มเป้าหมาย ภูมิปัญญา ประสานหน่วยงานในพื้นที่ ประสานชุมชน จัดเวทีปฏิบัติการ ในพื้นที่เป็นเวทีการเรียนรู้ พร้อมทั้งพัฒนาทีมเยาวชน ซึ่งเป็นผู้เก็บข้อมูล เช่น การแนะนำตัวเอง กระบวนการสืบค้นข้อมูล การใช้อุปกรณ์

ขั้นที่ 5 ปฏิบัติการในชุมชนลงพื้นที่ตามรายครัวเรือน เพื่อเก็บข้อมูล โดยทีมเยาวชน

ขั้นที่ 6 ทบทวนสรุปบทเรียน นำข้อมูลที่ได้กลับมาทบทวน ความถูกต้องก่อนบันทึกลงคอมพิวเตอร์ และสรุปแต่ละด้านเพื่อถ่ายทอดการนำไปใช้ประโยชน์

ขั้นที่ 7 ถ่ายทอดและเผยแพร่ จัดหมวดหมู่ จัดทำเป็นเอกสาร เพื่อการใช้เป็นฐานข้อมูลการพัฒนา และนำไปสู่การวิเคราะห์สังเคราะห์ในการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน

4. กลุ่มเป้าหมาย

คนในชุมชนบ้านบ่อลูกรังเอง เพราะจุดมุ่งหมายหลักของการเก็บข้อมูลชุมชนของชาวบ้านบ่อลูกรัง คือการที่ต้องรู้ตัวตนและศักยภาพของตนเอง เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ และเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาของชุมชนเอง แต่จากการดำเนินงานของชุมชนบ้านบ่อลูกรัง ได้เกิดฐานข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับทุกหน่วยงานในจังหวัดสระแก้ว ทั้งระดับอำเภอและจังหวัด หน่วยงานท้องถิ่นต่าง ๆ ที่สามารถนำองค์ความรู้ที่เกิดจากการเก็บข้อมูลไปสู่กระบวนการวางแผนเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ของพัฒนา

5. การบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้

จากแนวคิดในการพึ่งตนเองของชุมชนบ้านบ่อลูกรัง และการเก็บข้อมูลเพื่อค้นหาตัวเอง ได้ส่งผลให้มีผู้สนใจได้เข้าไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระบบ วิธีการคิด วิธีการจัดการของคนในชุมชนบ้านบ่อลูกรัง การบริหารจัดการชุมชนตนเองเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ คณะกรรมการหมู่บ้านได้มีแนวคิดในการบริหารจัดการดังนี้

5.1 การจัดแสดงนิทรรศการข้อมูลต่าง ๆ วิธีการคิดกระบวนการทำงานและผลการดำเนินงานต่าง ๆ ไว้ในศูนย์ข้อมูลชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของคณะบุคคล

5.2 การผลิตสื่อนำเสนอ ในรูปแบบเอกสาร และ Powerpoint เพื่อการบรรยายสรุปให้เห็นภาพ

5.3 การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบของคณะกรรมการ หมู่บ้านในแต่ละฝ่าย

5.4 ในกรณีที่มีกลุ่มหรือหน่วยงานมีความประสงค์เข้าไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และต้องการให้จัดอาหารว่างหรืออาหารกลางวัน กลุ่มหมู่บ้านจะรับหน้าที่จัดหาและจัดเตรียมให้ โดยคิดราคาตามรายหัวละประมาณ 50 บาท

6. ผลที่เกิดขึ้น

6.1 มีกระบวนการแก้ไข ปัญหาเรื่องที่ดินทำกินของประชาชนใน หมู่บ้าน โดยใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูล ชุมชนในการนำมาวิเคราะห์แก้ปัญหา และยังพัฒนาชุมชนของตนเองได้ถูกต้องตรงกับปัญหา เช่น กรณีปัญหา ที่ทำกิน

6.2 แนวทางแก้ไขปัญหา เรื่อง แหล่งน้ำชุมชน เกิดการจัด ลำดับความสำคัญของปัญหาที่ชุมชนสามารถกำหนดเป็นทิศทาง การพัฒนา และการร่วมมือร่วมใจของชาวบ้าน การจัดการน้ำ ชาวบ้านต้องใช้น้ำใน การเกษตร ชาวบ้านร่วมกันดำเนินการจนหน่วยงาน ราชการ เช่น สำนัก งานปฏิรูปที่ดิน (สปก.) เข้ามาดำเนินการจัดการให้เรื่องแหล่งน้ำ เพื่อเป็น ประโยชน์ในการทำนา ทำไร่ เพราะพื้นที่ทำกินส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เขต สปก. นั่นเอง โดยการขุดบ่อกักเก็บน้ำพื้นที่ 14 ไร่ เพื่อเป็นแหล่งน้ำของชุมชน

6.3 การแก้ไขปัญหาคความยากจน ซึ่งชุมชนบ้านบ่อลูกรังได้เกิด ภาวะวิกฤติ ไม่มีแม่ทุนในการทำมาหากิน การพูดคุยปรึกษาหารือร่วมกัน จึงเกิดขึ้น โดยมีหน่วยงานราชการหนุนเสริม จนชาวชุมชนพบวิธีการในการ จัดการปัญหาร่วมกัน คือการรวมกลุ่ม ในปีเดียวกัน ชุมชนได้ตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ขึ้นมาเพื่อให้ชาวชุมชนได้มีทุนในการประกอบอาชีพ ที่เกิดจากความต้องการ ในการระดมทุน เพื่อนำมาประกอบอาชีพ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

1. สมาชิกชุมชน ส่วนใหญ่มีความภาคภูมิใจ และประเด็นสำคัญ ที่พบจากการสนทน คือ การมีจุดยืนในตัวตนของตนเอง การคิด การ รู้จักตน และรู้ว่าตนเองต้องการอะไร โดยผ่านกระบวนการวิเคราะห์ที่มี

ข้อมูล เป็นเครื่องมือสำคัญที่สร้างความมั่นใจในฐานคิดของชุมชนเอง มีมิติการมอง ที่เปลี่ยนไปจากเดิม

2. เกิดศูนย์ข้อมูลที่ได้รวบรวมภูมิปัญญาเพื่อการเรียนรู้ และนำไปสู่การแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้จริง เช่น กรณีที่ชุมชนจำแนกแจกแจงข้อมูลแต่ละครัวเรือน มีหนี้สิน หรือกู้มา จำนวนมากน้อย เท่าไหร่ ค้นพบทุนทรัพยากรคนที่สำคัญ มีผู้รู้มากมายหลายด้านในชุมชน ทั้งที่เมื่อก่อนนั้นไม่เคยรู้เลยว่าชาวบ้านเหล่านี้มีความรู้ มีภูมิปัญญา เช่น หมอเป่า หมอแคน หมอซอ การทำบายศรี งานจักสาน หมอสมุนไพร และด้านการเกษตรต่าง ๆ เมื่อค้นพบทุน ชาวชุมชนจึงตอบคำถามของตนเอง อย่างมีระบบ เมื่อมีคำถามลึกลับ (ปัญหา) ก็จะไปสืบค้นข้อมูลและนำข้อมูลเป็นตัวตั้งในการวิเคราะห์ทิศทางก้าวเดินบนฐานของวิถีชุมชน พึ่งพาตนเอง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

1. ความรักความสามัคคีของคนในชุมชนจากการที่ชุมชนบ่อลูกรังมีลักษณะของการเป็นชุมชนใหม่ ภายหลังจากการก่อตั้งหมู่บ้าน ชาวบ้านช่วยกันจัดการชุมชนของตนเองบนฐานความหลากหลายของพื้นเพดั้งเดิมที่ตนมาจากมา โดยที่ชาวชุมชนที่มาจากจังหวัดเดียวกัน เป็นเครือญาติกัน ก็จะอยู่รวมในคุ้มเดียวกัน จนกระทั่งมีการรวมกันของหลายกลุ่ม เกิดเป็นสายสัมพันธ์ที่มีความเกี่ยวข้องและเป็นปึกแผ่น

2. ภาวะผู้นำของผู้นำชุมชนภูมิหลังความเป็นมาของชุมชนบ้านบ่อลูกรังได้ชี้ให้เห็นชัดเจนถึงความมีภาวะผู้นำของผู้นำชุมชนบ้านบ่อลูกรัง

3. กัลยาณมิตรที่จริงใจจากการที่ นายละออ ดาว สีลาน้ำเที่ยง เป็นผู้นำชุมชนที่มีความคิดการพัฒนาที่แตกต่างไปจากเดิม คือ มุ่งหวังให้ประชาชนในชุมชนพึ่งตนเองได้มากที่สุดด้วยตัวของชุมชนเอง ชุมชนบ่อลูกรังจึงเป็นเป้าหมายที่เป็นองค์ประกอบหลักของกลุ่มคณะกรรมการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพลังงานทดแทน และป่าต้นน้ำห้วยวัดสระแก้ว

อันประกอบด้วยความร่วมมือแรงร่วมใจของทุกภาคส่วน โดยการผนึกกำลัง
ในรูปแบบของเบญจภาคี ได้แก่

1) ภาคราชการ คือ จังหวัดสระแก้วและหน่วยงาน ราชการ
ต่าง ๆ

2) ภาคประชาสังคมและสื่อ คือ ศูนย์พัฒนาข้อมูล และสื่อ
ทางเลือกจังหวัดสระแก้ว

3) ภาควิชาการ คือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรจน์ สำนักงาน
กศน.จังหวัดสระแก้ว ศูนย์ กศน.อำเภอวังน้ำเย็น

4) ภาคธุรกิจเอกชน คือ บริษัทน้ำตาลขอนแก่น จำกัด (มหาชน)

5) ภาคประชาชน คือ นายละอองดาว สีลาน้ำเที่ยง ผู้ใหญ่
บ้านบ่อลูกรัง ได้เป็นตัวแทนภาคประชาชน ซึ่งในการดำเนินงานขององค์กร
เน้นภาคประชาชนเป็นศูนย์กลางของการดำเนินงาน ได้จัดทำ โครงการ
เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพลังงานทดแทน และป่าต้นน้ำจังหวัดสระแก้ว

บทบาทของ กศน.ต่อการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้

สำนักงาน กศน.จังหวัดสระแก้ว และ ศูนย์ กศน.อำเภอวังน้ำเย็น ได้
ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาตนเองของชุมชนบ่อลูกรังภายใต้หลักการ
สำคัญว่า “ช่วยคิด ช่วยทำ ช่วยบริหาร และช่วยใช้” ให้ชาวบ้านเป็น
พระเอก

แนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในภาค

แหล่งการเรียนรู้บ้านบ่อลูกรัง มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งเป็นคนใฝ่รู้
ชุมชนจึงมีความพร้อมและเข้มแข็ง มีประชาชนสนใจเข้าไปศึกษาดูงานเป็น
จำนวนมาก โดย กศน. จะช่วยเสริมในเรื่องการฝึกทักษะในการพูดในการ
เป็นวิทยากรให้ความรู้ของผู้รู้หรือภูมิปัญญาเพิ่มขึ้น พร้อมทั้งทั้งทางด้านการ
บริหารจัดการที่เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

19. แหล่งการเรียนรู้บ้านหันทราย

ตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ

จังหวัดสระแก้ว

บริบทชุมชน

ตำบลหันทราย อยู่ห่างจากอำเภอมืองสระแก้ว ประมาณ 50 กิโลเมตร และห่างจากอำเภอรัญประเทศ 17 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 62,960 ไร่ มีอาณาเขตทิศเหนือ ติดต่อดำบลหนองน้ำใส และตำบลช่องกุ่ม อำเภอดมเนินนคร ทิศตะวันออกติดต่อดำบลแซร์อ้อ อำเภอดมเนินนคร ทิศใต้ ติดต่อดำบลบ้านด่าน อำเภอรัญประเทศ ทิศตะวันตก ติดต่อดำบลผักขะ อำเภอดมเนินนคร จังหวัดสระแก้ว มีจำนวนหมู่บ้านในเขตปกครองเป็นจำนวน 10 หมู่บ้าน ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ อาชีพส่วนใหญ่ทำนา

ชาวบ้านหันทราย เดิมบรรพบุรุษอพยพมาจากเมืองเวียงจันทน์ มีความรู้ด้านการทอผ้าสืบทอดกันมา นิยมทอผ้าฝ้ายทอเป็นผ้าถุงผ้าขาวม้า

ผ้าพื้น ถ้าเป็นผ้าที่มีลวดลาย และสีลันจะเป็นลวดลายที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ของบ้านหันทราย เดิมทอผ้าไว้สำหรับใช้กันเองในครัวเรือน สำหรับแจกเวลามีเทศกาล หรืองานบุญ และการทอผ้าในช่วงต้น ๆ เป็นการทอผ้าเฉพาะลวดลายง่าย ๆ ที่ใช้เวลาในการทอน้อย และต่อมามีการล่อนำผ้าออกไปขายเวลามีงานเทศกาลที่อำเภอรัญประเทศพอขายได้ ซึ่งในตอนแรกต่างคนต่างขายแต่ก็ไม่ได้ราคาที่ดีนัก จึงมีการมาพูด

คุยกันว่าน่าจะนำผ้ามารวมกัน แล้วจึงนำไปขายโดยใช้ชื่อว่า “ผ้าทอบ้านหันทราย” ทำให้ชาวบ้านหันทราย มีรายได้จากการทอผ้า ซึ่งเป็นรายได้เสริม ภายหลังจากการทำนา

รูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

1. การเกิดแหล่งการเรียนรู้

เมื่อชาวบ้านหันทราย นำผ้าทอบ้านหันทรายไปขาย ผ้าทอบ้านหันทราย จึงกลายเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป บางคนนำผ้าหันทรายเป็นของฝาก เป็นของที่ระลึกจากอำเภอรัฐประเทศ ประกอบกับราคาของผ้าทอบ้านหันทรายราคาไม่สูงมากนัก ทำให้ผ้าทอบ้านหันทรายไม่เพียงพอกับการจำหน่าย ทอไม่ทันกับความต้องการของลูกค้า และผู้ที่ทอผ้าส่วนมากแล้วจะเป็นผู้สูงอายุ เนื่องจากขาดการสืบทอดต่อไปยังรุ่นหลัง ๆ ซึ่งเมื่อก่อนจะมีการเรียนรู้เรื่องการทอผ้ากันอยู่แล้วในครัวเรือน เริ่มตั้งแต่สอนให้ลูกหลานช่วยกันเก็บฝ้ายก่อนไปโรงเรียน เก็บหม่อนเลี้ยงไหม แล้วก็เริ่มทอผ้าพื้นแบบง่าย ๆ พอระยะเวลาหลังคนหนุ่มสาวในหมู่บ้านก็มีการไปทำงานในท้องที่ต่างถิ่นมากขึ้น ทำให้ขาดคนสืบทอด แต่ยังคงไว้ซึ่งผู้สูงอายุที่ยังทอผ้ากันอยู่ ชาวบ้านจึงมีความคิดที่จะถ่ายทอดความรู้ในการทอผ้าให้กับเยาวชนรุ่นหลัง โดยได้ถ่ายทอดให้กับเด็ก ๆ เยาวชนที่สนใจ เด็กบางคนมีฝีมือในการทอถึงขั้นขายได้ก็จะได้ค่าตอบแทนเป็นขวัญกำลังใจ และมีโรงเรียนในชุมชนให้ความสำคัญของความรู้ด้านการทอผ้าของท้องถิ่น ได้กำหนดการทอผ้า เป็นหลักสูตรท้องถิ่นให้นักเรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติจริง เมื่อผ้าทอบ้านหันทรายเป็นที่รู้จัก ก็มีกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพทอผ้า และกลุ่มผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงาน

2. อนาคตความรู้

การทอผ้าของชาวบ้านหันทราย มีทั้งการทอผ้าฝ้ายและผ้าไหม ซึ่งวัตถุดิบที่ใช้ในการทอผ้านั้นผลิตกันเองภายในหมู่บ้าน ทั้งปลูกต้นฝ้าย ปลูกต้นหม่อนเลี้ยงตัวไหม การสาวเส้นไหม รวมถึงเรื่องของการใช้สีก็เป็น สีจากธรรมชาติ เช่น ลูกอีโก๋ยมาต้ม แล้วย้อมเพื่อให้เส้นด้ายมีสีดำ เม็ดมะขาม มาต้มแล้วย้อมเส้นด้ายจะได้สีน้ำตาล และถ้าต้องการสีแดงใช้ต้นครั่ง และ ลักษณะการทอผ้าของบ้านหันทรายทอโดยการใช้กี่โบราณแบบ 2 ตะกรอ ต่อมากระทรวงอุตสาหกรรม ได้เข้ามาจัดอบรมให้ชาวบ้านทอผ้าด้วยกี่กระตุก และให้กี่กระตุกไว้กับชุมชน 2 ชุด จึงให้ ผู้ชายที่มีความรู้ทางด้านช่างไม้ คือ นายสำรวย หาญมนต์ และนายชาญ หาญมนต์ ศึกษาและรับจ้างเหมา ทำก็ให้กับชาวบ้านในราคาที่ถูก

3. การจัดกระบวนการเรียนรู้

การเรียนรู้เรื่องการทอผ้า แต่เดิมนั้นเรียนด้วยการฝึกปฏิบัติ ของจริงเรียนรู้ไปด้วยทำไปด้วย สอนกันเองในครัวเรือน ถ้าผลงานดีมีความ ประณีตก็จะนำไปขาย ถ้าขายไม่ได้ก็จะนำไปใช้เอง เมื่อทำบ่อย ๆ ปฏิบัติบ่อย ๆ ก็เกิดทักษะความ ต่อมามีการศึกษาดูงานจากบุคคลภายนอกเพิ่มมากขึ้น จะมีการบรรยายที่บ้านของประธานกลุ่ม คือ อาคารโรงทอผ้าบ้านแม่กัณฑ์ หันทิพย์ จากนั้นก็ดูการปฏิบัติจริงเรื่องการเลี้ยงตัวไหม การมัดหมี่เป็นลวดลายต่าง ๆ การทอผ้าพื้น การทอผ้าเป็นลายต่าง ๆ หรือ จะดูการทอผ้าของกลุ่มอื่น ๆ ก็ได้ เช่น บ้านแม่คำใส ทาจำรัส บ้านนางชูเชิด เนียมศรี ซึ่งอยู่ไม่ไกลกันมากนัก และเมื่อมีผู้มาศึกษาดูงาน ก็จะมีการจำหน่ายผ้าที่ทอสำเร็จแล้วได้ด้วยในราคาที่ยุติธรรม

4. กลุ่มเป้าหมาย

เมื่อผ้าทอบ้านหันทราย เป็นที่นิยมมากขึ้น ก็มีผู้ที่สนใจเรื่องการทอผ้า เข้ามาขอศึกษาดูงาน ทั้งที่เป็นกลุ่มประกอบอาชีพทอผ้า และกลุ่มสนใจที่มาจากต่างอำเภอในจังหวัดสระแก้ว และจากจังหวัดอื่น ๆ นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนในชุมชน คือโรงเรียนบ้านหันทราย ได้กำหนดการทอผ้าเป็นหลักสูตรท้องถิ่น ให้นักเรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติจริงเรื่องการทอผ้า โดยมาเรียนรู้ที่บ้านนางเชิดชู เนียมศรี ที่เข้ามาศึกษาเรียนรู้เรื่องการทอผ้าบ้านหันทราย

5. การบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้

อาคารโรงทอผ้าที่บ้านแม่กัณหา หันทิพย์ จะเป็นสถานที่ที่รับผู้ที่มาศึกษาดูงาน โดยรับฟังการบรรยาย จากแม่กัณหา หันทิพย์ และดูการสาธิตการทอ ทั้งทอผ้าพื้น ผ้าที่มีลวดลาย การทำลายมัดหมี่ จากสมาชิกกลุ่มผู้ปฏิบัติ และมีการนำผ้าของสมาชิกกลุ่มมาขายให้กับผู้ที่มาศึกษาดูงานในราคาที่ยุติธรรมด้วย

6. ผลที่เกิดขึ้น

ผ้าทอบ้านหันทราย ได้รับความนิยมจากผู้เดินทางมาเยือนจังหวัดสระแก้ว หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ และเอกชนของจังหวัดสระแก้ว ซึ่งซื้อเป็นของขวัญเทศกาลต่าง ๆ เป็นของฝากของที่ระลึกเพราะเนื่องจากผ้าทอ บ้านหันทราย มีคุณสมบัติเนื้อผ้าแน่น ไม่หด มีความอยู่ตัวสีไม่ตก ดูแลรักษาได้ง่าย สวมใส่สบาย ราคาไม่แพงมากนัก ทำให้ได้รับรางวัลจากการประกวดผ้าทอระดับจังหวัดมากมาย และที่ร้านอาหารบ้านเสเปียง จังหวัด

สระแก้ว ก็ยังใช้ผ้าทอบ้านหันทราย

มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ จากผ้าทอบ้านหันทราย โดยศูนย์ กคน. อัญประเทศ ได้เข้ามาจัดกลุ่มวิชาชีพแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าทอบ้านหันทราย โดยใช้ผ้าไปทำในรูปแบบการประดิษฐ์อย่างอื่น เช่น ปกสมุด กล่องสำหรับใส่เครื่องประดับ กระเป๋า และกระเป๋าใส่โทรศัพท์ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ศูนย์ กคน. อัญประเทศ พาชชาวบ้านที่ทอผ้าไปดูงานที่ จ.นครราชสีมา เพื่อกลับมาพัฒนาการทอผ้า จังหวัดสระแก้ว

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

จากผ้าทอบ้านหันทรายที่แต่เดิมทอสำหรับใช้กันเองในครัวเรือน กลายเป็นผ้าทอบ้านหันทราย ที่เป็นที่นิยมก็เพราะเป็นงานฝีมือที่มีความประณีต สวยงาม และมีเอกลักษณ์เฉพาะราคาไม่แพง การออกแบบลวดลายของผ้าให้มีลวดลายต่าง ๆ ที่ไม่จำเจ ทำให้เป็นที่ต้องการของลูกค้า การบริหารจัดการภายในกลุ่มทอผ้า มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ในเรื่องของการตลาด การประชาสัมพันธ์ และนอกจากนี้ยังมีหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทั้งในเรื่องของงบประมาณ ด้านวิชาการ ด้านการตลาด จึงเป็นผลให้ผ้าทอบ้านหันทรายเป็นที่นิยม และรู้จักของคนทั่วไป

บทบาทของ กคน. ต่อการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้

ศูนย์ กคน.อำเภอรัญประเทศ ได้เข้ามาส่งเสริมกลุ่มทอผ้าบ้านหันทราย ในเรื่องการพัฒนาผลผลิตโดยการพากลุ่มทอผ้าศึกษาดูงาน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จนเกิดลวดลายใหม่ ๆ ของผ้า ที่ไม่จำเจ และส่งผลให้ผ้าทอบ้านหันทรายขายดี และมีราคามากขึ้น นอกจากนั้นยังให้การส่งเสริมด้านวิชาการความรู้เรื่องการแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าทอบ้านหันทราย

เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย จากเดิมกลุ่มทอผ้าบ้านหันทรายจำหน่ายผ้าเป็นผืน ๆ เหมาะสำหรับตัดเสื้อผ้าอย่างเดียว ก็มีผลิตภัณฑ์อย่างอื่น ๆ เช่น ปกสมุดที่เป็นลายผ้าไทยสวย ๆ ก่องสำหรับใส่เครื่องประดับ ซอง หรือ กระเป๋าสำหรับใส่โทรศัพท์มือถือ

แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในอนาคต

ขั้นตอน และกรรมวิธีการทอผ้าของชาวบ้านหันทราย เป็นความรู้ ความชำนาญที่มีอยู่กับตัวบุคคล มีการถ่ายทอดในลักษณะเรียนรู้พร้อมการปฏิบัติจริง ไม่มีการถ่ายทอดเป็นตำรา หรือเป็นลายลักษณ์อักษร ผู้ที่สนใจหรือต้องการจะเรียนรู้ต้องลงมือทำ ทำให้ชุมชนมีแนวความคิดการพัฒนาอนาคตเรื่องของการทำคู่มือ หรือเอกสาร ตำราเรื่องการทอผ้า โดยเฉพาะขั้นตอนในการทำลวดลายต่างๆ ซึ่งผู้ที่ สนใจหาศึกษาหรืออ่านขั้นตอนจากตำราสามารถทำได้เลย แล้วจะพัฒนาเรื่องของการประชาสัมพันธ์ เนื่องจากขณะนี้ใช้ลักษณะการประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปาก และประชาสัมพันธ์เป็นสินค้าหนึ่งผลิตภัณฑ์ หนึ่งตำบลของเว็บไซต์ประจำจังหวัดสระแก้ว อนาคตจะมีเว็บไซต์เป็นของกลุ่มทอผ้าบ้านหันทรายเอง

20. แหล่งการเรียนรู้บ้านดีหลวง

ตำบลดีหลวง อำเภอสทิงพระ

จังหวัดสงขลา

บริบทของชุมชน

บ้านดีหลวง ม.1 ตำบลดีหลวง อำเภอสทิงพระ สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่นา อาชีพทำนา จึงเป็นอาชีพหลักของประชากร ซึ่งเดิมนิยมการใช้ปุ๋ยเคมีในการทำนา จึงทำให้ชาวนาประสบกับปัญหาการขาดทุน จึงเป็นต้นเหตุให้เกษตรกรกลุ่มหนึ่ง คิดกระบวนการในการแก้ปัญหาการขาดทุนจากการทำนา จึงได้มีการค้นหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อช่วยแก้ปัญหาความยากจน จากการขาดทุนในการทำงาน โดยได้กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ ในการทำเกษตรอินทรีย์ การทำไร่นาสวนผสมผสาน และการทำนาข้าวอินทรีย์ รวมไปถึงการเชื่อมโยงกิจกรรม และผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ในท้องถิ่น เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม

จากสาเหตุดังกล่าว คือ ปัญหาความยากจน และการขาดทุนจากการทำนา ทำให้เกิดแหล่งการเรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ตำบลดีหลวง อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

รูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

1. การเกิดแหล่งการเรียนรู้

เนื่องจากปัญหาความยากจน และประสบปัญหาการขาดทุนในการประกอบอาชีพ และการมุ่งการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจการเรียนรู้

ในการแก้ปัญหาของตนเอง โดยนำวิถีชีวิตของชาวนามาปรับใช้ให้เข้ากับ กระบวนการเรียนรู้ และความเหมาะสมของท้องถิ่น และทำอย่างไรให้ตนเองสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นสุข

2. วัตถุประสงค์ความรู้

2.1 ด้านเกษตรอินทรีย์ ประกอบด้วยกิจกรรม คือ การปลูก ผักสวนครัว ผลไม้ การทำนาข้าว ปลูกถั่วเขียว การทำปุ๋ยหมัก

2.2 การแปรรูปจากต้นตาลโตนด ซึ่งมีกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย การจักสานใบตาล กระจ่าง ที่ใส่กระดาษทิชชู

2.2 การแปรรูปผลผลิตการเกษตรในท้องถิ่น โดยนำวัสดุในท้องถิ่นมาแปรรูปเป็นขนมพื้นบ้าน

3. การจัดการกระบวนการเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ใช้การเรียนรู้แบบการมีส่วนร่วม และการบริหารจัดการการเรียนรู้ร่วมกัน โดยแบ่งกระบวนการเรียนรู้ ออกเป็นจุดการเรียนรู้ คือ

จุดที่ 1 การเรียนรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ เรียนรู้แบบเดินชมสวน ในการทำเกษตรอินทรีย์ ประกอบด้วย การปลูกมะละกอ ฝรั่ง ข้าวโพดหวาน การทำนา การทำปุ๋ยหมัก

จุดที่ 2 การเรียนรู้ด้านการทำ ปุ๋ยหมัก เรียนรู้การทำปุ๋ยหมัก สูตรต่าง ๆ เพื่อให้เกษตรกรได้ลดค่าใช้จ่ายในการทำนา

จุดที่ 3 การเรียนรู้ด้านการแปรรูปจากตาลโตนด เป็นการเรียนรู้ด้านการนำวัสดุในท้องถิ่นมาใช้ในการแปรรูป นำวัสดุจากตาลโตนด มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ

จุดที่ 4 การเรียนรู้ด้านการทำขนมพื้นบ้าน เป็นการนำวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาแปรรูปเป็นขนมพื้นบ้าน

4. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการเรียนรู้ ที่เข้ามาเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้ เกษตรอินทรีย์ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มเป้าหมาย คือ

4.1 กลุ่มบุคคลภายนอก เป็นกลุ่มเกษตรกรจากต่างพื้นที่มาร่วมเรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้เหมาะกับสภาพท้องถิ่น และเป็นคณะของนักเรียนทั้งในระบบ นอกระบบ และวิทยาลัยต่าง ๆ

4.2 กลุ่มบุคคลภายใน เป็นกลุ่มของเกษตรกรที่มาร่วมเรียนรู้ แล้วนำความรู้ที่ได้รับจากแหล่งเรียนรู้ในการนำไปปรับใช้กับอาชีพ และสภาพพื้นที่ของตนเอง

5. การบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้

วิทยากร เจ้าของแหล่งการเรียนรู้ มีหน้าที่ในการดำเนินการ กิจกรรม รวมไปถึงการถ่ายทอดความรู้ และเดินนำชมสวนพร้อมฟังการบรรยาย

ผู้นำชุมชน มีหน้าที่ในการจัดเตรียมสถานที่ และการจัดการดูแลความเรียบร้อยในพื้นที่ และการต้อนรับผู้มาเรียนรู้

ครู กศน. มีหน้าที่ในการติดต่อประสานงาน และให้คำปรึกษา แต่แหล่งเรียนรู้ และจุดการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้สามารถบริหารจัดการตนเองได้

6. ผลที่เกิดขึ้น

6.1 เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ของคนในชุมชน คนในชุมชนได้เรียนรู้กับคนในชุมชนที่มีความรู้ และผู้มาเรียนรู้ได้นำเอาประสบการณ์ไปใช้ในการประกอบอาชีพของตนเอง

6.2 ชุมชนเกิดความตระหนักถึงหลักการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมคือ ให้สมาชิกในกลุ่ม แต่ละจุดการเรียนรู้ได้มีบทบาทหน้าที่ของตนในการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ให้เกิดเป็นผลงานที่ยอมรับของกลุ่มจากองค์กรภายนอกชุมชน

6.3 ชุมชนเกิดความพร้อมและพัฒนาตนเอง เพราะชุมชนในพื้นที่ต้องเตรียมตนเอง เพื่อรองรับผู้มาศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ตลอดเวลา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

แหล่งการเรียนรู้ด้านการเกษตรอินทรีย์ บ้านดีหลวง ตำบลเขาพระ เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีผู้มาเรียนรู้จำนวนมาก การที่แหล่งการเรียนรู้จะประสบความสำเร็จ จะประกอบไปด้วย

1. **วิทยากรในแหล่งการเรียนรู้** เป็นตัวประกอบหลักที่จะทำให้แหล่ง สามารถขับเคลื่อน และมีกิจกรรมอยู่เสมอ และเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ผู้มาเรียนรู้

2. **ผู้นำชุมชน และกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน** ซึ่งมีหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ และกิจกรรมและรณรงค์ให้บุคคลในชุมชนได้ มาใช้บริการแหล่งเรียนรู้

3. **การสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้** เป็นการพูดคุย สนทนา และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กิจกรรม ระหว่างกลุ่มองค์กร แล้วนำความรู้จากการแลกเปลี่ยนมาปรับใช้ต่อไป

4. **ครู กศน.** ซึ่งเป็นตัวหลักในการให้คำแนะนำ ปรีกษา แก่แหล่งการเรียนรู้ และแนะนำกระบวนการใหม่ ๆ ในการจัดกิจกรรม และปรับให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

บทบาทของ กศน. ต่อการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้

บทบาทของสำนักงาน กศน. จะใช้หลักการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจกรรม โดยจัดให้มี

1. สร้างกระบวนการคิดให้แก่กลุ่ม และสมาชิกในการที่จะนำกิจกรรมและองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้
2. พัฒนาระบบการเรียนรู้ของวิทยากร โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ
3. พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้เป็นกิจกรรมในการศึกษาตามอัธยาศัย และขยายแหล่งการเรียนรู้ให้ทั่วถึง และหลากหลาย

แนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในอนาคต

การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในอนาคตเป็นการคาดหวัง และมุ่งหวังให้แหล่งการเรียนรู้ สามารถขับเคลื่อน และพัฒนา โดยแบ่งออกเป็น

1. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ให้เหมาะสมกับแหล่งการเรียนรู้ที่เกษตรกร มีพื้นที่ขนาดเล็กให้ใช้เศรษฐกิจพอเพียง
2. การบริหารจัดการ เมื่อมีผู้มาเรียนรู้ คือการเก็บรายหัวในรูปของเครื่องดื่ม หรืออาหารต่าง ๆ เพื่อเพิ่มรายได้ของเจ้าของแหล่งการเรียนรู้
3. พัฒนาระบบการบริหารจัดการ และถ่ายทอดความรู้ให้แก่โรงเรียน และบรรจุให้อยู่ในหลักสูตรของสถานศึกษาต่าง ๆ ในพื้นที่

21. แหล่งการเรียนรู้บ้านบางเหริยง

อำเภอควนเนียง

จังหวัดสงขลา

บริบทของชุมชน

เนื่องจากชุมชนบ้านบางเหริยง มีจุดเด่นอยู่ที่ชาวบ้านมีกลุ่มแกนนำ

ที่หลากหลาย จากผู้นำที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เยาวชน กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มอาชีพ ใช้หลักการมีส่วนร่วมในการสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง และมีภูมิปัญญาทางด้านเศรษฐกิจพอเพียง การเกษตรศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ

พิธีกรรม สมุนไพร แพทย์แผนไทย จากหลักการมีส่วนร่วม และใช้ภูมิปัญญาในการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จึงทำให้บ้านบางเหริยง มีจุดเด่นในการที่จะสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้แก่ผู้สนใจ

รูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ชุมชน

1. การเกิดแหล่งการเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง และศิลปวัฒนธรรม เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ภูมิปัญญา ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นผู้จัดกิจกรรม และเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ท้องถิ่น และวิถีชีวิตของ คนในพื้นที่ทั้งด้านเกษตร เช่น การปลูกผักปลอดสารพิษ การทำปุ๋ยหมัก ด้านศิลปวัฒนธรรม มีศูนย์อนุรักษ์ และส่งเสริมศิลปะการแสดงหนังตะลุง จากกระบวนการ และกิจกรรมต่าง ๆ มีความพร้อมในการที่จะถ่ายทอด ความรู้ให้แก่ผู้สนใจ และผู้เรียนรู้

2. องค์ความรู้

องค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกิจกรรมการปลูกผัก ปลอดภัยสารพิษ การทำปุ๋ยหมัก การจัดการตลาด และการดำเนินการตาม ตัวชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียง

องค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมที่ และองค์ความรู้ ที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้เรียน คือ การแสดงหนังตะลุง การ ร้องเพลงยาว การทำเครื่องดนตรีไทย

องค์ความรู้ทั้ง 2 ด้าน เมื่อนำมาบูรณาการเข้าด้วยกัน สามารถ จัดเป็นองค์ความรู้ที่หลากหลาย แต่สอดคล้องกัน และสามารถเรียนรู้ไป ด้วยกัน

3. การจัดการกระบวนการเรียนรู้

3.1 กำหนดให้ศาลาเอนกประสงค์ หมู่ 5 บ้านบางเหียง เป็น ศูนย์กลางในการศึกษาดูงานของตำบล จะมีกิจกรรมบรรยายภาพรวมของ พื้นที่ก่อนจะลงพื้นที่จริง

3.2 ออกจากศาลาเอนกประสงค์ เพื่อไปชมจุดสาธิตต่าง ๆ เช่น การปลูกผัก การทำปุ๋ยหมัก และชมแปลงสาธิต การปลูกผักปลอดภัย ที่มีหลากหลาย เช่น มะเขือยาว หอม บล๊อคโครี และผักชนิดอื่น ๆ

3.3 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับผู้ดำเนินกิจกรรมการ พัฒนาครัวเรือน ในการดำเนินกิจกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยการ พูดคุยแลกเปลี่ยนกิจกรรม และความรู้ร่วมกัน

3.4 เรียนรู้การอนุรักษ์ป่าชายเลน และศึกษารวมชาติป่าชายเลน โดยกำหนดให้ มีการศึกษาสภาพแวดล้อมของป่าชายเลน

3.5 เรียนรู้กระบวนการทางศิลปวัฒนธรรม และแลกเปลี่ยน
พร้อมฝึกสาธิต การฝึกปฏิบัติทางศิลปวัฒนธรรม แม้จะต่างกิจกรรมแต่
สามารถเชื่อมโยงกันได้

4. กลุ่มเป้าหมาย

ภายนอกชุมชน เป็นกลุ่มของนักศึกษาวิทยาลัย กลุ่มอาชีพ
และกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในการเข้ามาเรียนรู้ เมื่อนำความรู้จากองค์ความรู้ที่
ได้รับแล้ว นำไปปรับใช้กับอาชีพ และครอบครัวของตนเอง

ภายในชุมชน เป็นกลุ่มของครอบครัวของผู้ที่สนใจเหมือนกัน
และอยากแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของบุคคลในชุมชน แล้วนำ ความรู้ที่
ได้จากการแลกเปลี่ยนนำไปปรับใช้กับอาชีพของตนเอง

5. การบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เป็นสิ่งสำคัญในการดำเนิน
กิจกรรม ให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่อเนื่อง และขับเคลื่อนต่อไปจึงได้
กำหนดออกมาเป็น

5.1 จัดประชุมชี้แจงกับคณะทำงานของแหล่งการเรียนรู้ ให้มี
ความเข้าใจ และวัตถุประสงค์ให้ตรงกัน

5.2 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน จัดให้มีการทำแผน คิด
วิเคราะห์ ความเหมาะสม และความจำเป็นในการดำเนินการของแหล่งเรียนรู้

5.3 แบ่งความรับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม เพื่อเตรียมความพร้อม
เมื่อมีผู้เข้ามาเรียนรู้ โดยแบ่งออกเป็น

- 1) ด้านการเกษตร การปลูกผัก การทำปุ๋ยหมัก
- 2) ด้านศิลปวัฒนธรรม การทำหนังตะลุง ทำเครื่องดนตรี
- 3) ด้านเศรษฐกิจพอเพียง การบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์

และการศึกษาป้าชายเลน

6. ผลที่เกิดขึ้น

เครือข่าย เกิดเครือข่ายในการนำกิจกรรมการเรียนรู้นอกรั้วโรงเรียน และร่วมสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน และเกิดเวทีแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายต่าง ๆ

การมีส่วนร่วม เกิดหลักการทำงานของประชาชน และกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การศึกษาร่วมกัน และมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของวิถีชีวิตของคนบ้านบางเหริ่ง

การเรียนรู้ตามอัธยาศัย เกิดการเรียนรู้โดยมีภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้าน และผู้รู้ในชุมชนสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่บุคคล และคนที่มาเรียนรู้แก่ผู้สนใจทั่วไป

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

1. มุ่งถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่ในตัวของวิทยากร ให้ผู้มาเรียนได้รับความรู้ให้มากที่สุด
2. การบริหารจัดการ ใช้หลักการมีส่วนร่วมในรูปของคณะกรรมการ และหลักประชาธิปไตย โดยหน่วยราชการเป็นที่เลี้ยง
3. การวางแผน ใช้หลักการมีส่วนร่วมในการวางแผน ตั้งแต่การเข้าใจปัญหา รู้สาเหตุของปัญหา แนวทางการแก้ไขปัญหา การวางแผนพัฒนา และประเมินผล โดยการใช้เวทีการพูดคุยเสวนอแนะต่าง ๆ

4. พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีความพร้อม ในการรองรับผู้มาเรียนรู้ โดยต้องมีความพร้อมอยู่ตลอดเวลา
5. การพัฒนาตนเองของเจ้าของแหล่งการเรียนรู้ ให้สามารถถ่ายทอดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้เหมาะสมกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย
6. ความรับผิดชอบ การรับผิดชอบต่อแต่ละบุคคลที่ได้รับมอบหมายภาระหน้าที่ ในการดำเนินกิจกรรมแหล่งการเรียนรู้

บทบาทของ กศน. ต่อการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้

1. ส่งเสริมให้กลุ่มได้ศึกษาดูงาน กลุ่มอาชีพในการพัฒนาความรู้ของตนเอง กระบวนการของกลุ่มที่ได้รับจากการศึกษาดูงาน มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
2. สนับสนุนงบประมาณในการจัดทำสื่อ และแผนประกอบการบรรยาย เพื่อสร้างความเข้าใจแก่ผู้มาเรียนรู้ ได้เข้าใจง่ายขึ้น
3. ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้แก่บุคคลกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ได้ศึกษาเรียนรู้ร่วมกัน
4. ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของแหล่งการเรียนรู้
5. อบรม พัฒนาศักยภาพของวิทยากรให้มีความพร้อมอยู่เสมอ

แนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในอนาคต

1. ส่งเสริม และสนับสนุนให้วิทยากรแหล่งการเรียนรู้ ได้พัฒนาตนเอง และเพิ่มศักยภาพของตนเอง ในการถ่ายทอดองค์ความรู้
2. พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีความพร้อมในทุก ๆ ด้านในกระบวนการจัดกิจกรรมอยู่เสมอ
3. ประสานหน่วยงานต่าง ๆ ในการสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

22. แหล่งการเรียนรู้บ้านนาลิก

ตำบลเขาพระ อำเภอรัตนภูมิ

จังหวัดสงขลา

บริบทของชุมชน

บ้านนาลิก เป็นหมู่บ้านในพื้นที่ตำบลเขาพระ ประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพทางการเกษตร จำนวนร้อยละ 80 % ผู้ประกอบอาชีพ เกษตรกรรมส่วนใหญ่ ยังใช้ปุ๋ยเคมีในการทำเกษตรจึงทำให้ขาดทุน ได้กำไรน้อย และเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ทำให้เกิด ผลกระทบกับเกษตรกรเป็นอย่างมาก ดังนั้นเพื่อให้เกษตรกรในบ้านนาลิก ได้เกิดกระบวนการเรียนรู้การทำเกษตรแบบชีวภาพ ลงทุนน้อยแต่ได้กำไรมาก จึงทำให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเกษตรชีวภาพ

แหล่งการเรียนรู้ด้านการเกษตร ตั้งอยู่ที่ บ้านนาลิก ม.3 ต.เขาพระ อ.รัตนภูมิ จ.สงขลา ซึ่งมีนายเล็ก พรรณศรี เป็นวิทยากรในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้แก่บุคคลที่มาเรียนรู้ทั้งภายใน และภายนอกชุมชน

รูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

1. การเกิดแหล่งการเรียนรู้

เนื่องจากประชาชนบ้าน นาลิกประกอบอาชีพการเกษตร แต่ ประสบกับปัญหาการขาดทุน ซึ่งส่วน ใหญ่ก็ทำสวนยางพาราเป็นหลัก และ รองลงมาก็ปลูกผักสวนครัวและปลูก ผักพื้นบ้าน เมื่อประสบกับปัญหาขาด

ทุนในการทำเกษตร จึงมีกลุ่มคนจำนวนหนึ่งคิดกันว่า ทำอย่างไร ให้เกษตรกรสามารถมีกำไรในการทำเกษตร และทำอย่างไรให้เกษตรกรได้เรียนรู้ในการทำสวนเกษตรธรรมชาติ และปุ๋ยหมัก โดยที่เกษตรกรในพื้นที่มีองค์ความรู้ที่สามารถจัดการเรียนรู้ได้ จึงได้คัดเลือกนางเล็กพรรณศรี เป็นวิทยากรในถ่ายทอดความรู้แก่ประชาชนในบ้านนาสิก โดยที่ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเข้าไปจัดกระบวนการเรียนรู้ และวางแผนการดำเนินงานของกลุ่ม

2. องค์ความรู้

2.1 การผลิตปุ๋ยหมักสูตรยางพารา เป็นการผลิตปุ๋ยหมักในการแก้ปัญหายางพารา น้ำยางพาราน้อย และเพิ่มให้น้ำยางพาราสามารถกรีดยาง และสามารถเพิ่มผลผลิตแก่เกษตรกรได้มาก

2.2 การผลิตปุ๋ยน้ำชีวภาพ เป็นการผลิตปุ๋ยน้ำชีวภาพ เพื่อใช้ในการปลูกผัก โดยปุ๋ยน้ำชีวภาพในการรดน้ำผัก และต้นไม้สามารถเร่งการเจริญเติบโตของพืชผักผลไม้ได้ดี

2.3 การผลิตสารไล่แมลงสูตรสมุนไพร 7 สูตร เป็นการผลิตสารไล่แมลงสมุนไพร 7 สูตร โดยการนำสมุนไพรที่มีอยู่ในพื้นที่มาใช้ในการผลิตไล่แมลง เพื่อให้กับพืชผักผลไม้

2.4 การผลิตผลไม้นอกฤดูกลาง เป็นผลิตผลไม้ให้ออกนอกฤดูกลาง เช่น เงาะ มังคุด ลองกอง เพื่อเพิ่มมูลค่าของผลไม้ให้สูงขึ้น คือถ้าออกนอกฤดูกลาง เกษตรกรก็จะขายผลไม้ได้ราคาดี

2.5 การบริหารจัดการ เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงปุ๋ยหมัก ให้สามารถดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรมของโรงปุ๋ย ให้สามารถผลิตปุ๋ยหมักตามความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ รวมไปถึงการบริหารจัดการวัสดุในการทำปุ๋ยหมักทุกชนิด

2.6 การบริหารจัดการน้ำและการให้ปุ๋ยน้ำ เป็นการใช้ระบบแรงดันน้ำ และการวางท่อในการให้น้ำ และปุ๋ยน้ำชีวภาพไปพร้อม ๆ กัน โดยใช้เวลาน้อยในการให้น้ำ และให้ปุ๋ยน้ำ

2.7 การผลิตฮอร์โมนผัก และผลไม้เป็นการผลิตฮอร์โมนในการเร่งการให้ผลผลิตของผักผลไม้ เพื่อให้สามารถขายได้ทันตามความต้องการของตลาด

3. การจัดการกระบวนการเรียนรู้

การใช้หลักการมีส่วนร่วม เน้นการใช้หลักการมีส่วนร่วมของกลุ่มในการจัดการกิจกรรม ให้แก่ผู้มาเรียนรู้โดยการแบ่ง และกำหนดการบริหารกิจกรรมด้วยตนเอง หน่วยงานราชการเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ซึ่งได้แบ่งและกำหนดกิจกรรมออกมาเป็นจุดการเรียนรู้ ดังนี้

จุดที่ 1 ผู้มาเรียนรู้ทุกคนจะต้องมาพบกันที่โรงปุ๋ยหมัก ซึ่งตั้งอยู่ถ.ม.3 บ้านนาลึก เป็นศูนย์กลางในการศึกษาดูงานของตำบล จุดนี้จะบรรยายให้ความรู้ในภาพรวมของพื้นที่ และบรรยายเรื่องการผลิตปุ๋ยหมัก, ปุ๋ยน้ำชีวภาพ, ฮอร์โมนผักผลไม้ และการบริหารจัดการกลุ่ม

จุดที่ 2 ออกเดินทางจากโรงผลิตปุ๋ยหมัก ไปยังสวนเกษตรธรรมชาติ เพื่อชมจุดสาธิตต่าง ๆ โดยแบ่งเป็นฐานการเรียนรู้ ดังนี้

ฐานที่ 1 การจัดการสวนลองกอง ให้มีรายได้ทั้งปี ชมการปลูกพืชแซมระหว่างแถวของสวนลองกอง และการเลี้ยงผึ้งในสวน

ฐานที่ 2 การบริหารจัดการน้ำ และการให้ปุ๋ยน้ำ โดยใช้สปริงเกอร์รดจากยอดสู่พุ่ม เป็นการเร่งการเจริญเติบโตของผลไม้ อีกวิธีหนึ่งด้วย

ฐานที่ 3 การผลิต และบริหาร จัดการให้ผลไม้ ออกนอกฤดูฤดูกาล หรือออกผลผลิตตลอดทั้งปี เป็นเทคนิค และกระบวนการผลิตผลไม้ให้ ออกนอกฤดูฤดูกาล

4. กลุ่มเป้าหมาย

4.1 กลุ่มเกษตรกร เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในการเรียนรู้ เพราะต้องการให้กลุ่มเกษตรกรทุกคนสามารถผลิตปุ๋ยหมัก และปุ๋ยน้ำ รวมไปถึงกิจกรรมอื่น ๆ ในการนำความรู้ไปใช้กับสวนของตนเอง และสามารถถ่ายทอดความรู้สู่บุคคลอื่นได้

4.2 กลุ่มบุคคลที่มาจากภายนอกชุมชน เป็นกลุ่มเป้าหมายที่หน่วยงานราชการ โรงเรียน มหาวิทยาลัยต่าง ๆ นำมาเรียนรู้เพื่อเป็นความรู้ของกลุ่มของบุคคลในการที่จะนำไปปรับใช้กับกลุ่มองค์กรของตนเอง รวมไปถึงเรียนรู้เพื่อนำไปใช้จริงในการปรับให้เข้ากับ หลักสูตรของสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน

5. การบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้

5.1 ผู้มาเรียนรู้ต้องติดต่อผ่านทางหน่วยงานต่าง ๆ หรือวิทยากร โดยตรงอย่างน้อย 7 วัน

5.2 เมื่อได้รับการติดต่อแล้ว ต้องแจ้งให้ทางกลุ่มทราบล่วงหน้า อย่างน้อย 3 วัน

5.3 ผู้มาเรียนต้องพร้อมกัน ณ โรงปุ๋ยหมัก ซึ่งเป็นจุดรวม และบรรยายภาพรวมทั่วไป โดยกำหนดให้ครู กศน. ในพื้นที่ หรือผู้นำชุมชนที่ได้รับมอบหมาย

5.4 วิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ มีหน้าที่ในการบรรยาย และฝึกปฏิบัติรวมถึงการนำชมจุดสาธิต และฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ และตอบข้อสงสัยต่าง ๆ

5.5 ผู้นำชุมชน และสมาชิกกลุ่มที่ได้รับมอบหมาย มีหน้าที่ในการเตรียมสถานที่ อุปกรณ์ และอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาเรียนรู้

5.6 จัดเก็บค่าอาหาร และเครื่องดื่มเป็นรายหัว หรือแล้วแต่ตกลงราคากับผู้จัดเตรียมอาหาร และเครื่องดื่ม

6. ผลที่เกิดขึ้น

วิทยากรรวมถึงสมาชิกกลุ่มทุกคน ได้เรียนรู้กระบวนการในการพัฒนา และรูปแบบการจัดกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มที่มาเรียนรู้ และระบบการบริหารจัดการกลุ่ม ทำให้เกิดเป็นผลงานที่ยอมรับของกลุ่มจากองค์กรภายนอกชุมชน

เครือข่ายการเรียนรู้

เมื่อผู้มาศึกษาดูงาน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม และเกิดกระบวนการในการสนทนาพูดคุย และเกิดเครือข่ายในการจัดกิจกรรมร่วมกัน รวมไปถึงบุคคลในชุมชนสามารถเรียนรู้วิถีชีวิตของบุคคลที่มาจากภายนอกชุมชนได้ด้วยพัฒนาผลงานของตนเองวิทยากร ประจำ

แหล่งการเรียนรู้ และสมาชิกกลุ่มเกิดการพัฒนารูปแบบและกิจกรรม รวมไปถึงการทดลองสิ่งใหม่ ๆ ซึ่งในปัจจุบันทางกลุ่มได้ทำดินปลูกต้นไม้ โดยการใช้ดินโคลนจากบ่อกักมาผลิตเป็นดินปลูกต้นไม้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

การมุ่งถ่ายทอด การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ต้องจัดองค์ความรู้ของตนเองให้เกิดประโยชน์แก่ผู้มาเรียนรู้ให้มากที่สุด รวมไปถึงการปรับปรุงกระบวนการในการถ่ายทอดความรู้ และผู้เรียนรู้สามารถนำไปใช้ได้

การบริหารจัดการ ต้องอาศัยหลักการมีส่วนร่วมของคณะทำงาน โดยกำหนดให้ผู้ประสาน ผู้ทำ และผู้พัฒนา

การวางแผน ใช้กระบวนการวางแผนร่วมกันของคณะทำงาน โดยวางแผน และกำหนดกิจกรรมให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย และความต้องการในการแสวงหาความรู้ของกลุ่มเป้าหมาย และวางแผนพัฒนาองค์ความรู้

การดูแลรักษา การดูแลรักษาแหล่งการเรียนรู้ กำหนดให้วิทยากรแหล่งการเรียนรู้เป็นผู้ดูแลรักษา และคณะทำงานเป็นช่วยเหลือและพัฒนาปรับปรุงในบางอย่างที่วิทยากรขอความช่วยเหลือ

ครู กศน. คอยเป็นที่ปรึกษาในการแนะนำให้คำปรึกษา และพัฒนารูปแบบกิจกรรม เสนอแนะบางกิจกรรมที่เหมาะสมกับแหล่งเรียนรู้

เครือข่าย หน่วยงานทางราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ รวมไปถึงวัสดุ และอุปกรณ์ต่าง ๆ

บทบาทของ กศน. ต่อการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้

สำนักงาน กศน. เป็นหน่วยงานแรกที่เข้าไปคลุกคลีกับแหล่งการเรียนรู้ และคอยเป็นที่ปรึกษาในการจัดกิจกรรมทุกกิจกรรม เมื่อวิทยากรแหล่งการเรียนรู้มีปัญหา ข้อเสนอแนะก็มาให้ทาง กศน. ในการหาทางออก รวมไปถึง กศน. ได้จัดงบประมาณ ในการจัดอบรมการพูด การนำเสนอข้อวัสดุอุปกรณ์ ที่สามารถเอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

สำนักงาน กศน. เป็นหน่วยงานที่เข้าไปส่งเสริมให้คนในชุมชน และกลุ่มองค์กรต่าง ๆ เข้าไปร่วมเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มหมอดินอาสา กลุ่มการผลิตปุ๋ยหมัก และนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ รวมไปถึงการปรับปรุงภูมิทัศน์ของแหล่งการเรียนรู้ให้มีบรรยากาศในการเรียนรู้ โดยระดมกำลังนักศึกษา กศน. และชาวบ้านร่วมกันพัฒนา และส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกกลุ่ม ปุ๋ยหมัก ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ต่อเนื่องต่อไป

แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในอนาคต

1. พัฒนาคความรู้ให้แก่วิทยากรคนที่ 2 คือ การอบรมให้ความรู้กับสมาชิกกลุ่ม ให้สามารถเป็นวิทยากรหลักได้ เมื่อวิทยากรตัวจริงติดภารกิจ หรือไม่ว่าง

2. ศูนย์ กศน. อำเภอรัตนบุรี สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาด้านสื่อในการประกอบการบรรยาย เพื่อให้ผู้มาเรียนรู้ได้เข้าใจง่ายขึ้น

3. พัฒนากิจกรรมให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลาย และความต้องการความรู้ไม่เหมือนกัน

4. พัฒนาระบบกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ตามอัธยาศัย ในกรณีที่วิทยากรแหล่งการเรียนรู้ไม่อยู่ โดยการจัดทำในรูปแบบ E- Book และการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต

23. แหล่งการเรียนรู้บ้านคลองเรือ

ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง

จังหวัดสุราษฎร์ธานี

บริบทชุมชน

บ้านคลองเรือ เป็นหมู่บ้านในพื้นที่ ตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร จำนวนร้อยละ 80 %

ผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรมส่วนใหญ่ ยังใช้ปัญหาเดิมในการทำเกษตรจึงทำให้ขาดทุน ได้กำไรน้อย และเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ทำให้เกิดผลกระทบกับเกษตรกรเป็นอย่างมาก ดังนั้นเพื่อให้เกษตรกรในบ้านคลองเรือ ได้เกิดกระบวนการเรียนรู้การทำเกษตรแบบชีวภาพ ลงทุนน้อยแต่ได้กำไรมาก จึงทำให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเกษตรชีวภาพ

ศูนย์ กคน. อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ได้ดำเนินการตามนโยบายสร้างกระบวนการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ชุมชน คือ บ้านคลองเรือ หมู่ 8 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยเริ่มก่อตั้งเมื่อเดือน มกราคม 2550 ซึ่งแบ่งพื้นที่ในการทำกิจกรรม โดยมีพื้นที่จำนวน 20 ไร่

โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เป็นแหล่งบริการความรู้ และอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ โดยใช้ภูมิปัญญา และทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์ และค้ำค้ำชุมชนเกิดความเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ และแนวคิด

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นแนวทางที่จะทำให้ชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน จึงได้มีการวางแผนจัดขบวนกรเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นที่ในการจัดกิจกรรม ด้วยเหตุผลที่ว่าชุมชนบ้านคลองเรือ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร ซึ่งชาวบ้านมีการรวมกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด ประกอบกับผู้นำหมู่บ้านเป็นผู้ที่มุ่งมั่นในการพัฒนา และขับเคลื่อนกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงให้ประชาชนในหมู่บ้านมีความเป็นอยู่อย่างพอมีพอกิน โดยมีนายภุชวลิต มะลิวงค์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8 เป็นผู้ขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

รูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

1. การเกิดแหล่งการเรียนรู้

เนื่องจากประชาชนบ้านคลองเรือประกอบอาชีพการเกษตร แต่ประสบกับปัญหาการขาดทุน ซึ่งส่วนใหญ่ก็ทำสวนยางพาราเป็นหลัก และรองลงมาก็ปลูกผักสวนครัว และปลูกผักพื้นบ้าน เมื่อประสบกับปัญหาขาดทุนในการทำเกษตร จึงมีกลุ่มคนจำนวนหนึ่งคิดกันว่าทำอย่างไรให้เกษตรกรสามารถมีกำไรในการทำเกษตร และทำอย่างไรให้เกษตรกรได้เรียนรู้ในการทำสวนเกษตรธรรมชาติ และปัญหามาก โดยที่เกษตรกรในพื้นที่มีองค์ความรู้ที่สามารถจัดการเรียนรู้ได้ จึงได้คัดเลือกนายภุชวลิต มะลิวงค์ เป็นวิทยากรในถ่ายทอดความรู้แก่ประชาชนในบ้านคลองเรือ โดยที่ศูนย์ฯ คนอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี เข้าไปจัดกระบวนการเรียนรู้ และวางแผนการดำเนินงานของกลุ่ม

2. อนาคตความรู้

2.1 การปลูกผัก ผลไม้ปลอดสารพิษ โดยผู้ใหญ่วิษณุวิสุทธิ มะลิวงค์ เดิมชาวบ้านคลองเรือ ทำอาชีพการเพาะปลูกทำการเกษตร ทำสวนผลไม้ ทำให้ต้นทุนการผลิตมีราคาสูงขึ้น และบางปีราคาผลผลิต ตกต่ำชาวบ้านจึงขาดทุนและมีหนี้สิน จากค่าปุ๋ย สารเคมี ซึ่งยังเป็นอันตราย ต่อสภาพดิน และสิ่งแวดล้อมรวมทั้งชีวิตของชาวบ้านเอง บ้านคลองเรือ จึงหันมาพึ่งตนเองโดยใช้ปุ๋ยชีวภาพมาใส่ผักผลไม้ บ้านคลองเรือยังส่งเสริม ให้ชาวบ้าน ปลูกผักพื้นบ้านในสวนยางพารา เพื่อหลีกเลี่ยงในการใช้สาร เคมี เช่น ผักหวาน ผักเหลียง มะเขือพวง ชะอม ผักหวาน พริกขี้หนูสวน ตำลึง และผักกูด โดยผู้ใหญ่วิษณุวิสุทธิ มะลิวงค์ บอกว่า **“ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก”** และยังการส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกผักพื้นบ้าน โดยให้ พันธุ์ผักแจกจ่ายทุกบ้านเพื่อไว้กิน และสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้

2.2 การปลูกไม้พรวาน โดยนายเตี้ยง ไตรสุวรรณ จากสภาพ บ้านคลองเรือ มีสภาพดินร่วนปนทราย อยากต่อการกักเก็บน้ำ ฤดูแห้งแล้ง จึงขาดน้ำในการทำเกษตร จึงได้คิดหาวิธีโดยการนำไม้พรวานมา ทดลองปลูก ซึ่งไม้พรวานทนต่อสภาพอากาศได้เป็นอย่างดี และมีผลผลิตที่ดี ไม้พรวานสามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ได้ทุกส่วน จึงได้ขยายพันธุ์ปลูกเพิ่ม ขึ้นให้กับคนในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง ไม้พรวานสามารถสร้างรายได้ให้กับ คนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

2.3 การเลี้ยงปลาบ่อพลาสติก โดยนายธานีล เหมทานนท์ จาก สภาพดังกล่าวทำให้แหล่งน้ำ ตามธรรมชาติในฤดู แห้งแล้ง น้ำและ ไม่มีปลา ในแหล่งน้ำธรรมชาติ ชุมชนบ้านคลองเรือ จึง คิดหาวิธีการเลี้ยงปลาโดยใช้พลาสติก เพื่อการประหยัดน้ำ ประหยัดพื้นที่ และสร้าง รายได้ให้กับครอบครัวได้

2.4 การปลูกผักในล้อยาง โดยนายสมคิด คงทอง ปัจจุบันล้อยาง เป็นปัญหาให้กับชุมชนต่อสภาพแวดล้อม และเป็นทีเพาะขยายพันธุ์ยุง บ้านคลองเรือ จึงคิดหาวิธีนำมาเป็นที่ปลูกผักเพื่อจ่ายต่อการดูแล และลดรายจ่ายทำให้ชาวบ้านเกิดการประหยัด และไม่มีสารตกค้างสุขภาพดีขึ้น

2.5 การเลี้ยงสุกรพื้นเมือง โดยนายสายชล หวามา ซึ่งปัจจุบัน จากสภาพทางเศรษฐกิจราคาสุกรค่อนข้างสูง อาหารของสุกรก็สูงตาม ต้นทุนการผลิต บ้านคลองเรือจึงหันมาเลี้ยงสุกรพื้นเมือง โดยการนำเศษวัสดุ เศษอาหาร ที่ขผลทางการเกษตร เช่น หน่อไม้หวาน ต้นกล้วย นำมาบดตัด ด้วยเครื่องตัดหญ้าก่อนที่จะนำมาเป็นอาหารให้สุกร

3. การจัดการกระบวนการเรียนรู้

ศูนย์ กศน.อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ได้มีส่วนร่วมในการ ส่งเสริมสนับสนุน ในเรื่องการพัฒนาบุคลากรที่เป็นภูมิปัญญา ให้มีการ จัดการที่ดีเกี่ยวกับความรู้ที่ตนมี และยกย่องให้เป็นวิทยากรบรรยาย เรื่อง ที่ตนมีความรู้ ถ่ายทอดให้ผู้นำองค์ความรู้ในการขับเคลื่อนให้ประชาชนมี การศึกษาค้นคว้า เช่น การรวมกลุ่มยกระดับการศึกษาให้สมาชิกในชุมชน ศึกษาดูงานที่สนใจจะประกอบอาชีพ และกลับมาวางแผนการจัดกิจกรรมให้ กับครอบครัว ชุมชนและเยาวชน เช่น โครงการหนุนน่อยปราบยุงลาย การเลี้ยง ปลาในบ่อพลาสติก ให้องค์กรเครือข่าย มีส่วนร่วมในการบริหารระบบนิเวศน์ ในชุมชน วิถีชีวิตในการประกอบอาชีพของ คนในชุมชนเปลี่ยนไป ไม่ใช้สารเคมี ปลูก ผักปลอดสารพิษ ไร่ไร่โคกภายในครอบครัว ประชาชนในชุมชนให้บริการ และต้อนรับ ผู้สนใจทุกวัน โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย

การใช้หลักการมีส่วนร่วม เน้นการใช้หลักการของกลุ่มในการจัดการกิจกรรม ให้แก่ผู้มาเรียนรู้โดยการแบ่งกลุ่ม และกำหนดการบริหารกิจกรรมด้วยตนเอง หน่วยงานราชการเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ซึ่งได้แบ่งและกำหนดกิจกรรมออกมาเป็นจุดการเรียนรู้ ดังนี้

จุดที่ 1 ผู้มาเรียนรู้ทุกคน จะต้องมาพบกันที่ศาลาหมู่บ้าน ซึ่งตั้งอยู่ที่บ้านผู้ใหญ่กฤษวิสุทธิ มะลิวงค์ หมู่ 8 บ้านคลองเรือ เป็นศูนย์กลางในการศึกษาดูงานของตำบล จุดนี้จะบรรยายให้ความรู้ในภาพรวมของพื้นที่ และบรรยายเรื่องการปลูกผักผลไม้ปลอดสารพิษ การปลูกไผ่หวาน การเลี้ยงสุกร การเลี้ยงปลาบ่อพลาสติก การปลูกผักในล้อยาง และการบริหารจัดการกลุ่ม

จุดที่ 2 ศึกษาแหล่งการเรียนรู้ไปยังสวนเกษตรธรรมชาติ เพื่อชมจุดสาธิตต่าง ๆ โดยวิทยากรโดยแบ่งเป็นฐานการเรียนรู้ ดังนี้

ฐานที่ 1 การเลี้ยงปลาบ่อพลาสติก

ฐานที่ 2 การปลูกผักในล้อยาง

ฐานที่ 3 การปลูกไผ่หวานสร้างอาชีพ

ฐานที่ 4 การเลี้ยงสุกรพื้นเมือง

ฐานที่ 5 การปลูกผลไม้และผักพื้นบ้านปลอดสารพิษ

4. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่มาเรียนรู้ มีความหลากหลาย โดยทุกกลุ่ม ทุกคณะทุกคนต้องมาเรียนรู้ เพื่อนำไปปรับใช้กับกระบวนการทำอาชีพเกษตรกรของตน รวมถึงการเรียนรู้เพื่อศึกษา และวิจัยถึงความเป็นไปได้ ที่เราจะสามารถช่วยเหลือเกษตรกร ในการที่จะทำอย่างไรให้เกษตรกรสามารถมีกำไรในการทำอาชีพเกษตรกรรม โดยแบ่งกลุ่มการเรียนรู้ออกเป็นดังนี้

กลุ่มเกษตรกร เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในการเรียนรู้ เพราะต้องการให้กลุ่มเกษตรกรทุกคนสามารถนำความรู้ไปใช้กับสวนของตนเอง และสามารถถ่ายทอดความรู้สู่บุคคลอื่นได้

กลุ่มบุคคลที่มาจากภายนอกชุมชน เป็นกลุ่มเป้าหมายที่หน่วยงานราชการ โรงเรียน มหาวิทยาลัย นักเรียน นิสิต นักศึกษาทั่วไป นำมาเรียนรู้ เพื่อเป็นความรู้ของกลุ่ม ของบุคคลในการที่จะนำไปปรับใช้กับกลุ่มองค์กรของตนเอง รวมไปถึงเรียนรู้เพื่อนำไปใช้จริงในการปรับ ให้เข้ากับหลักสูตรของสถานศึกษา ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน

5. การบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้

เนื่องจากแหล่งการเรียนรู้ด้านการเกษตร และสวนเกษตรธรรมชาติมีผู้มาเรียนรู้จำนวนมากในแต่ละเดือน ถ้าไม่มีระบบการบริหารจัดการอาจทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคได้ จึงได้กำหนดรูปแบบและการดำเนินงานออกเป็นดังนี้

5.1 ผู้มาเรียนรู้ต้องติดต่อผ่านทางหน่วยงานต่าง ๆ หรือวิทยากร โดยตรงอย่างน้อย 7 วัน

5.2 เมื่อได้รับการติดต่อแล้ว ต้องแจ้งให้ทางกลุ่มทราบล่วงหน้าอย่างน้อย 3 วัน

5.3 ผู้มาเรียนต้องพร้อมกัน ณ ศาลาบ้านคลองเรือ ม.8 ซึ่งเป็นจุดรวมและบรรยายภาพรวมทั่วไป โดยกำหนดให้ครู กคน. ในพื้นที่ หรือผู้นำชุมชนที่ได้รับมอบหมาย

5.4 วิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้ มีหน้าที่ในการบรรยาย และ ฝึกปฏิบัติรวมไปถึงการนำชมจุดสาธิต และฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ และตอบข้อสงสัยต่าง ๆ

5.5 ผู้นำชุมชน และสมาชิกกลุ่มที่ได้รับมอบหมาย มีหน้าที่ในการเตรียมสถานที่ อุปกรณ์ และ อำนวยความสะดวกแก่ผู้มาเรียนรู้

5.6 จัดเก็บค่าอาหาร และเครื่องดื่มเป็นรายหัว หรือแล้วแต่ตกลงราคากับผู้จัดเตรียมอาหาร และเครื่องดื่ม

6. ผลที่เกิดขึ้น

จากผลการดำเนินการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ชุมชนบ้านคลองเรือมีการเปลี่ยนแปลงดังต่อไปนี้

การเรียนรู้ตามอัธยาศัย วิทยากรรวมไปถึงสมาชิกกลุ่มทุกคน ได้เรียนรู้กระบวนการในการพัฒนา และรูปแบบการจัดกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มที่มาเรียนรู้ และระบบการบริหารจัดการกลุ่ม ทำให้เกิดเป็นผลงานที่ยอมรับของกลุ่มจากองค์กรภายนอกชุมชน

เครือข่ายการเรียนรู้ เมื่อผู้มาศึกษาดูงาน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม และเกิดกระบวนการในการสนทนาพูดคุย และเกิดเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนในการจัดกิจกรรมร่วมกัน รวมไปถึงบุคคลในชุมชนสามารถเรียนรู้วิถีชีวิตของบุคคลที่มาจากภายนอกชุมชนได้ด้วย

พัฒนาผลงานของตนเอง วิทยากรประจำแหล่งการเรียนรู้ และสมาชิกกลุ่มเกิดการพัฒนารูปแบบ และกิจกรรมรวมไปถึงการทดลองสิ่งใหม่ ๆ ซึ่งในปัจจุบันทางกลุ่มได้นำภูมิปัญญาชาวบ้านมาแก้ไขปัญหา เช่น การใช้เครื่องตัดหญ้ามาดัดดัดต้นหน่อกล้วยเพื่อเลี้ยงสุกร และการขยายพันธุ์หน่อไม้หวาน นำมาจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้ให้กับกลุ่มในการบริหารการจัดการ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

การมุ่งถ่ายทอด การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ต้องจัดองค์ความรู้ของตนเองให้เกิดประโยชน์ แก่ผู้มาเรียนรู้ให้มากที่สุดรวมไปถึงการปรับปรุงกระบวนการในการถ่ายทอดความรู้ และผู้เรียนรู้สามารถนำไปใช้ได้

การบริหารจัดการ ต้องอาศัยหลักการมีส่วนร่วมของคณะทำงาน โดยกำหนดให้ผู้ประสาน ผู้ทำ และผู้พัฒนา

การวางแผน ใช้กระบวนการวางแผนร่วมกันของคณะทำงาน โดยวางแผนและกำหนดกิจกรรมให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย และความต้องการในการแสวงหาความรู้ของกลุ่มเป้าหมาย และวางแผนพัฒนาองค์ความรู้

การดูแลรักษา การดูแลรักษาแหล่งการเรียนรู้ กำหนดให้วิทยากรแหล่งเรียนรู้เป็นผู้ดูแลรักษา และคณะทำงาน เป็นช่วยเหลือและพัฒนาปรับปรุงในบางกรณีที่วิทยากรขอความช่วยเหลือ

ครู กศน. คอยเป็นที่ปรึกษาในการแนะนำให้คำปรึกษา และพัฒนารูปแบบกิจกรรม เสนอแนะบางกิจกรรมที่เหมาะสมกับแหล่งการเรียนรู้

เครือข่าย หน่วยงานทางราชการ และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการรวมถึงวัสดุ และอุปกรณ์ต่าง ๆ

บทบาทของ กศน. ต่อการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้

สำนักงาน กศน. เป็นหน่วยงานแรกที่เข้าไปคลุกคลีกับแหล่งการเรียนรู้ และคอยเป็นที่ปรึกษาในการจัดกิจกรรมทุกกิจกรรม เมื่อวิทยากรแหล่งการเรียนรู้มีปัญหา ขอสงสัยก็มาให้ทาง กศน. ในการหาทางออก รวมไปถึง กศน. ได้จัดงบประมาณ ในการจัดอบรม การพูด การนำเสนอชื่อวัสดุอุปกรณ์ ที่สามารถเอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

เดิม กคน. เป็นหน่วยงานที่เข้าไปส่งเสริมให้คนในชุมชนได้รับศึกษาขั้นพื้นฐานในสายสามัญ และจัดกลุ่มอาชีพ กลุ่มองค์กรต่าง ๆ เข้าไปร่วมเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มหมอดินอาสา กลุ่มการผลิตปุ๋ยหมัก และนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ รวมไปถึงการปรับปรุงภูมิทัศน์ของแหล่งการเรียนรู้ให้มับรรยากาศในการเรียนรู้ โดยระดมกำลังนักศึกษา กคน. และชาวบ้านร่วมกันพัฒนาและส่งเสริม สนับสนุนแหล่งการเรียนรู้ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในอนาคต

แหล่งการเรียนรู้ด้านการเกษตร และสวนเกษตรธรรมชาติ ได้รับการพัฒนาไประดับหนึ่ง แต่ยังต้องการการพัฒนาด้านกิจกรรม เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ที่มาเรียนรู้คือ

1. พัฒนาทักษะการพูดในที่ชุมชน โดยการอบรมให้ความรู้กับสมาชิกกลุ่ม ให้สามารถเป็นวิทยากรหลักได้ เมื่อวิทยากรตัวจริงติดภารกิจหรือไม่ว่าง
2. ศูนย์ กคน. อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาด้านสื่อในการประกอบการบรรยาย เพื่อให้ผู้มาเรียนรู้ได้เข้าใจง่ายขึ้น
3. พัฒนากิจกรรมให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลาย และความต้องการความรู้ไม่เหมือนกัน
4. พัฒนาระบบกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ตามอัธยาศัย ในกรณีที่วิทยากรแหล่งการเรียนรู้ไม่อยู่ โดยการจัดทำในรูปแบบ E-Book และการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต

24 แหล่งการเรียนรู้บ้านนา

ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนาเดิม

จังหวัดสุราษฎร์ธานี

บริบทชุมชน

ป่าพรุกงบ้านน้ำเกลี้ยง เป็นป่าชุ่มน้ำที่มีอยู่แห่งเดียวของอำเภอบ้านนาเดิม ซึ่งในอดีตที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ และมีความ

หลากหลายทางชีวภาพที่ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากป่าพรุกง ซึ่งเป็นแหล่งอาหารสมุนไพร และใช้อุปโภคบริโภคน้ำจืดตลอดจนใช้เป็นที่รองรับน้ำป้องกันน้ำท่วม ปัจจุบันป่าพรุนี้ได้ถูกบุกรุกทำให้ระบบนิเวศน์เสื่อมสภาพความสมบูรณ์ลดลง

พืชพรรณและสัตว์ป่าถูกทำลาย น้ำเน่าเสีย มีชาวบ้านได้รับผลกระทบ และเดือดร้อน จึงมีความคิดที่จะอนุรักษ์ และใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ทางธรรมชาติที่ยั่งยืนต่อไปให้กับเยาวชนรุ่นหลัง โดยความร่วมมือทั้งทางภาครัฐและเอกชนให้เป็นมรดกของชาติต่อไป

ปัจจุบันบ้านน้ำเกลี้ยงได้เกิดชมรมคนรักป่าพรุกงบ้านนา ซึ่งประกอบด้วยชาวบ้าน เยาวชนนอกโรงเรียน และนักเรียน

รูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

1. การเกิดแหล่งการเรียนรู้

ศูนย์ กคนอำเภอบ้านนาเดิม ได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเป็นการสร้างงานสร้างอาชีพ ให้กับชาวบ้านน้ำเกลี้ยง

โดยร่วมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนา มีกิจกรรม ดังนี้

โครงการแหล่งเรียนรู้ “มรดกธรรมชาติป่าพรุรง” ลักษณะกิจกรรมจัดเป็นฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้เยาวชนนอกโรงเรียน และนักเรียนได้เรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ ในแต่ละฐาน ดังนี้

- 1.1 ตำนานป่าพรุรง
- 1.2 ระบบนิเวศน์ป่าพรุรง
- 1.3 อาชีพผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ
- 1.4 หญ้าแฝกอนุรักษ์ดิน
- 1.5 เรียนรู้ร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- 1.6 อบรมการทำบัญชี
- 1.7 อบรมการออกกำลังกาย การรำไม้พลอง

กิจกรรมการทำไม้กวาดจากก้านมะพร้าว เป็นการนำวัสดุที่มีในท้องถิ่นมาเพิ่มมูลค่า และเกิดประโยชน์มากขึ้น ทั้งเป็นอาชีพ เสริมเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น กิจกรรมการกระตาดสาจากใบสัปะรดเป็นการนำวัสดุที่มีในท้องถิ่นทำให้เกิดประโยชน์มากขึ้น ทั้งเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น กิจกรรมบูรณาการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. วัตถุประสงค์ความรู้

2.1 การอนุรักษ์ป่าพรุคง โดย นายสกล บัวเพชร ประธานชมรมคนรักป่าพรุบ้านนาเดิม เป็นผู้ริเริ่มอนุรักษ์ป่าและน้ำ เนื่องจากสภาพป่าซึ่งเป็นป่าชุ่มน้ำได้ถูกบุกรุก และทำลายแหล่งน้ำ ทำให้สัตว์น้ำไม่สามารถอาศัยอยู่ได้ จึงได้รวบรวมผู้ที่มีความตรงกันจัดตั้งชมรมคนรักป่าพรุขึ้น เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีให้คงอยู่สืบไป

2.2 การทำผลิตภัณฑ์จากวัสดุในท้องถิ่น

1) การจักสานจากต้นหม้อข้าวหม้อแกงลิง โดย นายคำรณ ฉวาง นำเถาวัลย์ต้นหม้อข้าวหม้อแกงลิงมาจักสานเป็นกระจาด ชะลอม ตะกร้าสำหรับใส่ผลไม้ เป็นต้น และได้ถ่ายทอดให้เยาวชนได้ฝึกปฏิบัติ เพื่อสืบทอดศิลปการจักสาน

2) การทำไม้กวาดจากก้านมะพร้าว โดย นายวงศ์ อำพันมาก ได้นำก้านมะพร้าวมาทำไม้กวาดเป็นน้ำวัสดุที่มีในท้องถิ่นมาเพิ่มมูลค่า และการสร้างรายได้โดยการจัดอบรมและฝึกปฏิบัติการทำไม้กวาดจากก้านมะพร้าวให้กับประชาชนในพื้นที่

3) การทำกระดาษสาจากใบสับปะรด โดย นางสุชาดา ชวัญจิตร เป็นผู้ริเริ่มและรวบรวมกลุ่มนำใบสับปะรดมาทดลองทำกระดาษ ซึ่งสามารถนำมาทำได้

3. การจัดการกระบวนการเรียนรู้

ป่าพรุคงบ้านน้ำเกลี้ยง เป็นสถานที่ที่ได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน เพื่ออนุรักษ์ไว้เป็นมรดกของอำเภอบ้านนาเดิม ศูนย์กศน. อำเภอบ้านนาเดิม ได้ร่วมกับภาคีเครือข่ายในการอนุรักษ์ไว้ ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลบ้านนา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนา

คณะกรรมการหมู่บ้านน้ำเกลี้ยงจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เยาวชน ประชาชน เกิดความตระหนัก รัก ห่วงแทนทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะชมรมคนรักป่าพรุ ซึ่งเป็นผู้เห็นความสำคัญและให้ความสำคัญกับป่าแห่งนี้

4. กลุ่มเป้าหมาย

ประชาชนในพื้นที่กลุ่มภายนอกพื้นที่ เช่น นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี และนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ กลุ่มนักเรียนในโรงเรียนในเขตอำเภอบ้านนาเดิม

5. การบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้

ป่าพรุคงได้รับความสนใจจากทุกภาคส่วน จัดให้เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของอำเภอบ้านนาเดิม ได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ หลากหลายจากส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะศูนย์ กคน. อำเภอบ้านนาเดิม ได้จัดกิจกรรมการปลูกหญ้าแฝก เพื่อป้องกันการพังทลายของหน้าดิน สำหรับนักศึกษาและนักเรียนในระบบได้จัดกิจกรรม นักสืบสายน้ำ เพื่อค้นคว้าหาค่าคุณภาพของน้ำในบริเวณป่าพรุคงแห่งนี้

6. ผลที่เกิดขึ้น

ผลจากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ หลากหลาย จากหลายหน่วยงานทำให้น้ำใน บริเวณป่าพรุคงแห่งนี้มีสภาพที่ดีขึ้น ซึ่งจาก เดิมน้ำเน่าเสีย เกิดกลิ่นเหม็น มีขยะลอย ปลาและสัตว์น้ำมีน้อย ในปัจจุบันสภาพน้ำดี ขึ้นมาก มีสัตว์น้ำมากขึ้น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

การจัดกิจกรรมทุกกิจกรรมจะมุ่งเน้นให้กลุ่มเป้าหมายเห็นความสำคัญของป่า และแหล่งน้ำ โดยทีมงานมีการวางแผนการจัดกิจกรรมร่วมกัน สำหรับศูนย์ กศน. อำเภอบ้านนาเดิม ได้จัดกิจกรรมเกี่ยวกับการรักษาหน้าดิน โดยการปลูกหญ้าแฝก การรักษาแหล่งน้ำโดยการกำจัดขยะ และมีการรณรงค์ให้รักหวงแหนป่าชุมชน

บทบาทของ กศน. ต่อการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้

สำนักงาน กศน. มีนโยบายเน้นการพัฒนาคน ให้การศึกษาให้กับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย การดำเนินกิจกรรมมีหลายวิธีการ มีทั้งการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพในการดำเนินชีวิต และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาในทุกสถานที่ตามความต้องการ โดยการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากแหล่งการเรียนรู้ และจากภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้านที่มีความชำนาญเฉพาะด้านต่าง ๆ

แนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในอนาคต

แหล่งการเรียนรู้ป่าพรุกลงได้รับการส่งเสริมและพัฒนาจากหลายหน่วยงานที่เป็นภาคีเครือข่าย สำหรับศูนย์ กศน. อำเภอบ้านนาเดิมมีนโยบายจัดตั้งศูนย์ข้อมูลป่าพรุกลง ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลบ้านนา ส่วนองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้ตั้งงบประมาณพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ป่าพรุกลง ให้เป็นศูนย์เรียนรู้ป่าชุมชนของอำเภอบ้านนาเดิม เพื่ออนุรักษ์ป่าพรุกลงแห่งนี้ไว้สำหรับคนรุ่นหลังต่อไป

25. แหล่งการเรียนรู้บ้านปากด่าน

ตำบลท่าเรือ อำเภอบ้านนาเดิม

จังหวัดสุราษฎร์ธานี

บริบทชุมชน

หมู่ 1 บ้านปากด่าน ตำบลท่าเรือ อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพทางการเกษตรมีการปลูก

ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และผลไม้ต่าง ๆ รวมถึงการปลูกพืชผักสวนครัว ซึ่งเดิมเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ปุ๋ยเคมีในการผลิต ทำให้มีต้นทุนทางการผลิตสูง และทำลายสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติเกษตรกรจึงได้รวมกลุ่มจัดกระบวนการเรียนรู้ศึกษาดูงาน เพื่อหาวิธีการแนวคิดที่จะลดต้นทุนการผลิต และช่วยรักษาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เนื่องจากภายในชุมชนมีทรัพยากรป่าไม้ แหล่งน้ำ และสวนสุขภาพ ซึ่งเป็นแหล่งการเรียนรู้ภายในชุมชน

ศูนย์ กคน. อำเภอบ้านนาเดิม ร่วมกับผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านสมาชิก อบต. คณะกรรมการหมู่บ้าน และแกนนำชุมชน

ได้ประชุมเพื่อหาแนวทางวิธีการช่วยเหลือชาวบ้าน และจะให้ชุมชนเป็นชุมชนพึ่งตนเองในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง โดยได้รวมกลุ่มในการทำปุ๋ยน้ำชีวภาพ เพื่อลดต้นทุนทางการผลิต มีการรวมกลุ่มจัดตั้งร้านค้าชุมชนจำหน่าย

ข้าวสาร รวมกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ เพื่อให้ชุมชนบ้านปากด่าน ได้มีเงินทุนหมุนเวียนภายในชุมชน และมีผู้นำในเรื่องการการดูแลรักษาดิน โดยการทำปุ๋ยบำรุงดิน การรักษาโรคจากดิน สารกำจัดแมลง และการปลูกหญ้าแฝกเพื่อรักษาหน้าดิน เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชนเป็นชุมชนพึ่งพาตนเอง เป็นหมู่บ้านนำร่องในเรื่องการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นชุมชนเข้มแข็งต่อไป

รูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

1. การเกิดแหล่งการเรียนรู้

เนื่องจากชาวบ้านในชุมชนบ้านปากด่าน มีอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลัก โดยการปลูกยางพารา ปาล์มน้ำมัน ผลไม้ และการปลูกผักสวนครัวเป็นอาชีพรอง ซึ่งชาวบ้านปากด่านมีความเห็นว่าการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีต่าง ๆ ทำให้มีค่าใช้จ่ายสูง และทำให้เกิดกระทบทบจากการใช้สารเคมีดังกล่าว จึงได้รวมกลุ่มกันเพื่อแก้ปัญหา โดยการเริ่มจากการสร้างความตระหนักในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งทางศูนย์ กศน. อำเภอบ้านนาเดิมได้จัดประชุมอบรมสร้างความตระหนัก และได้เชิญภาคีเครือข่ายเข้ามาร่วมในการจัดอบรมด้วย โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1.1 สร้างความเข้าใจและสามารถนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

1.2 เป็นแหล่งการเรียนรู้ด้านการทำสวนเกษตรธรรมชาติ และปุ๋ยหมัก

1.3 ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

1.4 ให้คนในชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้กัน
เองในชุมชน

1.5 ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สามารถแก้ปัญหา
เกษตรกันเอง ในชุมชน

2. องค์กรความรู้

การรักษาดินโดยวิธีเกษตรธรรมชาติ โดย นายวิมล สุขเจริญ ซึ่งเดิมเกษตรกรชาวบ้านปากด่านจะใช้วิธีดูแลรักษาต้นไม้ โดยการใช้ปุ๋ย และสารเคมี ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง และเป็นการทำลายหน้าดิน ทางกลุ่มเกษตรกรบ้านปากด่าน จึงได้รวมกลุ่มกันโดยมีนายวิมล สุขเจริญ เป็นผู้นำกลุ่ม ใช้วิธีการดูแลหน้าดินโดยการปลูกหญ้าแฝก ทำปุ๋ยน้ำ ปุ๋ยหมักชีวภาพ และทำสารกำจัดแมลงโดยสกัดจากสารธรรมชาติ เป็นต้น ทำให้เกษตรกรลดต้นทุนการผลิต บริโภคผลไม้และผักปลอดสารพิษ ทำให้สุขภาพแข็งแรง

ร้านค้าชุมชน จำหน่ายข้าวสาร โดย นางสาวนิก ชัยสวัสดิ์ ได้รวมกลุ่มสมาชิกเปิดร้านค้าชุมชน เพื่อจำหน่ายข้าวสารและสินค้าเพื่อการบริโภคสำหรับสมาชิก ทำให้เกิดการหมุนเวียนเงินทุนภายในหมู่บ้าน สมาชิกซื้อสินค้าราคาถูก และมีเงินปันผลจากกำไรที่ได้รับอีก ทำให้ชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ นอกจากสมาชิกมีการรวมกลุ่มทำขนม ข้าวพองแดงโม ไว้จำหน่ายในร้านค้าอีกด้วย

การปลูกผักปลอดสารพิษ โดย นางหวง เจริญแพทย์ ได้รวมกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ โดยการใช้ปุ๋ยชีวภาพและสารกำจัดแมลง ซึ่งใช้วัสดุในท้องถิ่นทำเอง เป็นการลดต้นทุนการผลิต และได้บริโภคผักที่สะอาด ปลอดภัย โดยฝึกคิดที่ว่าปลูกทุกอย่างที่กินและกินทุกอย่างที่ปลูก และเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ นอกจากนี้ทำให้สุขภาพจิตดี มีการช่วยเหลือเกื้อกูลแบ่งปันภายในชุมชน

กลุ่มเลี้ยงสัตว์ โดยนายโชคชัย โสยรินทร์ รวมกลุ่มเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะโคพื้นบ้าน สุกร และไก่ มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้แก่ประชากร ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบ อาชีพการทำสวนยางพารา สวนปาล์มน้ำมัน และสวนผลไม้ ใช้พื้นที่ภายในสวนสำหรับเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นการใช้พื้นที่ที่คุ้มค่า และมีประโยชน์สำหรับครอบครัว

3. การจัดกระบวนการเรียนรู้

บ้านปากด่าน หมู่ 1 ต.ท่าเรือ เป็นสถานที่ ที่ได้รับคัดเลือกจากอำเภอให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบนำร่องเศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์ กศน. อำเภอบ้านนาเดิม ร่วมกับภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย พัฒนาการอำเภอ เกษตรอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล และสถานีอนามัยตำบลท่าเรือ จัดอบรมให้ความรู้ รวมถึงการยกระดับการศึกษาให้กับประชาชนในหมู่บ้านปากด่าน โดยการจัดให้ทุกกลุ่มและทุกบ้านเป็นแหล่งการเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะบ้านนายวิมล สุขเจริญ จะให้ความรู้ในเรื่องการดูแลรักษาดินจากใช้ปุ๋ยชีวภาพ โดยทางศูนย์ กศน. อำเภอบ้านนาเดิม จะสนับสนุนงบประมาณในการจัดอบรมให้ความรู้ของแต่ละกลุ่มตามความเหมาะสม โดยร่วมกับภาคีเครือข่าย

4. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเกษตรกรภายในหมู่บ้าน กลุ่มบุคคลที่มาจากภายนอกชุมชน เช่น นักเรียน นักศึกษา บุคลากรภาครัฐและเอกชน กลุ่มเยาวชนของโรงเรียน หมายถึง นักศึกษา กศน.

5. การบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้

เนื่องจากหมู่บ้านปากดำน เป็นหมู่บ้านที่ได้รับคัดเลือกเป็นหมู่บ้านนำร่องให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ภายในอำเภอ ดังนั้นการบริหารจัดการจึงต้องอาศัยหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาบริหารจัดการและเป็นพี่เลี้ยง

6. ผลที่เกิดขึ้น

จากผลการดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชนบ้านปากดำน มีการเปลี่ยนแปลงด้านการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ประชากรสามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งการเรียนรู้ทุกแห่ง และสามารถสอบถามความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อีกด้วย นอกจากนี้ยังมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม และระหว่างบุคคลที่มีความสามารถ ความชำนาญในด้านนั้น ๆ รวมถึงการเรียนรู้วิถีชีวิตจากบุคคลภายนอกชุมชน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จะต้องจัดให้เกิดประโยชน์แก่ผู้มาเรียน มีการถ่ายทอดความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด โดยอาศัยทีมงานในการวางแผน การกำหนดกิจกรรมให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย และตรงตามความต้องการของผู้มาเรียนรู้ ในส่วนของศูนย์กคนอำเภอบ้านนาเดิมให้คำปรึกษาแนะนำ รวมถึงการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม

บทบาทของ กคน. ต่อการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้

สำนักงาน กคน. เป็นหน่วยงานที่มุ่งพัฒนาคน โดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับกลุ่มเป้าหมายประชากรวัยแรงงาน อายุ 15-59 ปี มีการจัดของระดับการศึกษาให้กับประชากรวัยแรงงาน การจัดอบรมวิชาชีพตามความต้องการ รวมถึงการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ และหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ยกย่องภูมิปัญญาถิ่น โดยให้นักศึกษา กคน. เข้าไปเรียนรู้กับแหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในอนาคต

แหล่งการเรียนรู้ด้านการเกษตรและสวนเกษตรแบบธรรมชาติได้รับการพัฒนาปรับปรุงทั้งทางด้านกิจกรรมและการพัฒนาคน ในเรื่องฝึกทักษะการพูด งบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรม สื่อประชาสัมพันธ์ ให้กับกลุ่มต่าง ๆ การบริหารจัดการกลุ่มเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน

บทที่ 4

บทสรุป

ในโครงการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีกิจกรรมที่สำคัญ คือ “การพัฒนารูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน” ได้มีการเสริมความเข้าใจ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการดำเนินงานในเรื่องบทบาท และหน้าที่ของแหล่งการเรียนรู้จัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เป็นองค์กรเปิด สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับสภาพสังคม วิถีชีวิตและสภาพเศรษฐกิจของแต่ละท้องถิ่น หากความร่วมมือกับหน่วยงาน บุคคล และกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา หลักสูตรที่ยืดหยุ่นกลุ่มเป้าหมายสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจ ควรเป็นแหล่งศึกษา ค้นคว้า วิจัย และสามารถจัดกระบวนการที่เชื่อมโยงกับองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำสาระการเรียนรู้ เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน เป็นแหล่งข้อมูลที่กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเชื่อมโยง ข้อมูลระหว่างแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกันได้อย่างดี และเป็นแหล่งเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ผลงาน เพื่อให้ผู้สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างแท้จริง และได้แบ่งประเภทของแหล่งการเรียนรู้ในเบื้องต้นว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์สถาน หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้ อื่น ๆ ได้แก่ โบราณสถาน ศาสนสถาน อนุสรณ์สถาน ศูนย์วัฒนธรรม สภาวัฒนธรรมจังหวัด คนตีศรีลังกม ศิลปินดีเด่น ศิลปินแห่งชาติ จากนั้น

ได้กำหนดกรอบการทำงานในการสร้างความเข้าใจระหว่างส่วนกลางและบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งเมื่อดำเนินการแล้วปรากฏผลโดยสรุป คือ ทำให้ภูมิปัญญา มีความรู้และประสบการณ์เพิ่มขึ้น สามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างเหมาะสม และทำให้การจัดกิจกรรม ตลอดจนการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ได้ดีขึ้น และเป็นการกระตุ้นให้บุคลากรของ กศน. มีความตระหนักในการส่งเสริมสนับสนุน ได้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาทำให้พบกรณีต่าง ๆ ที่ควรพัฒนาหรือปรับปรุง คือ การจัดแหล่งการเรียนรู้ควรให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม และให้มีความหลากหลายสามารถยืดหยุ่นได้ให้เหมาะสมในแต่ละท้องถิ่นและความสนใจของประชาชนเป็นหลัก

ผลงานที่เป็นจุดเด่น

โดยภาพรวมงานหรือกิจกรรมที่ปรากฏและการจะดำเนินการต่อไป คือ การร่วมมือในการจัดกิจกรรมร่วมกันทำให้ผลงานที่เกิดขึ้นเด่นชัด และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนมีประสบการณ์ในการพัฒนาอาชีพให้มีคุณภาพสูงขึ้น และที่สำคัญก็คือมีรายได้สูงขึ้น ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นด้วย

การเรียนรู้ตามอัธยาศัย

ผลจากการจัดกิจกรรมทำให้ชาวบ้านผู้นำชุมชน และชุมชนเกิดการ พัฒนาตนเองอย่างค่อยเป็นค่อยไป เกิดกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม การถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นในชุมชนจากคนรุ่นหลังสู่อีกรุ่นหนึ่ง ทำให้

ประชาชนมีความสนใจที่จะแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตให้เหมาะสม

เครือข่ายการเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในทุกพื้นที่ที่มีความกระตือรือร้นและเกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับองค์กรต่าง ๆ บุคคลทั้งในระดับ และมิติต่าง ๆ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเป็นภาคเครือข่ายร่วมกันศูนย์ กศน. อำเภอ สำนักงาน กศน. จังหวัด รวมทั้งสถานศึกษาในระดับภาคและสำนักงานในส่วนกลางได้มีบทบาทในการเชื่อมโยงความรู้และการเผยแพร่ความรู้สู่สังคมภายนอก การจัดให้นักศึกษา กศน. เข้ามาศึกษาดูงาน การจัดค่ายทักษะชีวิต

นอกจากนี้ยังทำให้การถ่ายทอดองค์ความรู้ของผู้นำชุมชน และชาวบ้านจำเป็นต้องมีองค์กรทางการศึกษาเข้ามาช่วยพูดคุย การเขียน การสรุปองค์ความรู้ และนำสู่การถ่ายทอดผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ และความต่อเนื่องของนโยบายและการปฏิบัติ นโยบายของรัฐควรทำอย่างต่อเนื่อง ในการเปิดโอกาสให้ชุมชนพัฒนาตนเอง แต่หน่วยงานมีนโยบาย แต่ละมิติ แต่ละโครงการที่รวมเข้ากับชุมชน ซึ่งจำเป็นจะต้องให้เกิดการบูรณาการที่จะเข้าสู่ชุมชน ผู้บริการและเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติจะต้องชัดเจน และเข้าถึงชุมชนให้เหมาะสม

แนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

จากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผ่านมายังคงมีปัญญาอุปสรรคบางประการที่สนใจและหาแนวทางพัฒนาต่อไป คือ

1. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ควรเป็นลักษณะการซึมซับ โดยให้บุคคลภายนอกเข้ามาร่วมอยู่กับชาวบ้าน มีการจดบันทึกการเข้าใจในการ

เจริญเติบโตของพืชผักและวิถีการทำงานตลอดวันของชุมชน เป็นการพัฒนา การเรียนรู้ตามอัธยาศัยในมิติของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปพร้อมกัน

2. ศูนย์ กศน. อำเภอ และสำนักงาน กศน. จังหวัด ควรให้การ สนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยให้เกิดการต่อเนื่องในลักษณะ ของภาคีเครือข่ายและการเสริมในการสรุปลงองค์ความรู้การเพิ่มทักษะในการ ใช้สื่อเทคโนโลยีให้กับชุมชนได้มากยิ่งขึ้น

3. ผู้ที่จะเข้ามาเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้ควรใช้ชีวิตร่วมอยู่ใน ชุมชนเพื่อศึกษาวิถีชีวิต ประสบการณ์ และองค์ความรู้ต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง เพราะการเรียนรู้อย่างผิวเผินเพียงไม่กี่ชั่วโมง จะไม่ลึกซึ้งและเข้าใจความรู้ ต่าง ๆ อย่างถ่องแท้

4. การเรียนรู้ดูงานต้องไม่ขัดแย้งกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนมี หลายประเด็นที่ต้องให้การศึกษาแก่ผู้ที่จะมาเรียนรู้ เช่น การศึกษาดูงาน ไปพร้อม ๆ กับที่ชาวบ้านเขาประกอบอาชีพ ดำเนินชีวิตตามปกติไม่ไปรบกวน เวลาของชาวบ้านไม่เก็บผลผลิตของชาวบ้านโดยพลการไม่เหยียบย่ำ ทำลาย พืชผักผลผลิตของชาวบ้านให้เสียหาย สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ควรให้การเรียนรู้ แก่ประชาชนผู้มาเรียนรู้ด้วย

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จ

1. มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง และมีการพัฒนาผู้นำชุมชนรุ่นใหม่เพื่อ เตรียมความพร้อมที่จะก้าวมาเป็นผู้นำชุมชนในอนาคต

2. มีผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน เพื่อจะได้ช่วยกันพัฒนากิจกรรม ได้อย่างต่อเนื่อง

3. ชุมชนรู้จักการเปลี่ยนวิกฤติเป็นโอกาส

4. ชุมชนมีทุนทางสังคม ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี อาชีพทวิภาคีประชาชาติ วัดคู่ดับ วัสดุอุปกรณ์ เงินทุนหมุนเวียน ในชุมชน ได้แก่

- (1) มีภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาชีพ
 - (2) มีภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปวัฒนธรรม และประเพณี
 - (3) มีเงินทุนหมุนเวียนในชุมชน
 - (4) มีทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - (5) มีวัดอุทิศในชุมชน
5. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการร่วมคิดแก้ปัญหา ร่วมวางแผนร่วมทำ ร่วมประเมินผลและร่วมรับผลประโยชน์
 6. ชุมชนมีความรัก สามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน
 7. ความมุ่งมั่นของชุมชนที่มีใจพร้อมจะร่วมกันพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
 8. ภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้นำชุมชนในชุมชน เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่ศึกษาด้วยตนเอง ลองผิดลองถูกในการค้นหาทางเลือก วิธีการแก้ปัญหาในการพัฒนาอาชีพและชุมชนของตนเอง จนประสบความสำเร็จ และเป็นแบบอย่างของคนในชุมชน
 9. การทำงานแบบลุยถึงที่ของครู กคน.ที่มีความใกล้ชิดและเกาะติดสถานการณ์ในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง
 10. ชุมชนมีความเชื่อมั่น ศรัทธา และยอมรับในการทำงานของครู กคน.
 11. ภาคีเครือข่ายพนักกำลังร่วมสนับสนุนการพัฒนาการดำเนินงาน ได้แก่ แหล่งการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ

บทบาทหน้าที่ของ กคน. กับแหล่งการเรียนรู้

บุคลากรของ กคน. ควรมีบทบาทเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้ด้วยครู กคน.จัดกระบวนการ เป็นวิทยากรกระบวนการ สร้างความเชื่อมั่นให้กับชุมชน โดยมีกระบวนการแก้ปัญหาในชุมชนให้

กระบวนการคิด นำชุมชนในการคิด มองไปในอนาคตว่าจะมีการจัดการอย่างไร เป็นผู้มีความสามารถในด้านการเป็นผู้ดำเนินการ หรือจัดกระบวนการของการจัดเวทีในหมู่บ้านแต่ละครั้ง เพื่อให้ชาวบ้านรู้จักตนเองรู้ปัญหาของตนเอง และหาแนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน จากการที่บุคลากร กศน. ไม่ว่าจะ เป็น ครู อาสาฯ หรือ ครู ศรช. ซึ่งทำงานในพื้นที่ตลอด และทำงานแบบฝังตัว ทำให้ได้รับความไว้วางใจจากชุมชน เวลาชาวบ้านมีภารกิจ หรือ ปัญหา ก็มักจะปรึกษา หรือ ให้ครู กศน. เป็นผู้ช่วยหาแนวทาง ในการแก้ไขปัญหาเสมอ

การจัดการเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้ส่งเสริมให้คนได้เข้ามาเรียนรู้ คือ กศน.อำเภอ จะจัดกิจกรรมส่งเสริมให้กับกลุ่มเกษตร กลุ่มเยาวชน ให้เข้าเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้ และใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด ซึ่งเป็นความรู้ดั้งเดิม จัดเวทีการเรียนรู้

การพัฒนาบุคลากรที่อยู่ในแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน เช่น พาศึกษา ดูงาน และนำความรู้ มาใช้กับแหล่งการเรียนรู้ของตนเอง โดยไม่เปลี่ยนแปลงไปจากวิถีชีวิตเดิม ๆ ของตนเอง จัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนระหว่างแหล่งการเรียนรู้กับแหล่งการเรียนรู้ ประสานงานเครือข่ายส่งเสริมสนับสนุนการประสานงานเครือข่ายในการจัดกิจกรรมการศึกษา เช่น กิจกรรมด้านอาชีพ การเกษตร ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เครือข่ายหน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน โดยบูรณาการเข้าด้วยกันมาเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย และจัดเป็น วิชิตี และเอกสารเป็นรูปเล่ม เพื่อให้ผู้ที่สนใจเรียนรู้สามารถเข้าศึกษาเรียนรู้ได้เลย

การประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ของแหล่งการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ต้องได้รับการประชาสัมพันธ์ โดยใช้วิทยุชุมชน หรือประชุมหัวหน้าส่วนราชการต่าง ๆ เป็นเอกสารแผ่นพับ รูปแบบวีซีดี หรือ ทางเว็บไซต์

กคน. มีบทบาทในการเตรียมทีมเข้าไปช่วยส่งเสริมให้แหล่งการเรียนรู้จัดกิจกรรมของแหล่งการเรียนรู้ เพื่อให้แหล่งการเรียนรู้มีความเข้มแข็งช่วยเหลือตนเองได้ เพื่อให้ความรู้แบบดั้งเดิมของแหล่งการเรียนรู้ได้ถ่ายทอดไม่ให้ความรู้สูญหายไป

กิจกรรมการเรียนรู้ ครู กคน. มีการจัดการศึกษา โดยการนำนักศึกษา กคน. เข้าเรียนรู้ที่แหล่งการเรียนรู้ เนื่องจากเนื้อหาในหลักสูตรบางสาระสามารถบูรณาการเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้ได้ มีการพัฒนาการจัดทำหลักสูตร กรอบเนื้อหา กรอบแนวคิด เพื่อให้แหล่งการเรียนรู้ หรือเจ้าของแหล่งการเรียนรู้ มีแนวทางในการดำเนินงานมีการจัดองค์ความรู้ สนับสนุนการจัดองค์ความรู้ในขณะที่แหล่งการเรียนรู้มีภูมิปัญญา หรือหาแนวทางพัฒนาอื่น ๆ

งบประมาณ กคน. สนับสนุนงบประมาณ ในรูปแบบการจัดทำสื่อ แผ่นพับเอกสาร หรือ ช่วยทำแผนที่ความคิดให้ เพื่อสะดวกในการบรรยาย ทำเป็นแผ่นวีซีดีช่วยให้การบรรยายสะดวกขึ้น เวลาที่วิทยากรหลักประจำแหล่งการเรียนรู้ไม่อยู่ /ติดภารกิจ หรือประชาสัมพันธ์ในเว็บไซต์ของ กคน. การประกาศ / ยกย่อง ประกาศยกย่องแหล่งการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้ดำเนินการ หรือ เจ้าของแหล่งมีขวัญกำลังใจ ด้วยบุคคลเหล่านี้ เป็นผู้ร่วมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ด้วยใจ มีความเสียสละ สมควรได้รับการเชิดชู ประกาศเกียรติคุณ จัดทำทำเนียบแหล่งการเรียนรู้ ของ กคน. แล้วเผยแพร่ต่อสาธารณชน เสริมสร้างขวัญกำลังใจให้กับครู กคน. ที่รับผิดชอบ เป็นที่เลี้ยง และทำงานพัฒนาร่วมกับแหล่งการเรียนรู้

แนวทางการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในอนาคต

วิธีการในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ เพื่อที่จะได้ทำหน้าที่ในบทบาทการพัฒนาและการจัดการเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนตามกระบวนการ

1. ยกย่องเชิดชู ควรสนับสนุนงบประมาณจากภายนอกเพื่อเป็นปัจจัยเสริมสร้างความเข้มแข็งของแหล่งการเรียนรู้และจะเป็นการฝึกกำลังจากภาคีเครือข่ายที่สนับสนุนทรัพยากรและแบ่งปันเกียรติ ประกาศเป็นทำเนียบแหล่งการเรียนรู้ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ ให้ภูมิปัญญาหรือผู้ปฏิบัติงานได้มีพลังในการขับเคลื่อนตามบทบาทในการจัดการเรียนรู้ให้กับชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง และยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคลากรของ กคน. เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานต่อไป

2. จัดทำแผนพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ เพื่อเป็นสารสนเทศโดยนำไปหลอมสู่แผนชุมชนในภาพรวมของกลยุทธ์ในชุมชน โดยควรคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอน

3. ควรจัดให้เป็นองค์กรในรูปแบบการฝึกกำลังแหล่งการเรียนรู้ ทั้งปวงเน้นกลุ่มหรือชมรมในระดับท้องถิ่น และขยายในภาพกว้างต่อไปในอนาคต เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็ง โดยบรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์กรนี้จะได้เรียนรู้จากประสบการณ์เรียนรู้จากปัญหา เรียนรู้จากความสำเร้ง เพื่อการต่อยอดในศักยภาพของตนช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่า

4. ควรสนับสนุนงบประมาณจากภายนอกเพื่อเป็นปัจจัยเสริมสร้างความเข้มแข็งของแหล่งการเรียนรู้และจะเป็นการฝึกกำลังจากภาคีเครือข่ายที่สนับสนุนทรัพยากรและแบ่งปันช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่า

5. ควรรวบรวมมวลประสบการณ์ของแหล่งการเรียนรู้โดยถอดเป็นบทเรียนที่มีองค์ความรู้ชัดเจนในบริบทของแหล่งการเรียนรู้ นั้น เพื่อสังเคราะห์เป็นหลักสูตรสถานศึกษาหรือหลักสูตรท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์ของตนหรือของชุมชนนั้น ๆ ซึ่งจะสะท้อนถึงคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะถ่ายทอดเพื่อสืบสานให้ยั่งยืนต่อไป

6. ควรพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้เข้าสู่กระบวนการเทียบโอนความรู้ของการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยควรเป็นความร่วมมือในระดับจังหวัดกับชุมชน

เพื่อเป็นโอกาสการจัดการศึกษาที่สัมพันธ์กันระหว่างการศึกษตามอัธยาศัยและการศึกษาชั้นพื้นฐานที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้มีโอกาสในการที่จะนำความรู้จากแหล่งการเรียนรู้หรือจากการศึกษาชั้นพื้นฐานไปเทียบโอนเพื่อยกระดับการศึกษาของตนได้อย่างกลมกลืนกับวัฒนธรรมการเรียนรู้ของชุมชนที่ชุมชนมีสิทธิในการเลือกวิถีการเรียนรู้ในรูปแบบที่ตนเองต้องการ

7. การเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ของการศึกษตามอัธยาศัยในแหล่งการเรียนรู้กับการศึกษาอื่น ในสถานศึกษาได้เรียนรู้ซึ่งกันและกันได้โดยสามารถนำการเรียนรู้นั้นไปแสดงผลกับการเรียนในอีกรูปแบบหนึ่งได้

8. ควรพัฒนาการเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้เป็นกระบวนการคิดเป็น โดย กศน. ควรมีบทบาทในการคิดเป็นที่ เป็นปัจจัยหลักในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนในการให้ผู้เรียนร่วมกันค้นหาปัญหาของตน/ชุมชน ร่วมกันระดมสมองหาแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนและชุมชนจากองค์ความรู้ของแหล่งการเรียนรู้ นั้น รวมทั้งได้มีการนำไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของตน/ชุมชนจริงอย่างมีพลวัต (Dinamic)

9. ควรมีการพัฒนาหรือควรมีระบบพัฒนาบุคลากรของแหล่งการเรียนรู้และบุคลากรของ กศน. ให้กลมกลืนกับการเปลี่ยนแปลงในบริบทของสังคมระดับท้องถิ่นสู่โลกาภิวัตน์อย่างต่อเนื่องและมีแผนการพัฒนาที่ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงเพื่อเป็นกระบวนการพัฒนาระดับศักยภาพในสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

10. ควรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โดยการใช้อีสื่อที่หลากหลายและควรสร้างภาคีเครือข่ายในชุมชน เช่น เลียงตามสาย ป้ายประกาศ วิทยุชุมชน ร่วมกับสื่อในระดับอำเภอ จังหวัด และประเทศ เช่น สื่อเผยแพร่ทาง Internet หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ อย่างเป็นทางการที่สะท้อนผลและการจัดการเรียนรู้สู่สังคมได้อย่างกว้างขวาง

บรรณานุกรม

การศึกษานอกโรงเรียน, กรม, การจัดการศึกษานอกระบบเพื่อการ
ศึกษาดลอดชีวิต ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมการศึกษา
ตามอัธยาศัย, ม.ป.พ..

_____ . แผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษานอกโรงเรียนและ
การศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
พ.ศ. 2549 – 2551. กรุงเทพฯ : รัชชการพิมพ์, 2549.

_____ . Roadmap การพัฒนาห้องสมุดประชาชน
ปี 2549 – 2551. กรุงเทพฯ : เค.เจ.พรินติ้ง จำกัด, 2549.

การศึกษานอกโรงเรียน, สำนักบริหารงาน. จุดเน้นและกลยุทธ์การ
ดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียน ปีงบประมาณ
2550. กรุงเทพฯ : รัชชการพิมพ์, 2550.

_____ . บุคลากร หน่วยงาน และสถานศึกษาที่จัดหรือสนับสนุน
การศึกษานอกโรงเรียนดีเด่น. กรุงเทพฯ : กลุ่มส่งเสริม
ปฏิบัติการ, 2550.

_____ . ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงานการศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ปีงบประมาณ
2551. กรุงเทพฯ : รัชชการพิมพ์, 2550.

การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสมุทรปราการ, ศูนย์. สมุทรปราการ
เมืองแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิทย์บรรณ,
2547.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน.

เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สมมิตร
พรินติ้ง, 2550.

_____. รายงานการศึกษา เรื่อง สารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการ
พัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของคนไทย.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2548.

_____. รายงานการสังเคราะห์องค์ความรู้ เรื่อง การพัฒนา
ชุมชนเมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับสังคมไทย. กรุงเทพฯ :
บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด, 2548.

_____. แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบ 4 ภูมิภาค.

กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย,
2550.

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. **นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทย
ในการจัดการศึกษา.** กรุงเทพฯ : บริษัท พิมพ์ดีการพิมพ์
จำกัด, 2551.

วิชาการ, กรม. **พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวง
ศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงแบ่งส่วน
ราชการ.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและ
พัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2546.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติ
การศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2546.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ :
ไมมีโรงพิมพ์, 2551.

ส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ, สำนักงาน. เปิดทองหลังพระ
ทองเที่ยวสืบสานโครงการพระราชดำริ. กรุงเทพฯ :
บริษัท แอร์บอร์น พรินต์ จำกัด, 2550.

ภาคผนวก

จังหวัดกำแพงเพชร

การพัฒนากรอบแนวทางการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

สรุปประมวลประสบการณ์
การจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนต้นแบบ

จังหวัดกำแพงเพชร

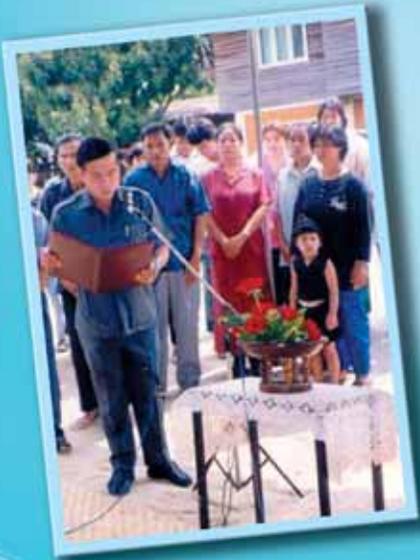
จังหวัดเชียงราย

การพัฒนากรอบแนวทางการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

สรุปประมวลประสบการณ์
การจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนต้นแบบ

จังหวัดเชียงใหม่

จังหวัดเพชรบุรี

จังหวัดเพชรบุรี

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การพัฒนากรอบแบบการจัดการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

สรุปประมวลประสบการณ์
การจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนต้นแบบ

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

จังหวัดขอนแก่น

จังหวัดร้อยเอ็ด

จังหวัดนครนายก

จังหวัดสงขลา

จังหวัดสงขลา

จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จังหวัดสุราษฎร์ธานี

คำสั่งสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษา

ที่ 259/2550

เรื่อง การดำเนินงานโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต กิจกรรม
พัฒนารูปแบบ การจัดแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

สืบเนื่องจากนโยบายกระทรวงศึกษาธิการที่จะเร่งรัดปฏิรูปการศึกษา โดยยึดหลักคุณธรรมนำความรู้สร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีชีวิต ประชาธิปไตย พัฒนาค้นโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของขบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้จัดทำโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ดำเนินกิจกรรมพัฒนารูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้ในชุมชนขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงได้แต่งตั้งคณะดำเนินงานดังนี้

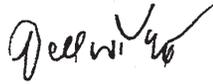
1. ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่ปรึกษา
2. รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่ปรึกษา
(ชินภัทร ภูมิรัตน)
3. ผู้อำนวยการสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ที่ปรึกษา
4. ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านพัฒนาหลักสูตร ที่ปรึกษา
(นายชัยยศ อิ่มสุวรรณ์)
5. ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย ประธานคณะทำงาน
6. ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคใต้ กรรมการ
7. ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ กรรมการ
8. ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรรมการ
9. ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคกลาง กรรมการ
10. ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออก กรรมการ

11. ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน
จังหวัดเชียงใหม่	กรรมการ
12. ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน
จังหวัดกำแพงเพชร	กรรมการ
13. ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน
จังหวัดเพชรบุรี	กรรมการ
14. ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	กรรมการ
15. ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน
จังหวัดสงขลา	กรรมการ
16. ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน
จังหวัดสุราษฎร์ธานี	กรรมการ
17. ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน
จังหวัดร้อยเอ็ด	กรรมการ
18. ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน
จังหวัดขอนแก่น	กรรมการ
19. ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน
จังหวัดนครนายก	กรรมการ
20. ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน
จังหวัดสระแก้ว	กรรมการ
21. นางสาวอมรา ปรุทธิโยธินุพันธ์	กรรมการ
22. นางสาวจตุพร สุทธิวิวัฒน์	กรรมการ
23. นายกฤติพัฒน์ แสงทอง	กรรมการ
24. นางสาวสุพัชรา ไทวรามา	กรรมการ
25. นางเยาวณี ตระกูลดิษฐ์	กรรมการ
26. นางสาววิยะดา มัทธวรรตน์	กรรมการและ
เลขาธิการ
27. นางรุ่งนภา คงฉิม	กรรมการและ
ผู้ช่วยเลขานุการ
28. นางสาวลันทนา กิจงาม	กรรมการและ
ผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้ง บริหารโครงการให้สำเร็จลุล่วงเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการและหากการปฏิบัติงานในพื้นที่เห็นว่ามีควมจำเป็นต้องมีคณะกรรมการดำเนินงาน สามารถแต่งตั้งคณะกรรมการได้ตามความเหมาะสม

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ล้ง ณ วันที่ 19 มีนาคม 2550

(นางจรรยาพร ธรณินทร์)

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

แนวทางในการดำเนินงาน

โครงการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การพัฒนารูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

แนวคิดและหลักการ

ในปีงบประมาณ 2550 สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน ได้กำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ และกลยุทธ์ ในการดำเนินงานการศึกษาออกโรงเรียน ดังนี้

วิสัยทัศน์

สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน จะเป็นองค์กรหลักในการส่งเสริมและพัฒนาประชาชนกลุ่มเป้าหมายให้เป็นบุคคลใฝ่รู้ใฝ่เรียน และแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองตามความต้องการอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่สังคมแห่ง การเรียนรู้บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง

พันธกิจ

1. จัดการศึกษาให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่อยู่นอกโรงเรียน ตามความต้องการและความจำเป็น
2. พัฒนาการเรียนรู้ให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้มีคุณธรรม ความรู้ และมีทักษะการดำรงชีวิตบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง
3. ส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
4. ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตจากสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และแหล่งการเรียนรู้ให้ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

กลยุทธ์

กลยุทธ์การดำเนินงานการศึกษาออกโรงเรียน ปีงบประมาณ 2550 อันเป็นที่มาของการดำเนินโครงการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ กลยุทธ์ที่ 3 ซึ่งกำหนดว่า พัฒนาแหล่งการเรียนรู้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และภูมิปัญญาให้เป็นฐานความรู้ของชุมชน

เพื่อตอบสนองกลยุทธ์ดังกล่าว สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน โดยศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย จึงจัดให้มีโครงการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีกิจกรรมที่สำคัญ คือ “การพัฒนารูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน” ซึ่งแหล่งเรียนรู้ตามมาตรา 25 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีแหล่งการเรียนรู้อยู่หลายประเภท แหล่งเรียนรู้ที่จะเน้นการพัฒนา ในโครงการนี้จะเป็น “แหล่งการเรียนรู้อื่น” โดยเฉพาะ “แหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญา” ที่มีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้

ดังนั้น นิยามของแหล่งการเรียนรู้ตามโครงการ คือ “แหล่งวิทยาการ ซึ่งอาจจะเป็นสถาบันชุมชน ภูมิปัญญาของชุมชน ด้านเศรษฐกิจพอเพียง การเกษตร และศิลปวัฒนธรรม ที่มีอยู่แล้วในวิถีชีวิตและการทำมาหากินในชุมชน โดยก่อให้เกิดกิจกรรมที่กระตุ้นเตือน ให้เกิดความสำนึกถึงความจำเป็นที่จะต้องศึกษาหาความรู้เกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง”

แหล่งการเรียนรู้จะมีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้

1. จัดการศึกษาและการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในทุกระดับและทุกกลุ่มเป้าหมาย
2. สร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นองค์กรเปิด สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง สามารถเสริมบรรยากาศการ

เรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับสภาพสังคม วิถีชีวิตและสภาพทางเศรษฐกิจในแต่ละท้องถิ่น

3. จัดหาความร่วมมือ โดยร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งผู้เรียน เพื่อร่วมกันจัดทำหลักสูตรที่ยืดหยุ่น ผู้เรียนเลือกเรียนตามความถนัดความสนใจ

4. เป็นแหล่งศึกษา ค้นคว้า วิจัย และสามารถจัดกระบวนการเชื่อมโยงกับองค์กรอื่นทั้งสถานศึกษา และชุมชนในแหล่งการเรียนรู้นั้น ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

5. เป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว และเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างแหล่งการเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ทั่วประเทศ

6. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานเพื่อให้ผู้เรียนจากทั่วทุกภูมิภาค สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง การดำเนินงานเพื่อพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน จะใช้ชุมชนใด ชุมชนหนึ่ง (หมู่บ้าน) เป็นฐานของการพัฒนาและดำเนินงาน ส่วนการเลือกชุมชนใด ๆ ให้อยู่ใน ดุลยพินิจ ของสถานศึกษา การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้จะบูรณาการไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาชุมชน และวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่าหลักการและเป้าหมายที่สำคัญในการดำเนินงานจะใช้แหล่งการเรียนรู้เป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาศักยภาพของแหล่งการเรียนรู้ให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้

3. เพื่อเผยแพร่รูปแบบการจัดแหล่งการเรียนรู้ให้หน่วยงานและสถานศึกษานำไปปรับใช้เป็นประโยชน์ต่อไป

เป้าหมาย

พื้นที่ดำเนินงาน ดำเนินการใน 5 ภาค ๆ ละ 2 จังหวัด ๆ ละ 2 ชุมชน
คือ

ภาคเหนือ จังหวัดเชียงราย จังหวัดกำแพงเพชร

ภาคกลาง จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ภาคใต้ จังหวัดสงขลา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภาคตะวันออก จังหวัดนครนายก จังหวัดสระแก้ว

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดขอนแก่น

กลวิธีและกิจกรรม

มีขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. สถานศึกษาที่เป็นพื้นที่เป้าหมาย คือ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเชียงราย กำแพงเพชร เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สงขลา สุราษฎร์ธานี นครนายก สระแก้ว ร้อยเอ็ด และขอนแก่น สรรหาชุมชนที่มีความพร้อมและเอื้อต่อการจัดการศึกษาในด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเกษตร และด้านศิลปวัฒนธรรมระดับหนึ่งและพร้อมที่จะพัฒนาต่อได้

2. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด และศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ พื้นที่เป้าหมายศึกษารูปแบบ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่มีอยู่เดิม โดยการรวบรวมภูมิปัญญา(แหล่งเรียนรู้) องค์ความรู้ของชุมชนที่คัดเลือกได้โดยมีประเด็นในการศึกษาและพิจารณา ดังนี้

2.1 หากจุดเด่น จุดด้อยของชุมชน โดยการสอบถามผู้รู้จากชุมชนหรือศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.2 เนื้อหาหรือองค์ความรู้ของชุมชน ในด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการเกษตร และด้านศิลปวัฒนธรรมที่สามารถเอื้อต่อการจัดการศึกษา การให้ความรู้

2.3 กิจกรรมที่ชุมชนจัดให้บริการความรู้ให้กับประชาชน

2.4 การให้ความรู้ของชุมชนใครเป็นผู้ให้ความรู้หรือถ่ายทอด กระบวนการเรียนรู้ให้กับประชาชน

2.5 กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเป็นอย่างไรและมีรูปแบบ การให้ความรู้อย่างไร

2.6 ข้อมูลของชุมชนมีใครรวบรวมและนำเสนอในรูปแบบใดบ้าง

2.7 ค่าใช้จ่ายการให้บริการความรู้ การเข้ารับบริการของชุมชน มีหรือไม่ ถ้ามีคิดอย่างไร

2.8 วัน เวลา ที่ให้บริการในด้านความรู้ของชุมชนมีการกำหนด ชัดเจนหรือไม่อย่างไร

2.9 ใครเป็นผู้รับผิดชอบดูแลชุมชนการเรียนรู้

2.10 อื่น ๆ

3. เมื่อได้ชุมชน ได้รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนแล้ว ให้สถาน ศึกษาวิเคราะห์ แยกประเด็นที่จะส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้เข้มแข็งขึ้น

4. ให้สถานศึกษานำประเด็นที่ได้นำไปพัฒนาในแต่ละเรื่องแต่ละจุด ซึ่งจะทำให้เกิดแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนและเครือข่ายในชุมชนที่หลากหลาย

แผนการดำเนินงานโครงการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญา ปี 2550

ที่	กิจกรรม	ผู้ดำเนินงาน	ก.พ.-มี.ค.	เม.ย.-มิ.ย.	ก.ค.-ก.ย.	หมายเหตุ
1	ประชุมชี้แจง/ระดมแนวทางการศึกษา	ศศ.	→			
2	สนับสนุนงบประมาณให้กับคนจ./คนภ.	ศศ.	→			
3	ประชุมติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการ	ศศ.		→	→	สนับสนุนแนวทางและข้อมูลวิชาการ
4	ร่วมออกแบบกระบวนการพัฒนากับคนจ. และศบอ. เป้าหมาย	คนภ.	→			เป็นที่เลี้ยงให้กับจังหวัด
5	วิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อศึกษารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน	คนจ. ร่วมกับ ศบอ.	→			
6	วิเคราะห์/สังเคราะห์ประเด็นส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้	คนจ.ร่วมกับ ศบอ. เป้าหมาย			→	
7	ประชุมสรุปผลโครงการ	ศศ.			→	

การประเมินผล

1. ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดพื้นที่เป้าหมายจะเป็นผู้ประเมินสภาพของชุมชนเป้าหมายก่อนการดำเนินงาน และจะประเมินผลความก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ ร่วมกับศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาค พร้อมทั้งจะประเมินและรายงานผลเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ
2. ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย จะประเมินและสรุปผลการดำเนินงาน ในภาพรวมของประเทศ

คำสั่งสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน

ที่ 16/2551

เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานสรุปประมวลประสบการณ์การจัดแหล่งเรียนรู้
ในชุมชนต้นแบบ 10 จังหวัดนำร่อง และจัดทำเกณฑ์พิจารณาคัดเลือก
เพื่อยกย่อง “กศน. ขอคารวะ”

สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน ได้ดำเนินงานโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต กิจกรรมพัฒนารูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2550 โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ สร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีชีวิตประชาธิปไตย พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนา และสถาบันการศึกษา ดำเนินงานในจังหวัดเชียงราย กำแพงเพชร ร้อยเอ็ด ขอนแก่น เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สุราษฎร์ธานี สงขลา นครนายก และสระแก้ว โดยเน้นภูมิปัญญาและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อเผยแพร่รูปแบบการจัดแหล่งเรียนรู้ในชุมชนต้นแบบ และยกย่องแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ประชาชนทั่วไปได้ศึกษาเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึง จึงแต่งตั้งคณะทำงานสรุปประมวลประสบการณ์การจัดแหล่งเรียนรู้ในชุมชนต้นแบบ 10 จังหวัดนำร่อง และจัดทำเกณฑ์พิจารณาคัดเลือกเพื่อยกย่อง “กศน.ขอคารวะ” ดังต่อไปนี้

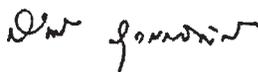
1. ผู้อำนวยการสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน ประธานคณะทำงาน
2. ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย รองประธานคณะทำงาน
3. นายปาน กิมปี คณะทำงาน
4. นางสาววิศนี ศิลตระกูล คณะทำงาน
5. นางอัคราภรณ์ โค้วคชาภรณ์ คณะทำงาน
6. นายวีระกุล อรัณยะนาค คณะทำงาน
7. นายกฤติพัฒน์ แสงทอง คณะทำงาน
8. นางกรแก้ว หรหมจิระประวัติ คณะทำงาน
9. นางสาวจิราวัลย์ ชาเหล่า คณะทำงาน

10. นางสาวสุทธิกานต์	แย้มนิล	คณะทำงาน
11. นายโอวาท	สุทธิรักษ์	คณะทำงาน
12. นางสาวฐิติพร	บุทธิจักร์	คณะทำงาน
13. นายณรงค์	อภินิ่ง	คณะทำงาน
14. นางสาวอมรธา	ปฐภิญโญบุรณ	คณะทำงาน
15. นายอนันต์	แก้วทอง	คณะทำงาน
16. นางสมจิตร	คาระวี	คณะทำงาน
17. นางสาวสุพัตรา	โฑวราภา	คณะทำงาน
18. นางสาวเพ็ญศิริ	น้อยเกริกกิจ	คณะทำงาน
19. นางคำนิง	อุยตระกูล	คณะทำงาน
20. นางธัญญา	ยิ่งใหญ่	คณะทำงาน
21. นางสาวโกสุมภ์	สุดยูโซ๊ะ	คณะทำงาน
22. นายสิทธิโชติ	อินทรลักษณ์	คณะทำงาน
23. นางสาววิยะดา	มัทธวรรตน์	คณะทำงานและเลขานุการ
24. นางเยาวนี	ตระกูลดิษฐ์	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
25. นางสาวสันทนา	กิจงาม	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะทำงานที่ได้รับแต่งตั้งสรุปประมวลผลประกอบการจัดการแหล่งเรียนรู้
 ในชุมชนต้นแบบ 10 จังหวัดน่าน และจัดทำเกณฑ์พิจารณาคัดเลือกแหล่งเรียนรู้ดีเด่น
 และประกาศยกย่องภายใต้ชื่อ “กศน.ขอคารวะ” ให้แล้วเสร็จ สามารถดำเนินการเผยแพร่
 แพร่เป็นแหล่งเรียนรู้ต้นแบบได้

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ล้ง ณ วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2551

(นายสมบัติ สุวรรณพิทักษ์)

ผู้อำนวยการสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน

คำสั่งสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน

ที่ 22/2551

เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานสรุปประมวลประสบการณ์การจัดแหล่งเรียนรู้ใน
ชุมชนต้นแบบ 10 จังหวัดน่านอง และจัดทำเกณฑ์พิจารณาคัดเลือก
เพื่อยกย่อง “กศน. ขอคารวะ” (เพิ่มเติม)

ตามที่ สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน ได้แต่งตั้งคณะทำงานสรุป
ประมวลประสบการณ์การจัดแหล่งเรียนรู้ในชุมชนต้นแบบ 10 จังหวัดน่านอง และ
จัดทำเกณฑ์พิจารณาคัดเลือก เพื่อยกย่อง “กศน.ขอคารวะ” ตามคำสั่งที่ 16/2551
แล้วนั้น เพื่อให้ภารกิจบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จึงขอแต่งตั้งคณะทำงาน
เพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

1. นายกิตติเกษม	ใจชื่น	คณะทำงาน
2. นายสมชาย	อัศวินภาพ	คณะทำงาน
3. นายสมชาย	สิริรัตนอัศว์	คณะทำงาน
4. นางสาวลิซล	เชยสมบัติ	คณะทำงาน

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ล้ง ณ วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2551

(นายสมบัติ สุวรรณพิทักษ์)

ผู้อำนวยการสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นางจรวยพร	ธรณินทร์	ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
นายชินภัทร	ภูมिरัตน	รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
นายสมบัติ	สุวรรณพิทักษ์	ผู้อำนวยการสำนักบริหารงาน การศึกษานอกโรงเรียน
นายอภิชาติ	จิระวุฒิ	เลขาธิการ กคณ.

คณะบรรณาธิการ

นายปรเมศวร์	สุขมาก	ผู้อำนวยการสถาบันส่งเสริมและ พัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้
นางอัคราภรณ์	ไคว์ชชาภรณ์	หน่วยศึกษานิเทศก์
นางกรแก้ว	พรหมจิระประวัติ	ศูนย์การศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย กลุ่มเป้าหมายพิเศษ
นางสาวสุพัตรา	ไทวรภา	สถาบันส่งเสริมและพัฒนา นวัตกรรมการเรียนรู้
นางสาววิยะดา	มัทธวรรัตน์	สถาบันส่งเสริมและพัฒนา นวัตกรรมการเรียนรู้
นางเยาวณี	ตระกูลดิษฐ์	สถาบันส่งเสริมและพัฒนา นวัตกรรมการเรียนรู้
นางสาวสันทนา	กิจงาม	สถาบันส่งเสริมและพัฒนา นวัตกรรมการเรียนรู้

ผู้รวบรวมข้อมูลและเขียนรายงาน

นางสาววิยะดา มัทธวรรตน์

สถาบันส่งเสริมและพัฒนา
นวัตกรรมการเรียนรู้

ผู้ออกแบบกราฟฟิก

นายอุกฤษฏ์ ทองสุนทร

สถาบันส่งเสริมและพัฒนา
นวัตกรรมการเรียนรู้

ผู้พิมพ์ต้นฉบับ

นายชัยวิช ยิ้มพ่วงสินธุ์

สถาบันส่งเสริมและพัฒนา
นวัตกรรมการเรียนรู้

นายอธิยุต รุ่งสบแสง

สถาบันส่งเสริมและพัฒนา
นวัตกรรมการเรียนรู้